Carissio Tr fe. 1684

71
A
21

M

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

4. — 3. D. 32.

FL. SOSIPATRI CHARISII ARTIS Grammaticæ Libri quinque.

Col. rom. 5.1

IO. LVCRETIVS OESIANDER

Καὶ σὺ μάλ᾽ ἐξέφυγες τὸν λήθης χάλκεον ὅλον
Σωσίπατρε, κλείος δὲ φάος ὀρχόμενος.
Θαρσήσας πρόμολ᾽ ἐν, πάντων ἐπεὶ ἔξοχος ἐσσὶ
Γραμματικῶν, μέγα θαῦμ᾽ ἐσσομένοισι λιπών.

BASILEAE M. D. LI.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMAN. ROMA
4.3 D.32

Scriptores a Charisio appellati.

Acron. [.] Helenius.

L. Aelius Stilo, Varronis magr,
[de quo Sueto. de clar. gram.]
81. 129.

Q. Aelius Tubero, historiar 4°. 222.

Aemilius Macer, poeta. 61. 69.
97. 103. 133. bis.

* De herbis.
Theriacωn 2°. 77.

M. Aemilius Scaurus, orator.
Contra Brutum de pecunijs
repetundis. 128. 229.
Contra Q. Cepionem, actione
secunda. 147.
De uita sua lib. 3°. 147.

Afer,
pro Taurasio. 145.

L. Afranius. 145.
Aequalibus. 261.
Brundisinis. 99.
Cinerario. 261.
Consobrinis. 224. 225. 231.
Deditione. 101.
Emancipato. 217. 220. 224.
227. bis. 232. bis. 234. 235.
236. bis. 237. 238. 239. 261.
262. ter.
Materteris. 221.
Pantaleo. 118. ter.
Pompa. 98.
Repudiato. 228. 229.
233. 238. bis.
Sororibus. 220.
Talione. 139.
Temerario. 104.
Vopisco. 111. 217. 223.
225. 228. 232. 234.
237. 240. 241.

Albanus [grammaticus,
Albinus citatur a Prisci=
ano, et Macrobio.] 274.

Albius Tibullus [poeta ele=
giacus] 83. 87. 124. 130. 145.

L. Annaeus Cornutus, gram^s.
Ad Italicum de Virgilio
lib. 8. 124.
In Maronis commentarijs
Aen. 10°. 126.
Lib. tab. ca... patris
sui *. 221.

L. Annaeus Florus.
Ad D. Hadrianum. 49. 139.

Appuleius, grammaticus.
268.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Appuleius, philosophus Pl.
De proverbijs lib. 2°. 261.
Aristarchus [grammaticus discipulus Aristophanis.
115.
Aristophanes [grammaticus, preceptor Aristarchi] 115.
Arruntius Celsus, gram.
Plauti interpres. 233.
Terentij interpres. 227. 231. 232. 243.
Virgilij interpres ... 233. 240.
Asellio. l. Sempronius.
Asinius Pollio, [orator],
58. 81. 94. 96. 147.
Ad Caesarem. 233.
Contra maledicta Ant. 76.
De provinciae ... 74.
Asper.
Comment. Sallustij. 139.
217. 234. 235. bis.
Ateius Philologus, gramm.
An amaverit Didun Aeneas. 125.
Πινάκων 3°. 133.
Atilius, poeta comicus. 262.
Atacinus, poeta. l. Varro.
2. Attius ... 88. 93.
[... Bacchis. 223.
Didascalicωn lib. 9°. 18
... 141. 238.
αὐτ. ναυσιμαχη. 115. 125.
Ione. *
Philocteta. 125.
M. Attius Plautus, [siue Plotus, Sarsinas, Vmber]
63. 67. 76. 80. 99. 100. 108.
217. 229. 260.
Amphitruone. 89. 144. 215.
219. 221. 223. 233. 239. bis.
Aulularia. 52. 209.
Bacchidibus. 126. 122.
140. 216. 218. 220. 221.
saepe. 223. 224. 225. 226.
227. 229. ter. 230. 232.
233. 238. 239. bis. 241.
ter. 249. 261.
Caco, uel Praedonibus.
220. 222. 229. 231. bis.
232. 238. bis. 239. 261.
Captiuis. 137. 164. 217.

Cistellaria. 57. 136. 215.
Curculione. 51. 55. 76.
87. 209. 225. 260.
Bacchidibus (?) Friuolaria. 213. 216.
Menaechmis. 108. 145. 221.
Mustellaria. 209. 215.
Persa. 69. 226. 232. 234.
Poenulo. 122. 241. bis. 261.
Pseudolo. 59. 72. 144.
215. 221. 260.
Rudente. 32. 119. 121. 140.
158. 234. 236. 242.
Sticho. 52. 123. 215.
230. 233. bis.
Truculento. 139.
D. Augustus.
Ad Tib. Claudium. 229.
Testamento. 100.
Ad Antonium. 128.
Augurales libri. 239.
Aurelius Opilius, gram.s
80. 126.

B.

* Baebius, grammaticus.
Brutus, Orator. 289.
Ad Caesarem
De officijs. 103.
Bibaculus. L. Furius.

C.

Caecilius Statius. 100.
121. 129. 221. 262.
ἁρπαζομένῳ. 144.
Hymnide. 223.
ὑποβολιμαίῳ. 130.
Caepio orator.
In M. Aemilium Scaurum,
lege Varia. 213. 216. 242.
Caesellius Vindex. [gram.s
scripsit libros secundum
ordinem literarum.]
lib. B. litera. 115. 260.
lib. I. litera. 115.
lib. L. litera. 216.
Caluus. C. Licinius.
Fl. Caper, grammaticus.
115. 132. 145. bis. 219.
De Latinitate. 215. 227.
Asellionis interpres. 215.
Plauti in Mustellaria. 215.

Terentij in And.° 215.
Tironis in Pandecte. 227.
C. Cassius Orator.
Epistola de Dolabella. 322.
Cassius Seuerus.
Ad Maecenatem. 100.
Cato. I. Porcius.
Catullus. I. Valerius.
Celsus. I. Arruntius.
Cicero. I. Tullius.
Cincius [grammaticus] 133.
M. Coelius, [historicus] 51.
125. 138. 142. 239.
historiarum lib. 1°. 143.
223. bis. 235.
Cominianus, disertissimus
grammaticus. 189. 148. 196.
197. 243. 249. 259. 287. 288.
Cornelius Nepos [historicus]
97.
Illustrium virorum lib. 2°. 239.
lib. 15°. 140.
lib. 16°. 140.
Exemplorum lib. 2°. 146.
Cornelius Seuerus [poeta]
76. 77. 83. 96. 104.

C. Cotta [orator]
Cn. Veterio libro 1°. 238.
Crispus tertio. 216. bis.
I. Sallustius.

E.

Ennius [poeta epicus, et
tragicus] 69. 80. 82. 94. bis.
101. 122. 127. 140. 147. 221. 304.
Annalibus. 12.
lib. 1°. 216.
lib. 4°. 261.
lib. 7°. 130.
lib. 16°. 132.
lib. [illegible]
Athamante. 261.
Phoenice. 218.
Protreptico.
Epicadus [historicus] 106.
lib. 35°.

F.

Fabianus, uel Fauianus, Plus.
De animalibus. 141.
primo. 101.

Causis naturalium lib. 2°. 102. 147.
lib. 3°. 147.
C. Fannius, historicus.
Annalium lib. 8. 122.
C. Fannius, Consul.
Contra C. Gracchum, [oro, quam bonam, et nobilem uocat in Bruto Cicero. Alij scriptam uoluerit a C. Persio, litterato homine.] 142.
Festus, [grammaticus] 239.
Florus,
Ad D. Hadrianum. 122.
Formianus [gram. inueni et scriptum, Firmianus] 108.
Fronto, [grammaticus] 241.
Ad Marcum Imp. 217.
M. Antonium. 125.
Antonini Imp. lib. 2°. 226.
lib. 5°. 242.
Pro Ptolemeensibus. 137.
Fundarius, [grammaticus] 108.
L. Furius Bibaculus, poëta. 126.

G.

Gellius, [historicus] 51. 69.
lib. 2°. 50. bis.
lib. 3°. 51.
lib. 5°. 51.
lib. 7°. 51.
lib. 33°. 51. 138.
lib. 97°. 51.
Glossæ antiquitatum, uel Glossæ ueterum. [in quibus uariæ significationes uocū fuerit explicatæ, quales nunc sunt libri, qui Lexica, et Onomastica uocantur.] 249. 262.
Gnipho, grammaticus,
Virg. in Bucol. interpres. 225.
C. Gracchus, [orator] 99. 103.
Epistolis. 99.
Apud Censores. 76.
In rogatione Cn. Marij Censorini. 228.
Vt lex Papiria accipiatur. 217. 222. 241. 261.

H.

D. Hadrianus. 229.
Sermonum 1°. 229.
Orationum 12°. 240.
Helenius Acron, grammaticus.
In cōmentarijs, quos Adel=
phis Terentij non indili=
gentes attulit. 212.
Egregius excellensq; laude
uirtutis. 230.
Terentij interpres. 118. 125.
129. 218. 220. 221. 230.
235. 237. 249.
C. Heluius Cinna. 27.
Propemptico Pollionis. 122.
Smyrna. 91. 145.
Hermes, philosophus.
ἐν τῷ κρυφίῳ λόγῳ. 260.
Hyginus. I. Iulius.
Q. Horatius [Flaccus, Venusinus,
poëta lyricus] 58. 62. 79. 93.
96. 97. 100. 106. 161. 247. 293.
Epistolarum, [hoc est, in
lib. de Arte poetica.]
222. 224.
Q. Hortensius, Orator.
Pro C. Rabirio. 123.

I.

C. Iulius Cesar. 117. 121. bis.
lib. 2°. 107.
De analogia lib. 2°. 87.
129. 135. 140. 144.
De analogicis. 140.
Epistolae ad Cicer. 124.
Ad Frontonem lib. 2°. 241.
Ad Pisonem. 76.
Iulius Hyginus, gramm.
De agricultura 2°. 141.
In Cinnae Propemptico. 134.
Iulius Modestus, [gramm.]
70. 73. 97. 99. 123. 224.
C. Iulius Rom. [gramm.]
56. 248. 260.
ἀφορμῶν libris. 209.
249. 257. 259.
De analogia. 52. 110. 115.
De aduerbijs. 111.
Disertiss. artis scriptor. 252.

L.

Laberius, [poëta comicus]
74. 77. 80. 229.
Aquis. 73.
Ariete. 97.

Augure. 224.
Caecilis. 226.
Creans. 104.
Tuscio. 222.
+ Labienus. 74.
Q. Laelius, ex principibus gram=maticis librum suum ita inscri=psit, de vitijs, virtutib. q3 poematorum. 141.
C. Licinius Calvus. [poeta, et orator] 74. 77.
Carminibus. 97.
Poemate. 147.
In Fufcinium ambitus. 248.
In Vatinium. 242.
Livius Andronicus, poeta.
ἐρωτοπαιγνίων δ. 224.
[citat eodem modo Priscianus. Apud Gel. lib. 2i cap. 24. Lae=lius Crotopaegnijs depravate legitur et scriptoris nomen, et operis.]
* Odyssea.
Livius, Historicus. 74. 188. 217. 293.

Lucilius, poeta. 51. 68. 69. 80. 82. 88. 92. 93. 94. 105. 107. 124. 127. 231. 237. 236. 261.
Satyrarum lib. 1°. 94. 117. 124. 145. 215.
lib. 2°. 78. 90.
lib. 3°. 69. ter. 223. 241.
lib. 4°. 101.
lib. 5°. 92. 97.
lib. 9°. 90.
lib. 14°. 76.
lib. 15°. 93. 102.
lib. 16. 70.
lib. 19. 92.
lib. 25. 122.
lib. 29. 94.
lib. 43. 90.
Lucretius Carus, poeta.
55. 58. 115. 229.
lib. 1°. 87.
lib. 2°. 91. 119.
lib. 3°. 224.
de rebus natur. 3°. 226.

M.

Maecenas:
Carminum lib. x°. 76.
Dialogo, 1°. 147.
Marcus [grammat.] 98.
Marsus:
Fabellarum lib. 9°. 69.
Martialis. I. Valerius.
Martius Salutaris, gram.s
uir perfectissimus. 249.
Virgilij interpres. 222.
Cn. Marius, poëta.
Iliados lib. xv°. 115.
Maximus. I. Statilius.
Melissus, grammat. 97.
M. Messalla, orator.
De Antonij statuis. 100.
Contra Ant. litteras. 128.
De uectigalib. Asiae con=
stitutione. 147.
Modestus. I. Iulius.
Mummius, poëta comicus.
Atelana. 145.

N.

Naeuius, poëta comicus, et ep.
Agitatoria. 217. 227. 230.
239. 249. 260. bis.
Acontizomeno. 219. 227. 230.
Belli punici lib. 1°. 127.
Corollaria, [quam commē=
tatus est Probus] 216. 218.
bis 225. 228. 260. 261. bis.
Cypria Iliade lib. 1°. 145.
Figulo. 228.
Tarentilla. 125. 216. 218.
228. 232. bis. 234. 235. 236.
239. 242. 249. 260. bis.
Nelei carmen. 81.
Nepos. I. Cornelius.
Nigidius, grammaticus.
Nisus, [gramm.s quem et
Velius Longus, et Prisci=
anus adducunt.] 21.

O.

Odysseam uetus, quod est
antiquissimum carmen.
[quae creditur Liuij.]
80.

Oppius, historicus.
De vita Africani prioris. 142.
De vita Cassij. 147.
P. Ouidius, Naso, poëta elegiacus. 70. 87. 99. 100. 135.
Metamorph. lib. I. 62.

P.

M. Pacuuius, poëta tragicus. 60. 63. 79. 88. 106. 134.
Armorum iudicio. 216.
Meda. 99. 137.
Palæmon. I. Rhemnius.
Paulus, grammaticus.
In Coelij historia. 141. 236.
In aliqa comœd. Afranij. 261.
A. Persius [Flaccus, Volaterranus, poëta satyricus] 67. 83. 94.
Plinius Secundus, grammaticus. 57. 74. 82. 85. 101. 115. 123. 124. 126. 127. 128. pluries. 129. 130. 138. 140. 141. 143. 144. 146. 147. 205. 224. bis.
Dubij sermonis. 75.
lib. 2°. 74.
lib. 3°. 49. 119. quater. 120. bis. 121. 122. 123.
lib. 6°. 110. 116. bis. 117. 118. bis. 128. pluries. 130. 132. 133. 134. bis. 135. 136. saepe. 137. saepe. 138. pluries. 139. 140. 142. 143.
In Terentianum. 123.
Pollio. I. Asinius.
Fl. Pomponianus, gram. 145.
Pomponius Secundus, comicus. 137. 235.
Auctorato. 48. bis.
Capella. 74.
Cena. 132.
Lenone. 236.
Maccis geminis prio. 229.
Marsomilite, [vel ut apud Nonium legitur, Marso, Milite] 123. 125.
Synephebis. 133.
ad Thraseam. 124.
M. Porcius Cato, [senex orator] 91. 98. 133. 218. 222. 226. 234. 236. 238. 239. bis. 250.
De abrogandis legibus. 101.
Dierum dictarum de consulatu suo. 220. 222. 225. ter. 227. 228. bis. 232. ter. 233. ter. 236. 237. 241. bis. 249.

Vel; de consulatu suo. 238. 239. 240. 242.
De habitu. 87.
Pro Lusitanis Hispanis. 242.
De multa, contra L. Furium. 125. 228. 231. 235.
Oratione, qua in senatu suasit, ut plures ordines equestres fierent. 119.
Originibus. 87. 93. 122. 171.
lib. p°. 69.
lib. 2°. 80. 88. 222.
lib. 3°. 70.
lib. 7°. 91. 134.
Porcius Licinius, orator. 128.
Porphyrio, grammaticus. 29.
Probus. L. Valerius.
Propertius, poeta elegiacus. 64. 86. 99.
lib. p°. 29.
lib. 2°. 194.
R.
Q. Remnius Palemon, gramm^s. 243. 244. 252. 256. 259.
Rabirius, poeta
Romanus. L. Julius.
P. Rutilius Rufus, orator.
De vita sua. 119. 124. 129. 138. 147. 215.

S.
Sacer, grammaticus
In orat: Cic: pro Rabirio.
Sallustius Crispus, historicus. 31. 36. 73. 84. 98. 131. 142. 187. 293.
In Catilina. 15. 51. 73. 95. 139. 142. 150. 164. 231. 234. 235.
In Jugurtha. 102. 219.
In prima historia. 65. 273.
Hist. lib. p°. 68. 85. 119. 215. bis. 225. 235. 257.
lib. 2°. 76. 227. 228. 234. 241.
lib. 3°. 58.
lib. 4°. 94. 102. 117. 217.
lib. * 226.
historiarum. 235.
Santra, grammaticus. 138.
Scaurus, gramm^s. L. Terentius.
Sempronius Asellio, histor.
Historiarum. 14°. 239.
Rerum Rom. lib. 4°. 215.
Servilius [grammaticus] 145.
Sisenna, histor. lib. 4°. 220.
Milesiarum lib. 13°. 214. 216. 220. 225. 227. 228. 241.

Sisenna, [grammaticus] 103. 118.
In Amphit. Plau. 219. 223. 239.
Statilius Maximus, grammat.
228. 231. 232. 233. 236. 238. bis.
In Catone senem 222. 234. 239. 260.
In Sallustium. 216.
De singularibus apud Ciceronem
positis 214. 237. bis.
Stilo. S. Aelius.
Stoici 210.
Suetonius Tranquillus, [gramm.]
214. 221.
De rebus uarijs. 257.

T.

P. Terentius Afer, poeta comicus.
15. 51. 225. 245. 262.
Adelphis. 32. 56. 70. 76. 117. 125.
129. 141. 142. 158. 218. 220. 229.
233. bis. 236. 238. 249. 262.
Andria. 15. 76. 106. 107. 118.
121. 137. 145. 215. 249. 256.
Eunucho 73. 77. 84. 99. 104. 110.
116. 141. 216. 221. 222. 226. 230.
235. 237. bis. 274. 295. 305.
Heautontimorumeno. 237.
Hecyra. 15. 226. 241. 248.
Phormione. 70. 123. 118. 220.
227. 230. 231. 232. 233.
bis. 241. bis.
Terentius Scaurus, gram. 229.
In arte grammatica. 133. 135.
Commentarijs in artem poeticam
lib. X°. 222. 230.
M. Terentius Varro, polyhistor.
32. 51. 52. 55. 70. 74. 75. 78.
81. 95. 100. 101. 104. 106.
108. 116. 121. 127. 128. 130.
133. 138. 140. 144. 262.
In Admirandis. 70. 80. 87. 131.
In Annali. 101.
Antiq. diuinarum lib. 15°. 147.
Humanarum. 12°. 57. 136.
13°. 144.
Rimarum lib. 15°. 130.
Agemnoro, uel Aroscinoro.
63. 119.
de Bibliothecis. 84. 131.
lib. 2°. 147.
ad Ciceronem, lib. 4°. 96.
lib. 5°. 70.
lib. 7°. 100.
lib. XI°. 76. 130. 140. 141.
lib. 13°. 101. 138.
lib. 22°. 141.
Epistolarum lib. 3°. 100.
lib. 7°. 70.
lib. 8°. 104.
Epistolicarum quaestionum, l°. 137.
lib. 6°. 105. 119.
De Forma philosophiae 2°. 99.

In Fundanio. [ad Sonc
scripsit de rebus admiran=
dis, ut ex Nonio] 57.136.
De gente Po. Ro. 95.
lib. p.° 124.129.
lib. 3.° 56.136.
Hebdomadon lib. 9.° 147.
De lingua Latina. 100.
Ad Neronem. 129.
περὶ Χαρακτήρων. 109.
Plautorino. 101.
Poematis. 49.95.139.
lib. 2.° 102.124.
Rerum divinarum lib. 42.° 101.
Rerum humanarum. 74.98.
Rerum rusticarum. 62.
lib. p.° 130.134.141.
lib. 2.° 76.
lib. 3.° 124.134.141.
Rebus urbanis 3.° 133.
Satyra Menippea. 116.
Scauro. 84.102.131.
Scenica actione 2.° 76.
Scenicis actionib. 3.° 147.
lib. 5.° 93.
Scenicis originibus. 76.
lib. p.° 103.127.
lib. 2.° 119.
lib. 3.° 103.
Sermone Latino. 99.
lib. p.° 322.
lib. 5.° 125.135.225.262.
Similitudine verborum 2.° 88.
Triphallo. 76.
Vita Po. Ro. ad Atticum p.° 145.
Vita sua. 86.
Utilitate sermonis. 4.°, 121.
Tibullus. l. Albius.
Tiro in Pandecte. 227.
Titinius, [poeta comicus]
51.138.262.
Barbatus. 222.224.227.259.
Caeco. 237.
Hortensio. 141.
Iurisperita. 216.
Proelia. 122.
Setina. 121.224.225.231.233.235.
Tempore. 216.
Tibicina. 232.
Titus historicus lib. 18.° 93.
Trabea, poeta comicus. 262.
Tranquillus. l. Suetonius.
Trogus, philosophus
De animalibus 98.136.
Tubero. l. Aelius.
M. Tullius Cicero, orator. 27.31.
74.105.128.133.137. bis. 231.
232.233.236.237.238.
248.253.295.304.
de Amicitia. 255.
ad Atticum. 147.212.219.228.
lib. 8.° 212.236.

de Auguriis. 101. 121. 138.
in Bruto. 219. 237.
in Catilinā. 245. 246. 247. 248.
in commentario de virtutib. 228.
de Divinatione lib. 2°. 129.
de Divinatione in Verrem. 142.
de Finib. bonorum et malorum. 147.
pro Balbo. 141.
de Gloria. 77. 133.
ad Hortensium. 66. 106. 141.
de Inventione. 236.
de Iure civili. 137.
in Lelio, aut de Amicitia. 111. 225. 235.
de Lege agraria. 93. 147.
ad Marium. 105.
pro Milone. 246. 247.
pro Murena. 78.
de Natura deorum. 93. 115. 136.
in Oeconomico. 103.
de Optimo genere orat. 215. bis.
in Oratore. 76. 129. 141.
de Oratore, ad Q. frat. 93. 216.
in Pisonem. 129. 147. 256.
Philippica V. 227.
pro Quintio. 236.
pro Rabirio. 231.
de Rep. lib. 5°. 138.
pro Roscio. 112.
pro Sex. Roscio. 66. 223. 226. 231. 236. 247. 286.
pro Scauro. 242.
de Senectute. 218. 219. 226. 228. 234. ter. 242.
ad Torquatum. 231.
in Tusculanis quæst. 69.
lib. 1°. 226.
lib. 2°. 124. 218. 220. 223. 224. 226. 231. 233. 234. 235. 239. 240. bis. 242.
lib. 4°. 238.
in Verrem quarto. 49. 96.
6. Verr. 228.
Actione 3ª. 237.

V

Valerius Antias, histor.
lib. 2°. 227.
lib. 22°. 227.
c. Valerius Catullus, poëta. 94. 133. 272.
M. Valerius Martialis, poëta
lib. 1°. 93. 127.
Valerius Probus. gramm. 116.
de inæqualit. consuet. 231.
in Maevij Corollaria. 218.
Valgius, [poëta, quem Tibullus Homero comparat] 98.
Epigrammate. 104.

Valgius [Rufus grammat.] 43.
de reb. gestam quibs. 105. 135.
Varro Atacinus, poeta.
57. 87. 135.
in Nepote. 55.
Varro. L. Terentius.
Vellius Longus, grammat.
de quaestione denotationis. 91.
in Lucretium. 229.
in Virgilium. 188.
Verrius Flaccus. [gramm.
ex quo collecta sunt ea,
quae hodie Sex. Pompei
Festi nomine leguntur]
55. 87. 93. 94. bis. 97. 98.
99. 102. 105. 118. 124. 140.
201. 239.
Vindex. L. Caesellius.
P. Virgilius Maro, poeta. 9.
28. 29. 38. 55. 68. 71. 77.
82. 88. 96. 145. 248. 250.
Bucolicis, eclog. 1a.
31. 68. 76. 86. 193. 303.
eclog. 2a. 8. 14. 31. 99. 135.
eclog. 3a. 31. 57. 102. 107.
135. 224. 248. 290. 306.
eclog. 5a. 77. 165.
eclog. 6a. 104. 118.
eclog. 8a. 10. 23. 135. 235.
289. 291.
eclog. Xa. 6. 7. 8. 9. 135.
Georg. lib. 1o. 8. 29. 38. 62. 90.
96. 121. 125. 225. 233. 256. 291.
lib. 2o. 95. ter. 99. 135. 234.
288. 297. 298.
lib. 3o. 7. 71. 79. 88. 93. 95.
221. 238. 259. 288. 291.
lib. 4o. 9. 62. 77. 84. 103.
108. 118. 131. 144. 239.
Aeneid. lib. 1o. 6. 7. 9. 13. 26.
27. 30. 65. 67. 68. 72. bis.
85. bis. 88. 132. 139. 140. 161.
203. 230. 233. 235. 237. bis.
243. 245. bis. 246. 253. 256.
258. 259. 261. 273. 281. 287.
288. 289. 290. 291. 292. 293.
295. 297. 298. 300. 301.
303. 304.
lib. 2o. 5. 6. 7. 9. 14. 38. 65.
72. 89. 107. 122. 157. 190.
203. 222. 236. bis. 247.
bis. 275. 276. 263. 284.
285. 287. 289. 290. ter.
291. 292. 296. 300. 303.
lib. 3o. 6. 7. 8. 10. 12. 14. 17.
65. 67. 68. 79. 80. 81. 91. 99.

125.135.139.157.158.230.
240.248.254.255.284.289.
300.302.
lib. 4°. 6.7.9.37.60.64.65.
95.97.104.107.116.127.133.
140.141.211.239.254.256.
289.290.291.292.297.301.304.
lib. 5°. 6.8.25.64.67.68.98.
110.131.132.133.139.146.
203.211.225.238.290.291.
292.294.295.296.297.
lib. 6°. 7.8.64.79.88.89.94.
96.97.107.147.232.237.
243.246.273.284.290.
291.301.304.
lib. 7°. 6.57.60.61.64.67.71.
96.104.105.116.123.145.
158.193.221.224.261.273.
lib. 8°. 17.80.90.92.121.122.
126.157.255.256.287.
297.300.
lib. 9°. 7.17.57.61.69.86.94.
130.132.146.211.215.228.
230.240.255.291.293.
300.301.303.
lib. 10°. 61.63.64.83.86.100.130.
137.157.211.256.298.301.302.303.

lib. 11°. 90.94.99.109.221.
233.240.294.298.300.
lib. 12°. 28.74.90.95.
108.272.289.294.300.
Cupa. 59.
Fabrius Priscus, gram.
210.212.
Vocum veterum interpretes. 152.

INCERTA

Aiunt, quibus cura est grammatica. 14.98
Alij. 5.7.15.19.25.36.98.
101.111.115.149.164.166.
171.172.174.175.185.
188.189.197.199.205.208.
225.288.290.298.310.
Alij diserti. 68.
Alij plures. 104.
Aliqui. 107.
Antiqui. 37.69.69.71.73.75.
77.80.94.98.101.103.105.
118.163.164.200.232.
269.272.310.

Autores. 30. 48. 51. 52. 55.
58. 62. 73. 88. 90. 92.
104. 106. 111. 189. 278.
Autores historici. 187.
Autores veteres. 186. 249. 259.
Comici. 64.
Commentatores. 122.
Comoediae. 107. 162.
Diligentiores. 156.
Docti. 225.
Eruditi. 203.
Graeci. 155. 156. 157. 158.
159. 164. 189. 284. 295.
Grammatici. 86. 87. 88. 95.
102. 116. 128. 132. 134.
140. 143. 145. 188. 204.
239. 240. 279.
Grammatici antiqui. 306.
Grammatici critici. 257.
Grammaticorum eruditissimi. 204.
Illi qui de differentijs
scribunt. 225
Interpres novi veteris. 282.
Iurisconsulti. 50. 258.
Multi. 14. 19. 44. 76. 93. 99. 104.
Multi eruditiores. 97.
Nonnulli. 62. 200. 201. 203. 257.
Philosophi antiqui. 306.
Plerique. 19. 274.
Poëtae. 287.
Priores. 100.
Qui. 14. 37. 48. 50. 82. 92.
93. 106. 128. 146. 162. 171.
183. 210. 252. 276. 280.
Quidam. 15. 25. 34. 53. 54. 56.
58. 59. 61. 69. 70. 74. 75. 77. 78.
83. 84. 87. 92. 99. [illegible]. 101. 105.
126. 127. 131. 134. 138. 142. 144.
145. 159. 171. 189. 199. 204. 206.
209. 213. 218. 227. 232. 237.
[illegible]. 244. 249. 255. 261.
272. 279. 282.
Recentiores. 207.
Rustici Italiae. 87.
Veteres. 22. 25. 63. 69. 78. 79.
82. 84. 88. 95. 97. 100. 109. 111. 113.
114. 118. 120. 129. 130. 145. 162.
163. 188. 193. 207. 209. 215. 229.
252. 254. 264. 267. 268. 277.
283. 284. 286. 311.
Veteres auctores. 186. 249. 259.
Vetustas. 144.
Vulgus. 106.
* 75. 77. 155. 157. 252. 274.
94. 305. 306. 167

.ooH Nor.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VR. *Magiſter, ad Filium.*

A More Latini ſermonis obligare te cupiẽs, Fili chariſsime, artem grãmaticam ſolertia doctiſsimorũ uirorum politã, & à me digeſtam in libris quinq;, dono tibi miſi. Qua penitus inſpecta, cognoſces quatenus Latinæ facundiæ licentia regatur, aut natura, aut analogia, aut ratione curioſæ obſeruationis, aut conſuetudine, quæ multorũ conſenſione conualuit, aut certe autoritate, quæ prudentiſsimorũ opinione recepta eſt. Erit iam tuæ diligẽtiæ frequenti lectione ſtudiũ meum ex uarijs artibus inrigare memoriæ, tuiſq; ſenſibus mãdare, ut quod originalis patriæ natura denegauit, uirtute animi affectaſſe uidearis. Valeas, floreas, uigeaſq;, æuo longiſsimo fili, patri tuo chariſsime.

Continet liber I.

De grammatica.
De uoce.
De literis.
De ſyllabis. 5.
De cõmunibus ſyllabis. 7.
De dictione. 10.
De caſibus. 11.
De generibus nominum. 11.
De numeris & pronominibus. 11.
De ordinibus, ſeu declinationibus nominum. 11.
De obſeruationibus nominũ quib. genera & numeri diſcernuntur. 25.
De monoptotis. 30.
De nominib. quæ hypocoriſmata nõ recipiunt. 31.
De nominatiuis ad regulã redactis. 32.
De extremitatib. nominũ & diuerſis quæſtionib. 45.
De gradibus cõparationis ſeu conlationis.
De analogia.
De ablatiuo caſu.
De formis caſualibus.
Liber II.
De definitione.

b De

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

De genere.
De ſpecie.
De oratione.
De partibus orationis.
De nomine.
De pronomine.
De uerbo.
De ordinibus uerborum.
De declinationib. uerborũ
De coniugationibus.
De participio.
De aduerbio.
De coniunctione.
De præpoſitione.
De interiectione.

Liber III.

De perfectis ordinũ IIII.
De defectiuis.
De inchoatiuis.
De imperſonalibus.
De frequentatiuis.
De paragogis.
De confuſis.
De qualitatibus Latini ſermonis & tẽporibus.

Liber IIII.

De barbariſmo.
De ſolœciſmo.
De uitijs cæteris, quæ ſunt
Acyrologia.
Cacephatum.
Pleonaſmus.
Ellipſis.
Periſſologia.
Macrologia.
Tautologia.
Tapinoſis.
Cacoſyntheton.
Amphibologia.
De tropis xij. qui ſunt
Metaphora.
Catachreſis.
Metalepſis.
Metonymia.
Antonomaſia.
Synecdoche.
Onomatopœia.
Periphraſis.
Hyperbaton cũ ſpeciebus ſuis quatuor.
Hyperbole.
Allegoria cũ ſpeciebus ſuis ſeptem.
Homœoſis cum ſpeciebus ſuis tribus.
De metaplaſmo cũ ſpeciebus ſuis quatuordecim.
De ſchemate lexeos cũ ſpeciеb. ſuis xviij. quæ ſũt,
Prolepſis.

[stamp]

Zeugma.
Hypozeuxis.
Syllepſis.
Aſyndeton.
Anadiploſis.
Anaphora.
Epanalepſis.
Epizeuxis.
Paronomaſia.
Scheſis onomaton.
Paromœon.
Homœoteleuton.
Homœoptoton.
Polyptoton
Irmos.
Polyſyntheton.
Dialyton.
De ſchemate dianœas, & ſpecieb. ſuis, quæ ſunt
Per dialogiſmon.
Per myſteriſmon.
Per paralepſin.
Per ætiologiam.
Per proſopopœiam.
Per apologiſmon, ſiue ultro dando.
Per hyperbolen.
Per confeſsionem.
Per commutationem, ſiue negando.
De tranſitu, ſiue tranſmutatione perſonarum.
Per apocriſin.
Per aporian.
Per epitropen.
Per antimetabolen.

Liber V.

De lectione, et partib. eius cõtrarijs quatuor, id eſt,
De accentu & poſitu.
De ſcriptione.
De pronunciatione.
De modulatione.
De continuatione.
De ſeparatione.
De mora.
De diſtinctione.
De rhythmo.
De metri uerſificatione.
De baſi.
De pedibus.
De uerſibus.
De metris.
De idiomatibus. Synonyma Ciceronis. Indifferenter gloſſemata per literas Latinas ordine cõpoſita. Gloſſemata idem ſignificantia.
De differentijs.

Ex his capitibus Lector cognoſcis, quænam in Chariſii de re grāmatica libris ſint amiſſa: ut primi libri capita tria ſtatim in initio, poſtremi omnia, excepto uno, De idiomatibus. Sed nec in nobis facultas fuit hanc iacturā ſarciēdi: neq; reparādi in ijs qui hunc autorē primi in lucem protulerūt. Exemplariáq; per Italiā bina tantū fuiſſe ex aliorū ſcriptis colligo. Vnū Neapoli, quod à Hieron. Seripando eius urbis patricio aſſeruari Ioan. Cyminius Coſentinus teſtatus eſt: alterū Romæ, quod Curius Lancilotus Ferrarienſis ſe cū Pōponio Fortunato legiſſe aſſeuerat. De Neapolitano, quin Chariſii uerus codex fuerit, nequaquā eſt dubitandū: id enim Priſciani autoritate cōprobatur. de Romano, incertū eſt, quoniā nihil penitus eorum quæ Curius ponit, in hoc nunc inuenitur, cū tamen ultra triginta ex illo grāmatico aduocet teſtimonia, & locos quoſdam integros aliquoties ex eodem adducat. Quamobrem ea res ſuſpicionē mihi mouet, quem Curius Romæ legit, alium quendam fuiſſe grammaticū, cui falſo fuerit adſcriptum Chariſii nomē, idq; uideri mirum nulli debet, nam eodem modo deprauatis codicibus decepti, quod Chariſii eſt, id Donatiano attribuerūt Mediolanenſes, qui ueteres quoſdam grammaticos ex Iani Parrhaſii ſententia ediderunt. & hac quidem parte in multis alijs autoribus cum Græcis tum Latinis error ſæpe à uiris doctis deprehenſus eſt. Hoc te monere uolui, tu noſtrum ſtudium Lector boni conſule, & uale.

Deſiderantur capita De grammatica. De uoce. De litteris.

DE SYLLABIS

SYLLABA eſt litera uocalis, aut literarũ coitus, per aliquam uocalem comprehenſus. Syllabæ dicuntur à Græcis παρὰ τὸ συλλαβεῖν τὰ γράμματα, Latinè connexiones, aut conceptiones, quòd literas concipiunt, atq; connectunt: aut comprehenſio, hoc eſt literarum iuncta enunciatio. Syllabæ aut breues ſunt, aut longæ. Breues correpta uocalis efficit, aut cum antecedente conſonãte uocalis in fine ſyllabæ corripitur: longas producta uocalis facit. In breui ſyllaba tempus unum eſt, in longa duo. Syllabæ aut natura longæ ſunt, aut poſitione fiunt. Natura longæ, quum ſingulæ uocales literæ producuntur, ut a, aut e: aut quum duæ, ut ua: aut quum tres, ut uae. Poſitione, quum correpta uocalis ſequentes habeat duas conſonantes: hæ aut in eadem ſyllaba ſolent eſſe, ut ars: aut in proxima, ut amnis: aut in duas ſyllabas diuiſæ, ut arma. Sed & duplex litera x, duarum conſonantium loco fungitur. hæc quoq; aut in eadem ſyllaba ſolet eſſe, ut nox: aut in proxima, ut axis. Præſtant idem & uocales literæ loco conſonantium poſitæ i, & u, ut ſeruus, iniuſtus. Item quum deſinit in conſonantem c, qua pars orationis finitur, excipitur à uocali, ut, Hoc erat alma parens. Hæc in metris facilius deprehenduntur. Alijs ita de ſyllaba placuit definire. Syllaba eſt conceptio & congregatio aut uocalium literarum, aut conſonantium, coniuncta tamen cum ratione uocalibus, ut trans,

Vir. 2. Aen.

præ. Dicitur autem per catachreſin ſyllaba & is ſonus, qui de ſingulis uocalibus redditur, ut a, e. Syllabæ aut longæ ſunt, aut breues: longas facit producta uocalis, breues correpta. Omnes autem uocales, ut ratio poſtulabit, aut produci, aut corripi poſſunt. In breui ſyllaba tempus unũ eſt, in longa duo. Natura longæ ſyllabæ aut ex una ſyllaba producta uocali ſunt, ut e, ut o. aut ex duabus iunctis, ut æ, ut œ, quas Græci διφθόγγους *uocant. Syllabæ poſitione fiunt longæ his modis. Si correpta uocalis deſinat in unam conſonãtem, & excipiatur ab altera conſonante, ut, Arma uirumq; cano. Aut ſi deſinat in duas conſonantes, ut, Eſt in ſeceſſu longo locus. Aut ſi excipiatur à duabus conſonãtibus, ut, Acriſioneis Danae. Aut deſinat in duplicem literam x, ut, Nox erat. Aut ſi excipiatur à duplici litera, ut ſi facias, Axe ſub æthereo. Idem hoc fit & in z, ut, Mezenti ducis exuuias. quæ apud Græcos duplex eſt, ut ſuprà, quum de literis loqueremur, oſtendimus. Item ſi deſinat in conſonantem, & excipiatur à uocali uice poſita conſonãtis, ut, Iuueni germana uiam. Aut ſi deſinat in conſonantem, in qua pars orationis finitur. ut eſt, Omnia uincit amor, & nos cedamus amori. Aut ſi correpta uocalis, ipſa per ſe partem orationis impleuerit. ut, Horreſco referẽs. &, Liminaq; lauruſq; dei, quæ ſyllaba et inter communes haberi poteſt. Aut ſi uocalem breuem ſequatur i litera uice poſita conſonantis. ut, Harpyiæq; colunt aliæ. Item ſi poſt breuem uocalem ſubiuncta ſit conſonanti uocalis, & correptã habeat uocalem conſequentem. ut, Parietibus textum cæcis iter.*

De

De communibus ſyllabis.

Communes ſyllabæ fiunt modis quinq;. Primo ſi correpta uocalis excipiatur à duabus conſonantibus, quarũ prior ſit muta, ſequens liquida. breuis eſt in hoc, Tú ne Clytemneſtræ *fœdaſti uiſcera ferro? lõga hæc in hoc,* Cyclops Aetnæus cultor, Neptunia proles. *At ſi duæ conſonantes in duas ſyllabas fuerint diuiſæ, non fiet cõmunis, ſed longa, ut ſuprà retulimus.* Hoc erat alma parens. *&* Arma uirumq; cano. *nec ſi ſemiuocalis in unitatem cum liquida ueniat, ut ſors, fors. nam ſupraueniit cũ ſ, litera r.*

Altero modo fiunt communes, quum uocalis producta excipitur à uocali. eſt enim breuis ſic. Inſulæ Ionio in magno, quas dira Celæno. *longa uerò ſic.* Vlla moram facere neq; Aoniæ Aganippæ.

Tertio modo, ubi breuis ſyllaba finiens partem orationis, à uocali excipitur. eſt enim longa in hoc. Hic ait, & noſtris illuſerit aduena regnis. *breuis in hoc,* Itur in antiquam ſyluam, ſtabula alta ferarum.

Quarto, ſi deſinat in conſonantem, & excipiatur à litera h. eſt enim breuis ſic, Hic uir, hic eſt, tibi quẽ promitti ſæpius audis. *longa uerò ſic,* Terga fatigamus haſta, nec tarda ſenectus.

Quinto, quo correpta uocalis deſinit in conſonantẽ, & excipitur principali litera u. eſt enim in hoc longa, Inualidiq; patrum referunt ieiunia nati. *& in illo breuis,* Ac prior, heus inquit, iuuenes, monſtrate.

Alijs ita placuit de ſyllabis cõmunibus diffinire. Communes ſyllabæ ſunt ex ijs quæ natura longæ fuerint, & ex ijs quæ poſitione. Natura, ſi producta uocalis excipi

atur à uocali correpta. eſt enim in hoc longa, Glauco *&* Panopeæ *&* Inoo Melicertæ. *nam & pedis primi ſecunda ſyllaba longa perſeuerat, & tertij pedis ſecunda.* Fit *hæc in hoc breuis,* Te Corydon ó Alexi, *trahit ſua quemque uoluptas. in hoc enim uerſu ſecundi pedis ſecunda ſyllaba pro breui accipitur. et in illo, Ipſe nemus linquēs patrium, ſaltusq́;* Lycæi. *pedis ultimi prima ſyllaba longa perſeuerat.* Item *natura, quum geminæ uocales, quas* Græci *diphthongos uocāt, à uocali excipiantur. eſt enim longa ſyllaba in hoc uerſu,* Vlla *moram fecere, neq;* Aoniæ Aganippæ. *fit in hoc uerſu breuis, Inſulæ* Ionio *in magno, quas dira* Celæno. De *ijs uerò quæ poſitione longæ fiunt, communis eſt, quæ excipitur à duabus cōſonantibus, ita ut prior ſit muta quàm liquida.* Eſt *enim longa in hoc,* Immemores *ſocij uaſto* Cyclopis *in antro.* At *in hoc breuis, Luſtra domosq́; traho, uaſtosq́; ab rupe* Cyclopas. *ideo hoc excipitur.* Dictum *eſt, quod ſi in mutam deſinat, & excipiatur à liquida, communis eſt ex cōmunium ſyllabarum ratione.*

Geor. 1.
Ecl. 2.
Geor. 1.
Ecl. x.
Aen. 3.
Aen. 3.
Aen. 3.

F *quoque litera ſi præpoſita fuerit liquidæ, quamuis ſemiuocalis ſit, mutæ tamen obtinet locum.* Itaq; *ſi excipit uocalem correptam communem facit.* Poteſt *præterea communis uideri ſyllaba, quæ apud* Vergilium *et pro longa, & pro breui poſita eſt. ut hic, ut hoc, ſi à uocali excipiatur. eſt enim pro lōga,* Omnibus *hic erit unus honos, tres præmia primi* Accipient. Pro *breui:* Hic *uir, hic eſt, tibi quē promitti ſæpius audis.* Sed *pro breui bis ferè tantū: nam ut longa ſit, & ipſi, & omnibus uſitatū eſt.* Conſiderāda *ergo eſt in ijs duntaxat pronominib. natura*

Aen. 5.
Aen. 6.

Probus idem annotauit

Artium instit. cap. 3. et Diomed. lib. 2. cap. 3.

tura c. literæ, quòd craſſum quodammodo, & quaſi geminum ſonum reddat, ut hic, & hoc. Si autem nec coniunctionem inſpiciamus, licet eadem litera finita ſit, diuerſum tamen ſonabit, quod ita facilius dijudicabitur, ſi quoniam alterum habemus, & alterum notemus in uerſu. Eſt enim, Hoc *erat alma parẽs, & pró* Iuppiter *ibit* Hic *ait & noſtris. ſi autem facias, nec erit alma parens, aut. nec ait & noſtris. iam ſpeciem ſuam uerſus amittet, quum æque & hanc & illam ſyllabas conſtet eſſe correptas.* Ergo *illæ non ideo longæ fiunt, quòd pars orationis finitur, ut putant plurimi. nam idem & in hac effici poſſet: ſed ut dixi, in pronominibus c. litera ſonum efficit craſsiorem, & naturam i. literæ inter uocales poſitæ, ac per hoc ſonũ geminantis imitatur.* Præter *has ſpecies rara ſunt, quæ per ſynalæphen, aut ſyſtolen, aut etiam ectaſin ſeruari neceſſe eſt, quæ cum ratione fiant auriũ iudicio non probantur.* Ex *his quoq; illa eſt, quum correpta uocalis deſinit in conſonantem, qua pars orationis finitur, ut,* Omnia *uincit amor, & nos cedamus amori.* Quis *enim non uideat iambum ſpondei in loco poſitum, mor & plerunq; etiam ſtructuram proſæ habet. ut,* Non *te nullius exercent numinis iræ.* Itẽ, Et *uerſa puluis inſcribitur haſta.* Quis *enim non uidet ſtructuram, nullius exercent, & puluis inſcribitur?* Etiam *illud magna cura uidendum eſt, quòd ueteres omnia & uerba, & nomina, quæ o litera finiuntur, item aduerbia & coniunctiones producta extrema ſyllaba proferebant, adeo ut* Vergi. *quoq; idem ſeruauerit: in alijs autem refugerit incultæ uetuſtatis horrorem, & carmen contra morem*

ueterum leuigauerit. Inuenitur tamen apud Verg. in uerbo breuis poſita ut, Nũc ſcio quid ſit amor. Hoc ſat erit, ſcio me Danais è claſsibus unum. quod quia in uno uerbo uidetur, in ſynalœphen contrahunt qui ſeruandam uetuſtatis conſuetudinẽ putant. ſpondeum ergo pro dactylo faciunt, & quum ſit, nec ſcio, uolunt fieri, nunc ſcio. Quod quàm abſurdum ſit perſpicuum omnibus puto. Illam opinor fuiſſe rationẽ, quòd ueteres ſequuti græcos, apud quos ω litera ubiq; quidem natura longa eſt, plerunq; tamen in ultima uerbi ſyllaba ponitur, etiam in cõmuni ſermone proſæ ſimiliter proferebant. Ita dum uſurpauit proſa, & uerſus obtinuit, paulatim hoc uſus inuertit, ut in ſermone hoc, ſcribo, dico, & itẽ talibus, ubi non ſolum correpta ponitur, ſed etiam ridiculus ſit, qui eam produxerit. Mirum ergo non eſt cõſuetudinem ſequi & uerſus, niſi ſicubi poeta maiorem ſibi licentiam uindicabit. Sanè monoſyllaba ferè, quæcunq; in uerba πρωτότυπα o litera finita, tam uerſu, quàm etiam proſa ſimiliter productam habent, neceſſe non eſt corripi, ut ſto, do: quibus ſi conferatur dico, curro, diſco, item producta o litera, dijudicari poterit, quàm ſit aliud abſurdum, aliud per euphoniam gratum. Vir. ecl. 8. Aen. 3.

De dictione.

Dictio eſt ex ſyllabis finita, cũ ſignificatione finita, certa locutio. ut eſt dico, facio. Quædam dictiones ſunt ſimplices ut facio, quædam compoſitæ ut conficio. ex compoſitis dictionibus quædam fiunt ex duobus imperfectis, ut ſinciput, cum intelligitur ſemiatum caput. quædam ex integro & imperfecto, ut eſt cornicen, intelligatur

gatur cornu canens. quædam ex duobus integris, ut eſt ſacrauia.

De Caſibus.

Caſus ſunt ſex. Nominatiuus. *Genitiuus.* Datiuus. Cauſatiuus, *qui & accuſatiuus.* Vocatiuus. Ablatiuus.

De generibus nominum.

Genera nominum ſunt tria, uel (ut quibuſdam placet) quinq;. Maſculinum, *ut hic* Cato. *fœmininũ, ut hæc muſa. neutrum, ut hoc templum. Eſt cõmune aut duobus generibus, ut hic & hæc canis, aut tribus generibus, ut hic & hæc et hoc fælix. Additur quintũ genus quod græce ἐπίκοινον dicitur, latine promiſcuũ, ut hæc muſtela, aquila. Nã & ſi mas ſit muſtela, ut aquila, fœminino genere tantũ dicitur. Itẽ hic paſſer quãuis maſculino genere proferatur, tamen etiam fœmininũ genus ſignificat.*

De Numeris & pronominibus.

Numeri ſunt duo, ſingularis & pluralis. dualis enim apud Romanos *non eſt. Pronomina maſculini generis, numeri ſingularis hic, huius, huic, & cætera uſq; ab his.* Pronomina *fœminini generis, numeri ſingularis hæc, & cætera uſq; ab his.* Pronomina *neutri generis, numeri ſingularis hoc, huius, huic, & reliqua.* Et *pluraliter hæc, horum, his, hæc, ô, ab his.*

De ordinibus, ſeu declinationibus nominum.

Ordines nominum ratione & obſeruatione, numero ſunt quatuor, uel (ut quibuſdam placet) quinq;, quorum declinationes ſunt hæ. Primæ declinationis nominatiuus deſinit as. a, es. quorũ genitiuus æ. itẽ datiuus ſimiliter æ. accuſatiuus in am aut en. uocatiuus ſimilis nominatiuo. ablati=

ablatiuus in a.uel e. Maſculini generis hic Aeneas, huius Aeneæ, huic Aeneæ. hic poeta, huius poetæ, huic poetæ.

Fœminini generis hæc Mineruа, huius Mineruæ, huic Mineruæ. hæc Diana, huius Dianæ, huic Dianæ.

Dicunt quidam ueteres in prima declinatione ſolitos nomina genitiuo caſu per as. proferre. Item datiuo per i. ueluti hæc aula, huius aulas, huic aulai: & iam inde perſeueraſſe paterfamiliâs. Item adhuc morem eſſe poetis in datiuo caſu. ut Aulai in medio, Virgi. Terrai frugiferai, Ennius in Annalibus.

Multa ſunt ſanè nomina ſimilia primæ & tertiæ declinationis, ut Aeneas & Mæcenas, de quibus quid dici poteſt, niſi quòd genitiuus ſit arbiter utriuſq; declinationis diſcernens nomina. Quare ergo Aeneas Aeneæ, Mæcenas uerò Mæcenatis faciet? quòd nomina græca in ας productam terminata, uel diſſyllaba flexa, quũ apud eos per genitiuũ ου. habẽt ſyllabã in extremitate, apud nos primæ ſunt declinationis, ut λυσίας λυσίου, ἀμύντας ἀμύντου: & diſſyllaba flexa ἀντᾶς ἀντᾶ, μηνᾶς μηνᾶ. qui & apud latinos Antas Antæ, Menas næ. Nam Dryas Dryantis, & Thoas Thoantis, quia nec flectuntur, & omnia aut in τος aut in δος, apud græcos genitiuo exeuntia, eodem caſu apud nos o. græco in i. mutato efferuntur. ut δρύας δρύαντος. εὔπολις εὐπόλιδος. nos Dryas Dryantis, Eupolis Eupolidis dicimus. Similiter & in fœmininis. Item Orontes Orontæ, Achates Achatæ facit, quoniã & apud græcos per ου efferuntur. Quæ aũt compoſita ſunt & efferuntur apud græcos per ης, tertiæ ſunt apud nos declinationis. ut Διογένης

γένης Διογένεος καὶ νους, Ἀριστοτέλης Ἀριστο-τέλεος καὶ λους. apud nos Diogenes Diogenis, Ariſtoteles, Ariſtotelis. Incuſatiuus huius primæ declinationis, aut per am, aut per an. Per an, erit ex nominibus græcis, ut hic Callias, hunc Callian. Per am ex latinis, quæ aut in a aut in es exeant. ut hic Seneca, hunc Senecã. Hic Oronta, quum latine reformatur, & hunc Orontam dicimus. nam ſi nõ reformetur Oronten poterimus dicere. ut Virgi. Fidumq; uehebat Oronten. Exempla primæ declinationis maſculini generis in as, ſingulariter. hic Aeneas. æ. am. a. a. Pluraliter æ. arum, is. as. æ. is. Similiter in a ſunt ſingulariter, hic Poeta. tæ: tæ. tam. ta. ta. Pluraliter tæ, tarum. tis. tas. tæ. tis. Alia duplicẽ ſolent habere nominatiuũ. ut hic Anchiſa, & hic Anchiſes. & ſiquidẽ erit nominatiuus, hic Anchiſa, declinatur, ut hic poeta: Si uerò hic Anchiſes habuerit nominatiuũ, aliter declinatur, quàm duo nomina ſupraſcripta. Illa enim aut in as, aut in a, efferuntur, hæc in es. Hoc ſi ſic declinatur, Hic Anchiſes, immutat quatuor caſus ſingulares, datiuum, incuſatiuum, uocatiuũ, ablatiuũ. ut huic Anchiſę, hunc Anchiſen, ô Anchiſe, ab hoc Anchiſe, ut tantummodo genitiuũ ſingularem ſupraſcriptis nominibus ſimilem habeat. Fœmininorum nominum, nominatiuus (ut ſupra diximus) in a. effertur, & declinatur eodem modo ſicut poeta, ut hæc fortuna, & cætera uſq; ab his fortunis.

Incuſatiuus, qui et alibi, Accuſatiuus.

Aen. i.

Diomedes libro primo

Sunt quædam nomina fœminina, primi ordinis, quæ in datiuo plurali in bus ſyllabam efferuntur ut hæc dea, pluraliter his deabus. ut hæc liberta, pluraliter his libertabus. ſimiliter filia, pluraliter his filiabus.

Ordinis

Ordinis ſecundi.

*Secundæ declinationis nominatiui ſunt hi, quorũ ge-
nitiuus i facit. Efferuntur hæc ſecundum declinationem
maſculinorum per us, er, ir, eus. aliqua fœminina in us,
neutralia in um, & in us. Maſculina quidem, ut hic* Au-
guſtus, huius Auguſti. Item *er, ut hic puer, huius pueri.*
Item *ir, ut hic uir, huius uiri.* Item *eus, ut hic* Peleus, *hu-
ius* Pelei. *Fœminina, ut hæc cypreſſus huius cypreſsi, ut
hæc laurus, huius lauri.* Neutralia *in um & in us, ut hoc
donum, huius doni, hoc uulgus huius uulgi, hoc pelagus,
huius pelagi, hoc uirus huius uiri: ſed hæc duo nomina
uulgus et pelagus, pluraliter nõ declinantur. quanquam*
72. *multi uulgus maſculinè extulerint.* Virg. Voces In *uulgũ* Aen. 2.
*ambiguas. Longe ſolent errare qui ſecundæ declinatio-
nis fœminina negant eſſe, cum plura inueniãtur, ut hæc
colus coli, hæc aluus alui, hæc humus humi.* Itẽ, *ſimiliter
errant, qui omnia genera arborum quartæ declinationi*
135. *ſolent aſsignare, inuentis ipſis apud* Virg. Et uos ò lauri Ecl. 2.
carpam, & te proxima myrte. Item *fagus, pirus, ulmus,
cypreſſus, taxus, buxus, ceraſus, platanus.* Contendũt *ta
men nõnulli dicentes laurũ & myrtum eſſe quartæ decli
nationis, & tamen auctoritate mutari in uocatiuo caſu.*
302. Item *Virgilius dixit,* Qui tripodas Clarij, *laurus, qui ſi-* Aen. 3.
*dera ſentis. Sane ut breuiter dicam, in us exeuntia nomi
na, ea demum ſecũdæ declinationis ſunt, quæ propria ui-
dentur, ut* Marcus, *Antonius.* Itẽ *illa appellatiua quæ fœ
minina in a faciũt, ut ſuperbus ſuperba, celſus celſa. nam
ſi nõ faciũt fœminina, ſine dubio quartæ ſunt declinatio
nis, ut ſenatus, aſcenſus.* Itẽ *illa quæ ex participijs ueniũt,*

hic

hic tractus huius tracti, hic preſſus huius preßi. Item & *quæ nominatiuo corripiũtur, ut locus, mundus* κόσμος, *ſomnus.* Itẽ *pleraq; ciuitatũ nomina, ut* Damaſcus, Berytus, Biblus, Tyrus. *Si qua horum maſculina nominatiuo producuntur, nec fœminina faciunt, hæc omnia quartæ ſunt declinationis, ut hic ſenatus huius ſenatus. quanquã ueteres omnia quartæ declinationis, ut ſecundæ extulerunt, ſicut Salluſtius, Nam duobus ſenati decretis. & Terentius, queſti gratia: &, nihil tumulti.* Excipiuntur *hæc ſola quæ ſunt declinationis tertiæ, quoniam & creſcunt genitiuo. Maſculina quidem hic* Ligus Liguris, *hic lepus leporis, uetus ueteris, quod eſt cõmune triũ generũ.* Fœ*minina hæc, hæc iuuẽtus iuuentutis, hæc ſeruitus ſeruitutis, ſenectus ctutis, ſalus lutis, uirtus tutis,* Venus Veneris, *tellus telluris, palus paludis, fraus fraudis, laus laudis ſus ſuis.*

Itẽ *ſecũdi ſunt ordinis quæ in eus apud græcos proferũtur, ut* Tydeus. *hic enim* Tydeus *huius* Tydei. Itẽ *ea nomina ſecũdo ordini attribuũtur quæ apud* Græcos *genitiuo caſu* πλεονοσύλλαβα, *ut* ἀχιλλεύς ἀχιλλέος, ὀδυσσεύς ὀδυσσέος: *ut* Achilleus Achillei, Vlyſſeus Vlyſſei. *ſed quidã dicũt hic* Achilles *huius* Achillei, *hic* Vlyſſes *huius* Vlyſſei: *alij uero tertij ordinis dicũt eſſe, ut hic* Achilles *huius* Achillis, *hic* Vlyſſes *huius* Vlyßis. Nomẽ *maſculinũ ſingulare ſimiliter declinatiõis ſecundæ, ita utroq; numero declinatur: ſingularis hic* Marcus, *huius ci, co, cũ, ce, co, &c. uſq; ab his* Marcis. Itẽ *quæ ante us ſyllabã i habẽt, ſic declinãtur geminata ij in genitiuo, ut hic* Cõcordius Cõcordij. Itẽ *fœminina, hæc laurus*

lauri

lauri. Neutrum nomen in us correptum, quod ſingulariter tantũ declinatur. hoc uirus, ô uirus, ab hoc uiro. Neutrũ in um. hoc bellũ huius belli et reliqua. Item quæ ante um. habent i. ſimiliter declinantur geminata i. in genitiuo: hoc ſtudiũ, huius ſtudij, & reliqua. Illud memineris ꝗ omnia nomina maſculina, quæ ante us. ſyllabã i. habent, in genitiuo ſingulari eandem i literã geminatã recipiũt. In uocatiuo uerò, ne ſimilis ſit genitiuo ſingulari, unã i. recipiunt. ut hic Concordius, huius Concordij, ô Concordi. Itẽ datiui & ablatiui plurales eandẽ literã geminatã recipiunt, ut his & ab his Concordijs. nam de uocatiuo nihil dicendũ eſt, cum ſciamus omniũ nominũ uocatiuũ pluralẽ ſimilẽ eſſe nominatiuo plurali. ut hi Concordij, ô Concordij. Item neutra quæ ante um. ſyllabã i. habent genitiuo ſingulari, & datiuus & ablatiuus plurales eandem i. geminam recipiunt, ut hoc ſtudium, huius ſtudij, his & ab his ſtudijs. Nomẽ quod apud græcos in eus profertur ſic declinatur ſingulariter. hic Tydeus, huius Tydei, huic Tydeo, hunc Tydeum, ô Tydeu, à Tydeo. Pluraliter hi Tydei, deorum, deis, deos & deas; dei, à deis. Item græca nomina in us terminata, quæ apud græcos aut creſcunt, aut per os. efferuntur, hæc o. literã in i. mutant, & declinabũtur ut tertiæ declinationis, ut Melampus Melampodis. item Eunus Eunois, Euplus Euplois.

In er uerò tantum maſculina perueniunt hac declinatione. Nanq; fœminina aut neutralia ſine dubio tertiæ declinationis ſunt, ut fœminina quidem. hæc mater huius matris. Neutralia uerò hoc papauer huius papaueris, cadauer cadaueris. Maſculina hæc à græcis profici-

proficiſcuntur. Omnia enim quæ apud Græcos aut per γρος, aut per τρος, aut per δρὸς, aut per κρὸς efferuntur, hæc omnia amiſſa Græca extremitate, & per Er elata, ut ſecundæ declinationis declinantur, ut ἄγρος, ager agri. ἀντίπατρος, Antipater Antipatri. μένανδρος, Menander Menandri. τεῦκρος, Teucer Teucri. quanquam Virgilius extulit Teucrus, et, Euandrus. Duo hæc nomina ſuo ſtatu permanẽt Codrus & Congrus: nõ enim dicitur Coder nec Conger. Item ea nomina quæ per fer, aut per ger componuntur, genitiuũ faciunt per i literam, ut lucifer, armifer, feri, geri. Item ea nomina quæ (ut ſuprà dictum eſt) fœmininum in a faciunt, ſine dubio ſecundæ ſunt declinationis, ut piger pigra, & niger nigra. Reliqua uero maſculina quæ neq; à Græcis proficiſcuntur, neque ex compoſitione ueniunt, neq; fœmininũ faciunt in a, hæc omnia tertiæ ſunt declinatiõis. ut pater patris, frater fratris: exceptis his ſolis, cãcer, liber, gener, ſocer, auſter, aper, puer, ager, caper, culter, oleaſter, quæ utiq; genitiuũ in i literã faciunt. Exempla ſecundæ declinationis in er, hic piger, huius pigri, huic pigro, & reliqua.

In ir uerò quæ finiuntur, hæc tantũmodo inueniũtur, et ipſa maſculina, uir, leuir, & ir quidẽ indeclinabile. leuir huius leuiri facit, & uir uiri, & quæ ab eo cõponuntur, ut duũuir duumuiri, triũuir triũuiri, et ſimilia. Græca uerò quæ genitiuo Græco aut creſcunt, aut per us efferuntur, hæc o literam in i commutant, & declinantur ut tertiæ declinationis, ut Melampos Melampodis.

Scio in hac declinatione uocatiuum ſingularem qua-

driſariam efferri, per e, per er, per ir, per i. & quidem per e eorum quæ in us terminantur, ut Marcus ô Marce. Per er eorū quorū nominatiuus per caſdē literas profer tur, ut hic niger ô niger. Similiter & per ir, ut hic uir, ô uir. Item per i eorum quorum ſimiliter in nominatiuo ante us ſyllabam i litera interpoſita eſt, ut hic Cælius, ô Cæli, hic Concordius ô Concordi. Exempla ſecundæ declinationis in ir, hic uir huius uiri, huic uiro, &c.

Ordinis tertij.

Tertiæ declinationis nominatiui ſunt hi, quorum genitiuus is facit. Effertur hoc ordine ſic. Per A, Al, Ans, Ar, As, Ax. Per E, El, En, Ens, Er, Es *correptam,* Es *productam, item* Ex. Per I, Il, In, Is. Ix. Per O, Ol, On, Os, Or, Ox. Per V, Vl, Vr, Vs, Vis, Vt, Vx. *Item nominatiui qui in duas cōſonātes terminātur, ut Mars Martis, trabs trabis, lanx lācis, municeps municipis, negligēs negligentis, hyems hyēis. Et ſi qui alij nominatiui ſunt, qui in alijs declinationibus locum non habent, tertij ordinis erūt. Agamus igitur per ſupraſcriptos nominatiuos ſic.*

A *A litera terminata ſingularia neutra nulla inueniūtur niſi peregrina, ut poema, toreuma, emblema. de quibus dubitetur, quem caſum genitiuū & ablatiuū habeāt pluraliter. Legimus enim toreumatum & toreumatorum. item toreumatis & toreumatibus, & ſic ſimilia, de quibus plenius ſub titulo De extremitatibus nominum explanatum eſt. Exemplum tertiæ declinationis A neutri generis, hoc poema, huius poematis, huic poemati, & cætera.*

AL *Al neutralia tantum inueniuntur, ut hoc animal, hu-*

ius animalis,hoc tribunal tribunalis,hoc bidental bidentalis:horum ablatiuus per i effertur, ut ab hoc animali,tribunali,bidentali. Multi uoluerũt nominatiuum per e efferri,ut hoc animale,tribunale,bidentale. Si qua horum maſculina inueniuntur, hæc barbara ſunt, ut Hannibal, Adherbal, Maſtanabal: & ſic alia Romana parum ſint. Vnum hic Latinum nomen inuenitur, quod in al terminatur,quod quæritur quomodo debeat declinari. Alij enim dixerunt nominatiuum hic ſal, huius ſalis, & hi ſales,hoc iocum ſignificat. Sal hoc non eſt dicendum, quia nullum Latinum in hac finitur extremitate. Sale igitur ut mare & lacte,ut maris & lactis,ita & ſalis dici debet,& erit ſemper ſingulare.

Sic legendum in Sallust. Iugurt. ut in antiq. Fabij Vrsini libro, non autem, ut in vulgatis codicibus, Mastanabal.

AN

An,nulla Latina,ſed omnia maſculina & Græca inueniuntur,ut ſingulariter hic Titan,huius Titanis,huic Titani,Titanem & Titana,Titan,Titane. Et pluraliter hi Titanes, Titanibus, Titanes & Titanas, Titanes,Titanibus. In an quæ ueniunt (ut ſuprà dictum eſt) ferè Græca ſunt,ut Pæan, Alcman. hæc nomina in uno caſu habent quæſtionem,id eſt accuſatiuo plurali. Pæanas enim & Titanas et Alcmanas dixerunt pleriq;, qui errãt. nullum enim nomẽ in has extremitates uenire poteſt accuſatiuo plurali,niſi prius nominatiuus ſingularis in a uenerit,ut hic Panſa,hos Panſas, hic Catilina, hos Catilinas, & quæcunque nomina genitiuis ſingularibus is literas acceperint, ea nunquam accuſatiuo plurali as literas accipiunt. Et quæcunque ablatiuo caſu in e uenerint,neceſſe eſt acquiſita m accuſatiuum faciant,ut ab lege legẽ,ab rege regẽ,ergo Pæanem & Titanẽ dicemus,

quũ non poſsint Pæanas & Titanas proferri. Nam quæ ablatiuo a accipiunt, ea per as accuſatiuum faciunt. ut à Cæcilia has Cæcilias, à Sempronia has Sempronias. Ergo hos Pæanes, hos Titanes: ut hos reges, & has leges.

ANS *Ans, commune trium generũ inuenitur, ut hic et hæc & hoc ſtans ſtantis.*

AR *Ar, maſculina tantum & neutralia inueniuntur. Maſculina, ut hic Cæſar Cæſaris, lar laris, Neutra, ut hoc lucar lucaris, τὸ λύκαφος, torcular torcularis. Inueniuntur & communia trium generum, ut par, impar. Faciunt enim hic & hæc & hoc par. Horum nominũ duorum, paris & imparis, ablatiuus dupliciter effertur, ut ab hoc pare & pari. Præcipue hic quæritur, in neutralibus cur torcular torcularis, puluinar puluinaris producta a litera: at lucar a litera correpta efferatur. Scilicet torcular ideo producitur, quòd quibuſdam placuit hoc torculare dici, non torcular, & hoc puluinare, non puluinar. Exempla maſculini generis in ar, hic Cæſar Cæſaris, & cætera. & pluraliter hi Cæſares. rum. bus. Communia trium generum in ar ſic declinantur, hic & hæc & hoc par, huius paris, & reliqua uſque ab hoc & ab hac pare & pari. Pluraliter hi & hæ pares & hæc paria, horum & harum parum & pariũ, & cætera. Item neutri generis ſingulare, hoc torcular, & reliqua, uſque ab his torcularibus.*

ARS *Ars, fœminini generis inuenitur, ut hæc ars huius artis, & cætera.*

AS *As, maſculina & fœminina tantum inuenies, ut hic Mæcenas Mæcenatis, hæc dignitas huius dignitatis, etc.*

Item

Item Græca quæ genitiuum per tos, Latinum per tis fa=ciunt,ut Thoas Thoantis,gigas gigantis. Cum ergo omnia genitiuo diuerſe efferuntur, uas uadis, mas maris,as aſsis,neutralia quidem duo,ſed indeclinabilia,ut hoc fas huius fas,nefas,nugas. Hoc licet indeclinabile ſit, tamen commune trium generum hic & hæc & hoc nugas. Ex=empla declinationis maſculini generis, hic Mœcenas huius Mœcenatis,& reliqua. Pluraliter Mœcenates Mœ=cenatũ,et cætera. Item fœminini generis ſingularis, hæc dignitas,& reliqua. Neutralia indeclinabilia ſunt,ut nugas,quod eſt commune trium generum.

Ax,maſculina tantum & fœminina inueniũtur,neutralia nulla. Propria ut maſculina, hic Aiax huius Aia=cis:fœminina hæc fax huius facis. Communia uero hic et hæc et hoc audax. Sed horum communium ablatiuus per e,& per i,ut ab hoc audace & audaci. Exempla declinationis maſculini,hic Aiax Aiacis,& cætera. Item fœminini generis, hæc fax facis, & reliqua. Item communia trium generum, hic & hæc & hoc audax, & reliqua, uſq; ab hoc & ab hac & ab hoc audace uel audaci. AX

In e neutralia tantum inueniuntur,hoc ſedile ſedilis, hoc præſepe præſepis. E

El neutralia tantum inueniuntur pauca admodum, et ſine ulla uarietate,hoc fel fellis,hoc mel mellis, quæ ſimili modo declinãtur,ut cætera neutra tertij ordinis. Eſt hæc quæſtio in illis, an poſsint tranſire in pluralem nume=rum,quod pleriſque diſplicuit: eo quòd quædam nomina μονομερῆ ſunt in numeris. Niſus hæc eleganter plura=lem nominatiuũ tantum in mella & uina ſecundum con EL

ſuetudinem dici poſſe ait, quum in genera recipiuntur, ut Attica *mella,* Italica *uina.*

EN *En maſculina tantum & neutralia inueniuntur, & maſculina quidem hæc ſola, hic rien rienis, lien lienis, flamen flaminis, pecten pectinis, fidicen fidicinis, tibicen tibicinis media longa, ex tibia. cornicen cornicinis, liticen liticinis, ex lituo, quod eſt genus tubæ minoris: tubicen tubicinis. Cætera uerò neutralia ſunt, ut hoc certamen certaminis.* Declinantur *hæc ſupraſcripta nomina ut tertij ordinis.*

ENS *Ens, cõmunia trium generum inuenies, ut hic & hæc & hoc uehemens, hic & hæc & hoc patiẽs, hic & hæc & hoc cliens: & declinantur eodem modo ut ſupraſcripta, uehemens uehementis, patiens tis, cliens tis.*

ER *Er, trium generum nomina inueniuntur, maſculini, ut hic pater: fœminini, ut hæc mater: neutri, ut hoc papauer.* Vnum *hoc inuenitur quod genitiuo creſcit duabus ſyllabis, iter itineris. apud ueteres inuenimus hoc itiner.* Exempla *declinationis in er, hic pater patris, hæc mater matris, hoc papauer papaueris, &c.*

ES *Es, correpta maſculina & fœminina, neutralia nulla, niſi quæ per communionem ueniunt, ut hic & hæc et hoc teres. & ſunt maſculina hic miles, comes, fœminini hæc ſeges.* Quatuor *inueniuntur quæ genitiuum diuerſum faciunt. nam quum omnia efferantur per tis, ut miles militis, comes comitis: hæc ſola genitiuum per dis faciunt, & ſunt, præſes, præſidis, reſes dis, ἀργὸς, deſes dis, obſes dis: ideo per dis, quòd ex uerbis trahuntur.* Exempla *declinationis in es correpta, hic miles, tis, hæc ſeges*

ges lis. Neutrum non inuenitur niſi trium generum, hic & hæc & hoc teres.

Es, producta maſculina tantum & fœminina inueniuntur. Maſculina, hic Hercules: fœminina, hæc labes. Exempla declinationis in es productam, hic Hercules huius Herculis, hæc labes labis.

Ex, mas & fœmina inueniuntur, hic ſenex ſenis, hæc lex legis. EX

Il, maſculini inuenitur, hic uigil uigilis, mugil lis, pugil lis, &c. Fœmininũ unum Tanaquil Tanaquilis. Neutrum nullum. IL

In, Latinum nullum, Græcum inuenitur, ut delphin nis, Telchin Telchinis: horum incuſatiui ſecundũ Græcam declinationem terminantur, ut apud Virgilium, Orpheus in ſyluis, inter delphinas Arion. IN

Ecl. 8.

Is, maſculina & fœminina tantum inueniuntur, hic ignis ignis, hæc puppis puppis. Communia utriuſq; generis, hic & hæc canis, hic & hæc cinis. IS

Ix, maſculina, fœminina et cõmunia inuenies, hic calix calicis, hæc pix cis, hic et hæc et hoc felix et pernix. IX

O, maſculina, fœminina & neutra inueniuntur. hic ordo, hæc deſcriptio, hoc tabo, pondo, quæ inter monoptota ſunt. O

Ol, maſculinum inuenies tantum, ut hic ſol. OL

On, maſculina inueniũtur, & ipſa Græca, hic Laocoon tis, Hippocoon tis. ON

Or, maſculina & fœminina & neutra inueniuntur, hic prætor, hæc uxor, hoc marmor, robor, æquor. OR

Os, maſculina & fœminina & communia inueniun- OS

tur, hic os oſsis, hæc arbos arboris, hic & hæc et hoc cuſtos. Eſt neutrum hoc os, hæc ora.

OX Ox, maſculina & fœminina & communia inueniuntur, ut hic Cappadox gentile, hæc uox, hic & hæc & hoc uelox.

VL Vl, maſculina inuenies, hic exul, hic conſul, hic præſul. unum barbarum Suthul.

VR Vr, maſculinum. inuenies & neutra, communia quin etiam, ut hic fur, hæc turtur, hoc femur femoris & feminis. Iecur, quod genitiuum duplicem facit: nam & iecoris & iecinoris.

VIS Vis, maſculina, fœminina inuenies, hic ſanguis ſanguinis, hæc nauis nauis.

VS Vs, maſculina, fœminina & neutra inueniuntur, hic ſtercus ſtercoris, hæc Venus Veneris, hoc nemus ris.

VT Vt, neutra ſunt, & pauca, ut caput capitis, & hoc ſinciput ſincipitis.

VX Vx, maſculina & fœminina inuenies et communia,
13 hic Pollux Pollucis, hæc nux nucis, dux ducis, crux crucis, coniux coniugis. Commune trux trucis.

Ordinis quarti.

Quarta declinatio nominatiuum & genitiuum in us facit: aut maſculina hic ſenatus huius ſenatus: aut fœminina hæc porticus huius porticus, hæc anus huius anus, hæc domus huius domus. habet & neutrale, quod in ſingulari quidem numero monoptoton eſt per u, in plurali uero recipit caſus ſuos, ut hoc cornu huius cornu, pluraliter hæc cornua, & cætera. Item hoc genu huius genu, ſimiliter gelu, tonitru, ueru.

Ordinis

Ordinis quinti.

Eſt & alius ordo declinationis, quem alij ad ſecũdum ordinem pertinere dicunt, quod genitiuum in i. literã facit, alij tertij putauerunt, quoniam accuſatiuum in em, item datiuum & ablatiuum pluralem in bus facit. quem ideo nulli parti tribuentes quintæ declinationis eſſe putauere. Profertur autem per es, ut hic & hæc dies, huius diei. dum tamen ſciamus pluraliter hæ dies, & has dies non oportere nos dicere. quamuis ſingularẽ fœmininum dicamus. cætera tamen ſimilia fœminino modo proferentur tantũ, ut hæc ſpecies ſpeciei, hæc materies materiei, luxuries luxuriei. quare ſpecierum pluralem genitiuum nõ ſimiliter obſeruabis, ſicut in die & meridie per rum, ſed per um ſyllabã, ut ſpecieum, materieum, luxurieum. ſed ueteres in hac ſpecie declinationis genitiuum ſingularem ſimilem nominatiuo dicebãt. Inde inuenies in quibuſdam pernicies pro perniciei, ut ſit hæc pernicies, huius pernicies, hæc luxuries huius luxuries, & cætera huiuſmodi ſimiliter declinabantur, Completis quinq; ordinum declinationibus, uenimus ad ipſas nominũ obſeruationes, per quas & genera & numeri diſcernuntur.

De obſeruationibus nominum quibus genera & numeri diſcernuntur.

Sunt quædam nomina quæ ſingulariter tantum proferuntur. Sunt & quæ pluraliter tantum, hæc penè maiori ex parte collecta ſub quoque ordine ſubijciemus.

Maſculina ſemper ſingularia. hic clauus, id eſt, impurpurata ueſtis, id eſt ἡ ὑπόρφυρος ἐσθὴς καὶ ἥλος. hic tabus τὸ λύθρον, cruoris inquinatio. hic ge-

nius, ἡ τύχη ἑκάστου, hic limus, hic puluis, hic muſcus, herba quæ in parietib. uel corticib. arborũ naſcitur uel hæret. Itẽ fœminina ſemp ſingularia. *hæc barba ὁ πώγων, hæc culpa, hæc eloquẽtia, elegãtia, fames, hæc* Græcia ἡ ἑλλάς. *hæc galla ἡ κηκίς, hæc hara, hæc labes, hæc lux, memoria, malitia, pax, proſapia, rabies, ſupellex, ſanies, ſecordia, uecordia, ſitis, tabes, uis.*

Item neutra ſemper ſingularia. *hoc callum, barathrũ, cænum, ὁ βόρβορος, hoc genu, hoc* Allex, ἄλλεξ ἰχθὺς ταριχευμένος, *Iuſtitium quando ius ſtat. hoc ius ὁ ζωμός. τὸ δίκαιον, & iura & iuribus legimus. letum mors, hoc marmor, hoc pelagus. rudus γεώσωρος, robor, rus. ſed* Virg. *& pluraliter dixit, per florea rura.* Aen. 1.
Sulphur, ſcrupulũ, ſinapi, hoc ſiler κύπειρον, ſiſer ἄγριον σέλινον, uulgus, uirus, uiſcũ, ſed Plaut. *uiſcus dixit.* Bacch.

Item maſculina ſemper pluralia, *hi antes, hi carceres, à coercẽdo. ſed carcere,* Proniq; *in carcere pendent,* Virgilius. Aen. 5.
Hi cælites οὐρανίωνες. hi fides, pro chordis. quãuis Virgi. *dixit, Cana* Fides, *ſed ibi deam dixit. hi caſſes,* Aen. 1.
bi cancelli, hi cani, foci, furfures, fori, loca ſpectaculorũ. Item *fori ſunt in nauibus, quibus nautæ ſedentes remigant, ἑδώλια, fræni, ſed & fræna et frænũ inuenimus, inferi, hi grumi οἱ τῶν ὀρῶν λίθοι, lendes κονίδες, liberi, lares. ſed legimus & lar laris, ſicuti mas maris, hi ludi, loculi legimus & loculus, hi lemures, νυκτερινοὶ δαίμονες, mores, ſed & mos legimus, maiores, inferni, & inferi, manes δαίμονες, hi natales id eſt generis nobilitas, noſtrates, ſed huic ſingulare quidam dant, ut noſtrâs noſtratis, ut poteſtas poteſtatis,* Magiſtratus, & Magiſtrates *inuenimus, optimates, ſed inuenimus opti-*

nas, & infimates legimus. Pugillares, πινακίδια. primores, proceres ἔξαρχοι, πρωτάρχοντες, poſteri, plures, pleriq;, penates, Quirites, quinquatres παναθήναια, ſentes, ſinguli, ſales, οἱ ἅλες, ſuperi, uepres.

Item fœminina ſemper pluralia, hæ argutiæ, & facit uerbum arguto argutas, hæ anguſtiæ, hæ aræ pro penatibus dicimus, nanq; ara ſingulariter, hæ Alpes, τὰ ὄρη γαλλίας, ædes, domus, nam ſi ædis dixeris, templum ſignificas, Antemnæ, antiæ, blanditiæ, bigæ, trigæ, quadrigæ, caulæ, cærimoniæ, compedes, cunæ, crates, & cratem dixerunt. Copiæ, diuitiæ, deliciæ, dapes, & hæc daps dixerunt. hæ diræ, exuuiæ, exequiæ, Eſquiliæ, τόπος ἐν ῥώμῃ, excubiæ, fauces, fruges, fores, faſces, ſed Cicero dixit. Faſcē unū ſi nactus eſſes, per quod intelligimus maſculino genere dici, et nō eſſe tantū plurale. Facetiæ εὐομιλία, εὐσομία, fortunæ, bona, ὑπάρχοντα, ὀσία, friæ, faleræ, genæ, grates et gratiæ, gingiuæ, gerræ. πλεκτά τινα προσφερόμενα τείχεσιν. Induciæ, inferiæ, inſidiæ, inimicitiæ, ineptiæ, hæ idus ἴδοι, illecebræ, Kalēdæ, litteræ, latebræ, græce σπήλωμα, minæ, ἀπειλαὶ, manubiæ, nuptiæ, nares, nundinæ, nonæ, næniæ ἐπιτάφια, nugæ, opes, Sed Virgilius libro primo. Non opis eſt noſtræ Dido, plagæ, preces, primitiæ, præſtigiæ, quiſquiliæ φρυγάνων χαίτη, σκύβαλα reliquiæ, retes δίκτυον. nam & in conſuetudine dicimus, In retes meas incidiſti. Retia enim ſi dixeris pluralem facis à nominatiuo, qui eſt rete neutri generis. ſarcinæ, ſortes, ſuppetiæ, βοήθεια. ſordes, ſcopæ σάρος. dicimus tamen & ſcopa, ſcalæ, κλίμαξ, ſalinæ

Propert. lib. I. totis argutat noctibus ignes

ſalinæ,ἀλικοῦ,tenebræ,μύχος,σκοτία,tricæ τρι-χώματα,uires,uindiciæ καρπίσια,ἐλϛύθερια.

Itē neutra ſemper pluralia hæc arma,auia,arbitria,battualia,bona,ὑπάρχοντα,breuia,beſalia,iuſta,Bacchanalia,caſtra,crepundia,hæc cete,κήτη.hæc Cō-pitalia,id eſt,ubi eos qui peregre moriuntur colunt,Parentarium dicitur. Carmētalia,matri Euandri ſacrificia inſtituta Carmentalia appellata à nomine ipſius.Cerealia,Δημήτρια,cunabula,cibaria,comitia ἀρχιαιρέσια,donaria,diaria,exta,geſa εἶδος ἀκοντίου γαῖσα,Genitalia,Iuga,ἀκρώρεια,iugum enim ζύγον,Iuſta ἔθιμα,inteſtina,iugera,ſed & iugerum dicimus,lautia ſupellex,Liberalia,lumina,apud Virgilium lumē legimus,mœnia,magalia καλύβαι ἀφρῶν.Mapalia καλύβαι ἀγρῶν.hæc Neptunalia ποσειδώνια,hæc orgia,διονύσου μυστήρια. hæc palaria,cùm milites ad palos exercentur,hæc parentalia νεκύσια,hæc præcordia,ὑποχόνδρια,hæc roſtra,locus in urbe ubi concionantur,hæc ſpectacula,θεωρίαι,ſpolia,Virgilius ſpolium dixit,ſponſalia μνῆστρα,hæc Saturnalia,κρόνια,hæc ſerta στέφανοι,στεφανώματα,Terminalia,tempora κρόταφοι,ſed Virgilius tempus dixit,hæc uerbera μάστιγες. uiſcera,uada βράχεα ſed & uadum dixerūt,Vulcanalia ἡφαίστια.Quæ ſemper pluralia ſunt,ſi pluſquam unum ſignificare uelimus,ſiquidem maſculina ſint,utputa hi loculi,ita dicemus binos trinosq; loculos.Si uerò fœminina,ut puta hæ ſcalæ,ita dicemus binas ternasq; ſcalas. Et neutralia ſimiliter,utputa hæc ſpectacula. Am.12.

Elemen-

Elementa ſemper ſingularia ſunt, ut cœlum οὐρανός, æther αἰθήρ, aer ἀήρ, ſol ἥλιος, iubar σέλας, terra γῆ, mare θάλασσα. Autumnus & autumnum. Maria tamen quamuis dicantur pluraliter, attamen nec marium nec maribus dicemus, & terras pro terræ regionibus accipimus.

Item metalla ſemper ſingularia ſunt, utputa aurum, ſtagnum, argentum, caſsiterum, ferrum, orichalcum, æs, aurichalcum, plumbum, Aera quamuis dicantur, tamen cæteris caſibus non utimur.

Item quæ menſura conſtant, arida duntaxat, quæ numerari non poſſunt, ſemper ſingularia ſunt, ut triticum, quod & frumentum dicimus, hoc far, hoc ador adoris frumēti ſpecies, hæc oryza, ὄρυζα, hæc faba. Vergilius, Vere fabis ſatio. Inuſitata declinatio. hæc lens, hoc cicer, hoc milium, hoc minium κιννάβαρις, hoc panicum, hoc git monoptotum, μελάνθιον, hoc ordeum.

Item hæc ſemper ſingularia ſunt mel, quamuis Virgilius mella dixerit, oleum, uinum, quamuis Virgilius uina dixerit. mulſum οἰνόμελι, defrutum, ἕψημα, acetum, ὄξος, lac γάλα, garum, muria, liquamen, & ſi qua horum nominatiuo pluraliter efferuntur, cæteris tamen caſibus ceſſabunt. Fel ſic declinatur quomodo mel. Et ſi pluraliter declinata fuerint, non ad quantitatem, ſed ad genus referuntur, ut mella, ut ſint multæ ſpecies quaſi locale. ut Atticum, Rhodium. ſimiliter & lanæ, ut ſint uariæ ſpecies lanæ, quaſi Mileſia & Hiſpana.

Item nomina fluminum, & montium, & ciuitatum ſemper ſingularia ſunt, niſi quæ natura pluraliter enun-

tiantur

tiantur. ut Athenæ, Thebæ, Mycenæ, Baiæ, *Cumæ,* Puteoli, *Oſtia,* Brixiæ, Abellæ, Argi.

Item ſingularia ſemper ſunt, quæ nec uideri, nec tangi poſſunt. uerum ab his in alterutrā partem doloris aut gaudij adicimur, ut gaudium quamuis Virgilius & gaudia dixerit, Latonæ tacitū pertentant gaudia pectus. uigor, metus, letū, timor, terror, inſania, ſopor. ius & pluraliter iura tantū, iuſtitia, mœſtitia, ſtultitia, ſeniū, ſenilis morb. ſcrupulū, ſapiētia, ſalus, fides, πίστις, perfidia ἀπιστία, macies maciei, macer, macri, miſericordia, inertia, ſegnitia, pigritia, uelocitas. Sed auctores nō uſque quaq; hæc obſeruauerunt. De Monoptotis.

Sunt quædam nomina tota in declinatione, & ſingulari, & plurali, μονόπτωτα. In quibus *& cōmunia trium generū ſunt, aut maſculini, fœminini, & neutri.* Nequā, *frugi, nihili, nugas.* Pondo *m.f.n. quanquā unum pondo, non dici ſciamus, ſed in libram referamus, utputa unam libram, duas libras, duo pondo, & deinceps obſeruamus.* Id *quoq; obſeruabimus ut quoties de neutro loquamur, correpta o litera dicamus, duo milia. In accētu lōgo duo homines, ambo homines, ambæ mulieres dicimus.*

Sunt quædam nomina ſingularia tantum monoptota, quæ pluralia non habent, & ſunt neutralia, ut fas. ir, tabo, git, μελάνθιον, nefas, inſtar, par, ſinapi unde ir appellant. Hoc *cæpe & hæc cæpa, huius cæpæ.*

Sunt quedā nomina tantū monoptota quæ pluralib. caſibus naturalē declinationē admittunt, & appellantur heteroclita. ut gelu, genu, teſtu ὄστρακον. Sed *Virgilius hæc teſta in Georg. & ueru ὀβελίσκος, ſeru ὄῤῥος tonitru*

tonitru, cornu, oſſu ὀστέον. & os oſsis ut infra apparebit, inter monoſyllaba. Pecu & pecus pecoris: ſicut apud
2. el. 4. Salluſtiũ, de pecore, & apud Virgiliũ, Et ſuccus pecori,
2. el. 2. & lac ſubducitur agnis. & alibi. Pecoris quàm lactis abundans ut Cicero. Sunt quædã plurali tantũ monoptota communia, quot, tot, aliquot, quotquot, hæc alij poſuere inter aduerbia. Sunt quædam, quæ ſingulariter non in omnibus caſibus cadunt. uerũ pluralẽ numerum
2. el. 1. admittunt: apud Vergiliũ Fronde ſuper uiridi. Frugem. Phocas de Heteroclitis & fruge poteſtates Sunt quædam quæ non admittunt in quibuſdam caſibus: uerũ plurali numero deficiunt. Septimus caſus eſt ſponte, & huic declinatio nulla præter ablatiuũ. Opis & uicis ut cætera, opem, ut ſit auxiliũ & uicẽ, ope & uice: nam hæc nominatiuũ non habent. Sunt quædã quæ ſingulariter quũ declinantur, in pluralib. mutant genera. hic locus pluraliter hæc loca & hi loci. hic pomarius pluraliter hæc pomaria. hoc frænũ, hæc frena & hi freni. hic iocus hæc ioca & hi ioci. hoc porrum & hi porri.

Numeri non declinãtur. præter unũ, & duo, & tres, ex quatuor uſq; ad centum: à centeſimo declinantur.

Elementa literarum indeclinabilia ſunt.

Nomina quæ Hypocoriſmata non recipiunt.

In primis monoptota hypocoriſmata non recipiunt, neq; elementa. Item fluminum montiumq; nomina & urbium. Item deorum hominumq;. Item dies feſti, & literarum elementa. Item numeri. Meminerimus, ꝙ hypocoriſmata non ſemper generibus ſuis unde oriuntur conſonãt. hæc rana, hic ranũculus, hic anguis, hæc anguilla, hoc

Sex.Pomp. hoc glandium, hæc glandula, hic panis, hoc paſtillum, ut litera P Varro dixit. hæc beta hic betaceus, hæc malua, hic maluaceus. hoc piſtrinum hæc piſtrilla, ut Terentius in Adelphis. hic enſis enſiculus. ſic in Rudente Plau. Enſiculuſt aureolus primum litteratus.

De nominatiuis ad regulam redactis.

EN Omnia nomina quæ in En terminantur, in nominatiuo caſu, ea in genitiuo efferuntur per is. mutata præcedente ſyllaba in i. Sunt pene omnia neutralia, exceptis his tantum nouem, quæ maſculina uidentur, & ſunt maſculina in en. hic tubicen ex tuba longa, tubicinis. liticen ex lituo, tubæ genus, liticinis. cornicen, ex cornu minore, cornicinis. tibicen ex tibia, tibicinis, fidicen ex fidibus, fidicinis. lien σπλήν lienis. rien νεφρος rienis & renis: flamen καίσαρος ἱερεὺς, flaminis. pecten, pectinis. Neutralia in en. Abdomē λαπάρα abdominis, acumen acuminis. agmen agminis. bitumen ἄσφαλτον, bituminis, columen στερέωμα.

L Omnia nomina quæ l. litera terminantur, neutra ſunt, ut tribunal, animal, bidental. Eadem nomina neutralia quæ per l. terminantur etiam per e. literam terminari inuenimus. ut tribunale, animale, bidentale.

AR Omnia quæ ar ſyllaba terminantur neutralia ſunt, ut exemplar, iubar, inſtar, extar, θεατρικὸν ἀργύριον, lacunar, & ſimilia. exceptis his. Cæſar, lar, par. cōmune eſt enim, & quæ ex eo componuntur. ut diſpar, compar. Buſtar. locus ubi cremantur mortuorū corpora.

O Omnia nomina quæ o terminantur, aut maſculina aut fœminina ſunt. Hæc neutralia inuenimus, ut hoc pondo, hoc

do,hoc tabo,quæ inter monoptota adnotauimus. Quum *hæc maſculina ſeu fœminina ſunt,hæc genitiuũ per is ha bent,præcedente i.quædã o nonnunq̃ ſeruant.* Cicero Ci*ceronis.* Apollo *inis. emptio onis. fortitudo fortitudinis. turpitudo turpitudinis. Sed quia ratione minus habent maſculina,quando mutent, fœmininorũ ratione expo- nemus. Tunc enim fœminina ſeruant o literã, ſi quando ſit ti ante nouiſsimã o ſyllabã,ut diminutio onis. ſubſcri- ptio onis. Sin autẽ fuerit alia litera coniuncta, tunc utiq; o in i mutãt.ut ualetudo dinis.cupido dinis.* Ne *hæc quis reprehendere poſsit, neceſſe habemus hoc obſeruare, q; unum proprium ſolum nomen quanquã habeat cum o a- liam literam,tamen o non mutat:ut* Iuno Iunonis. *Præ- terea quæ in o terminantur maſculini generis, ſi tamen recipiant & fœmininam naturam,erũt cõmunia. ut hic & hæc latro,nebulo* σκιτὸς,*homo,& ſimilia exceptis his,leno lena,leo lea,& ſi qua alia.*

Omnia nomina tertiæ declinationis, accuſatiuum in em faciunt. exceptis his: puppis puppim facit, ſitis ſitim facit,ſecuris ſecurim,turris turrim,peluis peluim,& tur rem tamẽ habes apud Virgilium libro ſecundo, Turrem *in præcipiti ſtantem. Item nomina compoſita eiuſmodi, ut* Heliopolis Heliopolim,Neapolis Neapolim, Scytho- polis Scythopolim,Chryſopolis Chryſopolim,*accuſati- uum in im faciunt.*

Omnia nomina quæ in es terminantur,genitiuum fa- ciunt in i.ſi tamen pura fuerit ſyllaba ut acies aciei. almi- ties almitiei εὐπρέπεια*: ſi uerò adiecta fuerit litera cõfundit declinationẽ & in is facit,ut ambages* περίο- ES

δλος, clades, cautes, compages, contages, corbes, dapes, fæles, αἴλουρος fælis, fruges, καρπός, indoles indolis, labes, moles, nubes νεφέλη, ſoboles, ſedes ἕδρα, ſtrages, ſæpes, ualles, uerres, rupes.

Corripiuntur hæc tria, ſpes ſpei ἡ ἐλπὶς. res rei. τὸ πρᾶγμα, fides fidei ἡ πίστις. Item corripiuntur hæc duo lues, luis. ſtrues, ſtruis. lignorũ exſtructio. Eſt & plebes quæ facit plebis, & nonnunquam genitiuum plebei. Duplex hic genitiuus & nominatiuus, dicitur enim etiã plebis à plebs, nam plebes nec plebis poſtulare perſpicitur. Similiter fames duplicem genitiuum habet, quidam enim famis, quidam fame dixerunt. Genitiua adaugent ſyllabam licet præcedens pura ſit nec ne, abies abietis. aries arietis, ales alitis alis, antiſtes antiſtitis, cocles μονοφθαλμός coclitis, Ceres Cereris, diues diuitis, hoſpes, hæres, interpres, limes, locuples, miles, obſes, ὅμηρος, paries, pes, deſes, præſes, pedes, quies, reſes, ſatelles, ſuperſtes, ſoſpes, ſeges, teges, teres, trames.

Sunt præterea nomina quæ in es quidem literas exeunt nominatiuo caſu, ſed genitiuo huius per æ literas efferuntur, & ſunt primæ declinationis. ut Anchiſes Anchiſæ, Achates Achatæ, Aceſtes Aceſtæ. ut hæc facilius intelligatur diſtinctio, græca nomina quæ in es terminãtur genitiuũ faciunt in is, ſi genitiuũ apud græcos ους habuerint, ut Δημοσθένης Δημοσθένους, Demoſthenes Demoſthenis. ſin hæc in græco genitiuum ου habuerint, πηλείδης δου, αἰσχίνης νου, ἀκέστης στου, faciunt latine genitiuũ per æ ut Pelides Pelidæ. Aeſchines Aeſchinæ. Aceſtes Aceſtæ. Poſſunt tamen & latinum habere nominatiuum

minatiuum, ut Atrida Atridæ. Achata Achatæ. Pylada Pyladæ. Oreſta Oreſtæ. Anchiſa Anchiſæ. Hæc nomina ueteres auctores ſine obſeruatione protulerunt. ut Ariſtides & Ariſtidæ & Ariſtidis genitiuũ, Achilles Achillis & Achillei. & per hoc pluralem datiuũ & ablatiuum tam ex tertio, quàm ex ſecundo ordine faciunt.

Nominatiuo ſingularis in es exeuntia eundẽ faciunt nominatiuũ & uocatiuum, ut hic Hercules ô Hercules.

EVS *Omnia nomina quæ per eus efferuntur genitiuũ per ei ſyllabã faciunt. ut Pentheus Penthei. Nereus rei. Mneſtheus Mneſthei. Tydeus Tydei. Peleus lei. Et quamuis regula dicit Peleum, tamen Pelea dicimus in accuſatiuo. Similiter & in uocatiuo ô Tydeu. Nam græca declinatio magis in iſtis caſibus præponitur. Sed & in ablatiuo Romanã ſequimur regulã, quoniã apud græcos ablatiuus non eſt. Dicimus enim ab hoc Tydeo, Peleo ſecũdum Romanos, ut ſine dubio Pentheus, Nereus, Mneſtheus, Peleus, Tydeus ſint ſecundæ declinationis.*

IS *Omnia quæ per is terminantur, genitiuum quoq; ſimilem nominatiuo faciunt. ut hic ſuauis huius ſuauis. exceptis ijs, quæ in genitiuo creſcunt, licet per is efferãtur. ut cuſpis dis, cinis, cucumis, lapis, lis, puluis, pollis, γῦρις pollinis, ſemis ſemiſsis, ſanguis, uomis, glis gliris, & gliris nominatiuo dicitur.*

Monoſyllaba quoq; per is ſyllabã genitiuos habent, penè omnia maſculini generis. hic as aſsis, bos bouis, dux ducis, dens, flos, fons, fur, κλέπτης, grex, glis, lar, mons mars, mus, mos, mas, pes, præs prædis, pons, par, ἶσος, rex, ros, ſal ſalis. quum autem iuramus per hos ſales dicimus, ſol ſolis. uas; dis.

Fœminini generis hæc arx ἀκρόπολις, ars τέχνη, calx. cos cotis. crux. dos. fax λαμπὰς fæx falx. frons frontis. fraus. glans. gens. glos. ἀνδροαδελφὴ gloris. glus glutinis. Alij hoc gluten dixerunt. lanx. lex. lens. laus. lis. lux. mẽs. merx. Salluſt. merces dixit. Mors. nix. nox. nux. nex. nar. ῥώθων naris. ops. pax. pars. plebs. pix. ſtips. ἔρανος ſtipis. ſtirps. ſors. ſus. traps. uis. βία uis. uox. urbs. uix uicis. Neutri generis hoc æs. cor. crus. far fel. ir. θέναρ iris. ius iuris. lac. mel. os. στόμα, πρόσωπον, os ὄστον oſsis. par ζεῦγος, pus. rus. tus. uas. uer. Ex omnibus his monoſyllabis quæ contracta ordine diximus corripiuntur hæc tria, & per i genitiuum faciunt. ſpes ci. res. rei. uir uiri.

8t. 131.

Priſc. lib. 6 terminatio ne Ir

Obſeruabimus autẽ in omnibus his q̃ ea quæ ſingulari ablatiuo per e exeunt, neceſſe eſt genitiuũ pluralẽ per ium cedant. ut à monte montium, à ponte pontium. & alia plura ſunt, exceptis his quæ repugnant regulæ.

Dierum ſacrorum & ſolennium appellationes, quas iam ſuo loco inter neutralia ſemper pluralia inſtruimus, genitiuum pluralem duplicem habent, tam ex ſecundo q̃ ex tertio ordine ut Saturnalia, Saturnalium, & Saturnaliorum. Neptunalia, Neptunalium & Neptunaliorum & cætera. ſic obſeruabimus Vulcanalia, Terminalia, Cõpitalia, Carmentalia, Bacchanalia, Liberalia, Genitalia, Parentalia. dicimus enim Saturnale, & Neptunale, domum & templum, & res Saturnalis.

Item illæ appellationes, quæ etiam quum latine dicantur, natura ſunt græcæ, duplicem genitiuum pluralem habent, tam ex ſecundo, q̃ ex tertio ordine. ut poema, diadema

dema,toreuma,diploma,ceroma. dicimus enim poematum & poematorũ,diadematũ & diadematorũ.toreumatũ & toreumatorũ.diplomatũ & diplomatorũ.ceromatum & ceromatorũ. Sed ſunt qui diſiungunt hæc,& errorẽ quendam eſſe oſtendunt differentiã ignorantes, & non eſſe unam appellationẽ,ex qua elationẽ genitiuo plurali duplicẽ habent,ſed duas appellationes idem ſignificantes. alterã ſecundi alterã tertij ordinis. & ſecũdi habet quæ antiquitati datur,nam antiqui hoc poematũ huius poemati. pluraliter hæc poemata, horũ poematorũ dicerent & poematis. & hoc diadematũ huius diadematí. & cætera ſimilia. Tertij aũt ordinis hæc ſunt, quæ in cõſuetudine obſeruamus. hoc poema huius poematis. pluraliter hæc poemata, horũ poematũ, & cætera ſimilia.

Omnia nomina in is. literas terminata, quæ datiuo i. exierint neceſſe eſt genitiuo et accuſatiuo ante ultimã i. recipiant. ut agreſtis ium. hos agreſtis, cœleſtis ium, hos cœleſtis. Itẽ eadẽ uocabula quæ ĩ is terminãtur nominatiuo, ablatiuo caſu in i exeũt, & accuſatiuũ pluralẽ caſum ſimilẽ nominatiuo ſingulari faciũt, ignis igni, hos ignis.

Item in uocabulis nominatiuo is terminatis, quãdoq; genitiuo plurali ium. quandoq; um faciunt. Si uerò accuſatiuos plurales in is habuerint, genitiuos in ium habebunt. ſed triplex per ium declinandi cauſa eſt. Prima cũ datiuos & ablatiuos ſingulares i litera terminant, ut pellis. puppis. meſsis. Altera, cùm quamuis ablatiuus e litera finiatur, tamen quia accuſatiuus pluralis per is efferatur, etiam genitiuus i ante um habebit. ut crinis crinium. acris ium, hoſtis hoſtium. Tertia, cũ per is produ-

d 3 ctùs

ctus nominatiuus incluſus eſt, ut maſculine glis, fœminine lis. cõmunes etiam genitiuo plurali per ium agunt.

Græca uocabula à patria deducta, ut Theſſalis, Dardanis, *Ilias: aut à genere, ut* Tantalis, Aeolis, *genitiuũ plurale per dum exeũt, & omnia fœminina ſunt. Interdum & maſculina in eandem declinationem cadũt. ut* Damis *&* Paris, *ut dicatur* Damidum *&* Paridum.

OR *Omnia nomina quæ in or ſyllaba terminãtur, nomina maſculina ſeu fœminina, ſiquidẽ latina fuerint, genitiuo circũducũtur, & per o literã productã proferũtur. ueluti uenator uenatoris, gladiator, tutor, ſudor, ſplẽdor, honor, color. exceptis his quæ non producũtur, ſed corripiuntur, ut memor memoris, arbor arboris. ſed ſi natura græca fuerint, corripiũtur ut* Hector Hectoris. Theomneſtor Theõneſtoris. *& ſimilia. nã neutralia utiq; genitiuo corripiũt o literã. ut marmor marmoris, robor rob.*

VM *Omnia nomina quæ ante um nominatiuum habent i. neutralia, datiuo & ablatiuo plurali i. literam geminatam habent. ut armarium, compendium, ſupplicium. utputa hoc armarium hæc armaria his armarijs & ab his armarijs, & cætera ſimiliter. ſed de inſomnio quæſitum eſt, quoniam apud Virgilium non geminatur.*

TOR *Omne nomẽ maſculinũ quod per tor ſyllabã nominatiuo caſu terminatur, fœminino per trix finietur, nihilq; ex numero ſyllabarũ translatum amittet, ut orator oratrix, uenator uenatrix, bellator bellatrix, actor actrix, accuſator accuſatrix, receptor receptrix, domitor domitrix, creator creatrix, tractator tractatrix, & ſimilia, ac per hoc nutritor nutritrix. quamuis in uſu nutrix dicatur*

catur, excepto auctore cum etiã hæc auctor dici debeat.

Verũ obſeruandũ eſt, ꝙ or literis in ultimo terminata maſculina, ſi per uerba naſcũtur, una litera in fœminin num adcreſcũt, ut uenator uenatrix. uictor uictrix. tonſor tonſrix, non tõſtrix. duabus enim literis plus efficiet, foſſor foſſrix. curſor curſrix. Si uerò ſua proprietate cenſebuntur, non, ut ſuperiora, quæ proficiſcuntur à uerbis, neceſſariò cõmunia erunt, quando nihil pro indiuiſo per adminiſtrationẽ acceperint uerborũ. nam legere, reſpõdere, ſpectare tam fœminis, q̃ maſculis iudicatur. ut ille agitator, illa agitatrix, fœnerator fœneratrix. Victor uerò & inſtitor, & tutor, ac ſimilia pro cõmunibus accipienda, nihil enim quaſi præcipuum per uerba habent. Auctor ſiquidẽ propterea dicitur, ꝙ augeret & generaret: & auctricẽ dicemus, ꝙ pariter augere poſsit, cũ uerò ad auctoritatem referatur, pro cõmuni accipiendum. Seru. in XII. Aen. lege ipſum. & in arte Val. Probum

Omnia nomina quæ per us ſyllabam nominatiuo caſu terminantur, hæc genitiuo aut per i exeunt, & ſunt ſecundi ordinis: aut per is & ſunt tertij ordinis: aut per us ſimilem nominatiuo & ſunt quarti ordinis. V S

Omnis appellatio quæ ex uerbo proficiſcitur, et in us ſyllabam terminatur, maſculini generis eſt. ut deſcendo deſcẽdis hic deſcẽſus. coeo cois coitus. ambio ambis ambitus. adficio adficis adfectus. ſunt hæc quarti ordinis & genitiuo per us efferuntur, ſed ſi nomẽ erit, ſecundi erit ordinis & per i genitiuo profertur. ut hic magnus huius magni. hic Iulianus huius Iuliani. hic Auguſtus huius Auguſti. Sed (ſi non fallor) omnium uerborum appellationes etiam in o terminantur, quæ cum in o terminatæ

fuerint, genere fœminino declinãtur. hæc coitio, hæc ambitio, hæc ſcriptio, adſectio, ultio, diſſenſio, acceſsio, deceſsio, euictio, &c. Sunt etiam tertij ordinis, & per is genitiuo proferentur. ut coitio, coitionis, &c.

Maſculina, hic Ligus Liguris, lepos leporis, hic mus muris, uetus ueteris, facit et hic et hæc & hoc uetus τριγενὲς. *Fœminina, hæc Venus Veneris, hæc tellus ris, hæc iuuentus iuuentutis, hæc palus paludis, hæc ſeruitus ſeruitutis, hæc ſenectus ſenectutis, hæc fraus fraudis, hæc laus laudis, hæc uirtus uirtutis, hæc ſalus ſalutis. Neutralia, hoc nemus nemoris.*

Quæ enim per us exeunt, & genitiuum ſimilem nominatiuo habent, & ſunt quarti ordinis hæc infra oſtenduntur, quibus exceptis reliqua per i proferentur, ut hic acus acus, hic artus tus. ſed ſingulari numero artus non dicimus, aduẽtus tus, accẽtus tus. arcus cus. æſtus tus. cæſtus tus. caſus ſus. contextus tus. colus lus, ἠλακάτη, *cõmeatus tus, currus rus, cultus, fructus, fœtus, habitus, ictus, impetus, manus, magiſtratus, domus, ductus, gradus, nutus, lacus, occaſus,* δύσις, *obtutus, partus, paſſus portus, porticus, principatus, proſpectus, queſtus, riſus, ritus, ſaltus, ſenatus, ſexus, ſinus, ſitus, ſtatus ſumptus, tractus, tribus, uerſus, uictus, uultus, quercus.*

Item omnia nomina quæ ante us literas habent i, hæc terminantur per uocatiuum caſum in i. ut hic pius o pij, & cætera ſimiliter declinantur. nullum neutrale diſſyllabum, us, literis terminatum genitiuo in i ultima exit ſyllaba. unde uulgus maſculini generis potius, quàm neutralis dicendum eſt.

Item

Item quorum genitiuus ſingularis in us literas exierit, datiuus ultimam u habebit.

Quæcunq; etiam nominatiuo in us exeuntia à genitiuo plurali u geminante m habuerint, & accuſatiuũ pluralem in us terminabunt. ut manus manuum has manus, anus anuũ has anus. fluctus, luctus, & cætera. ergo melius has domus, quàm domos.

Item quæ in us cadentia, plurali genitiuo rum ultimã habuerint. accuſatiui plurales os literas ultimas habebunt. ut pinorum pinos, ficorum ficos, & cætera ſimiliter, ac per hoc domorum domos.

Item us terminata ſi datiuus & ablatiuus ſingularis u ultimam habuerint, genitiuum pluralem geminatũ ante m habebunt neceſſe eſt, ut anus ab anu anuũ, domus à domu domuum non, ut quidam putant, domorum.

ER

Omnia nomina, quæ per er literas caſu nominatiuo exeunt & ſunt maſculina, per i exeunt, ager agri, ſic & cætera per ordinem literarum. quæ enim per is exeunt. ut hic pater patris, uēter γαστὴρ uentris, aut maſculina aut fœminina ſunt, exceptis his. iter, cicer, laſſer. hæc enim ubiq; neutralia ſunt.

Item nomina quæ efferuntur græce os, & ante os ſyllabam conſonantem habent, hæc latine in er. Κλέανδρος Cleander, ὄναγρος onager.

AS

Omnia quæ per as literas terminantur, ſiquidē fuerint latina tertij ordinis ſunt. ut mas maris. ſin autē græca, aliquando tertij aliquando primi ordinis, æſtimantur autē è genitiuo caſu græco, & ſiquidem terminantur in os, ut græce θόας θόαντος latine Thoas Thoãtis, tertij ordinis

Chariſius de primo ordine, & Priſcianus lib. 6

ordinis ſunt. Si autem in ου, primi ordinis, ut Græce αἰνείας αἰνείου, Latine Aeneas Aeneæ.

Omnia nomina quæ ſingulari ablatiuo in i tantum cadunt, hæc addita um ſyllaba genitiuum pluralem faciũt, ut à ſedili horum ſedilium, à ceruicali horum ceruicaliũ. Eſt adiectiuorum hoc in plurali omnium: ablatiuo enim ſingulari eadem in i trium generum, ut fœlix fœlici fœlicium, uehemens uehementi uehementiũ, & ſimilia: ut conſtans, atrox, rapax, prudens.

Sunt etiam alia tertij generis nomina, quæ quamuis in maſculino et fœminino in is ſyllabam nominatiuo terminentur, tamen neutra nominatiuum in e faciũt, ut hic & hæc ſalutaris, hoc ſalutare. Item hic & hæc agilis, hoc agile, & ſimilia. In his tamen omnibus obſeruabimus, ſi appellationes fuerint, quod tunc ablatiuum in i literam faciunt. nam ſi propria nomina fuerint, tunc ablatiuum in e literam habere debebunt, ut à fœlice, uehemente, ſalutare: nihilominus tamen pluralem genitiuum eundem ſeruant, quanquam ablatiuum ſingularem uariant, in differentia proprij nominis & appellatiui. Aeque illa quoque ablatiuum per i literam habent, quæ nominatiuo in e correptam terminantur, quæ ſunt utiq; neutralia tertij ordinis. ut mare, ſedile, monile, rete, & ſimilia. Item illa quæ per i literam datiuum & ablatiuum habent, quæ ſunt hoc eodem libro ſuprà excepta, quæ incuſatiuum per im faciunt, id eſt i ante m, & ſunt tertij ordinis. puppis, ſitis, ſecuris, turris, peluis, Heliopolis, Scythopolis, & cætera ſimilia. Illa quoque quæ ſimilem genitiuum nominatiuo habent, per i literam ablatiuum habe

habebunt & per e. ut hæc nauis, huius nauis, ab hac naui & naue. Duplicem enim hæc regula habet ablatiuum. Item ignis, turris, ratis. Item illa quæ per i literam ablatiuum habent, quæ in l literam nominatiuum habent, & ſunt neutralia. ut tribunal, ab hoc tribunali, uectigal uectigali. Sed in monoſyllabis, ut ſupra annotauimus, regulam iſtam non ſeruant. ut ars, pars. facit enim genitiuum pluralem artium, partium: ablatiuum uero ab hac arte, ab hac parte. Item quæ genitiuo plus quàm una ſyllaba creſcunt, ablatiuum per i literam neceſſe eſt habeant. ut hæc ſupellex, huius ſupellectilis, ab hac ſupellectili: hic præceps præcipitis præcipiti, anceps ancipitis ancipiti, hebes hebetis hebeti: plurali genitiuo habent ium.

Omnia maſculini & fœminini generis uocabula ſingulari numero in declinatione non plus quàm una ſyllaba creſcunt. unde mihi uidetur non ſupellex, ſed ſupelle- 144.
ctilis eſſe dicendum, & ancipitis potius quàm anceps.

Omnia nomina quæ in Ens terminantur, ſi modo nõ ENS
ſunt participia, poſſunt & pluraliter neutraliter intelligi, et ſingulariter fœminine deriuari ad appellationem. ut uehemens neutraliter, pluralia hæc uehementia, fœminina ſingulariter hæc uehementia. Item prudens prudentia, ſapiens ſapientia, & ſimilia.

Vnde igitur dignoſcitur & diſcernitur nomẽ à participio? quod nomẽ recipit comparationẽ & ſuperlationẽ: unde etiã appellatio deriuatur: participiũ hoc nõ recipit. Sed euenit ſæpenumero, ut ex ipſis participijs nomen

mē,ſiue appellatio ſimilis participijs deriuetur. ut ex eo quod eſt patior, participium faciemus patiens, fit & nomen patiens. Item ex eo quod eſt ſapio ſapiens, fit et nomen ſapiens: hinc fit ex nomine pluraliter ſapientia, & ſingulariter ſapientia. item pluraliter patientia, & ſingulariter patientia. Vnde comparatio eſſe non poteſt, inueni deriuari etiam nomina, ut audiens pluraliter audientia: ſilens pluraliter ſilentia, fœminine ſilentia non dicitur.

In tertio ordine nomina non inuenimus plus quàm una ſyllaba creſcere, præter pauca: iter itineris, ſupellex ſupellectilis, præceps, præcipitis, anceps ancipitis, iecur iecoris. quidam dicunt hoc iocinor huius iocinoris: quan
45. 144. quam multi contendunt hæc ſupellectilis huius ſupellectilis, & hoc itiner huius itineris. Quædam ablatiuum per i literam obſeruauimus, quæ etiam quum de ablatiuo dictum eſt, qui per i literam fit, excepimus.

In us quæ figurata appellauerunt, ut lachrymabundus, anhelabundus, item hiulcus, id eſt qui hiat, petulcus, qui petit. Tria tantum ſimili pronunciatione intellectu diſſonantia, ut odorus, ſonorus, canorus.

In as nominatiuo duplicia ſunt, quæ non ex utroque nominatiuo genitiuum accipiant, ſed ex altero, ut ſatias & ſatietas: uerum & ſatias & ſatietas ſatietatis facit. item iter & itiner, non ex eo quod eſt itineris aut iteris, ſed itineris facit. Hæc exempli cauſa ſufficiant.

Quæ declinationibus binis increſcunt, licet ſuo quodque loco ſatis dictum ſit, tamen & in ſumma referenda uidentur, & ſunt ea quæ prælata a litera in l exeunt, ut

tribunal

tribunal tribunalis:quæ in ar, lacunar, puluinar. Item quæ in ons, ſpons, fons. Item quæ in er, puer, ſocer. Sed hæc nomina. Creber enim & pater nō creſcunt niſi una. Item creſcit in eo uocabulo quod unicum eſt uir.

Rex communi genere dicitur, primum ab etymologia rex, ut regens, deinde quod ſunt quædam uerba, quæ ex ſe trium generum nomina creāt, tanquam ab eo quod eſt interpretor hic interpretator, huius interpretatoris, ex diuerſo genere interpretatrix, & ex communi interpres. ſic & ab eo quod uindico uindicator, uindicatrix, & uindex. ſic & carnificator, & carnificatrix, & carnifex. ſic regnator, regnatrix, rex: nam regina nullo modo recipiendum, niſi reciperemus & reginum.

De extremitatibus nominum, & diuerſis quæſtionibus.

Ne ipſa quidem rerum natura tam finita eſt, ut nobis nouiſsimum ſui adſignet, nedum artes, quarum finem intelligentia humana non ſuſcipit, uel propter extremum difficultatis laborem, uel ſolum earum inuentione ſatiata. & ſane quid poteſt abſolutum eſſe, quod aſsidue propter ſubtilitatē cuiuſq; ingenij abſumitur? & quod alijs ſubinde adiectionibus eſſe non

Quare contenti ſumus eo quod repertum eſt
partes quoq; menſuram ſui habent, & naturam
certum eſſe uidemus quod interim eſt.

Latinus uero ſermo cum ipſo homine ciuitatis ſuæ natus ſignificandis intelligendisq́; quæ dicere præſtitit: poſtquam plane ſuperuenientibus ſeculis accepit artifices, et ſolertiæ noſtræ obſeruationibus captus eſt, paucis admo

dum

dum partibus orationis normæ ſuæ diſſentiẽtibus, regendum ſe regulæ tradidit, & illam loquendi licentiam ſeruituti rationis addixit. Quæ *ratio adeo cum ipſa loquela generata eſt, ut hodie nihil de ſuo analogiæ inferat. Ea enim quæ ad explicandam elocutionem iam apud ſenſus noſtros educta ſunt, iam confuſione uniuerſitatis diſſeminauit, & ut diſparibus paria coaluit, adprobatur à defectionis regula argumento ſimilium.*

Conſtat ergo Latinus *ſermo natura, analogia, cõſuetudine, auctoritate.* Natura *uerborum omnium, quæ immutabilis eſt, nec quicquam aut plus aut minus tradidit nobis, quàm quod accepit. nam ſi quis dicat ſcrimbo, pro eo quod eſt ſcribo, nõ analogiæ uirtute, ſed naturæ ipſius conſtitutione conuincitur. Analogia ſermonis à natura prodita ordinatio eſt, neq; aliter barbarã linguã, quàm argentum à plumbo diſſociat. plenius hæc de analogia in ſequentibus* Romanos *inſeruiſſe inueniemus. Conſuetudo non arti analogiæ, ſed iuribus paret: ideo ſolum recepta, quòd multorum conſenſione conualuit, ita tamen ut illi ratio non accedat, ſed indulgeat.* Auctoritas *in regula loquẽdi nouiſſima eſt. namq; ubi omnia defecerint, ſic ad illam quemadmodum ad uncum ſacrum decurritur. non enim quicquam aut rationis aut naturæ, aut conſuetudinis habet, tãtum opinione oratorum recepta eſt, qui & ipſi cur id ſecuti eſſent, ſi fuiſſent interrogati, ne ſcire confiterentur.*

Ex *his ergo omnib. cõſuetudo nõ etiã uulgaris, nec ſordida recipienda eſt, ſed quæ horridiorẽ rationẽ ſono blandiore depellat.* Interdum *enim utilibus iucunda gratiora ſunt*

ſunt. Quod ſi diutina eſt cõſuetudo, uerba quædã uel nomina uſq; ad perſuaſionem proprietatis ſufficient, ſi tamen eadem nõ aſpere per analogiam enuncientur, alioquin rationem mallem quàm aßiduitatem.

Tractabimus ergo primum nomina polyſyllaba, polyſyllaborumq; quæſtiones: deinde uerba uerborũq; quæſtiones, nouißime catholica uagaq; multarum controuerſiarum ueterem caliginem dißipent.

Omnia igitur nomina, quibus uniuerſa dictionis ſylua copioſa eſt, non plus quàm per duodecim ultimas literas finiuntur: quinq; uocales, a, e, i, o, u: ſex ſemiuocales, l, m, n, r, s, x: unã mutã, t. Sequitur ergo has extremitates aut per omnia genera nominum, aut per ea quæ in quibuſdã nominibus ſunt: ſingulisq; extremitatibus quæſtiones ſuas ſubijciemus & ſoluemus.

A. maſculina quæ in a litera ueniunt octodecim plus minus ſunt, ex quibus exempli cauſa tria interim ponemus, Siſenna, Perpenna, Catilina: horum imperturbata declinatio eſt. nam plurali genitiuo arum, datiuo & ablatiuo is, accuſatiuo as literas accipiunt: tanquã Perpennarum, Perpennis, Perpennas: Siſennarum, Siſennis, Siſennas: Catilinarum, Catilinis, Catilinas. A

Fœminina quæ in a ueniunt plus quàm quinquaginta ſunt, diua, Minerua, aurora, &c. hæc omnia et huiuſmodi ad declinationem ſuperiorum diriguntur.

Neutralia quæ in a ueniũt plus q̃ quinquaginta ſunt, ſed omnia græca, ut diadema, emblema, ſchema. hæc à ſuperiori declinatiõe diſſonãt. faciũt enim genitiuo plurali ſchematum: item datiuo & ablatiuo ſchematibus.

Et

Et ut breuius dicamus, quæ a litera finiūtur Romana nomina, maſculina & fœminina ſunt & neutralia, ſed in multitudine, hoc eſt plurali numero, ſingularia peregrina ſunt. Maſculina, ut Catilina, Panſa: fœminina, ut amicitia, auaritia. Item communia ex maſculino & fœminino, ut adſecla, conuiua. Pomponius in Auctorato, Poſtquam cōueni omnes cōuiuas meas. Ebria maſculino. In eodem Pomponius, Neq; ego ſum Mēmius, neq; Caſſius, neq; Mimatius ebria. Neutralia pluraliter, ut Saturnalia, Compitalia, quorum genitiuus quamuis ſit elatus apud auctores, Saturnaliū enim & Saturnaliorū, Compitalium & Compitaliorum, datiui tamen manſit regula, ut bus finiatur.

Leguntur eadem in Donatiani fragmēto, penè ad uerbum Priſc. lib. 5

Nam neutra quæ ſemper pluralia ſunt, ſi ante nouiſſimam ſyllabam i literam habent genitiuo, in datiuo per bus ſyllabam finientur, ueluti Saturnalia Saturnaliū Saturnalibus. nam arma, caſtra, exta, quæ non habent i ante a ſyllabam, datiuo caſu is finientur, armis enim & caſtris & extis dicimus. Singularia uero neutra a litera terminata nulla inueniūtur, niſi peregrina, ut toreuma, emblema, poema: de quibus dubitatur, quem caſum genitiuum & ablatiuum habeant. Legimus enim toreumatū & toreumatorum, toreumatibus & toreumatis, & ſic ſimilia. Commodius tamen ſenſerunt, qui toreumatum & poematum dicendum putauerunt, primum quòd hæc magis ad Romanum colorem uidentur accedere, deinde quòd quæcunque nomina genitiuo plurali apud Græcos per ων literas terminantur, translata in Latina, ων in um mutant, ut ἑκτόρων νεστόρων, Hectorum Neſtorum

rum

rum. ſic ergo quum illi dicant, ἐμβλημάτων, τορευμάτων, ποιημάτων, *nos recte emblematum, toreumatum, poematum dicemus. Sed in genitiuo quoq; ſingulari* τος *Græcum in is Latinum mutamus. ut* ἐμβλήματος, *emblematis:* κηρώματος, *ceromatis:* ποιήματος, *poematis:* πήγματος, *pegmatis. Nam nominatiuum pluralem Græce proferimus. poemata, ceromata, pegmata, emblemata, & ſimilia. Item poematibus & ſchematibus & emblematibus dicendum eſt, quoniam quæcunq; nomina cuiuſcunq; generis ſingulari numero, caſu ablatiuo per e literam exeunt, ea in genitiuo plurali um, & datiuo & ablatiuo bus literas habent. ut à pariete, parietum, parietibus; à muliere, mulierum, mulieribus; ab homine, hominum, hominibus; à littore, littorum, littoribus: ſic à poemate, poematibus, & cætera ſimilia. Cicero in Verrem quarto, Tantum emblematum. Romani poematis efferunt, quamuis ratio poematibus faciat. Nam & Varro ſic inſcribit, in libro ſuo de poematis. & Anneus Florus ad diuum Hadrianum, Poematis delector. Plautus ſchema, pro ſchemate dixit in Amphitryone, Huc ego proceſsi cum ſeruili ſchema. Plinius ſermonis dubij tertio de Varrone, qui maxime uicina Græco Græce dixit, ut nec ſchematis quidem dicat, ſed ſchemaſin.*

Charisius de analogia

Communia duorum generum, quæ in a ueniunt, plura quàm trigintaduo ſunt, ueluti uerna, collega, nauta: ſed hæc ex eadem obſeruatione declinationum, qua ſuperiora fœminina & maſculina declinantur. Neutralia enim ſola ab horum declinatione deflectunt, quæ genitiuo plu-

e raliu

rali ſchematum, datiuo & ablatiuo ſchematibus faciunt. Commune trium generum in a unum uenit nequa. Idem iſtud & ſingulari & plurali numero monoptoton eſt, propter quod multum errant qui dicunt, adiecta m litera, Nequam hominis propoſitum habet.

Maſculina in e literam nulla ueniunt, neq; fœminina niſi peregrina talia, Crotale, Eriphile, Calpe. hæc quum ſint Græca, ea analogia declinantur ueluti Crotale Crotales Crotalen, Calpe Calpes Calpen.

Romana ſane nomina nominatiuo caſu in a exeuntia accipiunt e literam, & faciunt genitiuum & datiuū ſingularem, ut hæc amicitia, huius amicitiæ. accipiunt m & faciunt accuſatiuum, ut hanc amicitiam, quorum ablatiuus tantum producitur. Quoniam omnia quæ a litera terminantur, ſeu ſingulari ſeu plurali numero, neceſſe eſt ut corripiantur niſi ablatiuo caſu, qui nunquam corripitur, niſi quum e litera terminatur: nec tamen in omnibus. Nam in multis & producitur, ueluti ab re, fide, ſpecie, acie. Neceſſe eſt autem ablatiuus uocalibus literis ſemper terminetur.

Item quum a uel o litera terminetur, rum accipit, & facit genitiuum pluralem. Datiuus & ablatiuus per is exeunt, ut ab hoc docto ctorum, ctis, niſi quod nonnunquam ratio iſta auctoritate, uel neceſſitate corrumpitur. ueluti quum dicitur his deabus, & libertabus, filiabusq;, quod iuriſperiti inſtituerunt, ambiguitatis diſcernendæ ſcilicet gratia, ob quod multa ſordide ab auctoribus dicta, uidentur habere rationem. Nam Gellius in ſecundo, Deabus, inquit, ſupplicans. & in eodem, Multitudo pue

rorum

rorum iam erat ex raptabus. & in tertio capite, Cum alijs paucabus conſilium. & in quinto, Puellabus. & in ſeptimo, Pro duabus pudicabus. quæ, ut dixi, ſexus oſtendendi cauſa defendi poſſunt. At quum nulla cauſa cogente quid tale dicitur, tunc nimirum confitendum eſt de errore, ut idem Gell. in nonageſimoſeptimo, Portabus, & mox oleabus. & Plautus in Gurgulione bibus. & Enn. in Protreptico pannibus: quæ notanda uidentur.

Quum ergo e uel i uel u terminetur ablatiuus ſingularis accipit um, & facit genitiuũ pluralem, datiuo et ablatiuo bus ſyllaba finitur, ueluti ab hoc rege regũ regibus, ab hac naui nauium nauibus, & ab hoc portu portuum portubus. Inuenimus tamen apud auctores etiam his contraria. Nucerum enim Cælius dixit, Lucilius iugerum. Gellius uero regerũ & lapiderũ, quum rum ſyllaba nunquã accipiat ablatiuus e litera terminatus, niſi cũ producitur, ut ab hac re rerũ, die dierum, ſpecie ſpecierũ, facie facierum. Sed genitiuus ſingularis de hoc ablatiuo obſeruatur. Nam ſiue i, ſiue u habuerit, in fine s accipiet, et faciet genitiuum, ut ab hac naui huius nauis, ab hoc portu huius portus, quamuis nec hoc auctores obſeruauerint. nam & Terent. huius anuis dixit, & Salluſt. huius ſenati, cum ratio exigat huius anus & ſenatus dicere. Si uero correpta finiatur e, in i mutat, & adiuncta s facit genitiuũ, ut ab hoc rege huius regis, ab hoc oſſe huius oſ- 131.
ſis. ſic enim debet declinari, nõ ab hoc oſſo, ſicut Var. di- Chariſius de
xit, Oſſe ſcribebãt. & Titinnius, Velim ego oſſe arare Analogia
cãpũ cereũ, huius ntũs eſt hoc oſſe. quãuis Gell. lib. 33. dixerit, Caluariæq; eius ipſum oßũ expurgarũt inaurarũtq;.

c 2 Si

Ausonius epig. 69. Eminus ergo isto relijc Lapis ulter ab oſſe.

Si producta e litera finiatur ablatiuus, i accepta faciet genitiuū, ut ab hac die, huius diei: ab hac acie, huius aciei: ab hac ſpecie, huius ſpeciei. ſcilicet e mānēte in productione, quod i ante ſe habet. nam ſi nō habeat, corripietur in genitiuo. ut ab hac ſpe ſpei, re rei, fide fidei. quanquam in Aulularia Plautus fide dixerit. Fame tamē producitur, quamuis nō habeat i, & ideo auctores etiam huius fami dixerunt, ut idem Plautus in Sticho fami datiuo caſu, & Varro genitiuo huius fami, quum famis ſit rationis. Adnotandum eſt hæc fœminina tantum inueniri, quæ es producta finiuntur, maſculinum nullum. nam de diei controuerſia ſuo loco dicetur.

Gell. lib. 9 cap. 14

Omnis autē ablatiuus ſingularis ſemper i accipit, & cum eſt e in ablatiuo caſu, corripitur, ut ab hoc rege.

Anforūm an anforarum dicendum ſit quæritur, ſed quum eadem ſuauitas in utraque enunciatione, quis non amphorarum mallet, quum aures ſimili precio recta delectent. Nam quæcunque nomina, exceptis neutralibus, ſingulari numero a habent, non poſſunt genitiuo plurali per alias literas quàm per arū exire, Siſenna Siſennarum, Minerua Mineruarum, collega collegarum: ſic amphora amphorarum non amphorūm. Romanus autem in libro De analogia aſsidue amphorūm, ſi coniunctim, ut decem millia amphorūm: ſi per ſe, amphorarum.

Hæc cyma fœminino, an neutro genere hoc cyma dicatur, quæritur. pleriq; putant neutri generis eſſe, idq; perſuadere tentant, quod cyma colliculi ſummi eſſe uidentur. Sed omnium ineptiſsimum duco, Latino nomini Græcum etymum dare. Nam quum Græci πόριντου ὅρμενον

νοῦ dicant, quod nos cymam, quomodo poteſt Romano nomini cognatio in mi uidetur neſcire quod neſcio qui fingere aliquid iactat quum ſit naturæ inconſtantis, non poteſt ab analogia ad ſ te ſua nunquam aut in orationum, aut in hiſtoriarum d ne auctorem ſal tem aliquem quo conſtituatur inuenit, qui nomi- nis huius ſine formidine barbariſmi loqui doceat duxeris in obiurgatum eſt.

Locus miſere corruptus qui habet reprehenſionē neſcio cuius grammatici

Canitia an canities dicendum ſit, quæritur. Canitia nec irrationabiliter nec abhorride dicitur. & ideo non eſt ab analogia recedendum. Canities autem poetico decore in leuitatem ſoni correpta eſt. porrò proſæ orationi τῷ πεζῷ λόγῳ cum poetica mollitie parum conuenit.

Senecta an ſenectus dicendum ſit, quæritur. Quoties igitur plura in eundem ſignificatum deuenerunt, ſed omnia ſua regula tuta ſunt, utrumq; de quo quæritur, inreprehenſo ſermone dicetur. & ſuis declinationibus curret ſenecta ſic, quemadmodum docta, magna, ampla, ut faciat ſenectæ ſenectam, quemadmodum doctæ doctam, magnæ magnam, amplæ amplam. Senectus quemadmodum uirtus, ſalus, palus, ut faciat ſenectutis, tuti, tutem. quemadmodum uirtus, tutis, tuti, tutem. & ſalus ſalutis, ſaluti, ſalutem. & palus, ludis, ludi, ludem.

Merula κόσσυφος, an merulus dicendum ſit, quæritur. Merula dicenda eſt. Auium enim nomina quædam tantum maſculina, quædam fœminina extremitate, ita olim conſuetudo poſſedit, ut ſignata potius quàm uſurpa

ta uideatur. Maſculina tantum, ut coruus, graculus κολοιὸς, pſittacus. Fœminina tantum, aquila, ciconia πελαργος, fulica λάρος. Hæc quoq; de quo quæritur impēſius, in a merula potius, q̃ per us merulus enũciabitur.

Hæc oſtrea fœminino genere ſingulari numero, an oſtreum neutrale dicendum ſit quæritur, nec dicēda hæc oſtrea fœminini ſingulari numero. Quod ita ab eruditis non uano aduocandum eſt, nullius animalis ſpeciale nomen inueniri quod neutrale ſit.

Margarita an margaritum dicendum ſit quæritur, & ferũt peritiores huius conchæ, ipſum corpus quo plena eſt, animale eſſe, & ideo ſecundum ſuperius catholicum canonem fœminino genere margaritam proferendum, quemadmodum oſtream. Ego de margarita contrà ſentio, non enim ipſa caro qua concha prægnãs eſt, margaritum eſt, ſed dicitur illi ineſſe calculus hic, quem nos margaritum uocamus. Sicut in cerebris piſciũ lapilli quidam ſunt, nec ideo animales ſunt. Quare quum materia in qua margaritũ naſcitur animalis, ipſe hic calculus qui naſcitur inanimalis ſit, longe ſuauius ſalua obſeruatione ſuperioris catholici, margaritũ neutrali genere dicitur.

Peruigilia neutrali genere plurali numero, an peruigiliæ fœminino genere plurali numero dici debeat, quæritur: & dicendæ ſunt peruigiliæ: nec hoc laborioſa ratione adprobatur. Nam cum per ſe uigiliæ dicantur, præpoſitione adiecta nõ naturã mutãt, ſed accipiunt temporis diuturnitatem, ut qui uigilant, peruigilare dicuntur.

Calũnia prima ſyllaba correpta effertur: uenit enim à uerbo calumnior, hoc eſt fruſtror.

Menſam

Menſam ſine n litera dictam Varro ait, quòd media poneretur. ſed autores cũ n litera protulerũt, Virgilius ſæpe. Sed & menſam cum n poſſe dici, idem Varro ait, quod & menſa ἄβρωτα, edulia & eſculenta ponerentur.

Palilia dicuntur. Pales enim dea paſtoralis eſt, cuius dies feſtus. niſi quod quidam à partu iliæ Parilia dicere maluerunt.

Camara dicuntur, ut Verrius Flaccus affirmat, nõ camera per e. Sed Lucretius, cameræq; caminis Ex cratibus dicendo, etiam cameram dici poſſe oſtendit.

E. Neutralia propria in e quæ ueniũt plura undecim ſunt, Reate, Soracte, cæpe κρομμυον. appellatiua talia monile, præſepe, mare. factitia, plura talia, uitale, hoſtile, flebile. Factitia dicimus, quòd nõ ex ſe, ſed ex alijs naſcantur. uitale enim à uita, hoſtile ab hoſte, flebile à fletu deriuatum eſt. Sed propriorum & appellatiuorum à factitijs non aliæ declinationes ſunt. Illa enim ita declinabũtur, hoc Reate, tis, ti, te, te. hoc Soracte Soractis Soracti ab hoc Soracte. hoc cæpe, hoc monile, lis, li. hoc præſepe, pis, pi, ab hoc præſepe. declinatione ablatiuo ſingulari differunt. Faciunt enim quædam in i, quædam in e, cuius diuerſitatis quæ ratio ſit, plenius etiam ſupra oſtendimus. In his nominib. quæ per is exeũt, hoc præſepe neutraliter, pluraliter præſepia. Sed Plautus in Curc. fœminine, Quin reciperet ſe huc eſum ad præſepem ſuam. Et Varro in Nepote, hæc præſepes. In e literã neq; maſculina neq; fœminina poſſũt uenire, niſi peregrina, ut Crotale, Calpe, Ephyre, quæ ut ſupra dictũ eſt, cũ Græca ſint, 50.

Græca analogia declinanda ſunt. Neutra igitur tantum in e Latine declinantur, quorum genitiuus ſingularis in is exit, ut huius toralis, huius fecialis: ablatiuus in i, ut ab hoc torali, ab hoc feciali. Nam ſi dicemus, ab hoc torale & feciale, regulam neutrorum corrumpemus, ſalua manente regula ſupra ſcripta. Erant enim quatuor caſus ſimiles, cum traditum fuit, omnia neutra triptota eſſe, non tetraptota. Ablatiuus à neutro nomine i litera terminatus, a accipit, & facit nominatiuum pluralem, ut ab hoc torali hæc toralia, & ab hoc feciali fecialia. Vnde manifeſtum ſit uetera dici, non ueteria, & maiora, non maioria, & plura, non pluria: quamuis Terentius in Adelph. pluria dixerit, quorum ablatiuus nō in i terminatur, ſed e, ut ab hoc uetere, maiore, plure, non ab hoc ueteri, maiori, pluri.

Gell. lib. 5. cap. ult. *ablatiuus in e terminetur, non in i deprehendi poteſt & in nominibus quæ comparandi ſunt, etiam poteſt de genitiuo plurali, qui ante um non habet i, ut ueterum, maiorum, & plurum dicimus. De maiore tamen uel minore poſſumus dicere e terminari oportere, quod quæ comparatiui gradus ſunt, i finiri non poſſunt. ſemper enim e litera in ablatiuo caſu finiuntur.*

135. *Ab hoc mare, an ab hoc mari dici debeat quæritur, quando quæcunq; neutralia non factitia nominatiuo caſu e litera finiuntur, ablatiuo quoq; eandem literam ſeruabunt. ut hoc rete, ab hoc rete: hoc Soracte, ab hoc Soracte: hoc præſepe, ab hoc præſepe: hoc ancile, ab hoc ancile. Ita hoc mare, ab hoc mare, non ab hoc mari dici oportet. Romanus ita refert, Mare. Varro de gente Po. Ro.*

Ro. III. A mare ſeparata oppida, pro à mari, ut refert Plinius. Idem inquit, antiquitatum humanarum xij. Ab Erythræo mare orti. Et in Fundanio, In mare aquam frigidam oriri. Atacinus quoq;, Cingitur oceano, Libyco mare, flumine Nilo. Conſuetudo per i loquuta eſt cõtra definitionem, quam ſub titulo ruris dixit. Plautus in Ciſtellaria. Secundo uento uectus eſt tranquillo mari.

Priſcian. lib. VII. & Chariſius litera M. 136.

Rete neutrali genere, an retis maſculino dicendum ſit, quæritur, ut in neutrali quidem plurali numero facit hæc retia, maſculino hi retes. fœminine enim nullam capit adfirmationem, quum per diminutionem aut maſculinum ſit, ut hic reticulus, aut neutrum, ut hoc reticulum. Nam impudentiæ eſt, ut dicat fœminino genere, hæc reticula, huius reticulæ, quemadmodũ hæc nauicula huius nauiculæ. Dicendum eſt ergo ſingulari numero hoc rete, plurali hæc retia, tanquam hoc altare, hæc altaria. mare maria. monile lia. quanquã enim neutrali ſuauitate enuntiandi ſimilia ſint, aliquid tamen auctoritati Virgilij noſtri tribuendũ eſt, dicentis. Retia rara plagæ, & lato uenabula ferro. Et alio loco. Ego retia ſeruo. Quippe cum in cõparatiõe certaminis, nõ poteſt nihil eſſe quod plus.

Aen. 4. Ecl. 3.

Hoc tapete dicimus, ut hoc facile, & ſic ſimiliter per omnes caſus huius tapetis, huic & ab hoc tapeti. Pluraliter hæc tapeta. tium. tibus, quam declinationem Virgi. ſequitur, quũ dicit. Qui forte tapetibus altis. ſed & hoc tapetum huius tapeti, huic tapeto, pluraliter hæc tapeta. horũ tapetorũ. his tapetis. nam & ſic quoq; Vergil. declinat dicens, Inſtratos oſtro alipedes pictisq; tapetis. ſed & maſculino genere dixit. Pictósq; tapetas. cuius nomi-

Aen. 9. Aen. 7.

pulchrosq; Virgiliani codices habent. Sed Erythr. Clariſſ. lectionem animaduertit.

natiuum faciunt quidam hic tapes, qui facit hos tapetas. quod ego, quia nuſquã ſcriptum puto, nequaquã probo.

Vectigale *ratio poſcit nõ uectigal.* Nominatiuus *enĩ pluralis à ſingulari plus una ſyllaba creſcere non debet, qui ſi incipiat duabus ſyllabis creſcere, uectigal dicemus, quod tamen conſuetudini extorqueri non poterit, quin uectigal & ceruical & capital & tribunal animalq; cõtempta ratione dicamus. Lucretius tamen ait,* Vnde ani *male genus. Genitiuus quoq; pluralis cum ratione uectigalium facit, auctores tamen uectigaliorum dixerunt, ut Aſinius,* Vectigaliorum Reip. *curam eſſe habendum.* Et Horatius, *Anciliorum & nominis & togæ, ut* Bacchanaliorum, *Salluſtius &* Vulcanaliorum.

Lib. 3. Hiſt. ex Macrob. Lib. 1. Cap. 4.

Fœminina quoq; e litera finiuntur, ſed ut ſupra dictum eſt, græca tantummodo, & quidem e producta. ue luti Andromache, Helene, Agaue, Circe, Danae, Crotale, Calpe, Ephyre, *quæ quoniam græca ſunt, græce declinari debent. huius* Andromaches, Helenes, Agaues, Circes, Danaes, Crotales, Calpes, Ephyres. *Sed ſi latine quis uolet, græcum e in a noſtrũ mutare debet, dicetq; hæc* Andromacha, Helena, Agaua, Circa, Danaa, Crotala, Calpa, Ephyra, *ut grammatice, rhetorice facit, grammatica, rhetorica, quæ declinantur latine ex forma a litera terminatorum nominum.*

I

I, maſculina in i literam nulla ueniunt latina, neutrale unum uenit nihili, & commune trium generum unum inuenies, hic & hæc & hoc frugi, quod omnibus & generibus & numeris monoptoton eſt, hoc eſt nulla litera mutata per omnes caſus eadem ſcriptura decurrit,

tanquam

tanquam hic & hæc & hoc frugi huius frugi huic frugi & cætera. Verum *quod ad nihili pertinet, ego in alia opinione ſum. non enim illud nomen, ſed aduerbium quantitatis exiſtimo, quia nec genus ullum, nec caſum recipit, ſed aduerbium potius ex nomine factum eſt, ſicut domus domi,* Antium *Antij,* Carthago Charthagini, *nihilum nihili.* Contra *uerò hoc nihilum nomen eſſe arbitror, quum caſus quoq; admittat, tanquam hoc nihilum, huius nihili, huic nihilo, ſicut hoc momentum, huius momenti, huic momento.* Nam *dicimus exiſtimationem tuam nihili duco.* Item *dicimus,* Nihilominus *te habeo tanquã ineptũ. atq; ſic, nihilum in ea re dicimus.* Quibuſdam *placet frugi & nihili figura proferri, nec in declinationem flecti.* Cummi *& ſinapi græca ſunt, &* Plautus *dixit,* Teritur *ſinapi, cuius genitiuus cum s profertur, huius ſinapis.* Cæteri *caſus ſimiles ſunt nominatiuo.*

O *litera terminantur tam maſculina quàm fœminina, ſed correpta o in i mutant, circumducta uerò genitiuo ſeruant o, ueluti* Cato Catonis, Cicero Ciceronis, Nero *Neronis, Iuno* Iunonis, *regio regionis.* Cõmunia, *cupo cuponis, fullo fullonis, quamuis* Virgilius *librũ ſuum* Cupam *inſcripſerit.* Item *correpta o genitiuo, ordo ordinis, cardo dinis, turbo binis,* Apollo *linis, margo ginis, uirgo ginis, harundo dinis, cupido dinis.* Hæc *uariè declinantur omnia, nam ut ſupra memoratum eſt, aut producta o in genitiuo ſeruant, aut o in i mutant.* Huic *autem formæ quòd non pareant caro carnis, &* Anio Anienis, *quaſi debilia adnotantur.* Nullum *enim nomen o producta finitur, niſi peregrinum, ueluti* Io, Sappho, Dido.

Quæ

Quæ ideo quidam græce declinare maluerunt, huius Didûs, Sapphûs, Iûs. Sed melius eſſet ſecundum latinã conſuetudinem huius Sapphonis & Didonis dicere. Nam & Pacuuius ſic declinat, Filios ſibi procreaſſe eandem per Calypſonẽ autumant. & Actius, Cuſtodem aſsiduum Ioni apposuit uirgini. Virgilius autem hanc Dido & A- 116. u 126. Chariſius de lecto dicere maluit. ut, Et nomine Dido Sæpe uocaturũ. Aen. 4. Analogia &, Luctificam Alecto dirarum ab ſede deãrũ Euocat. Aen. 7.

*sororum Infernisq; ciet tenebris. in Virg.

Quare ergo Cicero Ciceronis, turbo, binis? Omnia nomina o litera elata, ſiquidem propria ſint, per onis genitiuo efferuntur, ut Zeno nis. Plato nis, & cætera. exceptis his duobus Apollo, Carthago. Nam Apollo quum ſit proprium, non Apollonis facit, ſed Apollinis. Itẽ Carthago non Carthagonis, ut Iuno Iunonis, ſed Carthaginis. Si autem appellatiua fuerint, duplici genitiuo efferuntur. aut enim per o, ut præco præconis, latro nis, mucro nis. aut per i, ut ordo ordinis, cardo nis, margo ginis. Ergo in fœmininis ſi quando o literam i litera præcedat, tunc genitiuus ſeruat o literam, ut regio regionis, ſeditio onis, ſuperſtitio tionis, emptio tionis. exceptis duobus ſupraſcriptis Anio & caro. Si autem uertit, per i, ut conſuetudo, dinis, caligo ginis. Excipiuntur autem hæc quatuor quæ & plurali efferuntur, & rationẽ confundunt, octo, pondo, quæ indeclinabilia ſunt, & tantum pluraliter efferuntur. Item duo & ambo, de quibus infra dicetur, quæ declinantur hoc modo, duo duorum duobus, ambo amborum ambobus, & deinceps. Item caro quod carnis facit. Item excipiuntur & græca quæ nominatiuo o efferuntur, ut prædictum eſt, flexo accentu, non graui, ut apud

ut apud Romanos, *ut* Sappho, *Erato*, *Dido*, *Manto*. Nam *ſuo ſtatu permanentes declinantur ſecundum græcam declinationem, ut* Sappho Sapphûs, *Dido* Didûs, *Manto* Mantûs, *Erato* Eratûs, *ut apud Virgilium*, Fatidicæ Mantûs.

Item quæritur quare Sino Sinonis, Memno Memnonis. Omnia nomina græca, græcam rationem & apud latinos ſequuntur, & tunc producunt o literam genitiuo, quum etiam apud græcos producant, ut Κάνων κάνωνος, *& apud nos* Cano Canonis, *Si autem apud græcos corripiunt, eadẽ ſimiliter & apud nós,* Μέμνων Μέμνονος, Memno Memnonis. *ubi autem per tos efferuntur, et apud nos per tis, ut* ἱπποκόων ἱπποκόοντος, Hippocoon Hippocoontis. T*urbo, ſi ſit proprium nomẽ hominis, Turbonis facit, ſi appellatiuum, turbinis: nam ſiue uentus, ſiue quo ludunt pueri, hic turbo dicitur, non ut quidam ſtulte hic turben dixerunt puerorum.* Nam *Virgilius dixit,* T*orto ſub uerbere turbo. Antipho quoq; & Demipho ſimiliter declinantur, huius* Antiphonis, *Demiphonis, non ut quidã Antiphontis, & Demiphontis, græca declinatione,* Omnia *enim græca quæ in* ων *exeunt, ut* Antiphon, *Demiphon, dracon, leon, faciunt* Ἀντιφῶντος, Δημιφῶντος, δράκοντος, λέοντος, *& amiſſa t litera redduntur, & ut oportet declinantur latine. ut* Antipho, *Demipho, draco, leo, & faciunt* Antiphonis, *Demiphonis, draconis, leonis.*

Margo fœminino genere, ut uirgo, imago, Carthago *& cætera quæ ante o habent i.* Idemq; *& Aemilius Macer ait,* Fluuiorum margine ſumma. *& Rabirius extulit*

*tulit, Idæos ſumma cum margine colles. Inueniuntur ta-
men ex eadem forma maſculina, uligo & farrago. Qua-
re apud auctores margo maſculino quoq; dicitur gene-
re, ut apud Ouidiū, brachia longo Margine, & frequen* Met. 5.
ter Varro rerum ruſticarum. Sic ambo & duo, accuſati
Chariſius de *uo ambos & duos ratione cum s dicimus, quod omnes*
Analogia *partes orationis, quæ caſus habent, exceptis neutris &*
125. *monoptotis, in s litera accuſatiuo plurali deficiunt. Præ
terea quæcunq; fœminina accuſatiuo plurali as literis
terminantur, & poſſunt ad maſculina transferri a in o
mutant, faciuntq; maſculina, ut has magnas, hos mag-
nos, & has doctas hos doctos. Ita quum dicamus ambas
& duas, nimirum a in o translata, ambos duosq; dici-
mus. Nonnulli tamen græcos ſequuti, quia illi τοὺς δύο
& τοὺς ἄμφω dicunt, hos duo & hos ambo dixerunt.
in quibus Virgilius. Verum ubi ductores aciе reuocaue-* Ge. 4.
118. 125. *ris ambo. Ambo enim non eſt dicendum, niſi de iis, qui
uno tempore quid faciunt, utputa Eteocles & Polyni-
ces ambo perierunt quaſi unà. Romulus autem & Afri-
canus non ambo triumphauerunt, ſed uterq;. quia di-
uerſo tempore.*

V *V litera neutra tantum terminantur, & ferè hæc. ue*
Ouid. 11. Fa *ru, genu, gelu, cornu, tonitru, & quidam uolunt teſtu,*
ſtor. Ara fit, *quod è numero horum ſeparandum eſt, quod auctores*
huc ignē cur *teſtam potius dixerunt, ut Virgilius. Teſta cùm ardente* Ge. 1.
ſo fert *ruſtica uiderent Scintillare oleum. & Horatius. Spartacum ſi*
teſtu. ita ī ma *qua potuit uagantem Fallere teſta. alii enim ſeparantes*
nuſcripto. *amphoræ quidem teſtam dicunt, teſtudinis uerò teſtu,*
Idē V. Et ſpu- *ſed fruſtra, nam græci ὄστρακον ſine diſtinctione di-*

cunt

cunt, tam amphoræ quàm teſtudinis. *mat teſtu*
Nomina autem nominatiuo u litera terminata, in ſin *preſſus uter*
gularitate per omnes caſus eandem u literam ſeruant no *que ſuo. quod*
uiſſimam, in pluralitate tantum declinantur, ut genua ge *retinuit Aldi-*
nuum genibus. cornua nuum cornibus, nec tamẽ dicimus *nus*
uerua, cum ſit ſimile, ſed uera & ueruum & ueribus. *Chariſius de*
As terminata nomina caſu nominatiuo, in genitiuo *Analogia li-*
creſcente is ſyllaba finiuntur, ut Mœcenas, natis. Aſpre- *tera V*
nas, natis. nominatiuo uocatiuum ſimilem habent ó Mœ A S
cenas, ó Aſprenas. Sed ſi ſint peregrina, genitiuo caſu in
æ deficient, ut Aeneas Aeneæ, Gyas Gyæ, uocatiuo a-
Aen. x. *miſſa s, producent a. ut, Quo fugis Aenea? quamuis ue-*
teres hic Aenea dixerint ſine s, ut Varro in Agemoro.
In hac ſpecie ſunt & Amyntas, Archytas, Menalcas,
Lycidas, quorum æque uocatiuus s amiſſa, a producitur.
Inueniuntur tamen quædam peregrina, quæ cum incre-
mento ſyllabæ declinentur. ut Calchas, Pallas, Atlas, Gi-
gas, faciunt enim Calchantis, Pallantis, Gigantis. quam-
uis antiqui ut Pacuuius & Plautus Calchan dicant, non
Calchantem. Solet uenire in quæſtionem quare Aeneas
Aeneæ, Mœcenas Mœcenatis, Thoas Thoantis. Omnia
nomina quæ as terminantur ſyllaba, ſiquidẽ latina ſunt,
maſculina tertij ordinis erũt. ut hic Suffenas Suffenatis.
hic Mœcenas Mecœnatis. Item fœminina, hæc ciuitas ta-
tis. exceptis his monoſyllabis tribus, quæ quidem tertij
ordinis, ſed genitiuum diuerſum faciunt. Nam cum om-
nia latina per tis efferantur, hæc ſola diuerſis geniti-
uis efferuntur. Nam mas maris, as aſſis, uas uadis faciũt.
ſi autem fuerint græca, modo ut primi ordinis declina-

buntur, modo ut tertij. Sed tum primi ordinis, quum genitiuum græcum habuerint per ου, ut ὁ αἰνείας τοῦ αἰνείου huius Aeneæ, ὁ ἀγρίππας τοῦ ἀγρίππου huius Agrippæ, licet Attici τοῦ ἀγρίππα dicant. Si autē genitiuum per τος ut ὁ θόας τοῦ θοάντος latine tis facient, ut hic Thoas huius Thoantis, & ſimilia.

ES Es terminantur maſculina & fœminina, ſiquidē neutra nulla ſunt, ſicut in ſuperioribus de tertio ordine adnotauimus. diſcernentes quæ per es correptam, & per es productam efferantur, quæ etiam in cōmunionem ueniant. ſed & pauca per diſſyllabam genitiuū faciūt, quum omnia per tis efferantur, quæ ſunt correpta. Sunt quedā quæ nominatiuo & ſingulari & plurali caſu ſimiliter efferantur, ut producta, & ſunt fœminina, ut diminutio quoq; manifeſtat. dicimus enim nubes nubecula, ſpes ſpecula, res recula. nam maſculina modo es, modo a terminantur. ut Anchiſes Anchiſa, Chryſes Chryſa. Attes Atta, Atrides Atrida, ut Propertius, Non ita Dardanio gauiſus Atrida triumpho. Vergilius quoq; quum dixiſſet, Patris Anchiſæ, Item, ſatus Anchiſa, ècontrario intulit, Quæ regio Anchiſen. Itē quum dixiſſet, & clari nomen Aceſtæ, intulit, Sed lætum amplexus Aceſten. ut mihi uideatur hunc Anchiſam & hunc Aceſtam, ut duram declinationem repudiaſſe. Miltiades autem & Alcibiades item Diomedes indubitanter nominatiuo es finiuntur, genitiuo is, non ut priora modò Thyeſtes, modò Thyeſta, & Orontes Oronta. Chremes & Laches apud Comicos ſimiliter uarie declinantur, modo huius Chremis, modo huius Chremetis, Laches Lachetis. Hermes autem

Herme-

Hermetis tantum, ut Socrates Socratis tantum. nam & Pericles, Stratocles, græcæ tantum ſunt conſuetudinis. nullum enim nomen in latina lingua deſinit in flexum e. Quare Dioſcurides Dioſcuridæ, Demoſthenes Demoſthenis, Menes Menetis ſolet quæri. Omnia igitur nomina in es nominatiuo caſu elata, ſiquidem latina ſint, genitiuum facient per is. ut Hercules is. Verres ris. Sin autem græca, tribus modis declinabuntur. aut enim per æ genitiuum facient, aut per is, aut per tis. & hæc ita declinabuntur. Quæ apud græcos faciunt genitiuum per ου, hæc apud nos per æ, ut διοσκουρίδης δου Dioſcuridæ, quæ uerò per ους hæc per is. ut δημοσθένης ους Demoſthenis. quæ autem creſcunt, & per ος enuntiantur, ſimiliter apud nos per tis. ut Μένης μένητος Menetis. ut apud Vergilium. Belidæ nomen Palamedis, quia Βηλίδης δου Belidæ, παλαμήδης δους Palamedis.

Inueniuntur apud ueteres quæ ſine ratione genitiuum faciunt per i, ut apud Salluſtium in prima hiſtoria. Bellum Perſi Macedonicum. Item apud Vergilium, Immitis Achilli. & alio loco, Pellacis Vlyſsi. nanq; ſi eſſet nominatiuus latinus Achilleus, merito faceret Achillei, ut Euriſtheus, & Mneſtheus. Sed quia nõ eſt Achilleus, ſed Achilles, Achillis facit, ut Hercules lis. non Achillei ut Mneſthei.

Quæ uerò græca flexo accentu proferuntur, hæc inconfuſo ſtatu permanente ſecundum græcam declinationem ordinantur, es ſyllaba terminata. ut Eumenes Eumenûs, Aithales Aithalûs, Euprepes Euprepûs, quan-

quam quidam ſic declinari maluerint. Eumenetis, Eupre-petis. Excipiuntur *autem hæc quæ genitiuo creſcunt. ut locuples pletis. merces mercedis. hæres hæredis. Ceres Cereris. pubes puberis. pedes ditis.*

Item ex tertio ordine hæc in quæſtionem ueniunt. ut quare nubes nubis, & fides fidei, es literis productis elata. Siquidem i habuerint ante es ſyllabam, genitiuum faciunt per i, ut acies aciei, dies diei, luxuries ei, excepto uno hoc nomine quies, quod facit quietis. quanquam requies ab eo compoſitum requiei faciat ſecundum rationē à nobis demonſtratam, ut apud Virgil. *in iiij.* Requiem *ſpatiumq́; furori. quod ſi eſſet genitiuus requietis, requietem faceret non requiem.* Cicero *autem aliter declinauit*
106. 141. *ſecutus numerum, requietem enim dixit, ad* Hoſtilium.

Huius pernities ratione illa, quod cum nominatiuus pluralis à genitiuo ſingulari proficiſcatur, ſitq́; aut idem aut earundem ſyllabarum. ut huius ſcholæ, hæ ſcholæ, & huius Marci, *hi* Marci. *Item huius felicis hi felices, & huius domus hæ domus, æque ſequi debet nominatiuum plu-*
Pro Sex. Ros. Am. *ralem.* Ideo Cicero, Pernicies *cauſa,* genitiuum extulit. *I ante s productam non habent hoc genere quæ faciunt per is. ut nubes nubis, ædes ædis, ſedes dis, exceptis his,*
Vide Gel. lib. 9. cap. 14. *quia cum nominatiuum habeant per es productam, non tamen ante es ſyllabam i literam habent, nihilominus genitiuum faciunt per ei. ut res rei, ſpes ſpei, fides fidei. Item excipiuntur hæc, quæ genitiuo caſu creſcunt ſine ratione, Ceres, merces, pubes. nam Cereris, mercedis, & puberis faciunt.*

Ergo ſcire debemus quòd fides & pubes duplicem ge-

nitiuum

nitiuum habeant. fides facit, quum ſignificat lyram, fidis, ut, Strepitum fidis intendiſſe Latinæ, Perſius. Secundum rationem à nobis demonſtratam apud Vergilium inueni, Fidibusq́; canoris. Sin autem fides πίστιν *ſignificat, fidei facit, non ratione, ſed diſtantiæ cauſa. Similis eſt ratio & in pubes. nam pubes eſt* καὶ ἥβη καὶ νεολαία, *Ergo quum* ἥβην *ſignificamus, ſic declinamus. hæc pubes huius pubis, ut apud Vergilium iij. Pubetenus. Si autem iuuentutem aut ætatem ſignificamus, puberis facit, ut eſt apud eundem Vergiliũ in primo. Haud aliter puppesq́; tuæ puberesq́; tuorum.*

Miles militis quare, & reſes reſidis. omnia nomina latina es ſyllaba correpta elata, genitiuum faciunt per tis. ut miles tis, comes tis, ſeges ſegetis, teres teretis. Excipiuntur hæc quæ genitiuum faciunt per dis. ut reſes reſidis, obſes obſidis. & ideo genitiuum per dis faciunt, quia ex uerbis trahantur. nam reſes à reſidendo, obſes ab obſidendo, præſes à præſidendo. Cætera uerò exceptis his, per tis efferuntur, ut ſupra dictum eſt.

Fides quũ chordam ſignificat, huius fidis facit. quum deã huius Fidei, quamuis Plautus dixerit. Fide cenſebam maximam multò fidem, pro fidei.

Pubes in iuuentutis ſignificatione lanuginis, etiam partis in qua, pubis facit. at cum ætatem ſignificamus huius puberis, & negatione adiecta, non tantum impuberis, ſed etiam impubis, Comitemq́; impubis Iuli Virgilius dixit.

M litera neutra tantũ finiuntur, & quidem prepo- M

ſita u. ſtagnum, telum. aliquando etiam i nouiſsimæ ſyllabæ præfertur. ut pallium, ſcrinium, dolium, allium, ſolium, ſic enim dici debent, non ut alij diſerti dicunt alleum per e, & doleum, & palleum. nam & Vergilius, Allia ſerpillumq́; per i dixit, quòd utiq; in genitiuo debet geminari, ut huius pallij, ſcrinij, dolij, allij, ſolij, quòd genitiuus numero ſyllabarum minor eſſe nominatiuo non debet. Quare magis denotati ſunt, qui maluerunt per unum i imperi & ingeni dicere, quàm ſecundum regulam imperij & ingenij, geminata i litera. Inuenimus tamen & per i unum à Virgilio dictum. Ille urbem Pataui, pro Aen. 1. *Patauij. Plus in hac obſeruatione geminandi in maſculinis animaduertimus. ut hic Aemilius huius Aemilij. hic Iulius Iulij. In uocatiuo tamen i literam ſubtrahimus. nam ſi ô Aemilij & Iulij dixeris græce declinaueris, ut Lucilius, Tierei leontado & Pomani & thermo Parnime.*

Contagium ueteres magis uſurpauerunt, ſed Salluſtius contagionẽ maluit dicere primo, Vbi cõtagio quaſi peſtilentia inuaſit, ciuitas immutata. Vergilius autem, Ecl. 1. *Nec mala uicini pecoris contagia lædent.*

Seruitium multitudo eſt ſeruorum, ſeruitus conditio ſeruiendi, ſed ueteres indifferenter ſeruitium, & pro ſeruitute poſuerunt, Seruitio enixè tulimus, Virgilius in tertio.

Tergum dorſum eſt, & declinatur ſic. hoc tergum. gi. go. Pluraliter hæc terga tergorum, producte. Tergus autem pellis, huius tergoris facit. Pluraliter tergora, & genitiuo tergorum correpte. Sed contrario Virgilius, Aen. 5.

Terga

Dorcium, fœmininum nomen est, ut Planesium, Glycerium. teste Donato in Ter. Act. 1. Sc. 2.

Terga boum dixit. & in ix. Hinc raptas fugientibus ingerit haſtas, In tergus. Quidam uolunt tergum hominis eſſe, tergus uerò pecoris.

Forum neutro genere dicimus locum rebus agendis deſtinatum, aut quum commercium ſignificamus, & Lucilius, Quum illa fora itant. Maſculine autem tabulata nauium, & ſemper pluraliter, quamuis Gellius fora nauium neutraliter dixerit. & Lucilius negociorum forum maſculine extulerit libro tertio, Forus olim ornatus lucernis.

Callum neutro genere dicitur. Cicero in Tuſculanis, Ipſe labor quodam callo obducit, & Plautus in Perſa, Magis calleo, quàm aprugnũ callum callet. Sed Marſus fabellarum nono, maſculino ſic. Callum ſibi pectore quendam.

Apud Plautũ ſic legitur, Callũ aprugnum callere æquè non ſinam. neq; ſecus Non. Marcellus

Lignum ſingulariter ſemper dici debet, in multitudine. Cato Originum primo, uehes ait ligni, ſicut & faſces dicuntur aſparagi, quamuis aſparagos pluraliter dicamus, ut Lucilius iij. Aſparagi nulli. Idem in eodem, ligna pluraliter dicit. Student hi ligna uidere.

Cœlum hoc quum ſit neutrum, etiam maſculine ueteres dixerunt. ut Ennius, Quem Cœlus genuit. Itẽ quoque, Cœlus profundus.

Ocymum cõſuetudo neutraliter dicit. Sed Aemilius Macer ait, Inter præteritas numerabitur ocymus herbas

Ruſſeum grammatici non magis dicendum putant, quàm albeum aut praſineum, ſed ruſſum & album & praſinum.

Septemdecem antiqui dixerunt, quoniã obſeruabãt,

ut minores numeros prius ponerent, ſed iam exoluit.

Mendum neutro Varro in Admirandis dixit, magnum mendum. Sed Ouidius fœminine, Nocte latent mendæ. Item, Eximet ipſa dies omneis è corpore mendas. Ergo mendum in mendacij ſignificatione dicetur, menda in culpa operis aut corporis.

Piſtrinum neutro dicitur, ſed Lucilius 16. fœminine extulit. Media è piſtrina, ad tabernam referens, ut Caupona dicitur. Nam & Terentius diminutiue Piſtrillam dixit. Apud ipſum lacum eſt piſtrilla.

Vide interpretem Terentij

Quintum tricenſimum annum dici ſine & cōiunctione uult Varro epiſtolarum 7. & ſimilia, nec interponendam coniunctionem in ipſa re cohærentem, ut ſi dixero, Ad quintum & tricenſimum prædium habeo, iam duo ſignificabunt, alterum ad quintum, alterum ad tricenſimum.

Pulmentum & pulmentarium dicitur, Nam Cato Originum tertio, Laſerpitium pro pulmentario habet. In eodem, Multo pulmento uſi. Sed quidam putant pulmentum quaſi pulumentum melius dici. Varro autem ad Ciceronem 5. Pulmentum ait, quod id cum pulte eſſent, & inde pulmentarium dictum.

Hic liber Varronis nunc Sextus inſcribitur

Plurum, Modeſtus putat eſſe dicēdum non plurium cum i. Ea enim nomina quæ comparanda ſunt, genitiuo i habere non debent. ut fortiores fortiorum, meliores meliorum, ſic plures horum plurum, ſed cōſuetudo plurium cum i dicit. Vnde & Terentius in Phormione, Noua hic compluria, dixit.

Pulchrū Varro aſpirari debere negat, ne duabus cō-

ſonantibus

ſonantibus media intercedat aſpiratio, q. minime rectum antiquis uidebatur, unde & ſepulcrum hodieq; manet, quod ſit ſcorſum à pulcro, propter recordationē doloris.

Eboreum ratione dicimus, ut à marmore marmoreū, & pumice pumiceū, ſed conſuetudo etiā eboratū admiſit & eburnū. Virg. Humeroq; Pelops inſignis eburno. Quæ ita placuit diſtingui, ut eboreū ſit ex ſolido ebore confectū, eboratū extrinſecus ebore ornatum, eburnum à ſimilitudine eboris aptatum, ut Virgilius ſenſit.

Vs, omnia nomina quæ per us ſyllabam nominatiuo caſu terminantur, hæc genitiuo aut per i exeunt & ſunt ſecundi ordinis: aut per is & ſunt tertij ordinis: aut per us ſimilē nominatiuo, & ſunt quarti ordinis, de quib. plenius definitum eſt in ſuperioribus, ſub titulo de nominatiuis ad regulam redactis. Quare ergo lupus huius lupi, lepus huius leporis, fluctus huius fluctus? VS Gellius lib. 2 cap. 25

Omnia nomina quæ us proferuntur, quæ quidem maſculina aut fœminina ſunt, genitiuū faciunt per i, aut per us, aut per is, hic Marcus ci, hæc laurus ri. Per us autem hic ſenatus tus, hæc domus mus. Si autem fuerint neutralia per is, ut hoc tempus oris. hoc munus eris. Excipiuntur autem hæc in maſculinis, Ligus, lepus, uetus, faciunt enim genitiuo Liguris, leporis, ueteris. In fœmininis hæc, quæ item genitiuum faciunt per is, ſalus, tis, iuuētus tutis, palus dis, ſenectus tutis, uirtus tutis, ſeruitus tutis, tellus ris, Venus eris, fraus, dis, laus dis. In neutralibus hoc pelagus, uulgus, uirus. Nam quum omnia neutralia faciant genitiuum per ris, ſola hæc tria genitiuum faciunt per i, quanquam de uulgo ambigitur. inuenitur

enim & maſculine elatum ut apud Virgilium in ij. Hinc ſpargere uoces In uulgum ambiguas. ſed idem & neutraliter in primo, Sæuitq; animis ignobile uulgus. Meminerimus autem tantummodo pelagus & uulgus ſingulariter declinari, Itemq; uirus.

Penus quomodo debeat declinari incertum eſt. Nam Plautus in Pſeudulo eodem ferè loco & maſculino genere dicit, hic penus, & neutro hoc penus. Virgilius etiam fœminino, longam penum. Igitur quum poſsimus ſecundum neutrorum formam huius penoris dicere, aut ſecundum maſculinorum & fœminimorum huius peni, neutrum dico, quia apud auctores nondum exemplum quod ſequar, inueni.

Eodem modo Donatus & Seruius. Citat autem exemplum Priſ. li. VI

Carduus trium ſyllabarum eſt ut arduus, fatuus, mortuus, ideoq; ſimiliter declinandũ eſt, ut huius cardui, carduo. Pluraliter hi cardui, duorum, duis. Quod ſi quis huius carduus dicere uoluerit, cogit nõnunquam genitiuum ſingularem u duplici poſſe finiri.

Donatus in Andriã, & Scaurus de Orthographia

Seruus, ceruus, uulgus, à quibuſdam per u & o, uidelicet quia duæ uocales geminari, ut unam ſyllabam faciant, non poſſunt. Sed per geminum u ſcribi debent, quia & ſic ſonant, & ambiguitas caſuum tollitur, & unum u loco conſonantis accipitur.

Cicero in Topicis

Quint. lib. 5. cap. x. Gel. lib. 16. cap. x. Feſtus.

Adſiduus quidam per d ſcribunt, quaſi ſit à ſedendo figuratum, ſed errant. Nam cùm à Seruio Tullio populus in quinq; claſſes eſſet diuiſus, ut tributũ, prout quiſq; poſsideret, inferret: ditiores qui aſſes dabant, aſsidui dicti ſunt, & quoniã ſoli negotijs publicis frequentes aderãt, eos qui frequenter aſſunt, aſsiduos ab aſsib. dixerũt.

Tus

Tus à tundendo ſine aſpiratione dicitur, quamuis Iu- lius Modeſtus ἀπὸ τοῦ θύειν tractum dicat. Porph. in 1. lib. Car. Oda 30

Bouus non niſi ſingularem numerum capit. nam plu ralem nemo dixit.

Podagroſus à podagra bene dicitur, ſed & podagricus à pedum ægritudine, cuius exemplum apud Laberiū eſt in Aquis.

Aeditimus dicitur qui ædem ſeruat, quaſi ædis intimus. Aedituus ab æde tuenda.

Lanius dicitur, ut Terentius, Lanij, coci. & Salluſt. Lanij, uinarij. ubi illud quoq; notauimus uinarij. Lanio autem quaſi diminutio eſt lanij. Eunuch. Act. 2. Sce. 2. Non. Marcellus

Aſſarius ab antiquis dicebatur, nunc as dicitur, non aſsis: quia eius genitiuus eſt, ut ſicut occuſsis huius ablatiuus eſt ab hoc occuſſe: ideoq; occuſſe bene dicimus. ſed da illi occuſſe, ſolœciſmus eſt. nam cus ne dixeris, ſed quaternarius, ſubauditur enim nummus. ſeſtertius nummus & denarius nummus. Nam nummum appellamus quod Græci νόμισμα. Seſtertius autem unde appellatur, ſolet quæri, quod manifeſtum erit, ſi ſciamus apud antiquos denarium, decem aſſes habuiſſe. Ideoq; in rationibus faciendis denarium decuſsi X inductum notamus, cuius quarta pars dipondius ſemis, ſeſtertius dicitur, quod de tribus aſsibus ſemis deficiat. Deniq; & nota nihil aliud quàm dipondium & ſemis HS oſtendit.

Hic locus & hi loci maſculino genere, ratione dicimus, ſed & hæc loca conſuetudo quaſi locali uſu uſurpauit, non tamen & ſingulare neutrumq; genus admiſit. quamuis quidam uelint neutro genere Salluſtiū dixiſſe,

Eſt locus in carcere, quod Tullianum *appellatur. ſed fruſtra: quod enim à Salluſtio abſolute* Tulliano *coniunctum eſt.*

Delirus à lira aratri ductu appellatur, ſed eſt tamen delerus per e, ἀπὸ τοῦ λήρου compoſita uideri.

Cubicularius eſt cuſtos cubiculi, Cubicularis uero lectus cubiculo aptus.

Caligarius artifex, Caligaris clauus: ſimiliter ars fabrica, & Iulius Fabrius, *& cellarius ſeruus, dardus cellaris, balnearius fur, balnearis murteus, & ſolea balnearis: unde perſpicuum eſt Caluum ad amicos non recte dixiſſe, Ne triclinarius. cum triclinaris dicere maluiſſet.*

Ser. in 12 Ae. & No. Mar. *Balteus maſculino genere ſemper dicitur, ut clipeus, Infelix humero quum apparuit ingẽs* Balteus, *Virgilius dixit. Plinius tamen uult maſculino genere funiculum ſignificare, neutro autem genere lora ad alligãdum apta.* Sed *Varro* balt*ea dixit, &* Thu*ſcum uocabulum ait eſſe Rerum humanarum decimooctauo.*

Curriculus maſculine diminutione currus, neutraliter curriculum, ſpatium ad currendum aptum, aut ipſum currendi officium, ut Cicero & Varro loquuntur.

Clipeus maſculino genere in ſignificatione ſcuti ponitur, ut Labienus ait: neutro autem genere imaginem ſignificat. Sed *Aſinius De prouinciæ hæredibus, imaginis clipeum maſculine dixit, Clipeus prætextæ imaginis poſitus. Et Liuius in ſignificatione ſcuti neutraliter ſæpius, & Pomponius in Capella quum ait, Clipeum in medium fixum eſt. Quare Plinius dubij ſermonis ſecundo, indiſtincto genere dici ait, ſed litera differre, ut pugnatorium*

rium per i clipeum dicamus, quod eſt à clepere, id eſt cælare dictum: imaginem uero per u à cluendo. Sed hæc differentia mihi diſplicet, propter communionem i & u literarum. nam & maximus dicimus & maxumus, & optimus & optumus: nec tamen illa differentia dicimus diſtare. Trebellius Pollio in Claudio, Illi, inquit, Clypeus aureus, vel, ut grammatici loquuntur, clypeum aureum senatus totius iudicio in Romana curia collocatum est. 6g. Quintil. lib. 1°. cap. 7.

Nomina quæ ante u habent i, duplici ij genitiuo ſingulari finiri debent, neceſſe ſit aduerſus obſeruationem quum dicatur per unum i, imperi & ingeni nominatiuo minorem fieri genitiuum, idq́; Varro tradens adijcit ſingularem talium nominum per duplex ij ſcribi debere, frequentius caſum corrumpi tamen & per i genitiuū ſcribi poſſe exiſtimat: ait enim ſeruandi numeri numerum ut ſeruemus que, nunquam enim hoc intuliſſet, niſi & numerum i, huius faciendum crederet. Denique & in libro quarto ſic ad porro hoc lum fecerit colum, ut Cornelij Cornificijq́;, & paulo poſt pueri Lucij hoc unius fieri, & Plinius quoq; dubij ſermonis u adijcit eandē rationē per duo ij, ſed multa ea cōſuetudine ſuperari opinionē de uocatiuo caſu traditam infirmāt, quod hic pius in uocatiuo pij faciat, adeo nō ſemper uocatiuus caſus eandem naturam patitur, quam genitiuus.

Locus adeo corruptus, ut nec de ſententia quidē diuinare liceat

Præfectus fabrum, ut dici poßit ex antiquitate durauit, ſicut tribunus & præfectus, ubi dicimus quidem & tribunus militū, & tribunus militaris per nomen: præfectus urbi, & præfectus fabris participialiter, ſed elegantius eſt ab antiquis uſurpatum.

Largus

Largus nomen facit ex ſe aduerbium large: quod omnia nomina quæ in qualitate ſunt aut in quantitate, ſi datiuo caſu in o exeant, o in e mutant, & aduerbium faciunt, ut doctus docti docto facit docte. Sed ueteres hoc nõ obſeruauerunt. nam & duriter Terentius, & Plautus ampliter.

Caſeus maſculini generis eſt. ut Virgilius, Pinguis et *ingratæ premeretur caſeus urbi.* Et *Lucilius in decimoquarto,* Caſeus *allia molliet. ſed Pomponius neutraliter dixit in Lenone,* Caſeum molle.

Loculos & locellos pluraliter dici multi putant, cum ſit hic loculus, cuius hypocoriſma eſt hic locellus. Nam *Varro Rerum ruſticarum lib. ſecundo loculum dixit, & Cæſar ad Piſonem,* Locellum *tibi ſignatum remiſi.*

Catinus maſculino genere dicitur, ut Mæcenas in decimo, Iugis *ait fumans calido cum farre catinus. & hinc diminutiue catillus fit. ut Aſinius contra maledicta Antonij,* Volitantq; *urbe tota catilli. ſed Varro ad Ciceronem* II, *catinuli dixit, non catilli.*

Galeros Virg. maſculino genere dixit, Fuluosq; *lupi de pelle galeros.* et *Corn. Seuerus,* Flauo *prætexerat ora galero. ſed C. Gracchus apud Cenſores,* Cum *galera uiſi ſunt, dixit.* Varro *De actione ſcenica ſecũdo,* Galearia, *unde & galericula dicuntur.*

Calamiſtros Cicero in Oratore maſculine dixit, & Varro De ſcenicis originibus hunc calamiſtrũ. ſed idem in Trifallo, calamiſtra. & Plautus in Curculione, Pectẽ, *ſpeculum, calamiſtrum meum.*

Secus neutri generis nomen, unde & Salluſtius, uiri-

le

le ſecus dixit, hoc eſt uirilis ſexus, quod per omnes caſus integra forma declinatur. Fit *ſecus & aduerbium, quod ſignificat aliter, unde naſcitur ſecius* ἀλλοιοτέρως. *Cæterum id quod uulgus uſurpat, ſecus illum ſedi, hoc eſt ſecundum illum, & fatuum & ſordidum eſt.*

Aluus fœminino genere Virgilius ſæpe dixit, ſed maſculine tiuus. Partus *grauido portabat in aluo. et Aelius Cinna,* At *ſcelus inceſto turpe creſcebat in aluo. & Laberius & Accius frequenter, quod magis uſus celebrauit.*

Munificus eſt tanquam beneficus & maleficus, munifex autem tanquam opifex & artifex. Itaque *munificus munera largitur, munifex autem munere fungitur.*

Sincerus dicitur non ſinceris, ut Virg. ait, Inſincerus *apes tulerit cruor. ſed neutraliter hoc ſincere dicitur, Terent.* Si *iſtud crederem ſincere dici.*

Sibilus dici oportet, ut Virgilius, Nam *neq; me tantum uenientis ſibilus auſtri. Cicero De gloria,* In Tuſculanum *mihi nunciabantur gladiatorij ſibili.* Sed *& neutro genere quidam dixerunt, ut Ouidius,* Sibila *dant ſaniemq; uomunt. Corn. Seuerus,* Et *ſua concordes dant ſibila clara dracones. & Macer Theriacôn ſecundo,* Reſonantia *ſibila colla.*

Quinquatrus pluraliter, non quinquatria: non enim dictæ ſunt quinq; dies atri, ſed quòd quinquatrus antiqui dicebant à quinquando, id eſt luſtrando, quòd eo die arma Ancilia *luſtrari ſint ſolita.*

Stomachus etiã in pluríb. ſingulariter dicitur, ut ait Caluus, Quorũ *prædulcẽ cibũ ſtomachus ferre nõ poteſt*

Diuinitus quum dicimus,ex dei mente factum ſignificamus,diuine uero quum laudamus.

Nudiuſtertius hoc ſignificamus,nũc eſt dies tertius. Item nudiuſquartus.ſed quæritur de futuro,utrum nudius an dicendum ſit die quarto & die quinto,ſicut perendie quum dicitur.Sed quibuſdã diſplicet:propterea quod quum dicimus perendie, poſtponimus die: quum uero die quarto,præponimus. Sed ueteres non aliter loquuti ſunt. ſunt enim coniuncta & nominantur. Præterea tempus non numeratur, ut in illis nudiuſtertius & nudiuſquartus.

Iuris conſultus dici debet,non Iureconſultus:licet Cicero pro Murena ita dixerit,& Lucilius ſecundo, Vt *iure peritus.*

Graccus & ortus ſine aſpiratione dici debere Varro ait,et ortũ quidem,quod in eo omnia oriantur. Graccum autem à gerendo,quòd mater eius duodecim menſibus utero eum geſtauerit, aut à gracilitate corporis, ut quidam uolunt: ſed conſuetudo & Gracchos & hortos cum aſpiratione uſurpauit.

Conlactaneus dici debet,nam collacteus nemo dicit.

ER *Er.Omnia nomina quæ nominatiuo caſu in er terminantur,aut maſculina aut fœminina ſunt:quanquam neceſſe eſt ut genitiuo caſu aut per i aut per is literas exeant,exceptis his quæ utiq; neutralia ſunt,iter,cicer,papauer,cadauer,tuber,cancer,acer pro arbore. Item omnia quæ Græce efferuntur per os, & ante os ſyllabam, conſonantem literam habent,hæc Latine in er terminantur,ut* ἀλέξανδρος *Alexander,* κλέανδρος *Cle-*

ander

ander, ὄναγρος onager, ἄγρος ager, & cætera ſimi lia. Item er ſyllaba terminata, ſi in qualitate fuerint per omnia genera mutari debent. ut piger pigra pigrum, ni ger nigra nigrum.

Ideo quæri ſolet, Vtrum hic acer an acris dici debeat: ſed cū qualitate ſi dicimus hic acer, neceſſe eſt & hæc acra & hoc acrum dicere cogamur, quod quoniā offen= 103.
dit aures, melius communiter hic & hæc acris dicimus,
Aen.3. ut Horatius, Soluitur acris hyems. & Virg. Acri quondam regnata Lycurgo. Ex hac enim forma deſcēdit neu trum, quod eſt acre, ut hic & hæc agilis et hoc agile, hic & hæc facilis, & hoc facile.

Simili ratione utimur cū quæritur hic paluſter ager, an paluſtris, & alacer an alacris dici debeat. nā & Vir
Aen.6. gilius, Alacris palmas utraſq; tetēdit. Dixit tamē & hic
Ge.3. acer, idē Virg. Acer equis frequēter, quamuis declinationem formæ iſtius repudiauerit. Nam neq; huius acri dixit, neq; ab hoc acro, aut hoc acrum, ſed ſecundum rationem ſupradictā huius acris & huic acri & hūc acrem.

Iter iteris debet facere, non itineris, ne aduerſus ra= tionem genitiuus nominatiuo maior duabus ſyllabis in= 8t.141.
ueniatur, præſertim cum itiner quoq; dixerint ueteres, cuius genitiuus itineris erit. Pluralis tamen numeri itinera ſemper dicimus: non enim ſicut huius iteris Pacuuius dixit, & hæc itera potuit dicere.

Pater patris cum faciat, & mater matris, cur diſsimi liter aper apri, & caper capri, ſolet quæri. Sed Græca declinatio aduertēda eſt, ubi deprehēdetur. tūc enim nos s literā genitiuo adijcere debemus, cū illi σίγμα eidem.

genitiuo

genitiuo adijciunt, & cum illis ſimiliter detrahere, ut τ͂ πατρὸς, patris, τῆς μητρὸς, matris. Porrò τ͂ κάπρου capri, ἀγροῦ agri. Item caprina & aprugna cur diſsimiliter deriuetur quæri ſolet, quibus reſpondebimus utrumq; per i proferri debere, ſed in alio uſum u literam celebraſſe, quamuis Lucilius, Viſcus aprugnū dixerit.

Heber & hebra tu ne dixeris. Hebria enim eſt uas uinarium, unde hebrius & hebria dicitur, hebrioſusq; et hebrioſa, ſicut à negocio negocioſus & negocioſa: cui contrarium eſt ſobrius, quod nomen comparari non debet. neq; enim ſobrior neq; ſobriiſsimus dici poteſt, quāuis Laberius ſobrior dixerit.

Celer celerior celerrimus facit, ut aſper aſperior aſperrimus, acer acrior acerrimus, & pulcher pulchrior pulcherrimus. Nam quod Ennius ait, Equitum celeriſsimus, barbariſmus eſt.

Papauer neutri generis eſt, ſed maſculino genere Plautus dixit, Quaſi tu obijcias formicis papauerem. & Cato Originum ſecundo, Papauer Gallicanus. & Varro in Admirandis, Infriaſſe papauerem.

Alexander & Teucer dici debet, ſed & Alexandrus & Teucrus dici poſſunt. ut Virgilius, Teucrus & Euandrus. ſecundum illam ſcilicet rationē, qua nomina Græca in ος exeuntia, Latine in us exire Aurelio placet. contra quam tamē regulam à Græcis ἄγρος, idem à nobis ager dicitur. Ideoq; ut in his & cæteris ante omnia conſuetudo ſequenda eſt.

Priſc. lib. 6 *Puer & in fœminino ſexu antiqui dicebāt, ut Græci ὁ παῖς καὶ ἡ παῖς. ut in Odyſſea uetere, quod eſt antiquiſsimum*

tiquiſſimū carmen, Mea puer, mea puer, quid uerbi ex tuo ore audio? & in Nelei carmine, Eaq; priſco ſaucia puer filia ſumam. ubi tamē Varro puera putat dictum, ſed Aelius Stilo magiſter eius, & Aſinius contrà.

Quare ager agri, agger huius aggeris? quòd omnia nomina quæ er proferuntur, ſiquidē fœminina aut neutralia ſunt, genitiuū faciunt per is, ut hæc mulier ris, & hoc papauer ris. Sin aūt maſculina, dupliciter declinantur: faciunt enim genitiuū modo per i, ut niger gri, modo per is, ut pauper ris, & tūc per i, cū ex Græcis deducātur. Omnia enim quæ apud Græcos aut per γρος, aut per τρος, aut per δρος, aut per κρος efferūtur, hæc omnia amiſſa Græca extremitate, & per Er elata, ut ſecūdi ordinis declinātur, ut ἄγρος ager agri, ἀντίπατρος Antipater tri, μένανδρος Menander dri, τεῦκρος Teucer cri. Inueniūtur autē duo nomina, quæ cum habeant duas conſonantes ante us, tamen eundē nominatiuū Græcū ſeruāt. Sunt aūt hæc κόδρος & γόνγρος, Latine Codrus & Gongrus dicuntur, nō Coder & Gonger. Virg. tamē promiſcue extulit in tertio, dixit enim, Teucrus Rhæteas primū eſt aduectus ad oras. Item & illa genitiuum faciunt per i, quæ ex compoſitione ueniūt, ut lucifer, ſignifer, armiger. Itē illa quæ fœmininū per a faciunt, ut niger nigra, alter altera, ater atra: quæ uero à Græcis trahuntur, ut Menander, neq; ex cōpoſitione ueniūt, ut lucifer, neq; fœmininū in a faciūt, ut proſpera, hæc omnia erūt tertij ordinis, agger aggeris, ſequeſter ſtris. ſic ergo & ager agri, quoniā à Græcis uenit. Item agger aggeris, quonium Latinum eſt, nec fœmininum

Chariſius in ſuperiorib. 17.

Priſc. lib. 6. terminatione Er

patitur. Excipiũtur aũt hæc, quæ cũ fœmininũ nõ faciũt per a, nihilominus gtõ exeunt per i. ut culter cultri, oleaſter ſtri, liber bri, puer eri, catlaſter ſtri, ſocer ri, gener ri, Liber beri, cancer cri, auſter ſtri, aper pri, caper pri, gibber, ut Virg. ait, ipſum uitiũ dicitur, ut tuber: gibberoſus habẽs gibberẽ, ut tuberoſus. & ſane Lucil. ita loquitur, Gibbere magno. Sed Plin. gibbus uitiũ ipſum, ut ulcus maluiſſe conſuetudinẽ tradit. quod mihi diſplicet.

Aer, æther, hunc aera & æthera maſculino genere dicimus: Græca enim ſunt, ἀὴρ, αἰθὴρ: ſed & hunc aerem ueteres Latina declinatione dixerunt.

Quoties ſane ex nominibus er terminatis maſculinis neutrum in e nominatiuo terminatur, tũc genitiuus tam maſculini quàm fœminini per is terminatur. ut hic ſylueſter ſylueſtris, hic ſylueſtris huius ſtris, hoc ſylueſtre ſylueſtris, hic campeſter & campeſtris, hoc cãpeſtre.

AR *In Ar nomina terminata, maſculina tantum & neutralia inueniũtur, de quibus pleniſſime definitum eſt ſub titulo tertij ordinis. Quare ergo lucar lucaris, torcular torcularis? quia omnia ar elata genitiuo corripiunt a literam, ut Cæſar Cæſaris, par paris, ſic & lucar lucaris. Ergo qui putauerunt dici oportere hoc torculare, et hoc puluinare recte putauerunt. Idcirco quod genitiuo producunt a literam.*

OR *Omnia nomina quæ Or ſyllaba terminantur, genitiuum faciunt per is. & ſiquidem Latina fuerint, genitiuo circumducuntur, & per o literam productam proferuntur. ut prætor prætoris, honor oris, ſplendor doris, &c. exceptis quæ non producuntur, ſed corripiuntur. ut memor*

mor memoris, arbor arboris, indecor indecoris. Sed ſi natura Græca fuerint, utiq; corripiuntur, ut Hector He*ctoris,*Neſtor *ris,* Theomneſtor *ris,Polymneſtor ris,et ſiqua ſunt ſimilia,quæ etiã apud Græcos corripiũtur,ut* ἕκτορος, πολυμνήστορος. *Præterea & neutralia,ſi qua ſunt,& hæc corripiuntur, ut æquor æquoris, marmor marmoris,robor roboris,ador adoris.*

Succeſſor cum maſculino genere proſtratur, Cor. Se*uerus etiã fœmininũ extulit,*Ignea *nã cœlo ducebat ſidera* Phœbo,Fraternis *ſucceſſor equis.* Torpor *& animi et corporis dicitur debilitatio,ſcilicet à torpedine,cuius cõtactu corpus hebetatur.unde* Salluſt.Hiſtor.lib. 1.*idẽ uitiũ torpedinẽ dixit.* Fautor *antiqui dixerunt,at fauitor nec auctoritate nec ratione dicitur.*

Vr maſculinũ inuenies & neutrũ,hic turtur, ris,ri, VR *hic fur furis,& hoc femur & iecur. Dicitur aũt fur & cõmune eſſe,& quidã qui uocãt in quæſtionẽ, quare fur furis & iecur iecinoris,nõ cũ ratione e proportionẽ ſeruare uolunt,iecoris declinauerũt,ut* Perſius Flac.*Rupto iecore exierit caprificus.* Hoc *femur huius femoris,ſed frequẽtius huius feminis huic femini dictũ q̃ femoris & femori.Ideo* Tibull.*hoc ipſum erudite cuſtodit, cũ dicit,* Implicuitq; *femur femini. &* Virg.Eripit *à femine.*

Vx maſculina et fœminina inuenies,hic Pollux,*hæc* VX *nux,&c.* Quæritur *quare nux nucis faciat, & coniux coniugis.ſiquidẽ nomina in ux terminata, genitiuũ per cis faciũt,ut hic* Pollux *cis,crux cis. Excipitur hoc ſolũ, quod genitiuũ per gis facit,coniux cõiugis: idcirco quia ex uerbo deducitur,id eſt à iungendo.*

EN *En terminata nomina maſculina tantum inuenies,et neutralia,& ſunt omnia tertij ordinis,ſicut in eodē tertio ordine definitum eſt.ut maſculina hic rien rienis,liē lienis,flamen flaminis,pecten pectinis,fidicen fidicinis, tibicen tibicinis,liticen liticinis,ex lituo:quorum accuſatiuus ſingularis facit hunc pectinem,lienem,rienem: & nominatiuus pluralis hi pectines,lienes,rienes.* Faciunt *quædam & communia,ut cornicen,liticen. nam tibicen maſculinum eſt, facit enim fœminino genere tibicinam.* Cætera *neutralia ſunt,ut hoc certamen:gluten Virgilius dixit,Collectumq́; hæc ipſa ad munera gluten. qua declinatione uſus eſt & Varro de bibliothecis dicens,*Glutine *& cinere.Eſt enim gluten ut ſtamen, ſubtegmen, & facit ab hoc glutine,ſtamine,ſubtegmine.* Sed *& glutinum in Scauro,*Glutinum Dædalum *inueniſſe. quam declinationem Salluſtius ſequitur,quum dicit,* Quaſi *glutino adoleſcebant.*

EX *Ex nomina terminata maſculina & fœminina inueniuntur,ſed diuerſos genitiuos habent.* Quædam *enim per cis efferuntur,ut uertex uerticis, ſimplex cis, ſupplex cis,ſilex cis,pellex cis:alia per is, ut ſenex ſenis,ſupellex tilis:alia per gis,ut grex gregis, rex gis, remex remigis,quanquam quibuſdam uiſum eſt recte efferri regis,idcirco quod ex uerbo deducant, hoc eſt à regendo, & remex ſimiliter à remo agendo.* Supellex *magis autoritate dicitur quàm ratione.* Nam *non debet duabus ſyllabis plus creſcere à nominatiuo genitiuus. quam rationem ut cuſtodirent ueteres,multa durè protulerunt, ut ancipes pro anceps, & præcipes pro præceps, nec tamen*

men quis hæc ſupellectilis dicere auſus eſt, & ideo rectius eſt cum pluribus ſtare, & quod ſpecioſius eſt in loquendo proferre.

Vertex à uertendo dicitur, uortex à uorando: et uult Plinius uerticem, immanem uim impetus habere, ut, Ingens à uertice pontus: uorticem uero circumactionē undæ eſſe, ut, Et rapidus uorat æquore uortex.

Neutrum nullum inuenies, niſi ex communione, hic & hæc & hoc ſimplex. horum nominum ablatiuus diuerſus: namq; & per e effertur, ut à uertice: & per i, ut à ſimplici. præcipue autem communium per e. excipiuntur ſenex, ſupellex, quod creſcit duabus ſyllabis, facit ſupellectilis, ſenex autem ſenis. Item excipiuntur hæc quæ genitiuum per gis nō per cis faciunt, ut remex remigis, grex gregis, rex regis.

IS

Is terminata nomina maſculina & fœminina inueniuntur, quæ omnia nominatiuo genitiuum ſimilem habent, ut hic ſuauis huius ſuauis, facilis lis, agilis lis, & cætera ſimilia. Excipiuntur autem quædam, quæ in genitiuo creſcunt, licet per is efferantur, cuſpis dis, cinis neris, lapis dis, puluis ueris, & cætera ſimilia, de quibus plenius dictum eſt in ſuperioribus, ſub titulo De nominatiuis. Et quidem maſculina, hic funis huius funis. fœminina hæc puppis huius puppis: communia utriuſq; generis hic & hæc ſuauis. horum ablatiuus dupliciter effertur & per e & per i, ut ab hac puppe & puppi. ſed communium tantum per i, ut ab hoc & ab hac ſuaui. Item accuſatiuus duplex, ut hanc puppem & puppim, turrem & turrim. Vtiq; eiuſmodi nominum etiam pluralis geniti-

uus ante um ſyllabã i habebit, harũ turriũ puppiũ. Excipiuntur hæc tria, quæ omnino i literã neq; in accuſatiuo plurali admittũt, neq; ablatiuo nec gtõ. ſunt aũt hæc, panis, canis, iuuenis. Excipiuntur & hæc quæ gtõ creſcũt, cinis, lapis, puluis, ſemis, ſanguis, uomis, cuſpis, cucumis pollis, lis. faciũt enim gtõ cineris, lapidis, pulueris, ſemiſſis, ſanguinis, uomeris, cuſpidis, cucumeris, pollinis, litis. Græca uero dupliciter declinãtur. aut enim creſcũt gtõ, ut Thetis Thetidis, Paris dis: aut eundẽ ſeruãt genitiuũ, quẽ & nominatiuũ, Zeuxis huius Zeuxis, Alexis huius Alexis. Vis uero tantum declinatur: ut hæc uis huius uis huic ui, hanc uim ô uis ab hac ui. Item pluraliter tantum hæ uires, uirium, uiribus, uires, ô uires, à uiribus.

Quæcunq; nomina is literis terminata cõmunia maſculini & fœminini generis ſunt, faciuntq; ex ſe neutra in e terminata, ut hic & hæc nobilis & hoc nobile, ablatiuo in i, gtõ i ante um, accuſatiuo i ante s, ut ab hoc et ab hac nobili habebunt. Similiter horũ & harum nobiliũ, & ſimilium, hos & has nobilis & ſimilis.

Puluis maſculini generis eſt, quamuis Propertius dixerit, Cui nunciet horrida puluis.

Serapis Serapidis uolũt grãmatici gtõ caſu dici, non Serapis, q, omnia nomina græcæ figuræ is terminata ſyllaba, in gtõ creſcere debẽt, ut Iris Iridis, Iſis Iſidis, Hymnis Hymnidis, Paris Paridis. ſed cũ & latine declinari poßint, nõ eſt neceſſe conſuetudinẽ ratione deformare, præſertim cũ adſit autoritas. nã et Varro de uita ſua, nõ tantũ Serapidis declinauit, ſed & Iſis, quod paulo eſt durius. Sed Virgilius Irim dicit, & Parim, & Tygrim.

Breuis

Breuis dies dicitur, non puſillus. Breuis enim in natura, puſillus in corpore.

Gliris nomen eſt hic glis non glir, ut quidam uolunt. Nam Varro in Admirandis ait, In ſylua mea eſt glis nullus. & Cato in Originibus.

Panis maſculino genere dicitur. nam etſi neutro genere Plautus dixit, Pane & aſſa bubula, tamen uitioſe. Panis autē genitiuo plurali ium. Cæſar de Analogia ſecundo, paniū dixit, ſed Verrius panum ſine i. Ego aūt neutrum probo, nec puto panem plurali numero dici poſſe, quoniam unica res eſt, & ad pondus redigitur, nec quiſquam ueterum niſi ſingulariter dixit. Diminutione autem panis paſtillus dicitur, & hodieq; in Italia ruſticos dicere animaduertimus.

Anguis cum ſit maſculini generis, dixerūt tamen & fœminini, ut Tibullus, Iratæ detinet anguis. & Ouidius, Mediæ Marſis finduntur cantib. angues. & Varro Atacinus, Cuius ut aſpexit torta caput angue reuinctum.

Sanguis maſculino genere dicitur, & facit hunc ſanguinem. ſed Cato De habitu ait, Sanguen demittatur. & Lucretius, Viſceribus uiſcus gigni ſanguenq́; creari. Vbi etiam nominis ſingularis uiſcerum adnotandum eſt, hoc uiſcus.

Neptis grāmatici nolunt dici, quod nomina in os exeuntia genitiuū ſingularem is finiunt, & nō poſſunt trāſire in fœminina, ut cuſtos dis, ſacerdos tis, nepos nepotis, & aduocāt Ennium, qui dixerit ita, Ilia, dia nepos quas ærumnas tetuliſti? Sed conſuetudo nepotem maſculino, & neptem fœminino genere uſurpauit.

Quis cum s litera dici uolunt grammatici, cum inquirendo, ut, Quis te nate dea per tanta pericula caſus Inſequitur? & Quis procul ille autem ramis inſignis oliuæ? In referendo autem qui ſine s, ut, Ille uides pura iuuenem qui nititur haſta. &, Troiæ qui primus ab oris. Etenim præpoſitiuum quis, ſubiunctiuum qui; quod tamen auctores non obſeruauerunt. ut Actius dicens, Qui nam Tantalidarum internecioni modus ſit? & Virgil. Qui caſus agat res. Sed & plurali nominatiuo uariauerunt, qui proferentes uel ques, unde & datiuus duplex in uſu nobis eſt, quis enim et quibus dicimus, in alio qui, in alio ques declinantes. Nam nominatiuus pluralis i litera terminatus accipit ſemper s, & facit datiuum, ut di dis, coloni colonis. ita & qui quis. Si uero s terminetur nominatiuus, bus ſyllaba terminari debet datiuus, ut duces ducibus, mores moribus, & ques quibus. Ques autẽ dixiſſe ueteres teſtimonio eſt Cato, qui ait Originum ſecundo, Queſcunque Romæ regnauiſſent. & Pacuuius, Ques ſunt ij ignoti, neſcio ques ignobiles. Quam uocem tametſi nouitas abdicauit, declinatio eius tamen manet. Quibus crebro dicimus.

Aen. 1. Aen. 6. Aen. 6. Aen. 1.

Charisius de analogia, lib. I.

Vide Cic. de nat. deo. lib. 3.

IX Ix terminata & maſculina & fœminina & communia inuenies, quorum genitiuus cis exit. ut hic calix calicis, hæc pix picis, hic & hæc & hoc felix felicis. excipitur autem hoc ſolum, nix, quod contra rationem niuis facit, licet ueteres ninguis declinauerunt, è quibus eſt Lucilius. Pix ſingulariter dicitur, ut ait Varro de ſimilitudine uerborum ſecũdo, quamuis Virgilius dixerit, Idæasq; pices, & pingues unguine ceras.

Huiuſmodi

Huiuſmodi nominum genitiuus ſingularis i literam corripit & producit, id eſt, in communibus producit, in cæteris uerò corripit.

Os terminata maſculina fœminina & cõmunia inuenies, ut hic flos, hæc arbos, hic & hæc & hoc cuſtos & cætera ſimilia, quorum genitiui diuerſe efferuntur. unde quæri ſolet quare nepos nepotis, ſacerdos tis, cuſtos dis facit. Omnia os ſyllaba terminata genitiuum faciunt per *tis, ut nepos tis, ſacerdos tis, dos dotis, cos cotis, & cætera ſimilia.* Excipiuntur autem hæc, quæ genitiuum faciũt *per ris, ut ros roris, os oris, lepos leporis, flos floris, arbos ris, item per ſis ut os, quod oſsis facit.* Item per dis, ut *cuſtos dis, quod cum ratione profertur, quoniam ex uerbo deducitur quod eſt cuſtodio, & ideo cuſtodis facit.* OS

Quæritur & de græcis quorum genitiui diuerſi ſunt. Itaq; *ſi erit nominatiuus* Androgeos, *genitiuus erit* Androgeo. *ut apud Virg.* In foribus letum Androgeo. *ſed apud eundem inuenimus,* Androgei galeam, *ſed non ex eodem nomine.* Nam *ſi fuerit hic* Androgeus, Androgei *facit genitiuo, ut idem Virgil. in ſecundo,* Penelei dextra, *diuæ armipotentis ad aram* Procubuit. Eſt *& neutrum in os, hoc os hæc ora.*

Ox terminata maſculina & fœminina & communia inuenics, ut hic ferox, cis, hæc uox, cis, hic & hæc & hoc uelox, cis. Quorum genitiuus, *ut prædictum eſt, per cis effertur, ablatiuus per i.* In cõmunibus *ſeu neutralibus excipitur hoc ſolum, nox. quod genitiuum per tis facit noctis.* Idcirco *quia græce* νύξ νυκτός *facit.* OX

Ax terminata nomina inuenies, fornax fœminino ge- AX

nere dici debet, quòd per diminutionẽ fornacula non for naculus facit, & quòd omnia nomina inanimalia x litera terminata genitiuum ſi productum habeant generis ſunt fœminini. ut lodix cis, radix cis. Virg. quoq; cõſentit quum dicit, Vulnificusq; chalybs uaſtà fornace liqueſcit. Thorax autem quum ſit græcum, his admiſceri non debet. Cætera fœminina omnia monoſyllaba ſunt, excepto grege & rege, quorum alterũ ex diuerſo genere cõſtat. nam Lucilius in ſecundo, Duceret has greges, fœminino genere dixit. Aen. 8.

Calx igitur ſiuè qua calcamus, ſiue qua ædificamus, fœminini generis eſt. ut & Virgilius ait, Ferrata calce fatigat. Sed & Lucilius 43. maſculino genere dixit. Aen. xi.

Multa ſane inueniuntur quæ uaria ratione deficiant, quæ ſuo quoq; titulo prædicta ſunt. alia enim ſingularitate carent. ut exta, arma, caſtra, mœnia, ilia, ſcalæ, ſcopæ, cancelli, furfures, nuptiæ, fræni, quamuis Virgil. dixerit, Ni frænum accipere. Alia pluralitate, ut garum, oleum, ferrum, panis, frumentum & cætera quæ ad pondus, numerum, menſuramq; rediguntur. Nam quod auctores dixerint frumenta, ordea, mella, nos non moueat, abuſi enim ſunt licentia uetuſtatis, & tamen alios caſus eorum non protulerunt. ſanè Virgilius dicit, Vere fabis ſatio, ſed nec ipſum admittitur: quod nec ferrum, nec aurum, nec oleum, quamuis diuerſi generis pluraliter quiſquam auſus eſt pronuntiare. Alia autem quamuis plurali numero per omnes caſus declinentur, nominatiuum tamen ſingularem uocatiuumq; non habent: ut dapes, preces, proceres, pecudes, fruges, fauces, uices, cæteri; pleri- Aen. 12. Ge. 1.

que

que,uerbera. Alia autem ſingulariter quidem per omnes caſus declinantur,ſed plurali tantum nominatiuo,accuſatiuo,& uocatiuo,ut maria,rura,æra,iura,quamuis Cato Originum ſeptimo genitiuo caſu dixerit,iurum legumq; cultores. & Lucretius ſecundo, Pulſabant *æribus æra. Alia nominatiuum et ablatiuum habent,ut tabes, pluris, ſiremps facit ab hac tabe, plure, ſirempſe. Cinna autem in Smyrna huius tabis dixit nullo auctore.* Sirempſe *legitur in libris Catonis. Alia unius tantum caſus ſunt, ut,* Haud *ſecus ac iuſsi faciunt. adfatim, admcitas, inficias, ſuppetias,pedum,ſponte,dicis,ergò,neq̃,nihili,frugi.*

Deriuationis uerò tanta eſt inæqualitas, ut cõprehendi non poſsit,nam cum ſit Agrippa,*mulierem* Agrippinam *dicimus,* Thermas *uerò* Agrippinianas. *Item cum ſit* Nero *ut leo,pelles leoninas* Thermas Neronianas,Titinas *thermas ut pelles lupinas nõ dicimus,ſed* Titianas, *de qua quæſtione à Velio Longo libellus ſcriptus eſt.*

Item diminutionis inæqualitas dura eſt. ut iuuenis,iuuenculus,canis catulus, puluis puluiſculus, uinum uinulum,talus taxillus,panis paſtillus,homo homunculus,homuntio,piſcis piſciculus & piſculus.

Item in coniungendo,propria quibuſdã poteſtas,quæ ratione excluditur, ut cum dicimus quinquaginta milia nummûm,nec ſtatim centies nummûm dicere poſſumus, ſed centiesſeſtertium,nec tamẽ quinquaginta ſeſtertium, ſed quinquaginta ſeſtertia dicimus.

Prætextum quidam dici uolunt, quia intelligitur ueſtimentũ,ſed conſuetudo uicit,quæ prætextam dicit,referens ſcilicet ad togã. Nam quæcũq; deriuãtur & mediæ

ſunt

ſunt poteſtatis, quouis genere dici poſſunt, ſumunt enim genus ab ijs, quibus coniuncta ſunt, utputa Lucanicū intelligitur pulmentū & inteſtinum. & hic Lucanicus ſub auditur botulus, aut apparatus: & hæc Lucanica fœminino genere intelligitur hira, hoc eſt inteſtinū, aut aliud quod unuſquiſq; intelligere uoluerit. Sumptum eſt enim nomen ab inuentoribus Lucanis. Similiter & opus piſtorium, quod adipe conficitur, omni genere dici poteſt, & hic adipatus quod intelligitur panis aut aliud quid, & hæc adipata hoc eſt pars, & hoc adipatum opus ſcilicet. Nam & Lucilius quinto adipatam dicit fœminino genere, ſed illi iungit pultem.

Sic hodie Picētes & Vmbri optimos botulos, Lucanicas uocant.

Forfices & forcipes quidā diſcindunt, ut forfices ſint ſarcinatorum, à ſarciendo. quæ ferrum calidum capiant forcipes. tonſorum, quæ pilum ſecent forpices. ſed inepta hæc eſſe Lucilius docet. qui etiam medicorum forcipes dicit libro 19. Scalprorum forcipumq; milia 20. Itē paulopoſt. Quiuis forcipibus dentes uellere. Sed Virg. in 8. Verſantq; tenaci forcipe ferrum.

Ad æquas an ad aquas uocari, dici debeat, quæſitū eſt. qui aquas dicunt, enarrant quod ex luco Camœnarum aqua religioſa afferri ſolebat, purificandi cauſa. Sed melius ad æquas, quod olim greges equorum in circum inducebantur, ibiq; per populum curſu æquabantur.

Vinea uuarum, & machina diſtinguenda quidam exiſtimant, ut aliud per e breue, aliud per e longum proferatur. Sed cum auctores id non obſeruauerint, ſuperuacaneū eſt nos obſeruare, præſertim cum in alijs non ambigamus. Nam tam ſcorpium animal appellamus, quàm

militare

militare tormentum.Item muſculum & arietem.

Barbam ſingulariter in uno homine recte, pluraliter in pluribus dicas. nam & Virgilius ait, Stiriaq; impexis induruit horrida barbis.Errant enim qui in hominibus barbam,in hircis barbas dici putauerũt. nam hic de hominibus Virgilius loquitur, quamuis & hircorum dixerit barbas,ſed,ut dixi,multorum.

Imberbi autẽ dicuntur nõ imberbes, ſic enim & Varro de actionibus ſcenicis 5.Imberbi iuuenes.ſic & Cicero imberbum protulit non imberbẽ. Ex Kalendis Ianuarijs de lege agraria imberba iuuẽtute. Titus hiſtoriarum 18.Imberbes uulgariter.

Hæc ficus,& hæ fici,et has ficos facit,genitiuus enim ſingularis huius fici,nõ huius ficus,& Lucilius, Fici,inquit,comedũtur & uuæ.Idem,& aſsiduas ficos. Sed Cicero, De ficu ſe ſuſpẽdit dicendo, dedit multis licentiam, ut hos & has ficus dicerẽt,quod uſurpare maluimus propter cacephaton, de qua re Martialis elegantiſsime loquitur, ait enim,Cum dixi ficus, rides quaſi barbara uerba,Et dici ficos Cæciliane putas.Dicemus ficus, quas ſcimus in arbore naſci.Dicemus ficos Cæciliane tuos. Quæ ante maturitatem, hi groſsi dicuntur, fœminino genere & Horatius,Dum ficus prima,calorq;.Et, Tum nux ornabat menſas cum duplice ficu. Chariſius de Analogia

Inimicitiæ & inſidiæ pluraliter dici debent, ſed Salluſtius de inſidia prima,& Accius inimicitiam dicit. Gell. lib. 19 cap. 8

Alicam ſine adſpiratione dictam Verrius tradit, & ſic multi dixerunt. Lucilius decimoquinto. Nemo eſt halicarius poſterior te,cum adſpiratione dixit.

Polenta dici debet per o, cuius rei Verrius Flaccus rationem reddit, quòd uſu omnium poliatur.

Nemo in homine proprium eſt, quod ſignificat ne homo. antiqui apponunt & homo, ideoq; nemo dicentes quaſi minus dicerent, homo addebant, ut Terẽtius, Num *quis hic me ſequitur? nemo homo eſt. & Lucilius 29. nemo eſt. ideo dixit, Quis tu homo es, nemo ſum homo. Ac non ſolum de homine dicitur, ſed de dijs, ut Virgil. octauo, Turne quod optãtĩ diuũ promittere nemo* Auderet.

Hos pugillares & maſculino genere, & ſemper pluraliter dicas, ſicut Aſinius inuc Quia pugillus eſt qui plures tabellas continet in ſeriem ſitas. At *Catullus pugillaria ſæpius neutrum dicit:* Et *negat mihi noſtra redditurum* Pugillaria, *ſi pati poteſtis.* Idem Catull. in Hendecaſyl. *Item ſingulariter hoc pugillar dicit.*

Manibias per duo i dicendum, quia ſunt à manibus, ut putat Verrius, ſed & manubiæ per u dici poſſunt, quia à uirtute contractæ.

Vultur dixit Virg. in ſexto, ſed uulturius Lucilius in i. Vt *pauus & pauo.* Ennius, *Memini me fieri pauum. at Perſius ait, Poſtquam deſtertuit eſſe* Mæonides *quintus pauone ex* Pythagoreo. *Acceptor quoq; & accipiter, Virg. enim accipiter dicit, Lucilius autem acceptor.*

Erumnam Ennius ait per e ſolum ſcribi poſſe, quòd mentem eruat, uel per æ, quòd mærorem nutriat.

Oſtia exitus fluminũ in mare, neutro genere ſemper pluraliter dicuntur. ſed quum urbẽ ſignificat ad oſtiũ Tyberis *ſingularẽ potius numerũ obſerua, quamuis Salluſt. frequenter etiam plurali numero urbem ſignificet.*

Fræna

Fræna neutraliter frequenter, Virg. frænos, quanq̃ ut, in Georg. 3. ſtabulo frænos audire ſonantes, ſed & idem in 12. Ni frænũ accipere & dicto parere fatentur, quod tamen conſuetudo repudiauit.

Balneum ueteres dixerunt ſiue balineum, nihil enim differt publicum à priuatis: in publicis autem fœminini generis, & quidẽ numero ſemper plurali frequenter balneas & balineas, nec immerito. nam parſimoniæ cauſa uno igni duplex balneum calefaciebant, pariete interiecto, ut pudor uiris mulieribusq; conſtaret.

Oliuam grammatici ſignificare arborem uolunt, oleum fructum, ſed ueteres hoc non obſeruarunt, è contrario enim Virg. fructum oliuam, Nec pingues unam in faciem naſcuntur oliuæ. Idem, Sed truncis oleæ, propagine uites Reſpõdent. & iterum, Prolẽ tardè creſcẽtis oliuæ.

Olympia fœminino genere locus ipſe dicitur, certamina uerò neutraliter. nã Varro ait, Olympia in ludos inuitem. Item de poematis, Olympiam non acceſsit. Sed idẽ, de gente populi Romani, In ludos Olympia fecerat.

Rediuiua dicimus quæ poſt interitum redeunt, recidiua quæ ex ſuo caſu reſtituuntur, unde Virg. Recidiua manu poſuiſſem Pergama uictis.

Neceſsitas imperij, neceſsitudo ſanguinis cõiunctio. Salluſtius tamẽ neceſsitudinẽ ſæpe pro neceſsitate ponit. nec unquam neceſsitatẽ aut ipſe aut quiſquam ueterum.

Vici dicũtur humiles domus, nam qua incedimus non uici, ſed uiæ ſunt uicorum. unde uicinia dicitur loci demonſtratio, uicinitas uerò uicinorum conductio.

Obſeruans participiũ eſt, quum habet accuſatiuum

caſum

caſum. ut fugitans, obſeruans illum, fugitans illum, nec unquam comparatiuum. nam ſi genitiuus ſequatur, erit nomen, ut obſeruans magiſtri, fugitans litiũ, iactans ſui, & recipit comparationem, ut, Iactantior Ancus. Aen. 6.

Longitudo menſuræ eſt, longinquitas regionis aut temporis.

Nonius de genere cibo=rũ & potuũ. Lora correpta prima ſyllaba & fœminino genere dicenda eſt, producta autem neutraliter è corio uincula, ut & Lucilius in ix. Ipſa ſi ſe corio omnia lora.

Arabs & Arabus uarie dicimus, & uarie declinamus, nam ab eo quod eſt Arabs huius Arabis & huic Arabi facit, & pluraliter hi Arabes Arabum Arabibus. Arabus huius Arabi facit & huic Arabo. Pluraliter hi Arabi Araborum Arabis. Vnde Virgilius. Hyrcanisúe Aen. 7. Arabisúe parant indicere bellum.

, seu tendere ad Indos, in Virg. legitur.

Amphoram ſi declines amphorarum facit, at ex hac cõiunctim 10. millia amphorûm dicimus. Item modiûm ſextertiûm nummûm.

Cliens cõmunis generis eſt. inuenimus tamen & clientam apud Afranium in Pompa. Interim tua clienta, & apud Horatium, Nec Laconicas mihi Trahunt honeſtæ Purpuras clientæ.

In Horatij exemplarib. uulgò cliẽtes non clientæ. 2. Carm.

Similiter & hoſpes cum ſit cõmunis generis hoſpita quoq; dicitur. ut Virgil. Bellum ô terra hoſpita portas. Et antiſtes habet antiſtita. ut Varro diuinarum quarto. & Cicero in Verrem quarto. Et Pollio, Veneris antiſtita cupras. & Cornelius Seuerus, Stabat apud ſacras antiſtita numinis aras.

Intyba neutro genere Virg. dixit. Et amaris intyba fibris Ge. 1.

fibris, & ſic multi eruditorum, ſed & maſculino genere frequenter à ueteribus dictum eſt. Nam Lucilius in quinto, deridens ruſticam cœnam enumeratis multis herbis, Intybus præterea pedibus perſerpſit equinis. & Aemilius Macer. Quales ſeges intubus herbas.

Large & largiter, Iulius Modeſtus utrunq; recte dici ait. ſed large eſſe qualitatis, largiter quantitatis, unde naſcitur largitas aut largitio, nam largitudo nuſquã inuenitur niſi apud Nepotem.

Clunes fœminino genere dixit Meliſſus, & habet auctorem Laberium, qui in Ariete ſic ait, Vix ſuſtineo clunes Sceuolæ. & Horatium, & laſſas clunes. Sed Verrius Flaccus maſculino genere dici probat, quoniam in is ſyllaba terminata omnia, carẽtia nominatiuo ſingulari maſculina ſunt. ut panis, cinis, crinis, & ſimilia.

Aeque fœminino genere dixit cinerem, ut Caluus in carminibus, Cũ iam fulua cinis fuerit. Item, Forſitan hoc etiã gaudeat ipſa cinis. hinc muliebre miniſteriũ cineraritts dicitur. nam Cato in Originibus, Mulieres, inquit, noſtræ capillum cinere ungitabãt, ut rutilus eſſet crinis.

Inſomnia plurali numero ſignificari uolunt grammatici ſomnia, addita ſcilicet præpoſitione, ut græci dicunt
Aen. 6. ἐνύπνια. nam & Virgil. Sed falſa ad cœlum mittunt inſomnia manes. Singulari uerò numero uigiliam ſignificare, ut Pacuuius in Antiopa dixit. Perdita illuuie atq; inſomnia, id eſt, uigilia. Sed & contrà Virg. inſomnia e-
Aen. 4. tiam plurali pro uigilijs poſuit. Quæ me ſuſpenſam inſomnia terrent? quamuis & hic ſomnia intelligi poſsint, in quibus terror.

Cilones dicuntur, quorum capita oblonga & compreſſa ſunt, chilones autem cum adſpiratione ex græco à labris improbioribus, quæ illi χέιλη. unde chilones improbius labrati.

Lactis nominatiuũ, alij uolunt lac, alij lact, alij lacte, e poſtrema. omnino enim nullum nomen muta litera finitur n.r.s. Itaq; *eruditiores adiunxerũt t. & propter genitiuum quem in ctis facit. nam tria præterea inueniuntur, quæ litera eadem finiuntur, caput, git, nepet.* Sed his *occurrit quod nullum omnino nomen duabus mutis literis finiatur, ergo lacte ſine uitio dicimus. nam &* Cato *ſic dixit.* Et in Italia *atras capras lacte albũ habere.* Sed *&* Valgius, *&* Verrius, *&* Trogus *de animalibus: hæres lacte dicuntur, at conſuetudo tamen aliud ſequitur.*

Latera lardi, uitioſe quis dicit. Satius enim lardum di*cere. nihil enim aliud intelligi poteſt, nam latera nec ſunt niſi capita laridi.*

Nihil *ſi dicas quantitatem notas, ſi uerò nihili adiuncta i hominis mores, cuius nominis origo hæc eſt.* Nilum Varro *rerum humanarum, inteſtinũ dicit tenuiſsimum, quod alij hillum appellauerunt, ut intelligeretur inteſtinum propter ſimilitudinẽ generis. unde antiqui creberrime dempta litera hilum quoq; dixerunt, unde intelligimus nihil ſine aſpiratione uitioſe dici.*

Hæres, parens, homo, etſi ex cõmuni ſexu intelligantur, tamẽ maſculino genere ſemper dicuntur. nemo enim aut ſecundam hæredem dicit, aut bonam parentem, aut malam hominem, ſed maſculine, tametſi de fœmina ſermo habeatur. Nam *Marcus ait,* Hæres *ipſius ſecundus.*

& Pacu=

& Pacuuius in Medo, cum oſtenderet à Medo matrem quæri ait, Te Sol inuoco, ut mihi poteſtatem duis inquirendi mei parentis. ſed Graccus, Suos parẽtes amat, cum dicit in ſignificatione matris. & in alia epiſtola, Tuus
Æn. 3. parens ſum ait, quum de ſe loqueretur. & apud Virgil. ſic legimus. Ecqua tamen puero eſt amiſſi cura parentis? Ecquæ nam puero est amissæ cura parentis? in Virg.

Labra & labia indiſtincte dicuntur, & deminutio labella, non labios ut quidam uolunt. nam Virgilius ait.
Ecl. 2. Calamo triuiſſe labellum. Verrius autem Flaccus ſic diſtinxit, modica eſſe labra, labia immodica, & inde labiones dici. Nam & Terẽtius, Labijs demiſſis, gemens, & Plautus, Labijs dum ductant eum. Eun. Act. 2. Sce. 3.

Capparim fœminino genere dixit Varro de forma philoſophiæ ſecundo. Erit ergo hæc capparis nominatiuo, nam & græce fœminine dicitur ἡ κάππαρις.

Caſsidem dicimus nos ab eo quod eſt caſsis, ſed multi caſsida dicunt, ut Propertius, Aurea cui poſtquam nuda=
Æn. xi. uit caſsida frontem. & Virgilius, Aurea uati Caſsida.

Harena dicitur quod hæreat, & arena quod areat, gratius tamẽ cum aſpiratione ſonat, & cũ pluralẽ nõ ha
Geor. 2. beat Verg. ait, Quàm multæ zephyro turbãtur harenæ.

Leæna dicitur non lea, ſed Ouidius, Nec lea cum catulis lactentibus ubera præbet.

Capo dicitur nunc, ſed Varro de ſermone latino. Iterum ait, ex gallo gallinaceo caſtrato fit capus.

Gulam, ut Iulius Modeſtus ait, per u ſcribemus non per y quæ græcis uocibus neceſſaria eſt, & ſæpe in u tranſit. ut Inſuemur ait ignaro, inter ſe degularunt omnia. Afranius in Brunduſinis, Degulaſſe oportuit.

Afran. apud Nonium, Immo indulum occubuisse, degulasse oportuit.

Priſci. lib. 6 terminatione Vm

Leontion, Thyruſion & Faunion ex neutris græcis fœminina neutra fecerunt. & Plautus quod dixit hæc Phroneſium, & Cæcilius hæc Leontium. Varroni autem placet talia nomina datiuo tantum caſu & ablatiuo declinari. cæteris uerò ſic efferri ut nominatiuo.

Lingula cum non à linguendo dicta eſt, in argento: in calceis uerò lingula à ligando. ſed uſus ligulam ſine n frequentat.

Porros maſculine dicimus in pluralitate, cæterum ſingulariterer hor porrum.

Idē lib. 7. de ablatiuo tertiæ declinationis

Gauſapa Ouidius neutrū dixit. Gauſapa ſi ſumpſit, gauſapa ſumpta proba. & Caſſius Seuerus ad Mœcenatem, Gauſapo purpureo ſalutatus. Sed Auguſtus in teſtamento, gauſapes lodices purpureas & coloreas meas. Varro autem de latina lingua ait uocabula ex græco ſumpta, ſi ſuum genus non retineant, ex maſculino in fœmininum latine tranſire, & a litera terminari, ὁ κοχλίας hæc cochlea, ὁ ἕρμας, hæc herma, ὁ χάρτης hæc charta. ergo ὁ γαυσάπης, hæc gauſapa. cui generi elegantiores addiderunt neceſſitatem, ut dicerent unicam gauſapam, quod quomodo diceretur merito, non conſtitit, quod uſus eius apud ueteres non fuit. Et M. Meſſala de Antonij ſtatuis, Armenij regis ſpolia gauſape.

Capillum priores ſingulariter dicebāt ſicut barbam. nam M. Varro epiſtolarum tertio negabat pluraliter dici debere. ſed Virg. ait, Cōptos de more capillos. & Horatius, Hunc & incomptis Curium capillis. Item, Puer quis ex aula capillis Ad cyathum ſtatuetur unctis.

Bouile uetat dici Varro ad Ciceronem libro octauo, & ipſe

& ipſe ſemper bouile dicit. ſed & Cato de abrogandis legibus, bouile dixit.

Bonæ fruges in es ueteres dixerunt. Sed nunc quidam bonæ frugi ſine s pronuntiant, cùm antiqui ad frugalitatem non ad frugem hanc elationem referre ſint ſoliti.

Oſcinis nominatiuum. Cicero de Augurijs Oſcen dixit, & ita utitur.

Scriptulum quod nunc uulgus ſine t dicit, Varro in Plautorino dixit, Idem in Annali, Nummum argenteum conflatum primum à Seruio Tullio dicunt; is quatuor ſcripulis maior fuit, quàm nūmi.

Panniculæ πρωτότυπον panus eſt. Lucilius quarto, Subtegminis pannus φυλακτήριον, quod græci ἀποτρόπαιον, amulctum latini dicimus. nam & Varro diuinarum 42. ita dixit, ſiue ab amoliendo id eſt infringendo uim mali, ſiue ab æmulatione.

Scida, charta ſine adſpiratione à ſcindendo dicta eſt. ſed alij eam cum adſpiratione ſchidā, ex græco ἀπὸ τοῦ σχίζειν dictam putant.

Palpetras per t, Varro ad Ciceronem 13. dixit, ſed Fabianus de animalibus primo, Palpebras per b. Alij dicunt palpetras genas, palpebras autem ipſos pilos.

Saga neutro genere dicitur, ſed Afranius in Deditione maſculine dixit, Quod quadrati ſunt ſagi. & Ennius ſagas cœrulas therua purpureis gemmauit pampinus uuis. Cuius moueremur, inquit Plinius, auctoritate, ſi quicquam eo carmine puerilius dixiſſet.

Albani dicuntur ab Albano, Albenſes autem ab Alba Fucēte, cuius rei cauſam Varro ait eſſe, quod in natura-

libus nominibus tantum ſeruatur, in uoluntarijs uerò negligitur. Nam ut à Roma Romanus dicitur, à Nola Nolanus, ab Atellis Atellanus, ſic Albanus ab Albano dici debet. In illa autem ſuccente Alba non conſeruatur hoc, quod alterius nomine cognominetur, quod magis apparet quum dicimus Hiſpanus & item Sardus, Hiſpanienſes & Sardienſes. nam cùm dicimus Hiſpanus, nomen nationis oſtendimus, cùm autem Hiſpanienſes, cognomen eorum qui prouinciam Hiſpanam incolunt, etſi non Hiſpani.

Paropſides fœminino genere dicuntur, à pulmento, quod græci uidelicet ὄψον appellant.

Sal maſculini generis eſt, nec habet pluralem. nam & Salluſtius ita uſus eſt, Neq; ſalem, neq; alia irritamenta gulæ quærebant. ſed Fabianus cauſarum naturalium ſecundo, neutro dixit. Cur ſal aliud perlucidum, aliud inquinatum aut nigrum, q. ſal ex arido congelatũ eſt. Idem etiam pluraliter dixit, Hæreſcunt infuſis ſalis, cùm pluraliter facetias tantum ſignificari grammatici contradiderunt. Et Varro de poematis 2. Nunc uides in conuiuijs ita poni ſal & mel, quod genus etiam Verrio placuit.

Nomenclator ſine u dicitur, ut Verrius ait, uelut nominis clatator.

Saturitas in cibo tantum dicitur, in cæteris uerò ſatietas, ſed Virg. Odijs haud exſaturata quieui, dixit.

Palumbes Virgil. fœminino genere dixit. Aeriæ quo congeſſere palumbes. Itẽ, raucæ tua cura palumbes. ſed Lucilius 15. maſculine, macroſq; palumbos. Varro aũt in Scauro palũbi dicit, quod cõſuetudo quoq; uſurpauit.

Aluearia

Aluearia pluraliter dicuntur, Virg. Seu lento fuerint aluearia uimine texta. quamuis Cicero in Oeconomico ſingulariter dixerit, Apes in aluearium conceſſerant. De hoc loco Pierius in 4 Georg. v. l. 23. c. 3.

Naris ſingulariter huius naris dicimus, ut Aemilius Macer, Saucia naris.

Mugil nominatiuo caſu dici debet, ut uigil & pugil, & facit mugilum. Si enim eſſet hic mugilis, etiam mugilium in plurali genitiuo faceret. ut ſimilis & fertilis faciunt ſimilium & fertilium.

Paterfamiliâs & materfamiliâs antiqui magis uſurpauerunt, propterea quod nominatiuo ſingulari s literam adijciebant, ut facerent genitiuos hæc familia, huius familias. hac Mæa huius Mæas. quam declinationẽ Salluſtius in 4. ſecutus ait, Caſtella cuſtodias theſaurorum in deditionem acciperẽtur. Sed emendatius cuſtodiæ, Mææ, & familiæ dicimus, quod ne celebraretur Siſenna effecit. ait enim eum qui diceret patrifamiliæ, etiam pluraliter dicere debere patresfamiliarũ, et matresfamiliarum, quod quoniam erat durum, & longe iucundius patrum familiâs ſonabat, etiam patrisfamiliâs ut diceretur, conſuetudo probauit. & tamen ratio Siſennæ non eſt ualida. nec enim neceſſe eſt pluralem numerum rei unitate adhibere. nam familia eſt ut plebs, & poſſet paterfamiliæ dici, ut tribunus plebis. præterea præfecti alæ & alarum dicuntur, urbis & urbium, nec tamen magiſtri ludorum & præfecti ærariorũ, ſed tantũmodo ſingulariter magiſtri ludi, et præfecti ærarij. & ideo etiã matresfamiliæ Varro dixit de Scenicis originib. 1. & 3. & Brutus de officijs. & Graccus, Patresfamiliæ & nõ familiarum. Seruius in XI. Aen. 118. 71.

Serta neutro genere dicuntur ut Virg. Serta procul tantum capiti delapſa iacebãt. ſed Propertius fœminine extulit, Cum tua præpendent demiſſæ in pocula ſertæ. Et Cornel. Seuerus, Huc ades Aonia crinẽ circũdata ſerta.

Locus Propertij lib. 2. aliter legitur in Vulgatis exemplarib.

Sinapi per omnes caſus ſimiliter effertur, genitiuo tantum s litera adijcitur, huius ſinapis.

Pecunia per c & non per q ſcribenda eſt, & quoniam q literam nuſquam uolunt poni alias, niſi ut duæ uocales ſequantur, quarum prior ſit u.

Falãx militũ dicitur, falanga fuſtis cui quid deligatur

Margarita fœminini generis, quod græca nomina ης terminata, in a tranſeunt, & fiũt fœminina, ut ὁ χάρτης hæc charta, ὁ μαργαρίτης margarita, aut cõmunia, ut ὁ καὶ ἡ ἀθλητὴς athleta. ergo neutraliter hoc margaritum dicere uitioſum eſt, & tamen multi dixerunt, ut Valgius in epigrammate, Situ rugoſa, rotunda margarita, & Varro epiſtolarum 8. Margaritũ unum, margarita plura. Sed idem Varro ſæpe, & alij plures margarita fœminine dixerunt, in genitiuo tamen plurali, non niſi fœminino genere margaritarum.

Similis ſum illius, & ſimilis ſum illi, & genitiuo & datiuo caſu auctores dixerũt. Genitiuo. Terẽtius, Haud ſimilis uirgo eſt uirginum noſtrarum. Datiuo, Virg. Omnia Mercurio ſimilis, ſicut græci dicũt ὅμοιος ἐκείνῳ. Veriſimile tamen & ſui ſimile genitiuo caſu, nec aliter dicitur, nam ſimilar latinum non eſt.

Simiam auctores dixerunt etiam in maſculino, ut Afranius in Temerario. Quis hic eſt ſimia, qui me hodie ludificatus eſt? Laberius tamẽ in Creunſi ait. Pharmacopolis

polis ſimium te amare cœpit. & Cicero ad Marium, ſimiolum diminutiue dixit. ep. 2. lib. 7.

Suouetaurilia quidam putant dicenda à uictimis ſue, oue, & tauro, ſed Valgius de rebus per epiſtolam quæſitis, ſolitaurilia dicta ait eſſe, & à ſolis maribus ſumptum eſſe. Quintil. lib. 1. cap. 5.

Quo loco per o, & quo loci per i, Varro poſſe dici Epiſtolicarum libro ſexto ſcribit, ſed ita, ut ſi de pluribus locum quæras, ut in Italia quid puta ſit, an in Græcia, quo loco dicas, reſpondetur hoc loco, ſi per i, ſicut quo ſis.

Sed homo in multitudine dicitur, quum autem, Quid hoc eſt hominis? quæritur, inquit, de alicuius quæro hominis qualitate qui neceſſe ſit hic maſculine dicendus eſt, ut Verrius ait, quoniam neutra in i & in us non exeunt.

Locus deprauatus. ſententia eſt, Quid hoc eſt hominis, de qualitate. quis hic eſt homo, de ſubſtantia quærit

Spongia ſine h dicenda eſt. nam & Græce ψιλῶς dicitur σπόγγος.

Plure, aut minore emptum, antiqui dicebant. Cicero, Plure uenit. & Lucilius, Plure foras fuenti. Sed conſuetudo pluris & minoris dicit. feras uendunt

231. Caecilius Leoni Mal. ni.

Strigem hanc, in ſignificatione auis dicas: ſtriga autem caſtrenſe eſt uocabulum, interuallum turmarum ſignificans, in quo equi ſtringuntur. Vnde etiam & ſtrigoſi dicuntur corpore macilento.

Stirps in ſignificatione ſobolis fœminino genere dicitur, ut ait Virgilius, Heu ſtirpem inuiſam. ſed cum materiam ſignificas, maſculino, modo ſtirpem rectum. Itẽ, Sed ſtirpem Teucri nullo diſcrimine ſacrum Suſtulerant Aen. 7. Ser. in 12 Aeneid.

rant. Dixerunt tamen etiam ſignificatione ſobolis maſculino genere, ut Pacuuius, Qui ſtirpem occidit meum. Rurſus in ſignificatione materiæ fœminino Horatius, Stirpeſq; raptas & pecus & domos

Stips non dicitur in ſignificatione trunci, ſed ſtipes, & facit ſtipitis. Cæterum in æris ſignificatione correpte ſtips dicitur, & facit huius ſtipis.

Pometa dicuntur ubi poma naſcuntur, ut olíueta. Pomaria autem ubi ſeruantur, ut penuaria.

Quies facit quietem, requies accuſatiuo non facit requietem, ſed requiem: licet Cicero dixerit requietem ad Hoſtilium.

Sibyllam Epicadus ait appellatum, qui ex Sibyllinis libris primo ſacrum fecit, deinde Syllam: qui quòd flauo & compto capillo fuerit, conſimiles Syllæ ſunt appellati. Inde effœminati hodieq; in ludo ſylli dicuntur, quos uulgus imprudenter pſyllos appellat. Cæterum Pſylli ſunt in Africa ſerpentibus medentes, ſicut in Italia Marſi.

Dies communis generis eſt. Qui maſculino genere dicendum putauerunt, has cauſas reddiderunt, quòd dies feſtos auctores dixerunt, non feſtas: ut quartum & quintum Calendas, non quartam & quintam: & quum hodie dicimus, nihil aliud quàm hoc die intelligatur. Qui uero fœminino, catholico utuntur, quod ablatiuo caſu e non niſi producta finiatur: & quod diminutio eius diecula ſit, non dieculus, ut Terentius, Quid ſi tibi addo dieculam. Varro tamen diſtinxit, & maſculino genere unius diei curſum ſignificare, fœminino autem temporis

ſpatium

ſpatium:quod nemo ſeruauit. nam & ſecundum hanc di
Aen.2. *ſtinctionem dixit Virgilius, Venit ſumma dies. id eſt,*
Aen.4. *tempus. &, Ille dies primus legi, pro uno die. Tamen et*
Aen.2. *fœminino genere diei ſpatium ſignificatum ait, Iamq́ue dies infanda aderat.*

De pronomine.

Is homo, idem compoſitum facit, niſi quia Cæſar lib. ſecundo ſingulariter idem, pluraliter ijdem dicendū affirmat, ſed conſuetudo hoc non ſeruat.

Se et ſeſe pronomina ita diſtinguit, ut ſe dicamus, cū aliquem quid in alium feciſſe oſtendimus: utputa, ille dicit ſe hoc illi feciſſe. cum autem in ſeipſum, tunc ſeſe geminari, ut dixit ſeſe hoc ſibi feciſſe.

Nullus, nullius facit genitiuo caſu, ſed Terentius ait, And. Act.3. Sce.5.
Tam iners, tam nulli conſilij ſum. Ubi Donati vide.

Mi & mihi pronomina ſunt, ſed mihi datiui caſus
Ecl.3. *eſt, ut, Dic mihi Dameta. Mi uocatiuus, ut ô mi puer, ut ô mi ſenex. nam uenit à nominatiuo meus, nec aliud ſignificat in maſculino ô mi, quàm in fœminino ô mea. Denique in omnibus ferè Comœdijs ad maſculinū dicitur, ad fœmininum nunquam: quod ſi interiectio eſſet, etiam diuerſo ſexui communis eſſet. Aliqui dixerunt tamen mi*
Aen.6. *pro mihi: Et mi genus ab Ioue ſummo.*

Intro eſt in locum, intus in loco dicimus: ut etiam apud Græcos ἔσω, εἴσω, καὶ ἔνδον, ideoq́ue Lucilius ait, Nam ueluti intro aliud longe eſſe atq; intus: ſic apud ſe longe aliud eſſe, neq; eadem ualet, at tu intro nos uocas, & ſeſe tenet.

Peregre uenit ſine præpoſitione dicendum. uim enim

aduerbij habet, cui præpoſitio non adijcitur, ut rure ue-nit, non à rure, nec à peregre.

Quando particulam pro quum ponere, Formianus, & Fundanius, ut ait Varro, faciunt, nec ſine exemplo. nam Plaut. in Menæchmis ita ait, Non habeo, at tu quando habebis, tum dato. Vitium tamen eſſe certum, non dubium eſt. Quando acuta prima ſyllaba interrogationem temporis ſignificat, ſed ſi poſterior grauetur, ſignificat quoniam uel quandoquidem. ut Virgilius, Quando tot ſtragis aceruos Teucrorũ tua dextra dedit. Si uero producatur, utputa quando, additur ferè particula ſi. Virgilius, Ineunt ſi quando prælia Parthi. Item, Si quando lethum horrificum.

Sex. Pom peius — Aen. xi. — Ge. 4. — Aen. 12.

Sed particula d terminãda eſt litera, ſedũ enim anti qui pro ſed ponebãt, dẽptaq; nouiſsima parte, literam tamen immutare non uoluerunt, ueluti ſat pro ſatis, ita ſedum cum ſuis literis ſeruauit.

Haud ſimiliter d litera terminatur. οὐδὲ enim Græca uox d litera terminatur coæpit quibus mos erat d litera penè uocibus uocali litera finitis adiũgere, ut Plautus, Quo te hoc noctis dicam proficiſci foras? ſed & per t ſcribi ſonus uocis admittit.

De gradibus comparationis ſiue conlationis.

Comparationũ ſunt ordines duo, ſecũdus & tertius. Diuidũtur aũt ſinguli in tres gradus: & eſt primus gradus abſolutus, quem & primitiuũ dixerunt: ſecũdus cõparatiuus, tertius ſuperlatiuus, et declinatur hoc modo.

Secundi

Secundi ordinis maſculina, doctus, doctior, doctiſsimus: pluraliter docti, doctiores, doctiſsimi. fœminina docta, doctior, doctiſsima: pluraliter doctæ, doctiores, doctiſsimæ. neutra doctum, doctius, doctiſsimum: pluraliter docta, doctiora, doctiſsima. aduerbialiter docte, comparatiue doctius, ſuperlatiue doctiſsime. appellatio hæc doctrina.

Tertij ordinis hoc modo. Maſculine fœlix, fœlicior, fœliciſsimus: pluraliter fœlices, fœliciores, fœliciſsimi. fœminine fœlix, fœlicior, fœliciſsima: pluraliter fœlices, fœliciores, fœliciſsimæ. neutrum fœlix, fœlicius, fœliciſsimū: pluraliter fœlicia, fœliciora, fœliciſsima. aduerbialiter fœliciter, comparatiue fœlicius, ſuperlatiue fœliciſsime. appellatio hæc fœlicitas.

Sunt quædam quæ primum & ſecundum gradum recipiunt tantummodo, ut iuuenis, iuuenior, iunior: ſenex, ſenior. Quædam ſecundum & tertium, ut ulterior, ultimus, interior, intimus. Quædam quæ primum & tertium, ut pius piiſsimus, fidus fidiſsimus: cuius ſecunda elocutio eſt magis pius, magis fidus. Quædam autem nulla declinatione in collationem ueniunt, quibus accidit magis, item minus, & minime: ut rudis, proprius, ſobrius, dicimus enim magis rudis, magis proprius, magis ſobrius: item maxime rudis, maxime proprius, maxime ſobrius. ſic ecōtrario minus rudis, minus proprius, minus ſobrius: minime rudis dicitur, & minime proprius, & minime ſobrius.

Illa autem quamuis diuerſa ſint, gradus tamen inter ſe fecerunt. ut bonus melior optimus, malus peior peſsimus

mus, magnus maior maximus. obſeruabimus tamẽ quod ipſum iam annotauimus, nominatiuum in comparationi bus uerſari, non etiam participia in his comparationibus ſecundi ordinis. In aduerbijs primi gradus, quæ in e proferuntur ſunt quatuor hæc excepta, quæ contra regulam proferuntur per r, ut nauiter, humaniter, largiter, duriter: quæ quamuis antiquitati aßignent grammatici, etiam ſecundum ſuam rectam analogiam proferri poſſe aſſerunt, ut naue & ignaue, humane, large, dure.

Sed & ex ijs quæ ante us e aut i habent, comparationes fieri non poſſunt. neq; enim ab idoneo idoneor fieri poteſt, neque à neceſſario neceſſarior, & ſimilibus. non enim ſunt quatuor tantum, ſed & alia complura: & ex ſecundo ordine ad tertium deriuantur, & ex tertio non deriuantur. Virgilius de hac regula dixit in quinto ex parte, Ergo alacris, cunctosq; putans excedere palmã. Romanus libro De analogia ita inquit, Alacris, licet cõſuetudo, ut ait Plinius libro ſexto Dubij ſermonis, alacer dicit, ut equeſter ordo. nam & hæc alacria, ut equeſtria poſſunt neutro dici: quod tamen ſuperlationem non capit, ut acerrimus, dici non debet alacerrimus. ſed & Terentius Eunucho, Quidue es alacris?

Sed et omnia nomina quæ per r terminãtur in ſuperlationibus, ſic proferũtur ut pulcher pulcherrimus, non pulcherrißimus. itẽ acerrimus, nõ acerrißimus, &c.

Item & quæ per is terminãtur, hæc duntaxat ſubiecimus, quæ in ſuperlationibus ſimiliter proferuntur, ut ſimilis ſimillimus, facilis facillimus, humilis humillimus, agilis agillimus, gracilis gracillimus. reliqua nomina p

ißimus faciūt. æque aduerbia horū omniū quæ adnotauimus ſimilia ſunt, ut pulcherrime, ſimillime, facillime, humillime, gracillime. Inuenimus tamē apud auctores etiā maturrime aduerbialiter, cum debeat maturißime.

Obſeruabimus in declinatione comparationū, aduerbium hoc quoq; ueniſſe ex eo quod eſt facilis & difficilis. dicimus enim non faciliter, nec difficiliter: tametſi ueteres dixerunt, ſed facile facilius facillime, difficile diffilius difficillime. ſic etiam ex eo quod eſt repens, repēter debuit dici, recens recenter dicimus, repente repentius repentißime, ex eo quod eſt recens, quod malum eſt dicere, recente aut recenter utimur. ſic recens uenit, quod eſt pro aduerbio nomen, ut libens dixit.

Omnia quæ per ter nominantur, in comparationem non ueniunt, memoriter ex eo fit quod eſt memor, memorior non dicimus, nec memoroſius. non habet enim comparationem. Cicero in Lælio, Quintus Mutius augur multa narrare de Caio Lælio ſocero ſuo memoriter et iucunde ſolebat. & Afranius in Vopiſco, Memini memoriter, ut Romanus refert in libro de aduerbijs ſub eodem titulo, quia uidit quare comparationem faceret etiam dictio iſta, ſatis ſatius.

Alijs ita placuit definiſſe partiōes orationis, quæ appellentur qualitates, hoc modo obſeruandum. nam qualitatis eſt & ſpecies. ut eſt niger & teter: & quātitatis, ut magnus, ingens. Hæ partiones trifariam declinantur, id eſt, abſolute, comparatiue & ſuperlatiue, ex ſecundo et tertio ordine: ut ex ſecundo, hic pulcher pulchrior pulcherrimus: ex tertio, fortis fortior fortißimus.

Harum

Harum appellationum comparatio ablatiuum caſum accipit, ut doctior illo, ſuperlatio genitiuum, ut doctiſſimus omnium. Quamuis enim comparantes utamur & ſingulari & plurali numero, quoniam uno quis poteſt melior eſſe, & cæteris peior, tamen quum ſuperlatiuum ponimus, non utimur ſingulari numero, ſed aut dicimus omnium, aut per ſe ponimus, nihil adijcientes. Ipſa enim ſuperlatio per ſe prælationem omnium ſignificat, et confirmat neminem præ illo eſſe doctiorem, ubi doctiſſimus appellatur, nec ut ſolemus dicere magis doctus & ualde doctus, ita etiam dicimus magis & ualde doctior, magis & ualde doctiſſimus. Illud enim in abſolutionem ſolet adijci de ijs, qui alijs ſunt doctiores, et habēt alios præ ſe doctiores: ubi aūt ſuperlatione utimur, non poteſt adijci neq; magis neq; ualde: quoniam ipſa ſuperlatio omnia ſignificat, quanquam ait Cicero pro Roſcio, Vel poten*tiſſimus. quod eſt ualdè potentiſſimus.*

Imprimis ergo hoc obſeruare debemus comparantes, quod comparationem abſolutionis periſſoſyllabam eſſe neceſſe eſt, ut habeat, ut doctus doctior, facilis facilior: ſed ſi inciderit appellatio quæ nō poteſt habere periſſoſyllabā in comparatione, nec comparari poteſt, quod poſſumus ex hac comparatione euidentius uidere. ut pius, debet in comparatione pior dici, ſed quoniam nō habet periſſoſyllabam, nec comparari poteſt, ſicut nec idoneor dici poteſt. Quæ regula de omnibus appellationibus quæ nō habent in comparatione periſſoſyllabam obſeruanda eſt, ut non comparentur. Non minus autem ex*cipimus ex comparationibus, quæcunq; nomina us purè*

profē

proferuntur, ut ſtrenuus, neceſſarius, & ſimilia. Comparatiua enim non poſſunt habere, ſuperlatiua uero habent ex omnibus quibus ueniunt, ut hic pijſſimus, ſtrenuiſſimus.

Ex tertia declinatione nomina non excipiuntur, his autem quæ non recipiunt comparatiua dicimus, magis ꝙ ille, & proferimus per nominatiuum, ut hic neceſſarius magis quàm ille, hic pius magis quàm ille.

Sunt comparatiua aduerbia ex πρωτοτύποις, ut eſt prope aduerbium, ex hoc fit comparatiuum propior proxime, item intus interius, intime.

Omnis uero comparatio in tertij ordinis declinationem redigitur, ut hic doctior huius doctioris, ſuperlatio in ſecundi, ut hic doctiſſimus huius doctiſſimi, ſed fœminina ſecundum primam declinationem declinantur, ut hæc doctiſſima huius doctiſſimæ.

Aduerbia uero quæ ex appellationibus ueniunt, hoc modo ſunt obſeruanda. quando appellationis genitiuus caſus in is ſyllaba terminatur, & aduerbium in er utiq; facit, ut hic utilis, huius utilis, utiliter facit aduerbiū, grauis grauiter, & omnia cætera ſimiliter. Sin autem appellationis genitiuus caſus in i litera terminatur, & aduerbium utiq; in e literam productam facit, ut hic purus huius puri, pure facit aduerbium: apertus aperti, aperte, & cætera his ſimilia. exceptis his quæ extra hanc regulam obſeruantur. Ex hoc enim quod eſt nouus noui nouiter facit, & ſic ueteres dixerunt, & hic facilis huius facilis faciliter & facile, & uilis uiliter & uile facit, tanquam noue et facile debeat eſſe: ſed apud ueteres dictum

eſt noue. Facile autem appellatio neutralis uidetur eſſe τὸ δυσχερὲς, & aduerbium δυσχερῶς.

Dixerunt ueteres nauiter et duriter, & humaniter, quæ nos naue, dure, humane. ſed humaniter quidẽ ſignificat φιλανθρώπως, humane aũt ἀνθρωπίνως.

Similiter hæc aduerbia ſunt uobis obſeruanda, quod quamuis ex appellationibus ſecundæ declinationis ueniant, tamen regulam quam propoſuimus non ſequuntur. debemus enim dicere falſe & prime, et tertie, ſecundum appellationes quæ ſunt falſus, primus, tertius, quod non dicimus, ſed falſo ψευδῶς, primo πρῶτον, ſecundo δεύτερον, tertio τρίτον. ſed & hæc debemus ſecundum regulam dicere bene & male per e productam, bonus enim eſt & malus, appellationes enim non dicimus, ſed male & per e correptam.

Temere proprium aduerbium eſt. neq; enim ex appellatione, neque ex uerbo uenit. Præcipue & hoc obſeruandum eſt in primis, quòd nunquam aduerbium præpoſitionem recipiat, præter hoc adprime, ἐν τοῖς πρώτοις, & quæ dixerunt ueteres, Ante annos ab hinc decem natus, quod eſt ante annos decem natus eſt.

Hæc ſola corrumpunt regulam comparationis quam ſupra diximus, magnus, maior, maximus, primus, prior, primarius: malus, peior, peßimus: bonus, melior, optimus.

DE ANALOGIA, VT AIT C. IVLIVS ROMANVS.

ANalogia eſt, ut Græcis placet, συμπλοκὴ λόγων ἀκολούθων, ea quæ generalis eſt. Specialis uero eſt, quæ ſpectatur nunc in rebus, nũc in rationibus occupata, cui Græci modũ iſtiuſmodi cõdiderunt. Analogia eſt, ἐν συμπλοκῇ λόγων ἀκολούθων ἐν λέξει. huic Ariſtophanes quinq; ratiões dedit, aut ut alij putãt ſex. Primo ut eiuſdẽ ſint generis, de quibus quæritur, dein caſus, tũ exitus, quarto numeri, quinto ſyllabarũ, itẽ ſoni ſexto. Ariſtarchus diſcipulus eius illud addidit, ne unquã ſimplicia cõpoſitis aptemus, cuius rei rationẽ interim differamus cõtenti paucis, quæ exempli gratia C. Iulius Ro. ſub eodẽ titulo expoſuit, ut interdũ iacẽte ratione quantũ ſibi dederit auctoritas colligamus, ſcilicet tramitibus nominum per literas ſtratis. Vide Donatianũ in fragmento quod extat

Arbos, Athos nõ poteſt accuſatiuo rẽ capere, exceptis monoſyllabis flos, glos, ros, ater, Acer, anhelãti ſimilis. Acrũ tamẽ pro acrẽ Cn. Matius Iliad. 15. Vindex lib. 1 notat. Acris. Accius ἐν τῇ ναυσὶ μάχῃ, Incurſio ita erat acris. Arquus. Cic. De nat. deorũ lib. 3. Cur autẽ arquus ſepties non in deorum numero ponatur? In Cicerone legitur arq, & intelligitur Iris, quã etiã pluuium arquũ nominat Horatius

Animale. Lucretius, Vnde animale genus quod cum ratione dictum inde deſpicio, quod nullum nomẽ eſt, cuius à nominatiuo plurali nominatiuus ſingularis duabus ſyllabis creſcat, quam rationem ſi prorſus uolueris obtinere, conſuetudinis elegantiam relegabis.

60 Alecto, hanc Alecto. Maro, Luctificam Alecto. Item, Aen. 7.
Et nomine Dido Sæpe uocaturũ. Eiuſdem ſchematis eſſe Aen. 7.
grammatici tradiderunt, non per uocatiuũ ô Dido. Flauius tamen Caper Alecto monoptoton eſſe Valeriũ Probum putare ait, hanc Alecto.

Eun. Act. 5. Sc. 2. Antiphonẽ Terentius, quod quidẽ rectæ ratiõis eſt, Apud Antiphonẽ uterq; mater et pater, ut leonis, draconis, leonem, draconem: nec enim ntũs Græcis par eſt.

Alcõ Alconis adæque facit, nã et Maro ſic declinauit Ecl. 5.

Argo, hanc Argo, Varro Menippea ſatyra, Age modo Argo citiremem.

Apollo & Carthago genitiui ſingularis regulã nõ tenent. Cicero enim & quæcunq; o finita nomina ſunt, Ciceronis, Catonis, Zenonis, Iunonis faciunt: appellatiua uero dupliciter. ut præconis, latronis: ordinis, marginis.

Adam, ὁ πρωτόπλαςος monoptoton eſt, proin Latine ut & Græce.

Abraham adæque monoptoton eſſe cenſeto.

Amicities. Plinius Secundus Sermonis dubij lib. ſexto, Vt planities, inquit, luxuries, mollities, & ſimilia, ueteri dignitate. Cæterum rationis uia debet amicitia dici. Omnia enim nomina quæ nominatiuo plurali æ ſyllaba finiuntur, e depoſitã, reddunt nominatiuo ſingulari ſpeciem ſui iuris ac formæ. Quod ſi manus ueterum licentiæ porrigemus, poteſt & copies & obſeruanties & beneuolenties dicier.

Autumnal. Varro æquinoctium autumnal, quod idẽ Plinius eodem libro ſexto notat. Videndum tamen eſt, an reprehenſione ſit dignum, prius illa nobis ſpectata ratione

tione. Nomina quædam ſunt principalia, quæ Plinius Secundus eodem libro faciendi appellat, ut aqua: ex quibus poſſeßiua naſcuntur, quæ patiendi uocat; ut aquale. nam Lucilius primo Satyrarum, Arutæ neq;, inquit, aquales, non ut autumnal. Huius autem principale nomen eſt aqua: quod uero patitur ac tenet aquam, aquale, ut equile, ſedile, monile: & ut idem Plinius, aquale.

Amazon. Quamuis nullum nomen Latinum on literis finiatur, & ideo Rhodum & Delum accuſatiuo dicamus, tamen quædam ſunt, inquit Plinius Secundus, quæ ad nos uſq; proprios gentis ſuæ uultus formamq; cuſtodiunt. ut Pluton, Xenophon.

Aqualium an potius aquariũ dici debeat, quærit Plinius Secundus, & putat, ut laterale laterarium, ſcutale ſcutarium, et manuale ſaxum, manuarium uas, proin aqualis aquarium dici.

Ador ut memor genitiuo ſingulari declinabitur, & ut neutralia numero quatuor: æquor, robor, ador, marmor: nec ut ſoror, ſapor. Chariſius ſupra term. Or 120.

Animal animale faciet, ut autumnal autumnale, capital capitale, tribunal tribunale: quæ patiendi nõ ſunt, ut ſupra diximus. Plinius Secundus animal non animale ait dici debere. Caius Cæſar quaſi indiſcretum hoc ſit, ait, L litera nominatiuo ſingulari neutra finita nomina eandem definitionem capere quam capiant e litera terminata. huic animali & ab hoc animali, huic puteali et ab hoc puteali.

Ambos Terentius in Adelphis, Vſque à pueris curaui ambos ſedulo. Salluſtius quoque Hiſtoriarum libro Ad. 1. Sc. 9. 258

quarto,Inter me atq; Lucullum prope inopia rurſus ambos inceßit.Idq; Helenius Acron ſic oportere dici, in eadẽ Terentij fabula diſputauit, Verriũq; dicit errare,qui putat hos ambo dici debere: indifferẽter aũt locutos ueteres,uberiora dabuntur exempla. Afranius in Pantaleo, Contẽnens,inquit,liber natus eſt,ita mater eius dixit in Gallia,cũ ambos emerẽ.Itẽ idem in eadẽ, Sed eccos ambos. Qui aũt cũ Helenio faciunt,hanc afferunt cauſam, quia omnis accuſatiuus numeri pluralis,exceptis neutralibus & monoptotis s litera finiri debet, quoniã & has ambas ut doctas,pictas:hos itẽ ambos ut doctos, pictos, par erit dicere. Ambo, Afranius in Pãtaleo, Reuocas nos ambo ad prælium. Terent.in And. Hem Charine,ambo opportune,uos uolo. Maro Georg. 4. Verum ubi ducto res acie reuocaueris ambo. Idem in Bucol. Nam ſæpe ſenex ſpe carminis ambo Luſerat. quod genus Græca declinatione profertur. illi enim ἄμφω dicunt.

Aeſtifer an æſtiferus. Plinius in eodem lib. 6. Vt faciſer & aurifer & armiger et lucifer dici debet,quod compoſita ſunt,nec ut quædam quaſi compoſita,ut Euander, Teucer,dici debent,& interdum u litera carere.

Auguſtas. Cur pridie Calend. Auguſtas, & non Auguſtarum dicimus, ubi Plinius Secundus eodem lib. ſexto, A finita nomina ſingulari nominatiuo as declinabãt,

Chariſius de eodem paulo ante

ut Maia Maias. nam et Siſenna inquit, eum qui dicat paterfamiliæ, etiam patrum familiarum oportere dicere. Itaq; patrumfamilias conſuetudine tædium reſpuerit & dicere perſeueratum eſt.

Ancipes ueteres cum ratione dixerunt, ne genitiuo ancipitis

ancipitis duab. uideretur ſyllabis creſcere. Plaut. in Rudente, Poſt altrinſecus eſt ſecuricula ancipes.

Aedile ab hoc ædile, non ædili. P. Rutilius de uita ſua quinto. & Varro de Originibus ſcenicis ſecūdo, A Claudio Pulchro ædile, quod cum ratione dictum eſſe mõſtrabis, ut ait Secundus Sermonis dubij libro tertio, quod nomina quæcunque genitiuo ſingulari is ſyllaba finiuntur, exceptis ijs, quæ ſimiliter faciunt nominatiuo, oportet ablatiuo ſingulari e litera terminari. à prudente, ab homine. quod ſi adijcias aliquid, idem in codē Plinius, per i debet dici, à prudenti conſilio.

Aui, puppi, quoniā genitiuus ſimilis eſt nominatiuo, & idcirco non poteſt ad ſupradictā regulam pertinere.

Agile ab agile, ſi de perſona dicatur dici debet: quòd ſi rem ſignificabis, ab hoc agili dici debet, ut idem Plinius eodem libro.

Annalei, Varro Epiſtolicarum quæſtionum lib. ſexto, Eclogas ex Annalei deſcriptas.

Aenea, hic Aenea ſine s Varro dixit in Archemoro.

Agreſte, Salluſt. Hiſtoriarū primo, quod idem Plin. eodem libro in animali, inquit, ſignificatione.

Aeribus, Lucretius ſecundo, Pulſabant æribus æra. cū in his nominibus hoc quoq; nomen eſſe uideatur, quæ ſingulari quidem numero per omnes caſus eunt, plurali nō niſi per nominatiuū & accuſatiuū & uocatiuū eunt. ut iura, maria, rura, æra. Cato in Orat. qua in ſenatu ſuaſit ut plura æra equeſtria fierēt: Nūc ego arbitror oportere reſtitui, quo minus duob. millib. ducētis ſit ærū equeſtriū Idē in codē, De æribus equeſtrib. de duob. millibus actū.

Phocas de Heteroclitis, & Priſ. li. 7

Arbor arboris, non ut uxoris & ſororis, cum ſit fœminini generis ſubarctatur, quaſi ſit unum ex quatuor ſupraſcriptis nominibus.

As finita nomina caſu nominatiuo ſingulari, genitiuũ uarie pronunciãt, ut Aſprenatis, Thoantis. uocatiuus ſingularis ſimilis erit ntõ: contra eſt Aeneas, & ô Aenea, Marſyas, Amyntas: nec intereſt Græca ſint necne.

Aerem ueteres dixerunt, non item ætherem ſed æthera: quia utraq; Græca ſunt.

Auxiliaris homo, ab hoc auxiliare homine, ut idem Plinius.

Ablatiuus caſus per omne ſpecimẽ, & quidem quando i, quando e terminari debeat, collegimus in ſuperioribus.

Aſtyanacte per e. quanquam enim genitiuus ſingularis is ſyllaba finiatur, quòd alio communi non eſt, e nec i ablatiuo cludetur.

Aiax, ad eandem rationem id quoq; pertinet nomẽ, Aiace ablatiuo: hunc tuebitur, nec i admittet.

Ser. in 6 Ae. Alacres palmas utraſq; tetendit

Alacer. Er finita numero caſu nominiablatiuum per uarias uias, ut acre, accipitre: ex quibus ſi qua ſolent in nomen hominis tranſire, non ſunt dubia.

Alexander, ſi ratio placet, quam ſub Euandri nomine diſputauimus.

Ager quoq; uſu non ratione dicitur, quæ mihi ratio uix uidetur adhibenda.

Aurelij genitiuus non tantum creſcit cum nominatiuo, ſed & par fit datiuo caſui, ut Plinius eodem libro ſcribit.

Amans

Amans amantium, ns finita nomina ſingulari nominatiuo, genitiuo plurali ium recipiant neceſſe eſt. Itaque Terentius, Amantium iræ, amoris reintegratio eſt. Amantum Cæcilius, ut etiam Plinius notat, Quantum amantum in riatica eſt. And. Act. 3. Sce. 3.

Apluſtre. Omnium nominum quæ ſunt neutri generis, & in e terminantur, ait Plinius Cæſarem ſciſſe coſdem eſſe ablatiuos, quales ſunt datiui ſingulares.

Ar literis nomina neutralia terminata. Idem non minus, ait Cæſar, quod datiuo & ablatiuo pari iure funguntur, ut idem Plinius ſcribit.

Architectonis, Titinnius in Setina, Incenſus architectonis.

Algu, Plautus in Rudente, Tu uel ſuda, uel peri algu.

Aui, Cicero de Augurijs, Ominibus aui incerta.

Geo. 1. Amni. Maro, Secũdo defluit amni, ubi Plinius eodem libro, Ab antiquis, inquit, quos Varro reprehendit, obſeruatio omnis illa damnata eſt, non quidem in totum. dicimus enim, inquit, ab hoc canali, ſiti, tuſsi, febri. maiore tamen ex parte forma mutata eſt. ab hoc enim cane, orbe, carbone, turre, falce, igne, ueſte, fine, mõte, fonte, ponte, ſtrigile, tegete, aſſe, axe, naue, claſſe dicimus. ac ne illa quidem ratio recepta eſt, quam C. Cæſar ponit in fœmininis, ut puppim, reſtim, puluim. Hæc enim modo & ab hoc cani, & ab hoc cane.

Aenigmatis. Varro de utilitate ſermonis quarto. Ait enim Plinius, quanquam ab hoc poemate his poematibus facere debeat, tamen conſuetudini & ſuauitati aurium cenſet ſummam eſſe tribuendam, ut in Aceſte, & in An-

chiſe Maroni placitum eſt: & quod græca nomina non debent latinis regulis alligari.

Arabis. *Maro, Hyrcaniſue Arabiſue parant, ubi Plinius,* Es *numero plurali finita nominatiua datiuo bus recipiunt, idq; cōmentatores iubent.* Quid *ergo ſi ſic declinauit, ut* Plautus *in* Bacchidibus *Arabus. & in* Pœnulo, *Myrrhinus, odor Arabus.* Lucilius 25. *Arabus artemo.* Deniq; *&* C. *Caſsius in epiſtola quam de* Dolabella *ſcripſit,* Arabi *mirifico animo erga nos fuerunt, inquit.*

Arabs, Maro, Omnis Arabs, omnes uertebant terga Sabæi. Florus *ad diuum Hadrianum,* Quaſi *de Arabe aut Sarmata manubias.*

Bos bouis, *non ut gloris, roris, floris, quod hæc r conſonantē unius tēporis habent, ut caput nō magis placet, licet apud græcos phthongos plures habeat hæc litera, quā uocales, bouis uerò tametſi breuē tantū uocalē gerat*

Biber, τὸ πίειν, G. *Fannius Annalium octauo,* Do*mina eius ubi ad uillam uenerat, iubebat biber dari. Cato quoq; Originum, ſed & Titinnius in Prælia,* Date *illi biber, iracunda hæc eſt.*

Belidis, *Cinna in Propemptico Pollionis,*

Nec tam donorum ingentes mirabere aceruos.
Innumerabilibus congeſtis undiq; ſeclis.
Iaminde à Belidis, *nataliq; urbis ab anno*
Cecropis, atq; alta T*yrij ab origine* Cadmi.

Patronymicè dixit, Belidis *ut Arabis, at uerò Maro,* Be*lidæ* Palamedis *ait.*

Cretam *Cicero* Tuſculanarū *lib. 2.* Cretā *legis.* Cre*tenſes* Ennius, *ut* Varro *lib.* 1. *de ſermone latino ſcribit.*

Contu=

Cõtubernale. Pomponius in Machomilite, Cum contubernale, inquit, pugnaui, quod meam cœnam.

Cereale ablatiuo e terminabitur ſi homo ſit, Cereali ſi res ſit & fructus.

Cõſulari nunq̃ per e dari ablatiuus poterit, quod propriũ nomẽ hominis nõ ſit, ſed aptũ homini & negotio.

Coniuge, quòd alij rei non poſſit eſſe cõmune, idcirco per e ſonabit.

Cicatrice ſub eadem ratione cenſebitur.

Celere ſi proprium nomen ſit uiri, quod ſi fœmininum, ſiue id fuerit neutrũ cõmunis generis celeri, id eſt, ab hoc & ab hac celeri. Plautus in Sticho. Ita celeri, inquit, curriculo fui.

Celebre ſimile dubijs eſt, ut ſub a litera diximus, 120
quanquam plurali nominatiuo in res exeant, ut ſalubre, pultare, pedeſtre, terreſtre.

Ceruiciũ, ubi Plinius eodem libro exceptis monoſyllabis cætera x finita nomina ſeu uocabula abſq; cognominibus genitiuo plurali, quanq̃ ante um i non recipiãt, ut fruticum, filicum, radix tamen ut ceruix radiciũ facit. 141.

Cicatricum non cicatricium. Hortenſius pro G. Rabirio, Cicatricum mearum, quod emendate dictum eſt.

+ *Compluria, Terentius in Phormione, Noua complu* Act. 4. Sce. 3.
ria, ubi Plinius, Iulius Modeſtus, inquit, ita definijt. Quæ nomina comparandi fuerint, & accuſatiuis pluralibus in is exient. ſ. fortioris fortiorum facere debet, non fortio 127.
rium, id eſt, ante um ſyllabam i recipere non debet, ita complura & complurum eſſe dicendum, conſuetudo tamen & hos plures dicit, & hæc pluria.

Conſtante

+ Donatus super illud Ter. in Phorm. – noua sic compluria, ait, sic ueteres, quod nostri dempta syllaba complura dicunt. Sic Cato Originum 2°. Fana hoc loco compluria. Cicero in Protagoram, Confirmarli generum compluria.

Conſtante cum cognomen erit hic ut eiuſmodi, à præ ſente, innocente, ſapiente, uirente, prudente dicemus ait Plinius, *nec intereſt ens an ans nominatiuo ſingulari claudantur. Sed enim* P. Rutilius *de uita ſua libro ſecundo, Animo inquit conſtante.*

Continenti. Varro *de gente* P. R. *libro primo. In terra continenti.*

Candenti, Varro Rerum *ruſticarum tertio, Candenti ferro.*

Ciuitatium, Annæus Cornutus *ad* Italicum *de* Virgilio, *libro* 10. Iamq; *exemplo tuo etiam principes ciuitatium & poetæ incipient ſimilia fingere.*

Canes. Lucilius *primo,* Irritata *canes quàm homo, hoc quod* Plinius *dicit pro canis, nec enim poteſt dici ut nubes, ſedes, ſed ut funis, turris, canicula enim facit, ut turricula, funicula.*

Cetarijs. Pomponius Secundus *ad* Thraſeam, *cùm ratio cetaribus, inquit* Plinius, *poſcat. ut mœnia mœnibus, ilia ilibus,* Parilia Parilibus. *Ea enim nomina quæ i ante a habent, ut cetaria, in bus neceſſe eſt deſinant.*

Clauim. Tibullus. Hinc *clauim ianua ſenſit. Strigilim quoq;* Lucilius. Varro *de poematis ſecundo, lentim quod eorum nominum ablatiuus ſingularis in i exit.* A*uem autem & nauem quoniam ab hac aue & naue faciat, accuſatiuus per i dari non poteſt.*

Diligente, Verrius Flaccus, *inquit* Plinius, *eorum nominum quæ ns finiuntur, caſu nominatiuo ablatiuus in e dirigendus eſt.* Itaq; Cæſar *epiſtolarum ad* Ciceronem, Neq;, *inquit, pro cauto ac diligente ſe caſtris continuit.*

DUO

Duo, hos duo, Accius in Epinauſimache, Martes armis duo congreſſos crederes. Terentius in Adelphis, Tu illos duo olim pro re tollebas tua, ubi Helenius Acron, pro duos. Duorum. Pomponius in Machomilite, Nam ſi cibaria uicem duorum ſolum me comeſſe condecet.

Dracontem Accius in Philoctela, quod utiq; uenit à nominatiuo, hic dracon.

Domi ſuæ, Varro de ſermone latino lib. 5. Nec enim poteſt aduerbiũ dici, cui ſuæ pronomẽ adeſt. Cato de mulcta, cõtra L. Furiũ, Domi meæ ſepe fuit, & eſt genitiuus.

Digitũm pro digitorum, Varro ad Atticum de uita P.R. libro primo, Neq; ille Callicles quaternũm digitum tabellis nobilis cũm eſſet factus, tamẽ in pingendo aſcendere potuit ad Eufranoris altitudinem.

Damnas, ut cuias, noſtras, et cuiatis, noſtratis, an quid eſſe dicemus? nam & interprẽtatio eius damnatum participium facit.

Dij pro die ſeu diei Lucani. Virgilius enim, Libra dij ſomniq; pares ubi fecerit horas. eſt ante ijs, arguit dijq; per ij ſemper legendum eſſe definit, idq; in Cælij hiſtoria deprehendes. Gell. lib. 9 cap. 14.

Duum. Fronto ad Marcum Antonium, de ferro Olienſibus duum. Item, ueſtrorum doctum principem & nauum modulorum & tibicinum odio fuiſſe diuino tum ſcimus. Næuius in Tarentilla, Salui & fortunati duo, duum noſtrum patres.

Dapſile, ab hoc dapſile, ſi de homine dicas, e litera ablatiuus eſt terminandus, Dapſili ſi rem ſignificabis, ab hoc dapſili.

Decem-

Decemuirali ablatiuus ſemper hic erit, nec in e literam tranſiet, ut ab hoc conſulari, quòd honorum nomina propria hominum eſſe non poſſunt.

Duumuirali id quoq; ex ſupradicta ratione conſiſtit.

Duplici. Bibaculus, Duplici, inquit, toga inuolutus, non duplice. unde quidam errant, qui x litera nominatiuo ſingulari finita nomina, ablatiuo e tantummodo putant claudi, cum mendaci animo & artifici ingenio, & ſalaci & minaci propoſito, & ab atroci facto & atroci uultu, ait Plinius, recte dicamus.

Didun. Atteius Philologus librum ſuum ſic edidit inſcriptum, An amauerit Didun Aeneas, ut refert Plinius, conſuetudinem dicens facere hanc Calliſto, hanc Calypſo, hanc Io, hanc Alecto. Itaq; & L. Annæus Cornutus in Maronis cõmentarijs Aeneidos 10. Didus ait, Hoſpitio Didus exceptum eſſe Aenean.

Elephans. Ns literis nominatiuo ſingulari finita nomina, genitiuo ſingulari in s literam neceſſe eſt exeant, ut ſaltantis, ablatiuus ſingularis ab hoc ſaltante, quod in elephante non cadit. Itaq; elephantus eſt uocandus, facit enim huius elephanti & ab hoc elephanto.

Egente ab hoc egẽte homine. Egẽti, ab hac egenti re.

Euandrus, Maro, quod ut inquit Aurelius Opilius, græca nomina os ſyllaba finita latine ſolent us terminari, uſus tamen Euander. Sunt ſanè quædam, quorum natura conſuetudini copulatur, ut Codrus & Heſperus.

Ego pronomen ita declinandum dedit. Ego, mei, mihi aut mi, me, ô ego, ab hoc me.

Er ſyllaba finita nomina maſculina, genitiuum dupli-

cis

cis formæ dant, ut Euander Euandri, ager, agri, niger, nigri. At cum per ris, ut pauperis, anſeris, equeſtris, ſequeſtris, quoniã quædam eorum ſint cõmunis promiſcuiúe generis, fœminini etiam, ſed & neutri, ut mulieris, pauperis, ſileris, aggeris.

Es producta finita nomina, genitiuo diei, aciei, luxuriei, faciei faciunt, excepto quies. quanquã enim & hæc ante s i literam habeat, tamen quietis facit, requies uerò requiei, adeo ut Maro quarto, Requiem, inquit, ſpatiumq; furori, non requietẽ, exceptis etiã rei, ſpei, fidei.

Exerciti genitiuo. Næuius belli Punici libro primo. M. Valerius conſul partẽ exerciti in expeditionẽ ducit.

Ficos uitium eſſe corporis, proinde declinari debere quaſi pomum. Martialis in Cæcilianũ iocantis nobis occurrit exemplum, nam ita loquitur, Cum dixi ficus, rides quaſi barbara uerba, Et dici ficos Cæciliane putas. Dicemus ficus, quas ſcimus in arbore naſci, Dicamus ficos Cæciliane tuos. ut ſit ἀσύνθετον dictum, quamuis quidam ficus uitium eſſe uelint, ut doloris quaſi ſonitus audiatur, ficos ut fagos, moros, fagos, ulmos Varronẽ dicere, ſub F litera dedimus exemplũ. Ficus Cicero de Oratore lib. 2. De ficu ſuſpendit ſe. Varro quoq; de Scenicis originibus lib. 1. Sub Ruminali ficu. Itaq; Plinius Secundus recte arborem ita dici ait, pomum uerò per o literam dici. Fici. Ennius, Dulciſtræ fici lactantes ubere toto. Lucilius, Fici, inquit, comeduntur & uuæ.

Felicium. Trium genera nomina genitiuo plurali ante um i debent recipere, ut pernicium, audacium, ferocium. Alia illa regula eſt, quam ſub C litera diximus.

Fretus

Gel. lib. 13. cap. 19. *Fretus,huius fretus, Porcius Licinius, ut Plinius eodem ſermonis dubij libro ſexto refert, ſalſi fretus. Meſſala contra Antonij literas, Anguſtiæ fretus. Fretu,Cicero, A Gaditano, inquit, fretu. Auguſtus ad Antonium, Fretu ceſſi.*

Fabrûm pro fabrorum, ubi Plinius eodem libro ſexto,hoc recte,inquit,uſus, & ſeſtertiûm inquit tot milia. M.Scaurus contra Brutum de pecunijs repetundis.Præfecti fabrum.

Filiabus,in teſtamentis ob diſcrimē ſexus,ait Plinius, dici conſueſſe, cum his tantum nominibus adijci ſoleat, quæ numero plurali es literis terminantur, ut cupiditates,dignitates,uel quæ us ut anus,manus,ſenatus,fluctus.

Febrim ut tuſsim, ſitim, ait Plinius, exceptis his tribus,cætera accuſatiuo in em exeunt.

127.131. *Fonteis. Quorum nominum genitiuus pluralis ante um ſyllabam i litera terminabitur, accuſatiuus, inquit Plinius,per eis loquutus,montium monteis.licet Varro, inquit,exemplis hanc regulam confutare tentarit iſtiuſmodi, falcium falces nō falceis facit,nec has merceis,nec hos axeis,lintreis,uentreis,ſtirpeis,urbeis, corbeis, uecteis,nepteis. & tamen manus dat præmiſſæ regulæ ridiculæ, ut exceptis his nominibus ualeat regula.*

Funes,licet grammatici uelint genitiuis tam ſingulari quàm plurali ſi i litera intererit accuſatiuum pluralem in eis exire, ut hic funis horum funium, hos funeis, quam regulam negat Plinius uires habere potuiſſe. Erant enim qui putant ea nomina quæ nominatiuo ſingulari & genitiuo per is terminabuntur, & genitiuo per

ium

ium loquuntur, accuſatiuo funeis poſſe dicere, quod negat Plinius.

Ferocior tanquam peior, melior, ait Stilo in eis accuſatiuo poſſe proferri, ferocioreis.

Ferientium, ferienteis idem Stilo putat facere debere, ut docenteis, ſaltanteis. quoniam quæcunq; ſecum uerbi iura traxiſſent, ea accuſatiuis pluralibus, adiuuante re duntaxat genitiuum pluralem in eis ſonare.

Facilioreis Cæcilius, inq̃t Plin. idẽ & ſanctioreis ait.

Fagus. Varro de gente P. R. primo. fagus φηγοὺς uocant fagos. Caius Cæſar de analogia ſecundo. Fagos, populos, ulmos.

Falaridis, Cicero in Piſonem. Sed dicunt iſti ipſi, qui mala dolore, bona uoluptate definiunt, ſapientem dicturum, etiãſi in Falaridis tauro ſuccẽſis ignibus torreatur.

Fructi. Terentius in Adelphis. Nũc exacta ætate hoc fructi pro labore ab his fero. ubi Helenius Acron, & huius fructuis, ut ſenatuis ueteres extulerunt.

Facili, ab hoc facile ſi homo uocetur. facile ſi de re loquaris.

Familiare ab hoc familiare, ſi de homine, familiari ſi de re. ut Forte ab hoc forte. Tullius Oratore, forti, ab hoc forti uiro, generaliter enim dicitur familiari pro familiare. Brutus ad Cæſarem. A Sceptio familiari meo. Cicero quoq; de diuinatione libro 2. In Aeſopo familiari tuo. Familiare pro familiari. Varro ad Neronem. A Lare familiare. Familiare recte P. Rutilius de uita ſua, libro tertio. Pro L. familiare ueniebam.

Pro fragili fragile uerti aut dici ablatiuo duntaxat

caſu omnino non poteſt,quod in e proprium hominis nomen omnino non uertitur. ab hoc enim fragili dicimus & homine & negotio.

Felice à felice,defenſus felici die. feroce,à feroce adiutus,à feroci et agreſti homine,pſtratũ. nec enĩ ſunt cõmunia, cũ aliud ſit ꝓpriũ hominis,aliud generale feritatis.

Face ab hac face, quia nullo aut tenui ueſtigio poteſt eſſe commune.

Frus huius frundis, quod ſic ab Ennio eſt declinatum, annalium libro 7. Rureſcant frundes,non frondes.

Fros ſine n litera,ne faciat,inquit Plinius frõtis,quaſi non dicatur niſi frõs τὸ μέτωπον, *quodq; ſe probare dicit,quoniã quũ u nõ recipiebat ns, nec etiã uertet in o. Varro rerũ ruſticarũ lib. 1. Vlmos & populos, unde eſt fros. Idem antiquit. Rom. lib. 15. Fros,fœnum,meſsis.*

Femini. Tibullus, Implicuitq; femur femini, non femori,quaſi ſit hoc femur huius feminis. Femen enim nominatiuo ut ſemen nec dum legimus à ueteribus adſertum.

Fragmine. Maro. Saxo atq; ingenti fragmine mõtis.

Gracile ab hoc gracile, ſi ſit hominis nomen, gracili ſi de re dicas.

Git. Varro ad Ciceronem 11. Per omnes caſus id nomen ire debere cõmeminit, uulgo autem hoc gicti dicũt. Ita ut & Plinius ſermonis dubij libro ſexto.

Gloſſemata, ut τορδύματα, ἐνθυμήματα, νοήματα, σχήματα, ποιήματα, *& his ſimilia omnia Varronis regula,inquit Plinius,datiuo & ablatiuo plurali in bus dirigit, quia ſingularis ablatiuus e litera finiatur. Melior tamẽ ratio eſt,quam ſub A litera dedi. & ideo*

ideo hæc & eiuſmodi ex alia formula genitiuũ pluralẽ, ex alia datiuũ ſumunt, horũ gloſſematũ his gloſſematib.

Glis. Varro in Admirãdis. In ſylua mea eſt glis nullus. & Cato in Originibus, ita eſt loquutus. Quidam enim hic gliris putant dici, quidam glir.

Gluten. Maro. Et lentum de cortice gluten. &, Collectumq; hæc ipſa ad munera gluten. eſt autẽ quaſi ſemen, ſtamen. Glutine. Varro de Bibliothecis, Glutine, inquit, & cinere refecit. quaſi ſemine, ſtamine. Glutinum. Varro in Scauro. Glutinũ, inquit, ferunt Dædalum inueniſſe quaſi gaudium, præmium. Itaq; Salluſtius iſtius potius declinationis uſum ſecutus. Glutino, inquit, adoleſcebant, ut gaudio, præmio. *Chariſius de extremitate nominatiui & diuerſis quæſtionibus*

Hector & Mentor genitiuo ſingulari ſonare debet, ut Neſtor & his ſimilia græca duntaxat. nec ut rector rectoris, ſed ut rhetor rhetoris.

Habilis ut agilis. is enim ſyllaba finita nominatiuo ſingulari & eundem debent habere genitiuum. ut nauis, auris, amnis. exceptis lapis, cinis, puluis, cucumis, cuſpis.

Hippocoon, quia iſtud græcũ merum nomen eſt, græca lege debet genitiui caſus ſeruare rationẽ. nã & Maro noſter inquit, ante omnes exit locus Hippocoontis. nam & quia μέμνων μέμνονος, & σίνων σίνωνος dicũt, nos quoq; eandẽ n in nominatiuo literã reſeruamus.

Hebes hebetis, ut militis, ſegetis, comitis, teretis, & omnia quæ es correpta terminantur, genitiuo tis ſyllaba finientur, exceptis reſidis, obſidis, deſidis nominibus, quia ex uerbo generantur.

Hebẽ, Cæcilius in ὑποβολιμαίῳ, Subito reſte red=

dent Hebem. Ennius 16. ubi Fl. Caper, Non ut adiuncti-ue, ſed appellatiue eſt locutus.

Homo hominis & caro carnis, & Anio Anienis, q; præter formam, nec ut tyro, leno, Piſo, declinantur, de-bilia nuncupantur.

Hæres hæredis facit e litera ſubinflexa, ut Pericle-tis & Stratocletis. Quid igitur eſt quod grāmatici diffi niunt, es finita nomina nominatiuo ſingulari ſi ſint lati-na, in genitiuo flecti nō poſſe. Videre nō poſſum, niſi for te ea tantū putent quæ es correpta clauduntur, ut eques, pedes, obſes, ſales, teres. Teres autē teretis debet facere.

Humile de homine aliquo, ut Pomponius Secundus in Cœna, Ex humile rege. Humili ablatiuo, ſi res eſt.

Herculi pro Herculis, & Vlyxi pro huius Vlyxis, inquit, dici cœptum eſt. Plinius eodem lib. 6. Quomodo regula, inquit, illa ſi genitiuo ſingulari ους literis nomina finientur græca, ut τοῦ Εὐμένους, τοῦ Διογένους, nos quoq; huius Eumenis, huius Diogenis oportet proferre, at ſi τοῦ Εὐριπίδου, τοῦ Χρύσου, tūc demum noſtros u ſubtrahere debere. Itaq; huius Euripidi, Chryſi debere cenſere. ut, Fortis Achati, & Acris Oronti. Sed noſtra, Aen. 1. *inquit ætas in totū iſtam declinationē aboleuit, Achillis enim potius & Herculis & his paria per is dicimus. ἧπαρ, ἦμαρ, ἔαρ, ὕδωρ, κρέας, δέπας, κέρας, τέρας, ne apud ipſos quidem græcos rationē declinationis certam tenere potuerunt.*

Irim pro Iridem. Maro Aeneid. 9, Irim de cœlo miſit Saturnia Iuno. cum cōſtet omnia græcæ figuræ nomina-tiuo ſingulari is ſyllaba terminata, genitiuo ſingulari is

ſyllaba

ſyllaba creſcere, licet Varro & Tullius & Cintius (ut de conſortio caſuum diximus) huius Serapis, huius Iſis.

Im pro eum, nam ita Scaurus in arte grammatica diſputauit, Im ques, hunc eundem ſignificare conſueſſe, & declinari ita. Is, eius, ei, eum aut im, eo. numero plurali, ij ut eſt locutus Pacuuius in Medo, Ques ſunt ij ignoti, neſcio ques. eorum, ijs uel eis, eos, ijs uel eis. Sex. Pompeius. & Macrob. 1. Sat. cap. 4

Iuuenale ablatiuo e litera finietur, ſi homo ſic uocetur: Iuuenali, ſi res: ut ait Maro, Iuuenali in corpore uires. etenim non perſona cenſetur.

Incolume, Cicero de gloria ſecundo. Quo ſtante & incolume. Pomponius quoq; Synephebis. Incolume illo.

Ibes, hæ ibes. Aemilius Macer. Auxilium ſacræ ueniunt cultoribus ibes. Idem. Altis ex urbibus ibes. ubi Plinius libro ſexto ſermonis dubij, Antiquorum, inquit, regula, quando quæ is nominatiuo ſingulari ſunt terminata, in es, plurali nominatiuo clauduntur.

Iubar, Plinius ait inter cætera, etiam iſtud C. Cæſarem dediſſe præceptum, quòd neutra nomina ar nominatiuo clauſa, per i datiuum ablatiuumq; ſingulares oſtendant, iubar tamen & far ab hac regula diſsidere. nam huic iubari dicimus, ab hoc iubare dicendum eſt. ſicut Maro, It portis iubare exorto. ut huic farri & ab hoc farre.

Innocente. Varro de rebus urbanis tertio. Spartaco innocente coniecto.

Impotente, Catullus. Deperit impotente amore. quod antiquè dictum notat Plinius. (ti die.

Inſequẽti, Aſinius Pollio ad Cæſarẽ, Primo inſequen-

Iugeris. Atteius Philologus πινάκων 3. Sed et Cato

his iugeris, ut notat Plinius eodem lib. 6. Iugeribus quidam grammatici, Plinius inquit, ita dicendum putant, quaſi ſit hoc iuger, tanquã hoc tuber: & ab hoc iugere, tanquã ab hoc tubere, & ut tuberibus ita iugeribus. & tantum iugerum, Varro rerũ ruſticarũ 3. Iugerũ agelli. & iugero uno cum dixerit. Idẽ in iugeribus multis, Sed & primo rerum ruſticarum, iugeribus ſæpe dixit, quod utiq; deſcendit à Iuger ut tuber.

Iteris. Iulius Hyginus in Cynnæ propemptico, Ab Actio nauigantes ſtadia 40, ueniunt ad Iſthmum Leucadienſium, ibi ſolent iteris minuendi cauſa remulco, quem græce πάκτωνα dicunt, nauem traducere. Pacuuius quoq; iteris dixit, quod genitiuo plurali una ſyllaba debet plus creſcere q̃ eſt nominatiuus ſingularis. Itener, Idẽ in codẽ, Quærũt, inquit, etiã nõnulli quamobrẽ eius cura iubeat Actio nauigare, quod eſt è regiõe traductiõis Leucadiẽſis, et rurſus ab Actio circa inſulã moneat ire, q̃ à Corcyra rectũ itener ad Leucatã. Quidam tamen ſic iſtud notãt, quaſi ſit unũ ac nouũ duab. ſyllabis creſcens.

Imber, ut ſeptember, october, nouember, december, pater, mater, frater, equeſter, quando nec conlationem recipiunt, nec in neutri generis cadunt formã, ut Plinius eodem lib. 6. loquitur, non is caſu nominatiuo, numero ſingulari, ſed in er debent uocis exitum ducere.

Chariſius duobus antea locis idem annotauit

Iurum. Cato Originũ 7. Iurum legumq; numero plurali tantummodo per nominatiuum & accuſatiuum & uocatiuum declinatur, ut maria, rura, æra, iura.

Lepus leporis, lupus lupi, quod us finita nomina maſculina & fœminina per i aut per us, aut per is faciũt genitiuum

nitiuũ,neutra p is. Excipiũtur in maſculinis Ligus,uetus

Laterale an laterare,ubi Plinius eodẽ lib. 6. ſi r litera præceſſerit,in u penultima ſyllaba ſequi debet l,ut augurale. contra ſi l præceſſerit ſequi debet r, ut molare. qđ περὶ ὀρθογραφίας *cõgruit quæſtionib. copulare.*

Later an lateris,& huic nominatiuum ſingularẽ ablatiuus reſtituet ſingularis,ſi e literam ponam. Varro de ſermone latino 5. Later,lutum,agmenta.

Lacer an laceris,ut tener,puer. ultimam enim uocalem ſi ablatiuus omiſerit,dabit ſcire qualis eſſe debeat nominatiuus. Ouidius, Mille lacer *ſpargêre locis. quod ita dici ſolet. Cæſar de analogia libro ſecundo,* necnon & *Valgius de rebus per epiſtolam quæſitis.*

Ecl. 8. Aen. 3. *Laurus. Maro,Inter uictrices hederam tibi ſerpere laurus.Idem. Liminaq; laurusq; dei.Idem.* Et *ſacra redimitus tempora lauro. Lauri. Maro,Et uos ô lauri carpã.* (Ecl. 2.) *Idẽ. Illũ etiã lauri,etiã fleuere myricæ. Idẽ. Munera ſunt* (Ecl. x.) *lauri. Lauro. Maro,* Facieq; *ſimillima lauro. Sed ablatiuum ſingularẽ datiuo non habet ſimilẽ. ait enim Plinius huic lauro,& tamen ab hac lauru & lauruum facere.* (Ge. 2.)

Lar ſi familiaris erit, genitiuo laris: ſi Tolumnij *uel* Porſenæ,*Lartis.* Priſc. lib. 5. Term. Ar.

Meus,mei,meo,meum,mi,à meo. Fœmininum mea, ut Helena *declinabitur, inquit Scaurus artis grammaticæ libris, additq; quod uocatiuus ſingularis generis maſculini multos diſsidentes etiam nunc generat,ô mi,an ô meus facere debeat.*

Memoris non ut ſororis,prætoris, doctoris, eſt enim & neutrũ,cum ſit cõmune trium generũ, ut ſub A litera plenius diximus.

Mugil an mugilis. Plinius *eodem libro ſexto, hic mugil, inquit, & uigil. ablatiuo enim ſingulari detracta uocali, qualem oporteat nominatiuum ſingularem eſſe, dignoſces, ut ab hoc conſule.* Mugilum *aut mugilium, ut uigilum & pugilum, mugilum quoq; dici putato. propterea itaq; ablatiuus ſingularis non i ſed e litera terminatur.*

Molli nunquã per e ablatiuo ſingulari euadat, quod proprium id nomen hominis eſſe non poteſt.

Mars. Mars horum Martũ, inquit Plinius, facit, licet ſors ſortiũ & nox noctium facit. quoniam quæ in duas ſemiuocales aut in duplicẽ monoſyllabã nominatiuo exeunt, hæc genitiuo plurali ante um i literã habere debẽt.

Murũ, Cicero de deorũ natura lib. 2. Nec *enim homines murum aut formicarũ cauſa frumentũ condunt.* Vbi *Plinius eodẽ lib.* 6. Pro *muriũ, inquit, quoniã non ut fures furũ, & augurũ & celerũ dicimus, ita murum cenſere debemus.* Quæcunq; *enim r litera nominatiuo ſingulari ſunt terminata, oportet ea genitiuo plurali um non ium recipere debere.* Itaq; *Trogum de animalibus libro decimo,* Parium *numerorum & imparium non recte dixiſſe, ſed parum & imparum.*

Chariſius de diuerſis quæſtionibus

Mare. Varro de gente populi R. 3. A *mare operta oppida, pro à mari, ut refert Plinius. Idem inquit antiquitatum humanarum lib.* 12. Ab Erythræo *mare orti. & in* Fundanio, In *mare aquam frigidam oriri. Atacinus quoq;.* Cingitur *oceano, Libyco mare, flumine* Nilo. Cõ*ſuetudo uerò per i locuta eſt contra finitionẽ quam ſub titulo ruris dixit. Plautus in Ciſtellaria,* Secundo *uento uectus eſt tranquillo mari.*

Myſis ô Myſis. Terẽtius, ut ô crinis, funis, cinis. græci demunt s literam, noſtri parẽ nominatiuo cuſtodiunt.

Monteis, licet Pomponius Secundus poeta, ut refert Plinius, propter homonymum nominatiui, accuſatiuo caſu omnis non putat dici, ſed omneis, tamen idem Plinius in eodem permanet dicens, omnes tum demum poſſe dici accuſatiuo ut canes, quod genitiuus pluralis horum canum, ante um i non habet.

Maioreis. Cicero, ut Plinius eodem libro notat, maiores, ſi ab his homineis proprio nomine, minoreis re non negotio. atqui ferunt quæcũq; comparatiui gradus ſunt, ablatiuum i finiri non poſſe.

Mantûs. Maro, Fatidicæ Mantûs, ut Didûs.

Natale, ab hoc natale per e, ſi homo ſit. Natali, ſi dies natalis ſit.

Nobile ſi homo uocetur, nobili ſi res aliqua prædicetur.

Nauali per i ablatiuo, non etiam per e proferri debet. Itaq; Varr. epiſtolicarũ quæſt. lib. I. Corona, inquit, nauali, quod & homini & negotio aptari poteſt, nec tamen in proprium hominis nomen cadunt.

Neminis. Plautus in Captiuis. Neminis miſereri certum eſt, nominatiuo ſingulari ſi terminetur genitiuus pluralis ante um i recipiat neceſſe eſt. Itaq; Cicero, rationis memor parentium ſæpe dicit. Fronto pro Ptolomæenſibus, Parentum tuorum, ut ait Plinius, alias poetarum uicem, quæ regulam ſatis idoneam ſopierunt.

Nobile. Cicero de iure ciuili. Aliquo excellente ac nobile uiro, id etiam Plinio aſſerente.

Nobiliore. Cõparatiua Plinius e putat ablatiuo fini-
ri. Cælius tamen ait per i, Publicatos quippe faſtos om-
nes, & libros à Fuluio Nobiliori ſcripta retuliſſe.

Os monoſyllaba extra analogiã eſſe, Plinius eodẽ li-
bro ſexto ſcribit, & addit eo magis conſuetudinem in eo
51. eſſe retinendã. Titinnius, Velim ego oſſe arare campũ
Probus in Ca cereum. Varro quoq;, Oſſe, inquit, ſcribebant, non oſſo.
tholicis, ſub Oſſum dici nõ poteſt, quoniã neutrale nomẽ quodcunq;
terminatiõe nominatiuo ſingulari m litera terminatur, in hus ſylla-
Os. et Priſc. bam datiuo & ablatiuo plurali dari nõ poteſt, ut aptũ,
libro 6 bonũ, cauũ, datũ. Gell. tamen lib. 33. Caluariæq; eius, in
quit, ipſum oſſum expurgarunt inaurauerunt q;.

Oſſu quidam ut genu, ueru putarunt, inquit Plinius
eodem libro ſexto poſſe cẽſeri. nam ut ueribus, genibus,
oßibus quoq; poſſe dici manifeſtum eſt.

Os oris. Omne enim s litera terminatum nomẽ quod
neutri generis eſt, non poteſt in declinatione non per r
literã ſtrepere, ut idem Plinius eodẽ libro ſcribit, & ad
didit, licet os corporis correptius diceretur, os uero fa-
ciei productius diceretur.

Oſcen augurium, conſuetudo dicit. Cicero tamen, in-
101.121. quit Plinius, de augurijs, & hic oſcinis dixit.

Omnis ab omni, nec etiã ab omne dicemus, quod nec
hoc in nomen hominis cadit.

Oſſo. Varro ad Ciceronem 13. Oliuo & oſſo, putat
inquit fieri Plinius Sermonis dubij libro ſexto.

Orbi pro orbe, apud Ciceronem de Rep. lib. 5. Orbi
terrarum comprehenſos. Sed & P. Rutilium de uita ſua
quinto. Ex orbi terrarum. & frequenter Santra ita lo-
quutus

quutus, ut Plinius *eodem libro ſexto notat: quia conſuetudo melior, inquit, quæ facit ex orbe non ſine ratione in nomine iuri dominis.*

Omnes. Salluſtius *in Catilinã,* Omnes homines P.C. *qui de rebus dubijs conſultant, ab odio, amicitia, ira atq; miſericordia uacuos eſſe decet. id eſt omneis. Idem in eodem,* Omnis homines, *qui ſeſe ſtudent præſtare cæteris animalibus. quod ratiõe potius eſſe ſubnixũ, ſub* F *et ſub* M *litera poterit oſtẽdi. ſed* Aſper *ſi genitiuus, inquit, omniũ i literã natura retinet, & in actõ eſſe ſeruandam.*

Poematis, quamuis ratio poematibus faciat. nam & inſcribit Varro *librum ſuum* De poematis. Anneus Florus *ad diuum* Hadrianum, *Poematis delector.*

Pecus ſi neutri ſit generis, pecoris dicitur: ſi fœmini ni, pecudem. Plautus *in* Truculento, *Ob meam ſcripturam pecudem cepit.*

Penus. Si maſculinũ ſit, dicitur penus. ut, Careo tam pulchro penu. Penus peni, ſi fœmininum: penoris, ſi neutrum ſit, ut quidam putant. Hoc etiam penu, & hoc penum Afranius *dixit in* Talione.

Priſc. lib. 5. & 6. et Donatus in Eunuchum

Pometa, ubi poma gignũtur, ut oliueta. Pomaria, ubi ſeruantur, ut penuaria.

Pubes ſi uerendorum pars aut lanuginis ſignificabitur, genitiuus pubis facit: ſi iuuentus aut ætas, puberis. Vtriuſq; nominis Maro *meminit. Haud aliter puppeſq; tuæ, puberesq; tuorum. & cum in 3. ait, Pubetenus, poſtrema immani corpore Piſtrix. Compoſito tamẽ impubis non impuberis, ut ait* Maro *quinto, Comitemq; impubis Iuli Eurytiden uocat.*

Patauii

Pataui. Maro, Ille urbem Pataui, pro Patauij. Par enim genitiuus nominatiuo, nec minor, ut huius imperij, & ingenij.

Pecu. Plautus in Bacchid. Paſtor harum dormit, cum hæ ſic eunt à pecu balitãtes. Idem in Rudẽte, Non uides me referre uuidum rete ſine ſquamoſo pecu?

Patruele, ab hoc patruele. Cornelius Nepos illuſtriũ uirorum libro 16. A fratre patruele, inquit, rem neceſſitudinis, ſed perſonam oſtendat.

Pacium an pacum, & lucium an lucum dubitari etiã nunc ait Plinius: quoniam nec finitionem ullam in monoſyllabis, inquit, grammatici tentauerũt. nam ut fax, fex, nux, crux, rex, lex, ſine i genitiuo plurali ſunt dictitanda, ita contrà nox, falx, ſalx, arx, lanx, cum i pronunciãda ſunt.

Panium, Cæſar de analogia libro ſecundo dici debere ait. Sed Verrius contra. nam i detracta panum ait dici debere. neutrũ aũt puto poſſe dici, quia de ijs eſt nominibus, quæ cùm pondere, numero, menſuraq; conſtant, ſemper ſunt ſingularia.

Partum. Cæſar de Analogicis, harum partum. Cornelius Nepos in illuſtrium decimoquinto. Et Ennius, Iamq; ferè quatuor partum. quoniam ab hac parte facit, & has partes: ſed cõſuetudo, inquit Plinius, fecit partiũ, ut prægnantium, optimatium.

Poematorum, & in ſecundo & in tertio idem Varro aſſidue dicit, & his poematis, tanquam nominatiuo hoc poematum ſit, & nõ hoc poema. nam & ad Ciceronem undecimo, Horum poematorum, & his poematis

oportere

oportere dici ait. Itaq; Cicero pro Gallio poematorum, et in Oratore poematis dixit. ſed et Q. Lælius ex principibus grãmaticis librũ ſuũ ita inſcripſit: De uitijs uirtutibusq; poematorũ. Accius quoq; Didaſcalicorum nono, Nam q̃ uaria ſint genera poematorum Bæbi, quamq; longe diſtincta, ab alijs noſce.

Quies quietis facit, cum es finita nomina genitiuum ei ſoleant terminare, ut dies, acies, luxuries, quod tamen nomen iuncta præpoſitione in regulam redijt. ut Maro, Requiem ſpatiumq; furori. quamuis Cicero requietem dixiſſe memoretur.

Rudi, nec hic ablatiuus in e mutauit, quoniam non cupit eſſe nomen proprium hominis, & quia res eſt, ut à rudi animo. Rude ab hac rude, ſi de qua ludimus, ait Plinius, merito e litera claudi debet, Itaq; & ab hac, inquit, ſumma rude dici debet.

Retium non retum: quoniam, ut ait Plinius Sermonis dubij libro ſexto, genitiuus nunquam pauciores ſyllabas habet quàm nominatiuus.

Radicium, Varro Rerum ruſt. I. & 3. & Fabianus De animalibus, Radicum genera inquit. Higinius quoq; de agricultura ſecundo, Ab extremis radicum partibus: quod magis cum ratione dici, leges ſub litera C.

Rure, Terentius in Eunucho, Ex meo propinquo rure hoc capio commodi. Itaq; & Varro ad Ciceronem uigeſimoſecundo, Rure ueni. quem Plinius ad eundem undecimo, rure ordinatum arbuſtum dixiſſe laudat. Sed et Terentium in Adelphis, Filium negat eſſe rure. Sed & Titinnium in Hortenſio, In foro aut in curia poſita po-

tius, quàm rure apud te incluſa. Cum nemo dubitet, tametſi nulla poßit eſſe nominis regula certior, & in ſignis tamen aduerbialibus non poteſt nominibus eſſe cõmune. quãuis enim finitio iſtius ſit eiuſmodi, Quæcunq; nomina genitiuo ſingulari in is uenerint, ablatiuum ſingularem in e uenire: tamen contrà, Ruri agere uitã perparce ac duriter ſe habere, Mitionem Terentius in Adelph. loquentem de fratre commeminit, non rure.

Rudis ſiue ſcipio quem laniſta liberandis gladiatoribus gerit, ſiue imperitus, eundem nominatiuũ habent, licet diuerſos ablatiuos, Summa rudi. Item Plinius eodẽ libro ſexto ablatiuus, ab hac rude ſumma. Rude, à rude homine, à rudi animo, à rudi conſilio.

Salutare ab hoc ſalutare, ſi homo ſic uocetur: ſalutari ſi res ſit, ut eſt medicamentum.

Sodale ſi homo ſit, ſodalis ſodali, ſi res ſit.

Seculare, ſi homo ſic uocetur: ſeculari, ſi temporis.

Saguntinorum, Cælius. Saguntium, Salluſtius. ut Paulus in Cælij hiſtoria libro primo notat.

Suaue à ſuaue imitatus ſum, à ſuaui uita.

Gell. lib. 4 cap. 16 Senatuis ut fluctuis, ita genitiuum, inquit Plinius, declinabant, ut C. Fannius Cos. contra C. Gracchum, Senatuis conſulta. Senati Salluſtius, Senati decretũ ſit, ut lauri. Cicero quoq; de diuinatione in Verrem, Quod in unaquaq; re beneficio ſenati.

Supellectilis. Genitiuus una ſyllaba creſcere debet, excepto hoc nomine, & quod datiuo minor eſſe non debet, & quia nominatiuus in x litera, quæ duplex eſt, terminatur.

Satur-

Saturnalium. A litera finita nominatiuo plurali alia um, alia rum terminabuntur: inſpiciendū itaq; nobis eſt, datiuus & ablatiuus plurales, in is ſyllabam an in bus exeant. Itaque fulmina fulminum, lupanaria lupanarium, Saturnalia Saturnalium. bus enim ſyllaba datiuus et ablatiuus clauduntur. Balneorum uero & ferreorū ideo dicimus, quod eorum datiui & ablatiui nō bus, ſed is terminantur. Secunda ratio qua Plinius ait Valgium niti, talis eſt, Nomina ſemper pluralia, ſi ante nouißimam a literam i habebunt, depoſita a & aſſumpta um facere genitiuos plurales, ut Liberalia, Floralia, Liberalium, Floralium. Sin autem ante a, i non habebunt, in rum faciant neceſſe eſt genitiuum. Itaq; exta, caſtra, extorum caſtrorumq; facit.

Macrob. li. 1 Satur. ca. 4.
Chariſius ſuprà

Sinapi, huius ſinapis tantum poſſe dici aiunt, quibus curæ eſt grammatica, cæteros uero caſus eſſe ſimiles ſingulari nominatiuo, ut gummi gummis.

Siremps tantum per nominatiuū & uocatiuū declinatur, ſiremps ut tabis et pluris, ab hac ſirempſe, plure, tabe, Cæſare: ergo legere maluerint, ſimiliter lex eſto.

Senex ſenicis facere deberet. Ex enim ſyllaba finita nomina, genitiuo aut gis, aut cis recipiunt, ut uertex uerticis, ſimplicis, ſupplicis, duplicis. eſt ergo de exceptis ſenex, ſenis namq; facit.

Supellex, & hoc inter excepta præter regulā ſupra ſcriptam notandum grāmatici putauerunt. nam ſupellectilis facit. gis autem finiuntur, ut gregis, regis, remigis.

Strix auis dicitur, & declinatur ſtrix, ſtrigis, ſtrigi, ſtrigem, ô ſtrix, à ſtrige.

Sinapis

Sinapis. Plaut. in Pſeudolo, Teritur ſinapis ſcelerata, quom illi qui terit priuſquam contriuit, oculi ut extillent facit.

Supellex quoſdam nominatiuo hæc ſupellectilis poſſe dici tentaſſe retulerunt, ne genitiuus duabus ſyllabis creſceret, ſed necdum nobis idoneum proinde loquentis occurrit exemplum, aut ancipes & præcipes, quod uetuſtas cum ratione rancida protulit.

Schema, quaſi monoptoton ſit, proinde declinaſſe Cæcilius in ἁρπαζομένῳ denotatur. Vtinam, inquit, te ſine ſchema, ſine cruribus uideam, pro ſchemate. Plaut. in Amphitryone, Huc ego proceſſi cum ſeruili ſchema.

Spino ab hac ſpino. Maro, Eduramq; pirum & ſpinos. Spinu ab hac ſpinu. Varro, In Aſia ſylax ex ſpinu alba præfertur, quod purgationis cauſa adhibetur.

Triſti ab hoc triſti, nec poteſt in e moueri, quod id quoq; in hominis proprium nomen non poteſt cadere.

Tus, aut lus nominatiuo ſingulari producto finita nomina non recipiunt i ante um genitiuo plurali. ut uirtus, ſalus, palus: quoniam nec accuſatiuus is ſed es recipit.

Priſc.lib.6 Turbo Turbonis, ſi proprium ſit hominis nomẽ: turbinis, ſi procellam uoluerimus exprimere. Aut in eo, inquit Plinius, qui eſt in luſu puerorum. Sed Cæſar de Analogia ſecundo, turbonem non turbinem etiã de tempeſtate dici debere ait, ut Cato Catonis, nõ ut homo hominis.

Tanaidis. Varro Antiquitatum humanarum 13. nõ huius Tanais, ut Tyberis, inquit Plinius.

Titanas, ubi Plinius, Nec Pæanas accuſatiuo, inquit, recte dicimus. nullum enim nomen accuſatiuo plurali in

as

as uenit, niſi quod nominatiuo plurali in æ ſonabit.

Turben. *Tibullus*, Namq; *agor ut per plena citus ſola uerbere turben. quem Maro ſeptimo turbonẽ uocat,* Tortus *ſub uerbere turbo. & ita putant dici debere hic turben, quia & homo, & tempeſtas, & buxum eodem poſsint nominatiuo perhiberi.*

Tu. Quidam hunc nominatiuũ non per eandem alijs uiam rationémue duxerunt, ſed ita, Tu, tis, tibi, te, ô tu, à te. hi uos, ueſtrum, nobis, uos, ô uos, à uobis.

Te ablatiuo, Terent. Nec *clam te eſt.* Atqui *Plaut. in Menæchmis, Clam uxorem eſt. niſi fortè clam accuſatiuo & ablatiuo poſsit aptari.*

Torques, hic & hæc torques, ut hic & hæc canis, à Lucilio lib. primo dictas legimus. ita dixiſſe ueteres Caper his exemplis docet. Neuius Cypriæ Iliados libro I. Collum marmoreum torquis gemmata coronat.

Teſtu, ut genu, Flauius Caper ueteres ait dicere ſolitos. Mummius in Atellana, Iunius ad ſpectacula eſt uidere in teſtu, quantum ſit caput. Afranius, Indignum uero dici ſolet teſtu, at Maro teſtam dixit.

Torcular. Afer ꝓ Taurinis. ſed torculare dici debet, q̃ gtõ a litera ꝓducitur, nõ ut tubaris, lucaris, ſed torcularis

Tores. Seruilius, ut etiam Flauius Pomponianus notat, aureus tores pro torques.

Tabis, huius tabis. Cinna in Smyrna dixit, nullo ante ſe uſus auctore, quoniam per nominatiuum & ablatiuum tantummodo declinari poſſe grammatici pronunciant, proin ab hac tabe ut plure, ſirempſe: quum ſit eorum nominatiuus tabes, plures, ſiremps.

Tergum dorſum. hoc tergum, tergi, tergo. pluraliter hæc terga, tergorum. At uero tergus, huius tergoris facit, & hæc tergora, horum tergorum correpte. Virgil. tamen contrà, Terga boum dixit, & in nono, Hinc raptis fugientibus ingerit haſtas In tergus. Quibus exemplis impunitas etiam illis datur, qui putant tergum hominis, tergus uero pecoris nominare.

Vera rectius dicimus et teſta q̃ ut genua, cornua. nã & tonitra an tonitrua dici debeant diſ[illegible]tur.

Vs literis finita neutri generis, genitiuo adæque ſingulari ris finiuntur, ut operis, oneris: exceptis uulgo & pelago, quod interdum uulgus maſculini generis ſit, pelagus commune cum Græcis.

Vitale ab hoc uitale, ſi hominis proprium nomẽ ſit, recte dicemus: uitali, ſi res aliqua dicatur.

Vtile ab hoc utile nomini proprio debetur, utili ſi rẽ aliquam uelimus oſtendere.

Veſtale. Nepos Exemplorũ 2. A uirgine Veſtale, inquit, pro Veſtali: quia nõ perſonã ſed rem ſignificat.

Venali per i, non etiam per e ablatiuus eſt finiendus, quoniam & de homine, inquit Plinius, dicimus, & de negocio.

Veloce, à ueloce honoratus, à ueloci uero equo ſuperatus.

Vas huius uaſis, ut huius uadis. Itaq; genitiuus pluralis horum uaſuum.

Vaſi genitiuo ſingulari. I finita nomina genitiuo plurali rum ſyllabã capiunt, uaſorum, & nominatiuus erit hoc uaſum. Pluralis utriſq; communis eſt, hæc uaſa.

Volu-

Volucrium. Cicero De finibus bonorum & malorũ, necnon & Fabianus Naturalium cauſarum libro ſecundo & tertio. Volucrũ, Mœcenas in dialogo ſecundo, & conſuetudo, ut idem ait Plinius.

Vectigaliorum. Cicero ad Atticũ, Ait enim in ratione uectigaliorum ſuorum. Sed & de lege agraria uectigalium. at Varro de Bibliothecis ſecundo uectigaliorũ & Aſinius Pollio, Vectigaliorum reip. curam eſſe habendam. Vectigalium, Meſſala, De uectigalium Aſiæ conſtitutione. P. quoq; Rutilius de uita ſua lib. 4. Scaurus lib. tertio, Vectigalium ſe minus fructos. Macrob. I. Sat. cap. 4

Volgus huius uolgus. Varro Antiquitatum diuinarũ decimoquinto, Volgus rumorem.

Vulgu huius uulgu. Oppius de uita Caßij. Idem de uita prioris Africani opinante. Varro Hebdomadon nono, A uulgu condemnaretur.

Vetere, uetere uino. Varro de actionibus ſcenicis tertio, non ueteri.

Volucris non uolucer, ſed ut equeſter, ait Plinius dici debere.

Vnguis. Licinius Caluus in poemate, Vaga candida nympha quod ſecet ungui.

Vulturius. M. Aemilius Scaurus cõtra Quintum Cæpionem actione ſecunda, Nefarius uulturius, patriæ parricida. Cicero in Piſonem, Vulturius illius prouinciæ. Idem in eadem, Scaurus uulturius reipublicæ.

Vultur. Maro Aeneid. ſexto, Roſtroq; immanis uultur adunco: ut turtur. Vulturis, Ennius, Vulturis in ſyluis miſerum mandebat homonem. Priſc. lib. 6

Eadē Commi niani repetit lib. 1 Diomedes

De ablatiuo caſu.

Ablatiuus caſus ſingularis, ut ait Cōminianus grammaticus, quinque uocalibus terminatur, a, e, i, o, u. Semiuocalibus duabus m & s. Exceptis pronominibus, ut ab eodem, & ab hoc, & nominibus appellatiuis monoptotis, ut nequam, nugas.

Quæcunq; nomina a aut o productam habuerint, ea genitiuo plurali rum ſyllabam adſumunt, datiuo & ablatiuo is, ut ab hoc Catilina, horum Catilinarum, his et ab his Catilinis. Item ab hoc docto, horum doctorum, his et ab his doctis.

Quæ e finientur, ea producentur aut corripientur. Quæ producentur, ea genitiuo plurali rum ſyllabā aſſumunt, datiuo & ablatiuo bus, ut ab hac re, harū rerum, his & ab his rebus. Quæ corripientur, ea amiſſa e ultima genitiuo plurali um ſyllabā aſſumūt, datiuo & ablatiuo bus, ut ab hoc pariete, horum parietū, his & ab his parietibus. Sunt aūt quæ commutant declinationem prædictam, & genitiuum pluralem in ium faciunt, ut ab hoc fonte, horum fontium, his & ab his fontibus.

Quæ u finiuntur, ea ad integram formā genitiuo plurali um ſyllabam aſſumūt, datiuo & ablatiuo bus, ut ab hoc uerſu, horum uerſuum, his & ab his uerſibus.

Quæ i finientur, ea genitiuo plurali um aſſumūt, datiuo & ablatiuo bus, ut ab hoc agili, horum agilium, his & ab his agilibus, quæ detracta s litera, & adpoſita a, neutrum genus ex ſe facient, ut hæc agilia.

Quæ m & s habuerint, ea & plurali numero monoptota, ut nequam, nugas.

Alijs

Alijs de ablatiuo caſu & catholicis eius obſeruationib. ita placuit definire. Ablatiuus caſus numeri ſingularis, obſeruata nouiſſima ſyllaba literáue, facilē mōſtrabit rationē, quomodo declinare pluralē numerū debeamus.

Nomina quæ ablatiuo caſu, numero ſingulari a litera finiuntur, adiecta e litera faciunt nominatiuum & uocatiuum pluralem, ut ab hac Muſa, hæ Muſæ, & ô Muſæ. Remota autem e litera & adpoſita s, faciūt accuſatiuum pluralem, ut ab hac Muſa, has Muſas. Si remoueas s literam, & adponas rum ſyllabam, fiet genitiuus pluralis, ab hac Muſa, harum Muſarum. Sublatā autem de ablatiuo ſingulari a nouiſſima litera, & adpoſita is ſyllaba, fiet datiuo & ablatiuo plurali, ut ab hac Muſa, his & ab his Muſis. Nam deabus & filiabus, & quicquid huiuſmodi eſt, diſcernendi ſexus gratia, contra rationē receptum eſt.

Nomina quæ ablatiuo caſu numero ſingulari e litera producta finiūtur, adiecta s litera faciūt ſimiliter producta nouiſſima ſyllaba nominatiuum & accuſatiuum & uocatiuum pluralem, ut ab hoc & ab hac die, hi aut hæ dies, hos aut has dies, & ô dies. Remota s litera, & adpoſita rum ſyllaba, fiet genitiuus pluralis, ut ab hoc & ab hac die, horum uel harum dierum. Si remoueas rum, & adponas bus ſyllabam, datiuum & ablatiuum pluralem facies, ut ab hoc aut ab hac die, his & ab his diebus.

Nomina quæ ablatiuo caſu, numero ſingulari e litera correpta finiuntur, tam genere maſculino quàm fœminino adiecta s litera, nominatiuum & accuſatiuum

& uocatiuum pluralem faciunt, interdum producta ultima ſyllaba, ut ab hoc & ab hac diuite. hi & hæ diuites, hos & has diuites, & ô diuites.

Interdum correpta ultima ſyllaba nominatiuũ & uocatiuum pluralem faciũt, ut ab hoc Daphnide, *& ab hac* Bacchide, *hi* Daphnides *& hæ* Bacchides, *ô* Daphnides *& ô* Bacchides. *nam accuſatiuus hos* Daphnidas *& has* Bacchidas *facit. Sed hæc in* Græcis *nominibus obſeruari neceſſe eſt.*

In neutrali uero genere ablatiui ſingularis ultimã e literam in a literam uerte, & fiet nominatiuus, accuſatiuus, uocatiuus pluralis, ut ab hoc ore, hæc ora & ô ora. Genitiuum pluralem in omni genere, ablatiuus ſingularis correpta e litera finitus pari modo faciet, mutata e litera, aut in i cõuerſa, ſi adieceris um ſyllãbam, ut ab hoc & ab hac paupere, horum & harum pauperum, ab hoc & ab hac dite, horum & harũ ditiũ. Ex *hac eadem ſpecie ablatiui ſingularis, ſi e literã in i uertas, & adijcias bus ſyllabam, pari modo in omni genere fiet datiuus & ablatiuus pluralis, ut ab hoc hoſpite, & ab hac matre, et ab hoc ore, his & ab his hoſpitibus, matribus, oribus.*

Nomina quæ ablatiuo caſu numero ſingulari i litera finiuntur genere maſculino & fœminino, ſublata i ultima & adpoſita es ſyllaba producta, faciunt nominatiuum & uocatiuum pluralem, ut ab hoc & ab hac agili, hi & hæ agiles, & ô agiles. nam accuſatiuus iuxta regulam manente i litera debet enunciari, hos & has agilis,
139. *ut eſt apud* Salluſtium, *Omnis homines, ſed cum ad nominatiui & uocatiui formam conſuetudo tranſduxit.*

In

In neutrali autem genere, ad ſingularem ablatiuum adiecta a litera fiet nominatiuus, accuſatiuus, uocatiuus, pluralis. ut ab hoc agili, hæc agilia, et ô agilia. Genitiuũ uero pluralem in omni genere pari modo facies, ſi adijcias um ſyllabam ablatiuo ſingulari, ut ab hoc & ab hac agili, horum & harum agilium.

Item in omni genere datiuum & ablatiuũ pluralem facies, ſi ſingulari ablatiuo adijcias bus ſyllabam, ut ab hoc & ab hac agili, his & ab his agilibus.

Nomina quæ numero ſingulari, caſu ablatiuo o litera finiantur genere maſculino, ſublata o & adpoſita i, nominatiuum & uocatiuum pluralem facient, ut ab hoc Scauro, *hi* Scauri, *ô* Scauri. *Accuſatiuum autem pluralem facies, ſi ablatiuo ſingulari adieceris s literam, ut ab hoc* Scauro, *hos* Scauros. *In neutrali uero genere, ſi ablatiuo ſingulari ſublata u nouiſsima, a literam ponas, fiet nominatiuus, accuſatiuus, uocatiuus pluralis, ut ab hoc templo, hæc templa, ô templa. Pari autem modo & maſculino & neutrali genere fiet genitiuus pluralis, ſi ablatiuo ſingulari adijcias rum ſyllabam, ut ab hoc* Scauro *horum* Scaurorum, *ab hoc templo horum templorũ. Datiuus quoq; & ablatiuus pluralis & maſculino & neutro genere pari modo fiet, ſi ablatiuus ſingularis ſublata o litera is ſyllabam ponat, ut ab hoc* Scauro *& ab hoc templo, his & ab his* Scauris, *his & ab his templis.*

Nomina quæ ablatiuo caſu numero ſingulari u litera finiuntur, maſculino & fœminino genere adiecta s litera faciunt nominatiuum & accuſatiuum & uocatiuum pluralem, ut ab hoc uerſu, & ab hac manu, hi uerſus,

& hos uerſus, ô uerſus: & hæ manus, has manus, & ô manus. In neutrali autem genere adiecta a litera, faciũt nominatiuũ et accuſatiuũ et uocatiuũ pluralẽ, ut ab hoc cornu, hæc cornua et hæc cornua, & ô cornua. genitiuũ uero pluralẽ in omni genere pari modo facies, ſi adijcias ablatiuo ſingulari um ſyllabam, ut ab hoc uerſu, ab hac manu, & ab hoc cornu, horum uerſuum, harum manuum, horum cornuum. Datiuus quoque & ablatiuus pluralis in omni genere pari modo fiet, ſi ablatiuo ſingulari u literam in i commutes, & adijcias bus ſyllabam, ut ab hoc uerſu, & ab hac manu, ab hoc cornu, his et ab his uerſibus, manibus, cornibus.

De formis caſualibus.

Diomedes libro 1 Formæ caſuales ſunt ſex, Senaria, Quinaria, Quaternaria, Trinaria, Bipertita, Simplex aut Vnica. Senaria forma eſt, quæ omnib. ſex caſibus uaria forma in declinationib. effertur, ut eſt unus, & ſolus, et nullus. nam declinamus hic unus, unius, uni, unum, ô une, ab uno. Quinaria forma eſt, quum datiuus & ablatiuus ſociantur in declinationibus, ut eſt doctus & bonus, Quaternaria forma eſt, quum inuenitur nominatiuus idem qui & uocatiuus, & genitiuus idem qui & datiuus, ut res, ſpes, & reliqua huius ordinis. Ternaria forma eſt, quæ in neutralibus nominibus inuenitur, in quibus nominatiuus & accuſatiuus & uocatiuus ſociãtur, ut ſcamnum, ſcrinium, datiuus & ablatiuus, huic ſcamno & ab hoc ſcamno, & cætera. Non minus hæc forma etiam in communibus nominibus inuenitur his literis finitis, in quibus nominatiuus, genitiuus, & uocatiuus ſociantur, ut facilis, gracilis,

datiuus

datiuus & ablatiuus huic facili & ab facili. Bipertita forma eſt, quæ in neutralibus nominibus u litera finitis eſt, quibus nominatiuus & accuſatiuus & uocatiuus ſociantur, ut genu, ueru. genitiuus datiuum & ablatiuum ſegregatum ab his producit. dicimus enim hoc genu, huic genu, & ab hoc genu. Vnica aut Simplex forma eſt, quæ in monoptotis nominibus inuenitur, ut nequam. dicimus enim in omnibus caſibus ſimiliter, hoc nequam, huius nequam, huic nequam, hoc nequam, ô nequam, ab hoc nequam. Pluralis uerò numerus quaternariam habet, cum inuenitur nominatiuus idem qui & uocatiuus, & datiuus idem qui & ablatiuus, ut ſunt docti & probi. Ternaria forma eſt, in quibus nominatiuus, accuſatiuus, uocatiuus pluralis ſociantur, & datiuus & ablatiuus, ut ſunt ſcrinia & parietes.

Deeſt aliquid ad finem huius libri, quod uidetur fuiſſe quaſi ἀνακεφαλαίωσις formarum caſualium.

Libri primi finis.

FL. SOSIPATRI CHARISII INST. GRAM. LIBER SECVNDVS.

DE DEFINITIONE.

Definitio eſt oratio, quæ id de quo quæritur, aperte deſcribit, & determinat.

De Genere.

Genus eſt dictio qua plures continentur ſpecies, ut animale & inanimale.

De Specie.

Species eſt dictio originem trahens à genere, paucioribus confuſa ſignificationibus, quàm genus, ut homo, arbor.

De Oratione.

Oratio eſt ore miſſa & per dictiones ordinata pronunciatio, ut oris ratio.

De partibus orationis.

Orationis partes ſunt octo, Nomen, Pronomen, Verbum, Aduerbium, Participium, Coniunctio, Præpoſitio, Interiectio.

De Nomine.

Nomen eſt pars orationis cum caſu, ſine tempore, ſignificans rem corporalem, aut incorporalem, proprie communiterúe. Proprie, ut Roma, Tyberis. Communiter, ut urbs, ciuitas, flumen.

Nomina propria ſunt, aut appellatiua. Propria hominum tantummodo, quæ in ſpecies quatuor diuiduntur,

Prænomen

Prænomen, Nomen, Cognomen, Agnomen, ut Publius Cornelius Scipio Africanus. nam nomina cognominibus ex aliqua ratione aut uirtute addũtur, ut Africanus, Creticus, Aſiaticus, Numantinus, & his ſimilia. Prænomen ergo eſt, quod nomini præponitur, ut Publius. Nomen quod familiæ originem declarat, ut Cornelius. Cognomẽ quod nomini ſubiungitur, ut Scipio. Agnomen quod extrinſecus adijci ſolet, ut Africanus. Appellatiua autem, quæ generaliter communiterq́; dicuntur, quæq́; in duas ſpecies diuiduntur, quarum altera ſignificat res corporales, quæ uideri tangiq́; poſſunt, ut eſt homo, terra, mare: altera incorporales, ut eſt pietas, iniuſtitia, dignitas, quæ intellectu tantum percipiuntur, uerum neq; uideri, neq; tangi poſſunt.

Nomini accidunt, Qualitas, Genus, Figura, Numerus, Caſus. Qualitas eſt qua intelligitur proprium ſit an appellatiuum. 16.

Genera nominum ſunt quatuor, aut, ut quibuſdam placet, quinq;. Maſculinum, Fœmininũ, Neutrum, Commune, Promiſcuum. Maſculinum eſt, cui numero ſingulari, caſu nominatiuo pronomẽ præponitur hic, ut hic præceptor. Fœmininum eſt cui numero ſingulari caſu nominatiuo, pronomen præponitur hæc. ut hæc ſchola. Neutrum eſt, cui numero ſingulari, caſu nominatiuo præponitur hoc, ut hoc ſcrinium. Commune enim fit duobus modis. ſunt cõmunia aut ex genere maſculino & fœminino, ut hic et hæc canis, aut ex genere maſculino, fœminino & neutro, ut hic & hæc & hoc felix. Promiſcua etiam ſunt nomina, quæ græci Ἐπίκοινα appellant, ut

paſſer

paſſer, aquila, muſtela. hæc enim ſub uno genere duorum habēt intellectū. nam paſſerem fœminam accipimus & aquilam & muſtelam, quæ maſculino quoq; genere intelligimus, quamuis fœminino genere tantum dicantur.

Figura in nominibus aut ſimplex eſt ut fœlix, aut compoſita, ut infœlix. Componuntur autem nomina modis quatuor, ex duobus integris, ut ſuburbanum. ex duobus corruptis, ut opifex, artifex. ex integro & corrupto, ut ineptus. ex corrupto & integro, ut omnipotens. aliquando ex compluribus, ut inexpugnabilis.

Numeri ſunt duo. Singularis ut hic præceptor. Pluralis, ut hi præceptores. Dualis enim apud Romanos nō eſt. Sunt quædam ſemper ſingularia, ut aurū, oleum. quædam ſemper pluralia, ut ſordes, mœnia. quædam ſingularem pluralemq́; numerum cōmuniter ſignificantia, ut dies, nubes. quædam poſitione ſingularia, intellectu pluralia, quæ græci περιληπτικὰ nominant, ut populus, concio. quædam poſitione pluralia, intellectu ſingularia. ut Mycenæ, Cumæ, Thebæ, Athenæ.

Caſus ſunt, ut quidam uolunt, ſex, ratione tamē ſunt quinq;. Genitiuus, Datiuus, Accuſatiuus, Vocatiuus, Ablatiuus. Nominatiuum enim optime caſum eſſe noluerūt, quoniam quidem ſit poſitio aut recta nominis aut declinationis regula, quem nominatiuū græci non πτῶσιν, ſed ὀρθὴν aut εὐθεῖαν uocant. καταχρηστικῶς tamen nominatiuum caſum dicimus.

Sed quædam nomina per omnes figuras uariantur, quædam nomina inueniuntur, quæ flecti non poſſunt. ut frugi, nequam, nihili. Adijcitur à diligentioribus etiam

ſeptimus

ſeptimus caſus. ubi enim re aut loco dicimus, ablatiuo utimur, ubi autem reuera dicimus ſeptimo magis caſu utimur, ut eſt illud, Et ignem fomite capit. Spe poſſe confugere, & Ducente deo. Et ut generaliter dicam, per paſſiuum modum ablatiuo utimur, ſeptimo caſu per actiuum modum.

Quædam quatuor aut tribus caſibus tantum flectuntur, ut Iuppiter *nominatiuo & uocatiuo caſu, &* Opis. *nam in ſingulari genitiuum inuenimus.*

Quædam ſunt quæ gentem ſignificant, ut Afer, Dacus, Hiſpanus. *Alia patriam, ut* Troianus, Romanus. *Alia numerum, ut unus duo. Alia ordinem, ut primus, ſecundus. Alia qualitatem, ut bonus, malus, magnus, albus, niger. Alia quantitatem, ut procerus, altus, magnus, ſublimis, humilis. Alia ab accidentibus aut conſequentibus trahuntur, ut cæruleus, ruber, beatus, diues, pauper. Sunt quædam deriuatiua, quæ ab aliqua perſona propter coniunctionem generis declinantur, ut* Pelides, Aeacides, *quæ græci* πατρωνυμικὰ *appellant. Quædam poſſeſsiua, ut* Euandrius, Aeneius. *Ex hac ſpecie,* Aeneia *puppis Prima tenet, &* Romuleoq; *recens horrebat regia culmo. &* Phineia *poſtquam Clauſa domus. hæc Græci* κτητικὰ *appellant. Sunt diminutiua quæ ab abſolutis nominibus, adiecta in nouiſsima parte aut litera aut ſyllaba, capiunt diminutionem ſine ulla comparatione, ut montanus, montaniculus. ſcholaſticus, ſcholaſticulus. paruus, paruulus. adoleſcens, adoleſcentulus. Illud quoq; meminerimus, quod ſemper diminutiones generibus ſuis unde oriuntur conſonant, pauca diſſonant, ut rana ranunculus, unguis ungula, glandium glandula, beta betaceus, malua*

Diomedes lib. 1

Aen. x.
Aen. 8.
Aen. 3.

malua-

maluaceus, piſtrinum, piſtrilla, ut Terẽtius in Adelphis. Ad. 4.5.2.
Enſis enſicula, & enſiculus, Plautus in Rudente.

Chariſius ſupra eadem

Monoptota uerò nomina, & hæc quæ natura ſingularia ſunt hypocoriſmata non recipiunt, neq; elementa. Item fluminum, & montium nomina, & urbium. Item deorum & hominũ nomina propria. Item dies feſti. Item literarum elementa. Item numeri diminutionem, quam Græci ὑποκορισμὸν appellant, non recipiunt.

Sunt etiam quæ ab his ῥηματικὰ dicuntur, nos non abſurde uerbalia diximus, ut à uerbo lego lectio, & dico dictio, & oro oratio, & raptor & percuſſor, ex eo quod eſt rapio, percutio. Quædam generalia ſunt γενικὰ, quibus multa continentur diſsimilia. ut animal, arbor. ex his naſcuntur ſpecialia, quæ tamen inſunt originibus ſuis generalibus, ut homo, equus, taurus, laurus, pinus, fraxinus. Quædam ficta ſunt à ſono uocis ποιητικὰ, ut ſtridor, clangor, hinnitus, ululatus, fremitus, mugitus. Quædam deſcendunt ab aduerbijs, ut externus, heſternus, hodiernus, craſtinus, ſerus, nimius, citus. Alia à participijs, ut ludibundus & laudabundus. Sunt etiam quæ à græcis ἐπίθετα dicuntur, quæ quibuſcũq; perſonis adijciuntur, laudandi gratia aut uituperandi. Laudandi. ut, Lauſus equum domitor, debellatorq; ferarum. Aen. 7.
Vituperandi. Et ipſe doli fabricator Epeus. Aen. 2.
Sed hæc nomina quanquã ſpecies ſunt nominum, abſolute tamen nomina dicuntur, & ſingulis rebus perſoniſue appoſita ſunt. Sunt quædam nomina, quæ per ſe ſine alterius partis orationis adminiculo, intelligi non poſſunt, quæ græci dicunt τῶν πρός τι, id eſt, ad aliquid, quæ non poſſunt

Eadem habet libro primo Diomedes

ſunt

ſunt intelligi ſola, ut pater, mater. iungunt enim ſibi & illa propter quæ intelliguntur. Sunt his ſimilia, quæ græci dicunt τῶν πρός τί πῶς ἔχοντα, id eſt ad aliquid quodammodo habentia, ut dexterior, ſiniſterior. Sunt quoq; quædam ὁμώνυμα, quæ una loquela plura ſignificant, ut nepos, acies. ſignificat enim nepos & certum cognationis gradum, & rei auitæ conſumptorem, ſimiliter acies oculorum, & ferri, & exercitus. Quædam συνώνυμα quæ plurimis loquelis idem tamen ſignificant, tanquã terra, humus. Enſis, *mucro, gladius. Quædam mediæ poteſtatis, quæ ſignificationẽ à coniunctis ſumunt, ut magnus, fortis. Hæc enim per ſe nullũ habẽt intellectum, & ideo à quibuſdam adiectiones uocantur, ut magnus uir, fortis exercitus. His & cõparatio accidit, quoniam aut in qualitate ſunt aut quantitate, magnus maior maximus, fortis fortior fortiſsimus.*

Nõ omnia nomina gradus cõparationis recipiũt, ſed ſola quæ in qualitate ſunt, aut in quãtitate. cætera autem non habent conlationẽ, ut quæ corpus ſignificant, ut homo, arbor. aut quæ gentes, ut Græcus, *Hiſpanus. aut quæ numerũ, ut unus, duo, aut quæ ordinẽ, ut ſecũdus, tertius. aut quæ ad aliquid referũtur, ut pater, frater. Quædã nomina quãuis qualitatẽ ſignificẽt, gradus tamẽ cõlationis non recipiunt. ut mediocris, ſobrius, rudis, grandis. non enim fit mediocrior, ſobrior, rudior, grandior. Sed cum ſint cõparationis gradus tres,* Poſitiuus, *ut fortis,* Cõparatiuus, *ut fortior,* Superlatiuus, *ut fortiſsimus, de quibus iam loco ſuo expoſuimus, inuenimus non in omnibus nominib. tres gradus perſeuerare, aliquãdo primus tantum* L.6.3.

gradus

gradus inuenitur, ut mediocris. Aliquando primus & ſecundus, ut ſenex ſenior, iuuenis iunior aut iuuenior. Aliquando primus & tertius, ut pius piiſſimus. nam pro ſecundo gradu, magis aduerbium ponimus, ut magis pius. Aliquando ſecundus & tertius, ut ulterior ultimus. Aliquando tertius tantum, ut nouiſſimus.

Sunt quædam etiam nomina quæ ſicut nata ſunt, efferuntur. ut mons, ſchola. Sunt item noua ſuperlatiua, quæ abſolutum non habent, ſed aduerbiū, ut citerior, citimus à citra. inferior infimus ab infra, ſuperior ſuperrimus à ſupra, prior & primus ab aduerbio prius, ut peior peſſimus ab aduerbio peius. Quædam ſunt quæ diuerſis figuris in conlationem ueniunt, ut malus peior peſſimus, bonus melior optimus. his enim per omnes tres gradus comparatio proceſſit, nec tamen unam formam nominis tenuit. Sunt alia abſoluta, quæ nullo quidem gradu comparationis figurantur, recipiunt tamen conlationem, ſi illis magis aduerbium iungatur, ſicut ſuperius dictū eſt, ut magis rudis, magis pius, maxime rudis, maxime pius. Similiter ſi & econtrario minus & minime adduntur. Vtimur autem gradu comparatiuorum in uno & altero, propè æqualibus ac ſimilibus, nam diſſimilium comparatio nulla eſt, ut hi duo uiri fortes, ſed hic altero fortior. Item comparatiuus & his qui ſui generis ſunt, & his qui alterius ſunt, comparatur. ut equus uelocior equo dicitur, qui eiuſdem generis eſt, item uelocior cane, qui alterius generis eſt. Superlatiuus uerò gradus omnibus his tantum qui ſui generis ſunt, præponitur, nam uelociſſimus equus non dicitur, niſi equis comparatus. Itaq; ſuperla-

Diomedes li. 1. Priſ. lib. 3

ſuperlatiuus gradus aut omnib. ſui generis præponitur, ut, O Danaûm fortiſsime gentis Tydide: aut nullis. Scito autem comparatiuum gradum ablatiuum caſum trahere numeri tam ſingularis quàm pluralis, ut doctior illo, doctior illis. Superlatiuum uerò, genitiuum trahere caſum & tantũ plurali numero iungi, ut iuſtiſsimus omnium.

DE PRONOMINE.

Pronomen eſt pars orationis, quæ poſita pro nomine minus quidem, penè idem tamen ſignificat. Pronomini accidunt Qualitas, Genus, Figura, Numerus, Caſus, Perſona. Qualitas pronominum finita eſt aut infinita. Finita quæ notat certã perſonam, ut ego. Infinita eſt quæ cuilibet perſonæ poteſt aptari, ut quis, qualis, quantus, qualis. Genera pronominum ſunt quatuor, Maſculinum ut hic, Fœmininum ut hæc, Neutrũ ut hoc, Cõmune ut ego. Figura in pronominibus aut ſimplex eſt ut quis, aut compoſita ut quiſquis. Numeri ſunt duo. Singularis, ut qualis. Pluralis ut quales. Cõmunis quoq; numeri inuenitur ut qui. Dicimus enim qui uir & qui uiri. Caſus pronominum totidem ſunt, quot & nominum. Perſonæ pronominum ſunt tres. Prima ut ego. Secunda ut tu. Tertia ut ille.

Sunt pronomina ad aliquid dicta, ut meus, tuus. nam & hæc ſine aliquo nõ poſſunt ſola intelligi. Pronominũ declinationes finitæ ſiue abſoluta: hic, huius, huic & cætera. ſed uocatiuum habere non poteſt, quia nemo dicit, ô ego, niſi exclamatio ſit, ut apud Horatium, O ego in-

felix quem tu fugis. nec pluralem habet uocatiuum, niſi ſi æque exclamatio ſit, ut cum dicimus, O nos felices. Pronomen hoc, id eſt, nos trium generum eſt cōmune. Non eſt tamen repudianda illorum ſententia, qui dixerunt in quibuſdam pronominibus uocatiuum non poſſe cadere, cum etiam pene in omnibus pronominibus nō debeat eſſe nominatiuus. Sed nos non quoniam refragamur rationi, uocatiuum adijcimus, ſed quoniam contextum declinationis habere uolumus, inſtruendi gratia fecimus mentionem. Quanquam non ſolum uocatiuum non inuenimus, uerumetiam in quibuſdam caſibus deficere uidemus.

Hic quoq; pronomen omnium generum eſt cōmune, ut dicimus hic huius, hæc huius, hoc huius. & iſte iſtius, iſta iſtius, iſtud iſtius, iſtuc.

Palæmon in arte ſua — *Ipſum quare non ipſud, ut illud & iſtud? quoniam ueteres nominatiuum non ipſe dicebant, ſed ipſus. quod etiam in Comœdijs ueteribus inuenimus. Ille illius, illa illæ & illius, Illud illuc illius.*

u. — *Infinita quis & qui cuius, quæ cuius, quod cuius, ſed ueteres nominatiuum pluralem ques dixerunt, regulam ſecuti, unde etiam datiuus manſit in conſuetudine, nam dicimus quibus pro quîs. Nonnunquam dicimus quiſque cuiuſq;, quæq; cuiuſq;, quodq; cuiuſq;, cumq; in omnibus caſibus indeclinabile manet poſtremum. Alius alius, alia alius, aliud alius. ſed ueteres alia aliæ aliæ. Alter alterius, altera alterius, alterum alterius. Neuter neutrius, neutra neutrius, neutrum neutrius. ſed ueteres neutra neutræ neutræ. Vter utrius πότερος, utra utrius, utrum utrius. ſed ueteres utra utræ utræ. Vterq; utriuſq;, utraq; uſq;*

uſq;,utrunq; uſq;.ſed ueteres utraq; utræq; utræq;. Que per omnem declinationem poſtremum æque manet. Alteruter alterutrius, alterutra alterutrius, alterutrum alterutrius.ſed ueteres alterutra alterutræ alterutræ. Vnus unius,una unius,unũ unius.ſed ueteres una unæ unæ. Vnuſquiſq; uniuſcuiuſq;, unaquæq; uniuſcuiuſq;, unumquodq; uniuſcuiuſq;, ſed ueteres unaquæq; unæcuiuſq;. Quidam cuiuſdam, quædam cuiuſdam, quoddam cuiuſdam.poſtrema ſyllaba manet in omnibus caſibus indeclinabilis. Aliquis alicuius,aliqua alicuius, aliquid alicuius. antiqui aliques dicebant.unde manſit aliquibus,ſed ueteres aliqua aliquæ aliquæ. Vllus ullius, ulla ullius, ullum ullius.ſed ueteres ulla ullæ ullæ. Nullus nullius,nulla nullius,nullũ nullius.ſed ueteres nulla nullæ nullæ. Totus totius,tota totius, totum totius. ſed ueteres ſimiliter ſuperioribus. Hic qualis qualis,huius qualis qualis,hoc quale qualis. Hoc pronomen quod eſt qualis, item quod ſequitur talis, cõmunia ſunt maſculini & fœminini generis, hic talis talis,hæc talis talis,tale talis. Itẽ quantus quanti,quanta quantæ,quantũ quanti. Tantus tanti,tanta tæ, tantum ti. Quotus quoti,quota quotæ, quotum quoti.

Poſſeſsiua, Meus mei,mea meæ,meum mei. ſed ueteres mius pro meus dicebant, ut merito & uocatiuus ſecundum regulam manſerit ut ſic ſit. Omnia quæ nominatiuo ante us nouiſsimam ſyllabam i habent, uocatiuo i terminantur, ut hic Salluſtius ó Salluſti, hic Orontius ó Oronti, hic Lucilius ó Lucili.ſic & mius ó mi, & iam ordine ſuo hanc quoq; regulam adnotauimus. Tuus tui, tua tuæ,tuum tui.

Priſc.lib. 13 ait idem Celſum quoq; oſtendiſſe

Ex his pronominibus ſunt aliquot, quæ aduerbialiter quodammodo intelligentur, ſed & ſi qua alia pronomina incident, adnotare non pigebit. Idem eiuſdem, eadem eiuſdem, idem eiuſdem. Quiſpiam cuiuſpiam, quæpiam cuiuſpiam, quodpiam cuiuſpiam. Noſtras ueſtras. Nemo pronomen, non habet genitiuum, ut dicamus neminis, ut quibuſdam uidetur, ſicut & alius pronomen genitiuum non habet, ut dicamus alius, tametſi antiqui genitiuum alius producta us dixerunt, quorum auctoritatem ſecuti & nos accedimus. cuius nominatiuum ueteres non tantum alius dixerunt, ſed etiam alis, ſicut & Salluſtius, Alis alibi ſtantes, omnes tamen aduerſis uulneribus conciderunt. Conuincitur uero hæc opinio auctoritate Plauti, qui ita dixit in captiuis, Neminis miſereri certum eſt, quia mei miſeret neminem.

Diomedes lib. 1. ad uerbum

Vtitur et Catullus Epigrãmatis, Coniugiũ quod nõ fortior auſit alis. ita enim manuſcriptũ quoddam

Alijs ita placuit de pronominibus diſſerere. Pronomina ſunt quæ & ipſum & cuius quod eſt ſingulariter indicant. Sunt quæ & contrario utrunq; pluraliter & ipſos, & quod eorum eſt ſignificant, quæ exemplis manifeſtiora erunt. Vtrunq; igitur ſingulare, & quod eſt & cuius, quod in his intelligitur. meus tuus, mea tua, meũ tuũ. Vtrunq; pluraliter, noſtros ueſtros, noſtras ueſtras. nam ut in iſtis ipſis cuius quod eſt unum ſignificatur. ea autem quæ ſubiecta ſunt, pluraliter: meos tuos, meorũ tuorum. Horum animaduerſio à græcis notata eſt, neq; enim cum his ſolis cõmunis eſt nobis loquela, ſed etiam cum plurimis nationibus. Pronomina quædã ſicut nomina & participia referuntur ad aliquid. ut meus tuus, noſter, illius, illorum. nam & in his & in illis bina intelligimus.

Prono-

Pronominum alia ſunt Simplicia, alia Compoſita, ut hæc, ecquis, quænam, meapte, ſuapte, quiſpiam, quipiam, quodpiam, hoccine, & etiã eorundem, quorundam. Diſpar *præcedentibus natura eſt, ut tute, temet, ſemet, noſmet. nam met non eſt pars orationis, ſed adiectamentum quoddam accedit, qua ex cauſa nunquam hæ uoces ab his pronominibus ſeparari poſſunt: aut ſi ſeparantur, nuſquam utiles eſſe poſſunt, ut præpoſitiones & coniunctiones, cæteraq; lexis. ideoq; noua uocabula quidem propria habent omnes partes orationis, nec ipſæ ullis quàm pronominibus accedunt. nec enim ſignificatio eorum legitima magis quàm ſymbolica eſt.* In *his illud quoq; obſeruandum eſt, quod iſta omnia, quæ quaſi adiectamenta diximus, tam ſingulari numero quàm plurali accedunt. unum autẽ eſt quam, ſingulare. non enim ut quiſquam quenquam, ſic utiq;, quiquam, quoſquam dicimus.*

Pronomina à nominibus & participijs ita diſcernimus, ſi omni percunctationi reſponſionem ſuam exhibebimus. nam hoc quaſi proprium pronominis eſt. ut cum dictum ſit quis ſubiungas hic aut ille: aut cùm quas, has: aut qualis, talis: deinde quantus, tantus: mox, quot, tot.

Quædam pronomina ad aliquid pronuntiantur & utraq; ſignificatione ſingularia ſunt, ut meus, tuus. aut utraq; pluralia, ut noſtri, ueſtri. aut extrinſecus pluralia, intrinſecus ſingularia, ut noſter, ueſter. aut intrinſecus ſingularia, extrinſecus pluralia, ut mei, tui.

Per caſus pronomina, ita ut nomina declinantur, carẽtia ſcilicet uocatiuo caſu. nã alia ſunt quæ ad uocatiuũ caſum referuntur, neq; ſunt exdeclinata, ut tu uos. alia

accuſatiuo ablatiuoq́;,ut te. alia per ſingulares caſus de=clinantur,neq; ſunt caſualia,ut ego,tu,hic. mei, tui, hu=ius.mihi uel mi tibi,huic.me,te, hunc. Et pluraliter nos, uos,hos.noſtrorum,ueſtrorum,horum. nobis uobis, his. Item fœminina ſingularia. Ego tu, hæc. mea tua, huius. mi,tibi, huic. me, te, hanc. Pluraliter nos, uos hæ. no=ſtrum,ueſtrum,horum.nobis,uobis,his. Neutralia ſingu laria.ego,tu,hoc.mei,tui,huius.mi,tibi,huic.me,te,hoc. Pluraliter nos,uos,hæc.noſtrum ueſtrum,horum. nobis, uobis,his.nos,uos hæc.nobis,uobis,his.

Alijs ita placuit declinare, perſona prima ſingulari=ter.Ego mei mihi me ô à me. Pluraliter nos noſtrum no=bis ô nos à nobis. Secunda perſona ſingulariter. Tu tui tibi te à te. Pluraliter uos ueſtrum uobis uos ô uos à uo=bis. Tertia perſona ſingulariter. Ille illius illi illum ab il=lo. Pluraliter illi illorum illis illos illi ab illis. Fœminina ſingularia. Illa illius illi illam illa ab illa. Pluraliter illæ illarum illis illas illæ ab illis. Neutralia ſingularia. Il=lud illius illi illud ab illo. Pluraliter illa illarum illis illa illa ab illis.

Et alia pronomina ſimili modo numeri ſingularis. Iſte iſtius iſti iſtum iſte iſto. Pluraliter iſti iſtorum iſtis iſtos iſti iſtis.Fœminina ſingularia.Iſta iſtius iſti aut iſtæ iſtam iſta ab iſta, Pluraliter iſtæ iſtarum iſtis iſtas iſtæ iſtis.Neutra ſingularia.Iſtud iſtius iſti iſtud iſtud ab iſto, Pluraliter iſta iſtorum iſtis iſta ab iſtis.

Minus quàm finita maſculina ſingularia.Ipſe aut ip=ſus,ipſius aut ipſi, ipſi aut ipſo ô ipſe ab ipſo, Pluraliter ipſi rum ſis ſos pſi à pſis. Fœminina ſingularia. Ipſa ius aut

aut ipſæ, ipſi aut ipſæ, ipſam ipſa ab ipſa, Pluraliter ipſæ rum ſis ſas ſæ ſis.

Infinita maſculina ſingularia, Quis, cuius, cui, quem, qui à quo, Pluraliter ques quorum quis ques à quis.

Minus quàm finita maſculina ſingularia. Qui cuius cui quem qui à qui, Pluraliter qui quorum quibus quos ô qui à quibus. Fœminina ſingularia. Quæ cuius cui quam à qua, Pluraliter quæ quorum quis quas quæ à quis. Neutra ſingularia, Quod aut quid cuius cui quod aut quid ô quod aut quid à quo aut à qui. Pluraliter quæ quorum aut cuium quis aut quibus quæ quis aut quibus.

Minus quàm finita maſculina ſingularia. Is eius ei eum is ab eo. Pluraliter ij eorum eis eos ij ab ijs. Fœminina ſingularia. Ea eius ei eam ea ab ea, Pluraliter eæ earum is eas eæ ab ijs. Neutra ſingularia, Id eius ei id id ab eo, Pluraliter ea eorum ijs ea ab ijs.

Poſſeſsiua ad aliquid maſculina ſingularia. Meus mei meo meum à meo, Pluraliter noſtri noſtrorum noſtris noſtros noſtri à noſtris. Fœminina. Mea æ æ am à mea, Pluraliter meæ arum meis meas æ à meis. Noſtræ rum is as æ à noſtris. Neutra ſingularia. Meum i o meum à meo. Pluraliter noſtra noſtrorum is a à noſtris. Maſculina ſingularia. Tuus tui tuo tuum us à tuo. Pluraliter ueſtri ueſtrorum is os i à ueſtris. Fœminina ſingularia. Tua æ æ am a à tua, Pluraliter ueſtræ ueſtrarum is as æ à ueſtris. Neutra ſingularia. Tuum i o um um à tuo. Pluraliter ueſtra rum is a a à ueſtris.

Intrinſecus ſingularia & extrinſecus pluralia ma-

ſculina. Mei meorum meis meos à meis. Fœminina. *Meæ mearum meis meas, meæ, à meis.* Neutra. *Mea, meorum, meis, mea, mea, à meis.* Maſculina. *Tui tuorum tuis tuos tui à tuis.* Fœminina. *Tuæ tuarũ tuis tuas tuæ à tuis.* Neutra. *Tua tuorum tuis tua à tuis.*

Intrinſecus plurale, extrinſecus ſingulare. Maſculina. *Noſter noſtri noſtro um er à noſtro.* Fœminina, *Noſtra æ æ am noſtra à noſtra.* Neutra. *Noſtrum i o m m à noſtro.* Maſculina, *Veſter i o m r à ueſtro.* Fœminina, *Veſtra ueſtræ æ am a à ueſtra.* Neutrum, *Veſtrum i o m m à ueſtro.*

Intrinſecus ſingulare, extrinſecus ſingulare, in tertia perſona maſculino ſingulari. *Suus ſui ſuo ſuum ſuus à ſuo,* Pluraliter, *ſui orum is os ſui à ſuis.* Fœminina ſingularia, *Sua æ æ am à ſua,* Pluraliter *ſuæ rum is as æ à ſuis.* Neutra, *Suum i o m m à ſuo,* Pluraliter *ſua orum is a a à ſuis.* Item maſculina ſingularia. *Vter utrius tri um uter ab utro.* Pluraliter *utri rum utris os tri ab utris.* Fœminina ſingularia, *Vtra utrius aut utræ utri aut utræ am a ab utra,* Pluraliter *utræ rum ris as æ ab utris.* Neutra ſingularia, *Vtrum, tri o m m ab utro.* Pluraliter *utra rum is tra tra ab utris.* Item maſculina ſingularia, *Alter us i m r ab altero,* Pluraliter *ri rum ris ros i ab alteris.* Fœminina ſingularia, *Altera us ræ ram a ab altera,* Pluraliter *alteræ rum is as ræ ab alteris.* Neutra ſingularia. *Alterũ ri ro rum rum ab altero,* Pluraliter *altera rum is altera ra ab alteris.* Item maſculina ſingularia. *Alius alij uel alius, alio uel alij, aliũ us ab alio.* Plur. *alij rum alijs os ij ab alijs.* Fœminina ſingul. *Alia æ æ am a ab*

a ab alia, Pluraliter aliæ rum ijs as æ ab alijs. Neutra ſingularia, Aliud alij alius alio alij aliud aliud ab alio, Pluraliter alia aliorum alijs alia alia ab alijs.

Præpoſitiua maſculina ſingularia. Quantus quanti to tum tus à to. Fœminina ſingularia, Quanta æ æ am ta à quanta. Neutra ſingularia, Quantum ti to tum tum à quanto. Pluraliter maſculina, Quãti rum is os ti à quantis. Pluraliter fœminina, Quantæ rum tis tas tæ à quantis. Pluraliter neutra, Quanta torum tis ta ta à quantis.

Subiunctiua maſculina ſingularia, Tantus ti to tantum tãtus à tãto. Fœminina ſingularia, Tanta tæ tæ tan ta à tanta. Neutra ſingularia, Tantum ti to tum tũ à tanto. Pluralia maſculina, Tanti orum is os ti à tantis. Pluralia fœminina, Tantæ tantarum tis tas tæ à tantis. Neutra pluralia, Tanta tantorum tis ta ta à tantis.

Communia ſubiunctiua maſculina & fœminina ſingularia, Talis lis li lem lis à tali, Pluraliter Tales iũ talibus tales les à talibus. Neutra ſingularia, Tale lis li le le à tali. Pluraliter Talia taliũ talibus talia talia à talibus.

Sunt & alia pronomina quæ ſimili modo declinantur, Quiſq;, quicunq;, quiſcunq;.

DE VERBO.

VErbum eſt pars orationis adminiſtrationem rei ſignificans cum tempore et perſona numeriſq;, carens caſu. Verbo accidunt Qualitas, Genus, Figura, Numerus, Modus, Tempus, Perſona, Cõiugatio.

Qualitas uerborum finita eſt aut infinita. Qualitas uerborum finita eſt, quæ notat certum numerũ, certum tempus, certam perſonam, ut ego ſcribo: Infinita eſt,

quæ nihil certum habet, ut legere & ſcribere. Hæc enim in omnibus numeris, temporibus, perſonis infinita ſunt. Cæterũ legiſſe, ſcripſiſſe dicuntur quidem finita, ſed tempore ſolum finita ſunt.

Verborum genera ſunt quinque. Actiuum, ut lego, ſcribo. Paßiuum, ut legor, ſcribor. Neutrũ, ut ſedeo, curro. Commune, ut adulor, criminor. Deponens, ut luctor, conuiuor. Præterea ſunt & imperſonalia, ut ſedetur, itur, uidetur. non minus & illa imperſonalia dicuntur, ut tædet, pudet, pœnitet.

Quibuſdam placuit uerborum genera eſſe quatuor. Agens, Patiens, Commune, Neutrum. Agens uerbum intelligitur, quod o litera terminatur, & adſumpta r litera fit patiens, ut moneo, ſcribo. Participia habet duo, inſtantis temporis & futuri, ut monens, ſcribens, moniturus, ſcripturus. Adſumpta r litera, facit paßiuum, ut moneor, ſcribor. quod participia habet duo, præteriti temporis & futuri, ut monitus, monendus, ſcriptus, ſcribendus. Ergo actiuum ſine paßiuo non eſt, neq; paßiuum ſine actiuo. Nam ubi eſt qui facit, neceſſe eſt ut ſit qui patiatur. Commune uerbum intelligitur, quod r litera terminatur, & eandem nunquam amittit, & in duas cadit poteſtates, agentis & patientis, ut conſolor, criminor. dicimus enim conſolor illum & ab illo. non enim facit conſolo, crimino. Participia habet quatuor, ſecundum formam quidem actiuam, præſentis temporis & futuri, ut conſolans, conſolaturus: criminans, criminaturus: ſecundum formam autem paßiuam, præteriti temporis & futuri: ut conſolatus, conſolandus: criminatus

tus,criminandus,& ſimilia,ut oſculor, ludificor,depopulor, blandior. Neutrum uerbum intelligitur, quod habitum ſignificat, o litera terminatum, & non accipit r literam ut faciat patiens, ut ſedeo,ambulo. non enim facit ſedeor, ambulor. Participia habet duo, inſtantis temporis & futuri, ut ambulans, ambulaturus, ſedens, ſeſſurus. Ideo autem neutralia dicuntur,quod neque adficiunt,neque patiuntur,ut ſto,iaceo,algeo,ſitio, eſurio,curro,uenio.

Etiam quintum genus uerborum alij dixerunt, ſimplex aut deponens,de quo dicendum eſt. Simplex aut deponens uerbum intelligitur quod r litera terminatur,& eandem habet poteſtatem agentis,ut luctor,iraſcor. nõ enim facit lucto,iraſco. Participia habent tria, præſentis,præteriti,futuri,ut luctans,luctatus,luctaturus,& ſimilia ſequor,conor. Luctandus non dicimus: luctandum tamẽ dicimus,figura illa qua in omnibus uerbis utimur, ut luctandum mihi eſt,eundum eſt,gaudendum mihi eſt, ſtandum mihi eſt,ueniendum eſt.

Item è contrario quod forma agendi ſignificat patientiam,ut ueneo,uapulo,ardeo,flagro. utraq; uerba in neutrorum ſpecie quidam poſuerunt, alij ſupina dixerunt. Participia habet duo,præſens & futurũ,præſens ut uapulans,futurum ut uapulaturus. Errauerunt qui in neutrorum ſpecie iſta uerba poſuerunt. nam in neutris uerbis aut aliquot partibus r litera admittitur,aut ſignificationem quodammodo paßiuam exprimunt, ut in imperſonalibus ſedetur,ambulatur, etiam ambulatum eſt. in infinitis quoq; ambulari dicimus.

Alijs placuit omnium omnino uerborum genera eſſe tria, Actiuum, Paßiuum, Habitiuum, & ita diſtinguunt. Actiuum eſt, quod facere quid ſignificat, ut lego. aut corporis motum ſignificans, ut uro. aut animi, ut prouideo. Paßiuum eſt actiuo contrarium, quod pati quid ſignificat, ut uror. Hæc quoq;, ut ſuperius dictum eſt, habent animi motum ſignificantia. nam & facit namq; cogitur cor ſalior. Habitiua, quæ per ſe quid fieri aut eſſe ſignificant, ut naſcitur, creſcit, oritur. Hæc quaſi indifferentia à paßiuis repugnant, & paßiua & actiua tantummodo ſunt.

Actiuorum autem ſpecies ſunt duæ, quarum una paßiuum non habet, ut ambulat, currit: altera habet, ut iubet, docet. Paßiuorum quoque ſpecies ſunt totidem, quarum una eſt quæ natura pati quid ſignificat, ut moritur, ſeneſcit, quibus etiam illa adnumerantur, quæ per ſe quidem uenire ſignificant, ut cadit, labitur, tremit, mœret: cum illi qui patitur accidere quid ſignificatur, ut uerberatur, uritur.

Eſt & aliud genus quod commune uocatur, ut uador, ulciſcor: quædam & tempus, & perſonam, et numerum ſignificant, ut lego, ſcribo. eſt enim & inſtantis temporis, & perſonæ primæ, & numeri ſingularis ſignificatio. Quædam uero ſine perſona ſolam rem per tempora oſtendunt, ut currebatur, curretur, curritur. Item & pluralia fieri, neque ad perſonam referri poſſunt, at eadem compoſita habent in eadem forma. nam ſignificant quaſi percurritur, inambulatur, & in paßiuam perſonam referuntur & numerum. dicimus enim percurritur campus

pus,perambulatur forũ,circuitur ciuitas,aditur magiſter

Similiter hæc ſiue ſimplicia, ſiue compoſita ſine numero perſonaq́;,cum tempore tamen oſtenduntur,ut decuit,decet,decebit,oportet,licet,tædet,pudet,piget. His enim cum adijcitur nomen aut pronomen, perſonam deſignant,quaſi decet illum, tædet Caium. Eadem ad præteritum tempus relata tribus modis intelligũtur. nam partim duplicantur addito aliquo uerbo,ut tædet,tæſum eſt: partim ſine adiectione,ut decet,decuit,nec enim dictum eſt tæduit, ut tæſum eſt: nec rurſus tæduit, ut decuit dici poteſt. Quædam ſpecies eſt eorum quæ in utramque formam cadant, ut licuit, licitum eſt: puduit, puditum eſt. Quædam ſunt actiua paßiuorum figura enunciata,ut teſtificatur, execratur. melius autem erat dicere teſtificat,quaſi teſtem facit: ut amplificat, quaſi amplum facit,atque execrat,ut obſecrat,quàm teſtificatur,execratur,quaſi ipſe ab alio. Quædam ſunt è contrario paßiua quæ ſpeciem actiuorum obtinent,ut ueneo per præconẽ,ardeo amore, fio magiſtratus,uapulo pendens. Quædam ſunt neutra,& inceptionem ſignificãt, ut tepeſcit, frigeſcit,caleſcit.ex quibus habitiua fiunt cum inceptionem tranſierint,ut tepet,friget,callet,pallet.

Quum omnia uerba aut actione actiua, aut paßione paßiua,aut habitu habitiua dicantur, non immerito habitiua cum actiuis adnumerantur,quæ habent ἐνέργειαν*,ut cernit,uidet,aſpicit. at contraria eorum* καταχρηστικῶς *nominantur paßiua, nullum enim* πάθος *habent,quæ cernuntur ab alijs ſiue uidentur. Amatur item & ſuſpicitur,auditur & excuſatur, defenditur,quo-*

niam

niam non minus hæc in præſentes, quàm in abſentes cadunt, qui illa etiam ignorare poſſunt.

Sunt uerba quædam ſine dubio actiua, ut ſcio, uolo, quibus quum acceſſerint aduerbia, ſunt habitiua, ut nolo, neſcio. talis eſt hæc aduerbij natura, ut additum uerbo contrariam ſignificationem faciat.

Figura uerborum aut ſimplex eſt, ut ſcribo: aut compoſita, ut inſcribo.

Numeri ſunt duo, ſingularis, ut ſcribo: pluralis, ut ſcribimus.

Donatus in arte ſecũda *Modi ſunt ſeptem, Indicatiuus, Imperatiuus, Promiſſiuus, Optatiuus, Cõiunctiuus, Perpetuus, Imperſonalis.*

Tempora uerborum ſunt tria, Præſens, ut lego: Præteritum, ut legi: Futurum, ut legam.

Alijs ita diſſerere placuit. Tẽpus eſt diuturnitatis ſpatium, aut ipſius ſpatij interuallum, aut rei adminiſtratiuæ mora. Tempora ſunt tria, inſtans, præteritum, futurum. Inſtans, cũ in præſenti quid fieri oſtendit, ut limo, ſcribo. Præteritũ, cum tranſactum quid ſignificamus, ut limaui, ſcripſi. Futurum, cum facturũ quid aliquem demonſtrat, ut limabo, ſcribam. Præteriti tamen differentiæ ſunt quatuor. Inchoatiuæ ſiue imperfectæ, ut legebã, limabam. Præteritæ ut limaui, legi. Oblitteratæ, ut limaueram, legeram. Recordatiuæ, ut limauerim, legerim.

Perſona eſt ſubſtantia nominis ad propriam ſignificationem dicẽdi relata. Perſonarum notitia eſt triplex. Primæ, Secundæ, Tertiæ. Prima eſt quæ loquitur, id eſt à quo dicitur, ut lego, legimus. Secunda eſt à qua dicitur, et ad quam perſonam dicitur, ut dicis, dicitis. Tertia eſt de

qua

qua dicitur, & ad quam perſonam dicitur, ut dixit, dicunt. Quædam uerba quid ſemel factum ſignificant, ut lego. quædam ſæpe, ut lecto. quædam ſæpius, ut lectito.

Breuiter autem & apertius ab alijs ſignificatio uerborum definita eſt, qui in ſpecies quinq; eam diuiſerunt. hoc modo, Actiua eſt, ut lego: paſſiua, ut legor: neutra, ut ſto: deponens, ut naſcor: communis, ut populor. ergo hæ ſignificationes ſic facillime intelligi poterunt.

Actiuum eſt uerbum, quod pronunciatiuo modo, præſenti tempore, perſona prima, o litera finitum, accipere poterit r literam, & facere uerbum paſſiuum, ut ſcribo, ſcribor: lego, legor.

Paſſiuum erit, quod r litera finitum amittere eam poterit, & facere uerbum actiuum, ut ducor, trahor. ſublata enim r fiet actiuum, ut duco, traho.

Neutrum erit, quod o litera finitum r literam nõ recipit, & cum ſit actiua ſpecie, paſſiuam non habebit, ut curro. non enim dicimus curror.

Deponẽs per antiphraſin dicitur, id eſt è contrario, quod uerbum r litera finitum, deponere eam nõ poteſt, & cum ſit paſſiua ſpecie, actiuum nõ habebit, ut naſcor. non enim dicimus naſco.

Commune uerbum eſt, quod ſpecie paſſiuæ declinationis, & paſſiuam & actiuam continet ſignificationem, ut populor te, populor à te.

De ordinibus uerborum.

Ordines uerborum ſunt quatuor, qui uerba diſpertiunt. Primi ordinis eſt uerbum, cuius ſecunda perſona as literis terminatur, ut amo amas. Secundi ordinis eſt

uerbum

uerbum cuius ſecunda perſona es terminatur, ut teneo, tenes. Tertij ordinis eſt uerbum, cuius ſecũda perſona per is correptam terminatur, ut ago agis. Quarti ordinis eſt uerbum, cuius ſecũda perſona productis is literis terminatur, ut munio munis. Itaque omnia uerba quæ eiuſmodi ordinis erunt, ſimilem etiam declinationem habẽt, & ideo ſatis eſt ex quoque ordine cuiuſque uerbi tam actiui quàm paſsiui declinationem per omnia tempora et modos exempli gratia præſcribere. Nam modi uerborũ ſiue qualitates ſunt quinque, Pronunciatiuus ſeu Finitiuus, Imperatiuus, Optatiuus, Subiunctiuus ſeu Coniunctiuus, Infinitiuus: declinantur autem hoc modo.

De declinationibus uerborum.

Declinatio uerbi ordinis primi.

Verbum infinitiuum ordinis primi, actiuũ & paſsiuum, temporis inſtantis, numeri ſingularis.

Amo, amas, amat.
Et pluraliter amamus, amatis, amant.
Præterito imperfecto Amabam, amabas, amabat.
Præterito perfecto Amaui.
Pluſquam perfecto Amaueram.
Futuro Amabo.

Imperatiua inſtantis Ama, amet.
Futuro Amato tu, amato ille.

Optatiua præteriti imperfecti ut amarem.
Perfecto ut amauerim.
Pluſquam perfecto ut amauiſſem.
Futuro ut amem.

Subiun-

Subiunctiua inſtantis cum amem.
Præterito cum amarem.
Præterito imperfecto cum amauerim.
Pluſquam perfecto cum amauiſſem.
Futuro cum amauero.

Infinita inſtantis temporis Amare.
Præterito amaſſe.
Futuro amatum ire.

Participia inſtantis Amans.
Futuri amaturus.

Supina aut aduerbia amandi, amando, amandum, amatum, amatu.

Paſſiua inſtantis temporis, Amor, amaris, amatur.
Pluraliter amamur, amamini, amantur.
Paſſiua imperfecta amabar, amabaris, amabatur.
Paſſiua perfecta amatus ſum.
Paſſiua pluſquam perfecta amatus eram.
Paſſiua futura amabor.

Paſſiua imperatiua inſtantis amare, ametur.
Futuro amator & ametur.

Optatiua inſtantis & imperfecta ut amarer.
Perfecta ut amatus ſim, fuerim.
Pluſquam perfecta ut amatus eſſem, fuiſſem.
Futura ut amer.

Subiunctiua inſtantis paſſiua cum amer.
Præterita imperfecta cum amarer.
Perfecta cum amatus ſim uel fuerim.
Pluſquam perfecta cum amatus eſſem, fuiſſem.
Futuro cum amatus ero, fuero.

Paſsiua infinita inſtantis amari.
Præterita amatum eſſe.
Futura amatum iri.
Participia præteriti paſsiui amatus.
Futuri amandus.
Paſsiua impersonalia amatum, amatu.
Appellatio, amatio.
Nomen, amator.
Aduerbium, amabiliter.

Ergo in primo ordine, ita ut prædictum eſt, secūdam perſonam per as obſeruabis finitam, ut amo, amas, quæ a litera per totam declinationem media inuenitur. Futura primam perſonam per bo, ut amabo. Optatiua em. Coniunctiua ro. Imperatiuus modus a literam habet, ſub tracta s, ut ama: & impones re literas, & facies infinitiuum, ut amare.

Declinatio uerbi ordinis ſecundi.

Exerceo, exerces, exercet.
Et pluraliter exercemus, exercetis, exercent.
Præterito imperfecto exercebam.
Præterito perfecto exercui.
Pluſquam perfecto exercueram.
Futuro exercebo.

Imperatiua inſtantis exerce.
Futuro exerceto.

Optatiua inſtantis & imperfecta ut exercerem.
Præterito perfecto utinam exercuerim.
Pluſquam perfecto ut exercuiſſem.
Futuro utinam exerceam.

Subiun=

Subiunctiua inſtantis temporis cum exerceam.
Præterito cum exercerem.
Præterito perfecto cum exercuerim.
Pluſquam perfecto cum exercuiſſem.
Futuro cum exercuero.
Infinita inſtantis actiui exercere.
Præteriti exercuiſſe.
Futuri exercitum iri,aut exerciturum eſſe.
Participia inſtantis exercens.
Futuri exerciturus.
Supina aut aduerbia exercendi,exercendo,exercendũ.
Exercitum,exercitu.
Paßiua inſtantis temporis indicatiuo modo, Exer-
ceor,exerceris,exercetur.
Pluraliter exercemur,exercemini,exercentur.
Paßiua imperfecta exercebar.
Præterita perfecta exercitus ſum.
Præterita pluſquam perfecta exercitus eram,fueram.
Futura exercebor.
Imperatiua inſtãt.paßiua tẽporis exercere,exerceatur.
Futura exercetor tu,exercetor ille.
Optatiua paßiua inſtantis & imperfecta ut exercerer.
Perfecta ut exercitus ſim,fuerim.
Pluſquam perfecta ut exercitus eſſem,fuiſſem.
Futura ut exercear.
Subiunctiua paßiua temporis inſtantis cum exercear.
Præterita imperfecta cum exercerer.
Præterita perfecta cum exercitus ſim,fuerim.
Pluſquam perfecta cum exercitus eſſem,fuiſſem.

Futura cum exercitus ero,fuero.

Infinita inſtantis paßiua exerceri.

Præterita exercitum eſſe.

Futura exercitum iri.

Participia præt.paßiua exercitus,Futura exercendus.

Verbum ordinis ſecundi,actiuũ,temporis inſtantis,numeri ſingularis.

Appellatio,exercitatio.

Nomen,exercitator.

In ſecundo ordine obſeruandũ eſt,quod ſecunda perſona inſtantis per es facit,ut exerceo exerces, quæ e litera per totam declinationem media inuenitur.Futuri prima perſona æque ut in primo ordine per bo, ut exercebo.Optatiuo eam.Subiunctiuo ro.Imperatiuus modus e literã habet,ſublata s,ut exerce,cui impones re literas, & facies infinitiuum,ut exercere.

Declinatio uerbi ordinis tertij.

Verbum infinitum,ordinis tertij,actiuum,temporis inſtantis,numeri ſingularis.

Premo,premis,premit.

Et pluraliter premimus,premitis,premunt.

Imperfecta premebam.

Perfecta preßi.

Puſquam perfecta preſſeram.

Futura premam.

Imperatiua inſtantis preme,premat.

Futura premito.

Optatiua inſtantis & præt.imperfecti ut premerem.

Præterita perfecta ut preſſerim.

Pluſquam

Pluſquam perfecta preßiſſem.
Futura premam.
Subiunctiua inſtantis cum premam.
Præteriti imperfecti cum premerem.
Præteriti perfecti cum preſſerim.
Pluſquam perfecti cum preßiſſem.
Futura cum preſſero.
Infinita inſtantis temporis premere.
Præteriti preßiſſe.
Futuri preſſum ire.
Participia inſtantis temporis premens.
Futuri preſſurus.
Supina premendi, premendo, premendum.
Participia preſſum, preſſu.
Paßiua inſtantis temporis, indicatiui modi premor, pre meris, premitur.
Et pluraliter premimur, premimini, premuntur.
Paßiua præteriti imperfecti premebar.
Præteriti perfecti preſſus ſum, fui.
Pluſquamperfecto preſſus eram, fueram.
Futuri premar.
Imperatiua inſtantis premere, prematur.
Futuro premitor.
Optatiua temporis inſtantis et præt. imp. ut premerer.
Præteriti ut preſſus ſim, fuerim.
Pluſquam perfecti ut preſſus eſſem, fuiſſem.
Futuri ut premar.
Subiunctiua inſtantis cum premar.
Præteriti imperfecti cum premerer.

Præteriti perfecti cum preſſus ſim, fuerim.
Pluſquam perfecti cum preſſus eſſem, fuiſſem.
Futuri cum preſſus ero, fuero.
Infinita inſtantis premi.
Præteriti preſſum eſſe.
Futuri preſſum iri, aut preſſurum eſſe.
Participia præteriti preſſus.
Futuri premendus.
Appellatio, preßio.
Nomen, preſſor.

Ergo tertius ordo eſt, qui per is correptã exit, ut premo, premis: dico, dicis: ago, agis. huius futurũ tempus in am exit, ut premã: imperatiua in e literã facit, ut preme: cui adpones re literas, & facies infinitiuũ, ut premere. Rurſus in tertij ordinis uerbo futurũ finitiui hoc differt, quod in primo & ſecundo ordine bo facit, in tertio uero per am. Itẽ optatiua finitiua per am, ſubiunctiua uero p ro, ut finitiua, ut premã, agã, dicã. Optatiua, ut premã, agam, dicã. Subiunctiua, ut cũ preſſero, legero, dixero. Meminiſſe aũt debemus eorũ uerborũ, quæ ſunt tertij ordinis duo genera eſſe, unũ eorũ quorũ ſecunda perſona per is literas correptas terminatur, ut ago agis: alterum eorũ quorũ per is literas productas terminatur, ut ſeruio ſeruis. Sed excepto tempore & productione literarum, per totam declinationẽ iiſdem literis terminãtur, quare in uno ordine ea copulare nõ dubitamus. Prætereа animaduertendum eſt, præteritũ imperfectum uerborum eorũ quæ ſunt tertij ordinis ex prima perſona fieri, quæ per io literas terminantur, ſemper per ie literas

medias terminari, ut facio faciebam, & ſimilia. & ideo ſummo errore arguuntur, qui ſeruibã & ſeruibo dicũt, quod obſeruatur in his uerbis quæ quarti ordinis eſſe definiuimus. Sed eos fallit ſecunda perſona finitiui, ſimili tempore & productione iiſdem is literis terminata, uidelicet non proſpicientes primam perſonam quarti ordinis ubiq; per io terminatam, ordinis diſtinctionem declinationisq; differentiam facere.

Declinatio ordinis quarti.

Verbum ordinis quarti actiuũ et paßiuũ finitũ, tẽporis inſtantis, numeri ſingularis & plur. Actiui inſtãtis.

Audio, audis, audit.

Et pluraliter audimus, auditis, audiunt.

Præteriti imperfecti audiebam.

Præteriti perfecti audiui.

Pluſquam perfecti audiueram.

Futuri audiam.

Et paßiua audior, diris, ditur, audimur, mini, untur.

Paßiua imperfecta, audiebar.

Paßiua perfecta, auditus ſum, fui.

Pluſquam perfect. auditus eram, fueram.

Futuri audiar.

Imperatiua inſtantis actiua audi.

Futuri audito tu, ille.

Optatiua inſtantis & præt. imperfecti ut audirem.

Perfecti ut audierim,

Pluſquam perfecti ut audiuiſſem.

Futuri ut audiam.

Subiunctiua inſtantis cum audiam.

Præteriti imperfecti cum audirem.
Perfecti cum audierim.
Pluſquam perfecti cum audiuiſſem.
Futuri cum audiero.
Imperatiua paſſiua inſtantis audire,
Futuri auditor tu, ille.
Optatiua inſtantis & præt. imperfecti ut audirer.
Perfecti ut auditus ſim, fuerim.
Pluſquam perfecti cum auditus eſſem, fuiſſem.
Futuri ut audiar.
Subiunctiua inſtantis temporis cum audiar.
Præteriti imperfecti cum audirer.
Præteriti perfecti cum auditus ſim, fuerim.
Pluſquam perfecti cum auditus eſſem, fuiſſem.
Futuri cum auditus ero, fuero.
Infinitiua inſtantis actiua audire.
Præteriti audiſſe.
Futuri auditum ire, aut auditurum eſſe.
Infinita paſſiua temporis inſtantis audiri.
Præteriti auditum eſſe.
Futuri auditum iri.
Participia paſſiua præteriti auditus.
Futuri audiendus.
Appellatio auditio.
Nomen auditor.
Participia actiui inſtantis audiens.
Futuri auditurus.
Supina actiua, ut aduerbia, audiendi, do, dum.
Paſſiua auditum auditu.

Quartus

Quartus ergo eſt ordo ubi ſecũda perſona finita per is ſyllabam terminatur, ut audio audis, haurio hauris, cuius futurum tempus bo & am terminatur. Sed iſta differentia eſt, ſi prima perſona finitiuorum eo terminatum uerbum inuenies huius ordinis, futurum tempus per bo efferes, ut transeo tranſis tranſibo. redeo dis dibo, cætera am finies, ut haurio is am. munio is am. Imperatiua facies ſublata s litera de ſecunda perſona finitiuorum, ut audio audi, cui adpones re, & facies infinitum, ut audire. Alij dixerunt in quarto ordinis uerbo futurum finitum tantundem inter ſe differre, quantum in uerbo ſecundi ordinis, nam dicimus adibo, & utinã adeam, & cum adiero. Sed in hoc amplius obſeruatur præteritum imperfectum, media e litera tantummodo detracta, i literam recipere, ut adibam, præteribam. nam ut detrahatur e litera tẽpore imperfecto, & futuro finitiuo b addatur, prima perſona eius præbet obſeruationem, quæ per eo terminatur, quãuis ſecunda perſona is literis ſimiliter productis terminetur. Cuius autem ordinis ſit uerbum, facile intelligi poterit ex infinitiuorum obſeruatione. primi enim ordinis uerbum ante nouiſsimã ſyllabam a accipit, ut amare. ſecundi e productam, ut habere. tertij e correptam, ut ſcribere. quarti productum i, ut munire. Poteſt & aliâs, Si enim ſecundæ perſonæ auferas nouiſsimã literam, & adijcias re, facis infinitiua, ut amo amas amare, habeo habes habere, munio munis munire. In tertio ordine paulo aliter, ut lego legis legere.

Eo uerbum quarti ordinis eſt, & quæ ex eo compoſita ſunt, ut exeo, tranſeo, coeo, circũeo, redeo, prætereo,

adeo,abeo,ueneo,ineo,prodeo. Hæc *quamuis ſint quarti ordinis, tamen imperfecto tempore e non admittunt, ut ibam ibamus,exibam exibamus,& ſimiliter.item eadem ut futura finitiuorum declinantur, ut ibo ibis ibit, & cætera ſimiliter.* Item *participium exiens & genitiuus exeuntis.* Q*uarti ordinis futurum in am eſt,ſed cum in bo effertur, quotiens eſt exeo quod eſt à ſimplici eo* πορεύομαι,*et quæ ex ipſo deriuãtur,ueneo* πιπράσκομαι, *trãſeo* παρέρχομαι, *coeo* συνέρχομαι, *circũeo* περιέρχομαι,*exeo* ἐξέρχομαι,*redeo* ἀνέρχομαι, *prætereo* διαβαίνω, *adeo* προσέρχομαι, *abeo* ἀπέρχομαι,*ineo*,εἰσέρχομαι,*ꝓdeo* προέρχομαι.

Igitur *ex quatuor ordinibus uerborũ, declinationem bifariam actiuorũ & paſſiuorum plenam per ſpecies digeſſimus, ex diſcrimine eius.* In *cæteris omnibus uerbis, eadẽ omnino oratio eſt,ne ſit opus pluribus inſtrui,quod ſatis ex iſtis cognoſcetur: ſed tamen quædam de differentiarum obſeruatione collegimus,& reſpeximus ſimul cuiuſq; ordinis uerbũ,quibus modis,quibuſq; temporibus, & quales breuitates recipiat, iuxta ueteres auctores.*

Ordinis primi.

Primi ordinis actiuum,tempori finitiuo perfecto hoc recipit & peragit, quod frequenter in uſu pro parauiſti paraſti,item parare pro parauere,pararunt pro parauerunt. Item *pluſquamperfecto pararam ras rat, pararamus ratis rant. pro paraueram ras rat, paraueramus ratis rant.*Item *optatiuo perfecto, utinam pararim pro parauerim &c.*Item *ſubiunctiuo futuro,pararo pro parauero.* P*ræterea in paſſiuo eiuſdẽ ordinis finitiuo imper-*

fecto

fecto parabare pro parabaris. item futuro parabere pro paraberis. Itē optatiuo præſenti & imperfecti utinā pararis pro paraueris. Itē in finitiuo præſenti, & imperatiuo, in optatiuo futuro & in præſenti coniunctiuo, amare pro amaris, parare pro pararis. amere pro ameris, parere pro pareris.

Ordinis ſecundi.

In ſecundi ordinis finitiuo perfecto, habuere pro habuerunt. In paſsiuo autē finitiuo præſenti habere pro haberis. in eiuſdem imperfecto finito habebare pro habebaris. futuro habebere pro habeberis. optatiuo præſenti et imperfecto utinam haberere pro habereris. ſubiunctiuo imperfecto cum haberere pro habereris. futuro optatiuo & ſubiunctiuo inſtanti habeare pro habearis.

Ordinis tertij.

Rurſus in tertio ordinis finito perfecto ſcripſere pro ſcripſerūt. itē cōſueſtis pro cōſueuiſtis, cōſuerūt pro conſueuerūt, peti petiſti pro petiui petiuiſti. At in paſsiuo eiuſdē impfecto in finitiuo ſcribebare pro ſcribebaris, & in futuro ſcribere pro ſcriberis, & in optatiuo præſenti imperfecto et in cōiunctiuo imperfecto ſcriberere ἀντὶ τοῦ ſcribereris. Itē optatiuo futuro, & in cōiunctiuo præſenti reuertare pro reuertaris.

Ordinis quarti.

Amplius in quarto ordine finitiuo perfecto ueni ueniſti uenit, ἀντὶ τοῦ ueniui ueniuiſti ueniuit. itē adiere pro adierūt. In paſsiuo autē eiuſdem imperfecto adibare pro adibaris, futuro adibere ἀντὶ τοῦ adiberis. Optatiuo præſenti & imperfecto, & coniunctiuo imperfecto adirere pro adireris. Item optatiuo futuro, & coniunctiuo præſenti. Apud auctores hiſtoricos, ut apud Salluſtium,

Liuium

Liuium, parare, arcere, facere, adire, pro parabant, arce
bant, faciebant, adibant, ut ex ipſis lectionibus cognoſci
poterit. Item quaſi infinitum in uerbis reperitur, adora=
tum eo, pranſum eo, perditum eo, locutum eo, auditũ eo,
uenum eo. Item, cõfitendum eſt, agendum eſt, adeundum
eſt. Atq; ut omiſſa ordinum obſeruatione generaliter ab=
ſoluam, admonendi ſumus infinitiua paſſiua uerba, ita ſo
litos terminare, ut agitarier, docerier, legier, audirier,
poſteriores i litera ut agitari, doceri, legi, audiri. In ſe=
cunda perſona paſſiuorũ numero ſingulari, finitiuo mo=
do, ueteres ita declinabant, amare pro amaris, ut amor
amare amatur, docere pro doceris, ut doceor docere do=
cetur, munire pro muniris, & ſimiliter per tempora in=
ſtantis, & præteriti imperfecti, & futuri in optatiuis et
inſtantis in ſubiunctiuis efferebant. Tantum adſunt hæc
perfecto & pluſquamperfecto in tertia perſona actiuo=
rum, numeri pluralis finitiui modi, tẽporis perfecti dun=
taxat figura hac obſeruata, ut iam adnotauimus, amaue
re pro amauerunt, docuere pro docuerunt, dixere pro di
xerunt, muniere pro munierunt, quam figuram alij du=
plicem exiſtimant, de qua etiam Velius Longus in ſecun
~81. *do Aeneidos ſatis commentatus eſt, Conticuere omnes,*
intentiq; ora tenebant.

Quidam grammatici dicunt in paſſiuorum impera=
tiuis non eſſe coniungenda tempora præſentis & futu=
ri, ſed ita diſtinguunt, id quod pro utroq; notauimus, eſſe
præſentis tantum, futuri autem in hunc modum declina=
ri, amator ametur. Pluraliter amemur amemini amen=
tur. Mouetor moueatur. Pluraliter moueamur mouea=

mini

mini moueãtur. Vincitor uincatur, Pluraliter uincamur uincamini uincantur. Munitor muniatur, Pluraliter muniamur munimini muniantur, & ſimilia. Sed tota iſta declinatio adeo abſurda uidetur, ut apud auctores etiam rariſsima ſit.

Verba ſupina ſunt hæc, dicendi dicendo dicendum, doctum doctu, quæ quidam declinant primo finitiua adiungentes, non ſimilia. Quidam putãt uerba infinitiua. Alij inter aduerbia qualitatis poſuerunt.

De coniugationibus.

De coniugationibus, quas nos ordines prædiximus, Cõminianus diſertiſsimus grãmaticus ita diſſeruit. Cõiugationes quas græci συζυγίας *appellãt, ſunt apud nos tres, Prima, Secunda, Tertia, hæ dinoſcuntur in uerbis actiuis & neutralibus ſic.*

De prima coniugatione.

Primæ coniugationis uerba, indicatiui modi, temporis præſentis, perſona ſecunda, as literis productis terminantur, ut amo amas, canto tas. Secundæ coniugationis uerba, indicatiui modi, temporis præſentis, perſona ſecunda, es literis productis terminantur, ut uideo es, moneo es, ſedeo es. Tertiæ coniugationis uerba indicatiui modi, temporis præſentis, perſona ſecunda, is literis interdum producte, interdum correpte terminantur. Correpte, ut lego legis: producte, ut audio audis, nutrio nutris. Primæ coniugationis uerba indicatiui modi, temporis præſentis, perſona prima, aut o litera nulla alia præcedente uocali terminantur, ut amo as, canto as. aut e & o, ut cõmeo as, calceo as. aut i & o, ut lanio lanias, ſatio

Diomedes libro 1. de coniugationibus eadẽ ſcribit

ſatias

ſatias. aut uo, ut adiuuo adiuuas, ſubleuo ſubleuas. Primæ coniugationis uerba imperatiui modi, tẽporis præſentis, ad ſecundam perſonã a litera terminantur, ut amo ama, canto canta. Primæ cõiugationis uerba, promiſsiuo modo adiecta ad imperatiuũ modũ bo ſyllaba terminantur, ut ama amabo, canta cantabo. Primæ coniugationis uerba, infinitiuo modo ſiue perpetuo adiecta ad imperatiuũ modũ re ſyllaba terminantur, ut ama amare, canta cantare. Primæ cõiugationis uerba indicatiuo modo, tẽpore præterito, ſpecie perfecta, adiecta ad imperatiuũ modũ ui ſyllaba terminantur, ut ama amaui, canta cantaui, ſed cõſuetudo ſæpe breuitatẽ appetens, a literã ſubtrahit, & i ab u diſiũgit, ut tona tonui, intona intonui, ut apud Virgiliũ, Intonuit læuum. Primæ cõiugationis uerba, indicatiuo modo, tempore imperfecto ſpecie inchoatiua, adiecta ad imperatiuũ modum bam ſyllaba terminantur, ut ama amabam, canta cantabam. Primæ coniugationis uerba indicatiuo modo, tempore præterito, ſpecie recordatiua, adiectis ad imperatiuũ modum, ueram, ſyllabis terminantur, ut ama amaueram, canta ueram.

De ſecunda coniugatione.

Secundæ coniugationis uerba indicatiui modi temporis præſentis, prima perſona, eo literis terminantur, uideo uides, moneo mones. Secundæ coniugationis uerba, imperatiuo modo, tempore præſenti, ad ſecundam perſonam per e literam exeunt, ut uideo uide, moneo mone. Secundæ coniugationis uerba, promiſsiuo modo, adiecta ad imperatiuũ modum bo ſyllaba terminantur, ut uide uidebo. Secundæ coniugationis uerba, infinito modo, adiecta ad

cta ad imperatiuum modum re ſyllaba manente productione terminantur, ut uide uidere, mone monere. Secundæ coniugationis uerba, indicatiuo modo, tempore præterito, ſpecie abſoluta & exacta forma, regulæ non ſeruiunt, ſed potius conſuetudine declinantur: interdũ enim reſoluuntur & in formam paſsiuorũ & deponentiũ. ſic fit enim ab eo quod eſt audeo auſus ſum es eſt, & in exacta ſpecie, auſus eram eras erat. Interdũ retinentia formam generis ſui, euphoniæ potius quàm rationi ſuccumbunt, ut uideo uidi, moneo monui, augeo auxi. Secundæ cõiugationis uerba, indicatiuo modo, tempore præterito, ſpecie inchoatiua, adiecta ad imperatiuũ modũ bam ſyllaba terminantur. ut uide uidebam, mone monebam.

De tertia coniugatione correpta.

Tertiæ cõiugationis correptæ uerba, indicatiuo modo, tempore præſenti, prima perſona, in o literam, nulla alia præcedente uocali terminãtur, ut lego legis, peto petis: aut io, ut rapio rapis, facio facis: aut uo, ut induo induis, inruo inruis. Tertiæ cõiugationis correptæ uerba, quæ indicatiuo modo, tẽpore præſenti, de prima perſona o litera, nulla alia præcedẽte uocali terminãtur, ea imperatiuo modo, tempore præſenti perſona ſecunda e litera præcedente conſonante terminantur, ut lego lege, peto pete: quæ uerò uo eandem formam imperatiuo modo retinebunt, ut induo indue, inruo inrue. Tertiæ coniugationis correptæ uerba promiſsiuo modo am ſyllaba terminantur, præcedente aut conſonante primæ poſitionis, aut uocali, ut lego legam, peto petam, rapio rapiam, facio faciam, induo induam, inruo inruam. Tertiæ cõiugationis

tionis correptæ uerba, infinitiuo modo, adiecta ad imperatiuum modum, e ſyllaba manente correpta, re terminantur, ut lege legere, pete petere, rape rapere, face facere, indue induere, inrue inruere. Tertiæ coniugationis correptæ uerba, indicatiuo modo, tempore præterito, ſpecie abſoluta, & exacta forma, regulæ non ſeruiunt, ſed potius conſuetudine declinantur. ut lego legi legeram, rego rexi rexeram, pungo pupugi pupugeram, expungo expunxi expunxeram, induo indui indueram, inruo inrui inrueram. Tertiæ coniugationis correptæ uerba, indicatiuo modo, tẽpore præterito, ſpecie inchoatiua, adiecta ad imperatiuũ modum bam ſyllaba terminãtur, præcedente aut conſonante primæ poſitionis aut uocali, ut lege legebam, pete petebam, rape rapiebam, face faciebam, indue induebam, inrue inruebam.

De tertia coniugatione producta.

Tertiæ coniugationis productæ uerba, indicatiuo modo, tẽpore præſenti, de prima perſona, aut eo literis terminantur, ut adeo adis, prodeo prodis, aut io, nutrio nutris, audio audis. Tertiæ coniugationis productæ uerba, imperatiuo modo, tempore præſenti ad ſecundam perſonam i producta terminatur, ut audio audi, prodeo prodi, adeo adi, exeo exi. Tertiæ cõiugationis producta uerba, indicatiuo modo, tempore præſenti, de prima perſona ſi e habuerint ante o, eadem, promiſsiuo modo, adiecta ad imperatiuum modum bo ſyllaba terminantur, ut adeo adi adibo, prodeo prodi prodibo. Quæ uerò io eadem promiſsiuo modo am ſyllaba terminantur, ut audio audiam, nutrio nutriam. Tertiæ cõiugationis uerba productæ

ductæ, infinitiuo modo, adiecta ad imperatiuum modum re ſyllaba, manente producta terminantur, ut audi audire, nutri nutrire. Tertiæ coniugationis productæ uerba, indicatiuo modo, tempore præterito, ſpecie abſoluta, adiecta ad imperatiuum modum ui ſyllaba terminantur, ut audio audiui, nutrio nutriui, ſed tamē in omnibus conſuetudo breuitatem appetens u literam ſubtrahit, & i ultimam geminat, ut audij prodij, nutrij. Tertiæ coniugationis productæ uerba, quæ indicatiuo modo, tempore præſenti, de prima perſona eo literis terminātur, eadem indicatiuo modo tempore præterito ſpecie inchoatiua, adiecta ad imperatiuum modum bam ſyllaba terminantur, ut adeo adi adibam, prodeo prodi prodibam. Quæ uerò io, eadem inijciunt e prope ultimam ſyllabam, ut audio audi audiebam, nutrio nutri nutriebam. ſed hæc ueteres ſine e litera pronunciabant, audibam & nutribam dicentes, ut apud Virgilium. Nutribant Tyrrhusq́; pater, *pro nutriebant. Tertiæ coniugationis productæ uerba, indicatiuo modo, tempore præterito, ſpecie exacta adiectis ad imperatiuum modum, ueram, ſyllabis terminantur, ut adeo adi adiuerā, nutrio nutri nutriueram, ſed tamen in omnibus conſuetudo breuitatem appetens, u literam ſubtrahit, & i literam corripit, ut audieram, prodieram, nutrieram. Sunt & aliæ uerborum ſeu coniugationum obſeruationes diuerſæ, quas, completis ordine partibus octo orationis, deinceps adiungemus.*

o DE PAR-

DE PARTICIPIO.

PArticipiũ eſt pars orationis, cum tempore & caſu, ſine perſona actiua aut paſsiua aliquid ſignificans, ut limans legens. In participijs eadẽ plerũq; omnia obſeruabimus, quæ in appellationibus uerbisq;.

Participiorum alia ad præteritum tempus referũtur, ut limatus, ſcriptus. alia ad inſtans, ut limans, ſcribens. alia ad futurum, ut limaturus, ſcripturus. Præteriti temporis quædam ſunt actiua tantummodo, quædam paſsiua. Actiua limatus, ſcriptus. paſsiua figuratus, ablatus. neutra natus, ortus. Formam uerborum poſſumus exprimere, tam actiua quàm paſsiua ſunt, itaq; uadatus, criminatus, tam egiſſe quid quàm paſſum eſſe ſignificant. itaq; inſtanti futuroq; fiunt æqua, ut uadans, criminans, uadaturus, criminaturus. Participia quæ um exeunt, fiunt etiam uerba infinitiua, ut ſcriptum, lectum. Sunt participia quorum declinatio in præteritum non uenit, partim enim actiua, partim neutra ſunt, & quidẽ actiua ea quibus contraria non extant, ut ambulans, currens: neutra, ut uidens, dormiens. Participia quædam actiua, aut paſsiua ſunt, ut amans amatus, dolens, dicens, dolendus dicendus. Participia præteriti & futuri temporis genera diſtinguunt, ut doctus docta doctum. futuri, docturus doctura docturum, præſentis cõfundunt, ut docens. His tamen pauca diſcrepant quæ non latine, ſed conſuetudine pronunciantur, ut pudibundus, ludibundus, quorum & fœminina ſuam habent formã cum neutralibus, nam & pudibunda & ludibunda, & pudibundum & ludibundum dicimus. Participia ſemper generaliter non ſpecialiter

ferruntur

ferũtur, nunquã enim certam perſonam notant, ut pulſus pulſurus. Participia *ſicut uerba, interdum ſemel, interdum ſæpius agere quid ſignificant, & quidem præteriti temporis lectitatus, præſentis lectitans, futuri lectitaturus, nec tamen omnia in eandem formam cadunt, ſicut criminans, rubẽs, candens. Quædam participia ſunt inceptiua, ut caleſcens, tepeſcens, à quibus neutra naſcuntur fœminina habentia, ut rubens, calens, nec tamen in præteritũ exeunt tempus, ſicut ſecans ſectus. Omnia participia præteriti temporis, perfectæ rei habent ſignificationem, ut emptus, captus. præſentis interdum imperfectæ rei, ut lucens, tepens. Videndum erit ne appellationes, quæ in formã participiorũ incidunt, participia putentur, ut recens, frequens, decrepitus, haſtatus, togatus, palliatus, barbatus. Hæc enim & ſimilia ſpeciem habent participiorum, ſunt tamen appellationes, quia nullius in ſe uim uerbi continent. at in fœmininis quædam ſpeciem participiorũ habent, quædam etiam ipſam uim, ut pictura, litura, ſcriptura. ſunt enim appellationes & participia futuri tẽporis. in maſculinis liturus, ſcripturus, picturus. At cũ dico in uerbo litura eſt, & bona ſcriptura, pictura mirabilis, fiũt appellationes, binasq; habẽt ſignificationes: nã ars ipſa pictura appellatur, & opus quod pictũ eſt. Itẽ cùm dicimus male animatus, bene animatus eſt, utrũq; in appellationẽ cadit. Etenim homo eſt tantũ animatus, & eſt tantũ bene animatus, fiũt tamẽ participia. Itẽ doctus & ſapiẽs, nã doctũ ita ut peritũ declinamus, & ſapiẽtẽ ut amãtẽ: utrũq; tamẽ appellationis uim obtinet, & nihilominus in participia ueniunt, à uerbo*

quod eſt ſapit & docet. Sunt quædam participia præſentis temporis quæ nec in præteritum, nec in futurum tempus cadunt, ut potens pollens: quædam præterito carent, ut ſtans, ſedens, ambulans: quædam præteritum habent ſolum, ut fretus, neq; enim præſens aut futurū admittit.

Comminianus grammaticus ita de participio breuiter refert.

Participium eſt pars orationis cum tempore & caſu. Participium autem dictum uidetur, quod partem capiat nominis, partemq; uerbi, trahit enim caſum à nomine, tempus à uerbo. Participia autem trahuntur à uerbo actiuo duo, præſentis temporis & futuri, ut ſcribens. ſcripturus. A paſsiuo duo, præteriti temporis & futuri. ut ſcriptus, ſcribendus. A neutrali duo, præſentis & futuri, ut ſedens, ſeſſurus. A communi quatuor, præſens & præteritum & duo futura, uadans, uadaturus, uadatus, uadandus. A deponenti tria, præſens præteritum & futurum, ut luctans, luctatus, luctaturus.

Sunt multa nomina quæ ſpeciem participiorum habeant, ut tunicatus, galeatus, quæ cum partem uerbi non habeant, non recte participia dicuntur. neq; enim dici poteſt tunico aut galeo. Quædam participia ſimilia ſunt appellationibus, ut paſſus, uiſus, cultus, ſed in declinationibus deprehenduntur. nam quæ participia ſunt, genitiuo caſu in i exeunt, ut huius paſsi, uiſi, culti, quæ uerò appellationes in us, u: huius uiſus, cultus, paſſus. Participijs accidunt genus à nomine, figura ab utroq;, numerus ab utroq;, caſus à nomine, tempus à uerbo, qualitas à uerbo.

DE AD-

DE ADVERBIO
ex Comminiano.

ADuerbium eſt pars orationis, quæ adiecta uerbo ſignificationem eius implet atq; explanat. Aduerbia aut ſuæ ſunt poſitionis, aut ab alijs tranſeunt. A ſe naſcuntur, ut heri, nuper. ab alijs tranſeunt, ut doctus docte, ſapiens ſapienter, Aduerbijs accidunt, Significatio, Figura, Comparatio. Significationes aduerbiorum ſunt plurimæ, ſignificant enim tempus, ut heri, nuper. locum, ut hic. numerum, ut ſemel. negationem, ut non. adfirmationem, ut etiam. demonſtrationem, ut ecce. hortationem, ut eia. optationem, ut utinam. ordinationem, ut deinde. interrogationem, ut cur. ſimilitudinem, ut quaſi. dubitationem, ut fortaſſe. inuocationem, ut heus. reſponſionem, ut hem. prohibitionem, ut ne. cõmunicationem, ut pariter, ſimul. ſeparationem, ut ſeorſum. comparationem, ut magis, potius. euentum, ut forte. qualitatem, ut bene. quantitatem, ut nimium. Figura in aduerbijs ſicut in omnibus partibus orationis, aut ſimplex eſt, ut iuſtè, aut compoſita, ut iniuſtè. Comparationẽ recipiunt aduerbia, quotiens appellationes, unde tranſeunt comparantur, ut docte doctius doctiſsime, quia doctus doctior doctiſsimus. Aduerbijs omnibus præpoſitio ſeparatim adijci non debet. Et hæc quidem breuiter Cõminianus grammaticus diſſeruit, alij autem per eadem, aut eo amplius proceſſerunt ſic.

Aduerbium eſt pars orationis, quæ præpoſita uerbo ſignificationẽ eius implet atq; explanat. Aduerbio accidunt, Significatio, Comparatio, Figura. Quædam ſunt

*loci,ut hic,illic,ibi.temporis,hodie,cras,heri,nuper.nu=
meri,ſemel,bis,centies.neg\u0103di,haud,n\u014f.m\u014fſtr\u0103di,ecce,
ecc\u016d,eccere. hort\u0103di eia,age,agite. qu\u0103uis age & agite
uim obtineant actiui imperatiui modi. optandi,utin\u0103,ue
lim.ordinis,deinceps,deinde. percontandi,cur, quidita,
quapropter,quare. qu\u0103uis quapropter & quare imple=
ant aliquando & confirmandi uicem. ſimilitudinis, ut
quaſi,ceu,uelut.dubit\u0103di,forſitan,fortaſsis,fortaſſe,fors.
perc\u014ftatiue,mec\u016d,tec\u016d. uocatiue, heus, ecquis eſt, ohe,
eia.reſp\u014fdendi,hem.adfirm\u0103di,eti\u0103.prohib\u0115di,ne. com
munic\u0103di,pariter,ſimul.ſeparandi,ſcorſum.c\u014fparandi,
magis,potius.eu\u0115tus,forte.qualitatis, bene, quantitatis,
nimi\u016d. Aduerbia n\u014f omnia ex præpoſitis partibus ora=
tionis proficiſc\u016dtur, ut ſunt, quæ aut t\u0115pus ſignific\u0103t, ut
heri,cras,poſtea.aut loc\u016d,ut hic,illic,ubi: et qu\u0103uis præ
cipuè trah\u016dtur ex nominibus, non tam\u0115 ex omni genere
uocabulor\u016d figur\u0103tur. Statim en\u012d a litera terminata no
mina latina,nulla ex ſe aduerbia faci\u016dt latina, n\u0103 neq; à
Catilina Siſennaq; Catiliniter aut Siſenniter recte dici=
mus.Hæc igitur introduximus, ut ſciant ſi qua inueni\u016dt,
non niſi græca ſe inuenturos, quæ ſcilicet in uſum ueni\u016dt
latinitatis.n\u0103 & à poeta & pirata,quæ ſunt græca,poe
ticè & piraticè dicimus. E litera terminata nomina κα
θολικῶς nulla ex ſe aduerbia faciunt,quæ non ſunt niſi
græca,ut Agaue,Telete. ſed neq; ex his Agauice,aut Te
letice recte pronunciabitur. Fuerunt autem qui ex his,
quæ o terminantur,putarent aduerbia trahi poſſe,ut eſt
ordo,mucro,diuerſis tam\u0115 figuris. ab ordine enim ordi=
nate, & à mucrone mucronatim dicimus. Sed mihi non*

uidetur

uidetur hoc, qđ' eſt ordinate ab ordine tractũ, ſed ab ordinatiõe, minus à mucrone mucronatim, ſed à mucronato, Ac ne ſingula pſequamur unde nõ pficiſcãtur aduerbia, ad ea ueniamus quæ canonis ratione ſubnixa uidentur.

R *litera terminata nomina, hanc literam quoties e antécedit, quatuor modis fiunt aduerbia, aut enim e finiuntur, & totidem ſyllabas ſeruant, ut piger æger, pigre ægre faciunt.* Aut *in eandem literam deſinunt, & ſyllabis creſcunt, nam & liber miſerq;, libere & miſere faciunt.* Tertia *ſpecies eorum, quæ er ſyllaba faciunt, celer, acer, celeriter, acriter. Sed circa hoc nomen utiq; ſiſtit quæſtio, quia quidam non putant ab eo, quod eſt acer acriter recte factum, ſed ab acris, quod refellitur. nam huius aduerbij ſuperlationes, cuius is literis nomina terminantur, ut agilis, docilis, ſuperlatiuo literam s geminant, efficiuntq; agiliſsimus, dociliſsimus, agiliſsime, dociliſsime.* At *cum non aliter dicamus acerrime quàm celerrime, manifeſtum eſt acriter factum ab eo quod eſt acer, ut celer.* Quarta *ſpecies eſt eorum quæ per im literas terminantur, ut paſſer, anſer, paſſeratim, anſeratim.* Tenere *an teneriter dici debeat quæſitum eſt, nam quidam teneriter efferunt, ut celeriter: alij uerò tenere, ut libere. Sed inſpiciendũ eſt, unde potiſsimũ aduerbia figurari debeant. nã cũ ſit & tener & celer & liber, eiuſdẽ terminationis, neceſſario ambigitur in aduerbij figuratione. nominatiuus caſus nullũ diſcrimẽ oſtendit, ſequitur itaq; ut in obliquis caſibus formam aduerbiorum intueamur.* Ea *itaq; quæ genitiuo caſu terminãtur per literã i. eam in e mutãt, et faciũt aduerbia, ut ex eo qđ' eſt pigri, pigre. &*

nigri, nigre. nec minus etiam quæ creſcunt obliquis caſibus, ut liberi libere, miſeri miſere. Ergo cùm per omnes *caſus tener non aliter declinetur quàm liber, ſequitur ut tenere proportione dicatur ut libere.* Nam *ea quæ ter ſyllaba finiuntur, in aduerbijs utiq; in nomine genitiuum habent is literis terminatum, ut celeris celeriter, alacris alacriter.*

Or *literis terminata nomina, ut quidam putant, duabus, ſed diuerſis ex ſe figuris aduerbia faciunt, ut orator oratorie, memor memoriter. Sed animaduertendum eſt, num oratorie non ab oratore, ſed ab oratione trahatur. nám ut eſt alicuius uis oratoria & oratorius modus, ſic forſitan figurari poſsit oratoriũ, unde proficiſcatur hoc aduerbium, quod oratorie dicitur.*

Vr *literis terminata nomina, faciunt ex ſe aduerbia duobus modis figurata, ut ſatur ſature, fur furtim.* Nota*bimus autẽ ſatur nomen inter ea eſſe, quæ ad analogiam non pertinent, ut cætera ur literis terminata in genitiuo caſu is finiuntur, ut turtur turturis, murmur murmuris.*

Es terminata nomina, uidentur ex ſe duobus modis aduerbia figurare, ut quadrupes quadrupedatim, miles militariter, ſed ut in ſuperioribus dictum eſt, militariter ab eo uenit quod eſt militaris.

Is terminata in aduerbijs ter finiuntur, ut docilis dociliter, agiliter, atq; quidam conſentiunt, ut dicant docile & facile, aiunt etiam utiliter dici oportere & faciliter, quoniamquidem ea antiqui uſurpauerint. Nonnulli *etiam faculter aiunt oportere dici, cuius cõpoſitum hodieq; in uſu eſt, quoniamquidem dicunt difficulter. ſed*

ridiculum

ridiculum eſt legem aduerſus conſuetudinem ferre, quæ ſola in noſtro ſermone dominatur. De uſu pronunciatiuo magis & facile me egiſſe audaciter dixerim, ut uiriliter emiſſe. nec uerebor ne quis me putet uocabulũ pro aduerbio poſuiſſe: ſiquidem multa ſunt alia quæ uocabulorum ſpeciem in aduerbijs teneãt. nam & Romæ ſum, & rure fui, quid aliud eſt, quàm aduerbium loci? nec dubitari tamen poteſt, non in his apparere & caſus & uocabuli ſpeciem.

Conſuetudo, certiſſima loquendi magiſtra: ait Quintil. lib. 1. cap. 6.

Vs terminata nomina quinq; modis aduerbia faciũt, aut e correpta, ut malus malè: aut e producta, ut doctus doctè: aut o producta, ut falſus falſo: aut o correpta, ut citus cito: aut im, ut ſtrictus ſtrictim: nec tamen his omnibus legibus acceßit conſuetudo. Nam ut à ſuperioribus recedamus, qui ab eo quod eſt humanus humaniter dixerunt, & multa ſimilia, uſq; ad nos certe conſuetudo permanſit, ut ab eo quod eſt diuinus diuinitus dicatur, et ab eo quod eſt antiquus antiquitus: cùm interim in his maneant etiam prioris legis aduerbia: nam non minus per hanc ſignificationem diuine & antique dicimus, ſiquidem in differentiam ueniat large quod eſt largiter, quod large ſignificat effuſe & abundanter, ut dicimus, Large & liberaliter patrimonio uſus eſt: & largiter, Multum largiter pecuniæ habuit.

Ns literis terminata uno modo faciunt ex ſe aduerbia ter terminata, ut decẽs decẽter. Nõnulli etiã ex participijs putauerũt talia figurari, ut Verrius Flaccus, qui ab eo quod eſt audens audenter, aut certe ſuperiores dixerunt, quatenus in recenti inde uſitatum

eſt. At audens cùm ex ſe aduerbium non facit, eſt partici pium: & cùm ex ſe aduerbium facit, uocabuli uicem obti net, tam hic quàm illic, cùm recipit comparationẽ: nam ſicut comparationes non recipiunt participia, ita nec ad uerbia quidem tranſeunt, alioquin ſi ab eo quod eſt au= dens, ſignificatione participij audenter diceretur, pro= culdubio & ex eo quod eſt faciens & ſcribens ſimiliter quiddam exprimeremus: aut ſi diceremus audenter tan= quam ſapienter, fateor, ſiquidem ſapiens nunquam par= ticipium, ſed qua uocabulum eſt, quo quis etiam ſapien= tior dicitur. In aduerbium tamen non ſapienter, ut cum ſapientia, audenter qua audentia: aut ne nos fallat figu= ra quorundam uocabulorum, quæ eadem eſt participio= rum, hanc legem aduertimus, non aliubi inuenturos nos aduerbia ab his partibus orationis terminata, quàm in quibus comparatio poteſt inueniri, ut eſt elegans elegan tior eleganter, decens decentior, decenter, pudens puden tior pudenter. ſic ergo audens audentior audenter, qua uocabulũ, nõ qua participiũ in aduerbiũ trãsfiguratur.

Rs terminata, duplici modo ex ſe aduerbia faciũt in er decurrentia, quorum unus eſt qui i literam ſeruat an= te nouiſſimam ſyllabam, ut uecors uecorditer: alter qui ſi ne i litera effertur, ut ſollers ſollerter. neq; omnia tamẽ quæ rs literis terminantur, in aduerbia tranſeunt, ſicut concors. Iners quoq; habuit dubitationem, an omnino in aduerbium tranſire poſſit, quamuis in uulgari conſuetu dine ſit inerter: non ſtatim tamen annuere debemus, ni= ſi auctoritas alicuius eruditi acceſſerit. nam inertiſſime quin recte dicatur, dubitare non poſſumus, quum ab eo

quod

quod eſt inertiſsimus ueniat. Fors *quoq; uariarum figurarum aduerbia facit. dicimus enim forſitan, fortaſſe, fortaſsis: & conſuetudine quidem obtinuit, ut fortaſſe libenter diceretur, quàm fortaſsis, quoniam fortaſsis auribus noſtris abſurdius uidetur.* Forſan *& forſitan poetis relinquemus, quæ* Latina *eſſe nemo dubitabit, cum & Virgilius dicat,* Forſan *& hæc olim meminiſſe iuuabit.*
Aen. 1. For
Aen. 2. *ſitan &* Priami *fuerint quæ fata requires.* Nec *minus*
Aen. 5. *fors pro aduerbio ponitur, ut,* Et *fors æquatis cepiſſent præmia roſtris.*

X *litera terminata duobus modis in aduerbia tranſeunt: aut enim im literis terminantur, ut grex gregatim: aut per r, ut audax audaciter, loquax loquaciter.* Sed *meminerimus audacter eruditorum conſuetudine ſine i litera elatum, non ut procaciter aut loquaciter.*

A *fœmininis quoq; nominibus a litera terminatis naſcuntur aduerbia im literis finita, ut faſcia faſciatim, centuria centuriatim, decuria decuriatim.* Nonnulli *autem decuriatim & centuriatim, non à decuria & centuria, ſed à decurione & centurione tracta putant: ſicuti ab ordine ordinatim, aut ab ordinato, non intelligentes ſimilia nomina non eſſe ordinem et centurionem. nam ut ordo & centurio ea figura qua utrumq; o terminatur ſimilia ſunt, ita qualitate & ſignificatione diſparia.* Faſciatim *quoq; non à faſcia putant tractum, ſed à faſce: ſiquidem faſciatim tractum non per faſcias, ſed per faſces, ut centuriatim non per centuriones, ſed per centurias.*

A *neutris quoq; nominibus trahuntur aduerbia im literis terminata, ut membrū membratim, uber ubertim.*

nonnullis

nonnullis grammaticis placet, ut à nominibus, ſic etiam
à participijs & pronominibus, & à uerbis aduerbia fi-
gurari, ut ab eo quod eſt iuſtus iuſte fiat: ab eo quod eſt ſa
piens ſapienter dicatur. nec minus à pronomine me me-
39. *atim, te tuatim: deniq; ab eo quod eſt curro curſim, pun-*
go punctim. Mihi uidentur errare, quod aduerbium ſa-
pienter putēt à participio deſcendere: cùm ſapiens tam
nomen ſit quàm participium: uerum participium indi-
get tempore, comparatione nomen, ut hæc ipſa figuran
do ex ſe aduerbia faciat: ſiquidem legens, uocans, nequa-
quam tranſeant in aduerbia, at an euidenter dicamus ſa
pienter, audenter, quis dubitat? ſed non ea lege qua par
ticipia ſunt, ſed qua etiam comparationē recipiāt, quod
eſt nominum propriū. nam ſi ab eo quod eſt conſtans ad
uerbium diceretur conſtanter, quis dubitabit & ab eo
quod eſt ædifico, ædificans ædificanter dici: & ſi ab eo
quod eſt ſapiens ſapienter, item ſapio ſapiens ſapienter:
quod cum omnino regula latini ſermonis non admittat,
proculdubio remota participia ſunt ab hac figurandorū
ex ſe aduerbiorum facultate. Et ſiqua uidentur à prono-
minibus trahi aduerbia, tantum in grammaticorū com-
mentarijs animaduertimus, in conſuetudine nō uidemus:
quæ ut fuerint, tamē cōſenſu publici uſus antiquata ſunt.
Etſi nōnullis placet à uerbis fieri aduerbia, ut ab eo quod
eſt curro curſim, pungo punctim: ego tamen quæro quid
ita nō potius aduerbia à uocabulis tracta ſint, ab eo quod
punctum punctim, & ab eo quod eſt curſus curſim: ſic e-
nim in ſuperioribus diximus: nomina us terminata, non
nunquam ex ſe aduerbia facere in im exeuntia. animad-
uertimus

uertimus enim omnia uerba, quæ non poſſunt etiam ad nomina tranſire, nulla ex ſe aduerbia facere.

Aduerbia localia ſignificāt aut in loco, ut Romæ, aut in locum, ut Romam: aut per locum, ut hac, illac. Aduerbia quæ ex nominibus trahuntur, aut integram figuram nominum ſeruant, ut Romæ, Puteolis: aut imminuunt & immutant, ut domi, noctu. Sicut in nominibus diximus, quædam aut comparationem non recipere, aut ſuperlationem, aut utrumq;, aut prima poſitione carere: ita etiā in aduerbijs hac finiantur ſententia, ab eiſdem initium ut ſæpe faciant ſequentes.

Alijs de aduerbijs longius diſſerere ita placuit. Aduerbium eſt pars orationis, quæ adiecta uerbo ſignificationem eius explanat atq; implet, ita, Nam cum dico, Palæmon docet, nondum ſignifico ſatis uim plenam uerbi, niſi adiecero bene aut male. Diom. lib. 2

Sed quoniam multæ ſpecies ſunt aduerbiorum, ſingulas adiecimus. Qualitatis & quantitatis ſunt, quæ ex ſecundo ordine deriuantur in e, ut doctus docte, item lepidus lepide. Excipiuntur autem ex ſecundo ordine duo, quæ in e breue ueniūt, ut bene, male. Sunt quæ à tertio ordine deriuantur in ter, ut fortis fortiter, felix feliciter. excipiūtur ex tertio ordine, ut facilis facile, uilis uile. ſed in compoſitione facilis, quod eſt difficilis, difficulter facit.

Ex omnibus quæ us terminantur ueniūt comparationes & ſuperlationes, præterquā ex bene & male, quæ correpta ſunt: ſed ex his quæ e ante us habent, & i ante us, cōparationes fieri nō poſſūt. neq; enim ab idoneo idoneor fieri poteſt, neq; à neceſſario neceſſarior, et ſimilia.

Sed qualitatis aduerbia etiam alijs literis terminantur in us, ut funditus, radicitus, diuinitus, humanitus, antiquitus, cœlitus, publicitus. Itē in im, ut cæſim, uiritim, alternatim, uicatim, partim, curſim, quadratim, ſeparatim, paulatim, minutatim, ſenſim, furtim, deductim, carptim, uiciſſim. Item in o, ut conſulto, tuto, falſo, ſuperuacuo, cito, ſecreto, bipertito, tripertito, quadripertito, fortuito, continuo, opinato, clandeſtino, matutino. Item in am, ut clam, nequicquam, palam, obuiam, bifariam, trifariam, quadrifariam, multifariam. Plinius Secundus inter aduerbia qualitatis poſuit, dicendo, legendo, dicendi, legendi, quæ quidam amplius uerba putāt, infinitiua aut uſurpatiua, de quibus & ſuprà notauimus.

Numeri aduerbia ſunt, ut totiens, quotiens, aliquotiens, ſæpe, ſæpius, ſæpiſſime, ſemel, bis, ter, quater, deinceps, primum, iterum, tertium, quartum.

Temporis aduerbia ſunt infinitiua, ut olim, aliquando, quondam, nuper, tandem: ſed eſt numeri etiam num, id eſt adhuc, tandem, iam, tum, inde, iamdudum, unquā, nunquam, mox, interim, quotidie, interea, interdum, ſubinde, quum, nunc, confeſtim, actutum, eueſtigio, illico, ſtatim, continuo, ſubito, repente & repentino, extemplo, recens, frequenter, ſemper, tantiſper, pauliſper, parumper, poſtea, ante, antea, poſtquam, antequam, dum, donec, donicum, ſimul, ſimulatq;, uixdum. Item temporis finitiua aduerbia, hodie, cras, perendie, diequarto, heri, nudiuſtertius, nudiuſquartus, nudiuſquintus, mane, ueſperi, noctu, interdiu, pridie, poſtridie, poſtmeridiem, antemeridiem.

Loci aduerbia ſunt ſic, primũ in loco, ut ubi, ibi, hic, illic, ibidem, iſtic, intus, foris, comminus. In locum, ut quo, hoc, illo, utro, utroq;, neutro, huc, illuc, iſtuc, iſto, eodem, intro, foras, introrſum, extrorſum, ſiniſtrorſum, retrorſum. Eadem & per s literam extremã efferuntur, ut extrorſus, ſiniſtrorſus, & cætera. E loco, ut unde, hinc, illinc, utrinq;, unde, indidem, iſtinc, intrinſecus. Sunt etiã quæ in locum & in loco ſignificant infinita, ut ſurſum, deorſum, ſupra, infra, ultra, citra, extra, intra, ſupra, ſubter, ante, poſt. Per locum, ut hac, illac, iſtac, recta, qua.

Sunt etiam aduerbia quædam in loco, quædam e loco, quædam in locum, ut primum. In loco, ut ubi eras, Romæ: *de loco, unde uenis,* Roma: *in locum, quo is,* Romam. *Eſt ergo in loco per genitiuum, cum ex primo & ſecundo ordine ueniunt, ut* Romæ *ſum,* Beriti *ſum, domi ſum, ſecundum ueteres qui ita declinauerunt: hæc domus, huius domi. Cũ uero tertij ordinis ſunt, ablatiuo caſu utimur, ut* Carthagine, Sidone: *quanquam recentiores* Carthagini & Sidoni *ſum, per datiuum uoluerunt. etenim dicimus ruri ſum. At quum è loco dicimus, ablatiuo ex omni nomine ciuitatis utimur, ut* Roma *uenio,* Carthagine *uenio, & utique ſine præpoſitione: quanquã quum de præpoſitionibus dicere cœperimus, etiam de hoc plenius adnotare neceſſe eſt.*

Negandi aduerbia ſunt, ut non, neq;, haudquaquam, parum. Adfirmandi aduerbia ſunt, ut ſcilicet, etiã, quidni, nimirum, ilicet, profecto, plane. Percontandi, ut cur, quare, quid ita, quidnam, nónne, utrum, utrúmne, an, an non. Demonſtrandi aduerbia ſunt, ut en, ecce. Optandi,

ut utinam, uelim. Ordinis, deinde, deinceps, tunc, ante, poſt. Similitudinis, ita, perinde, acſi, prout, item, adeo. Videntur & hæc inter comparatiuas coniunctiones alij poſuiſſe tanquam, ut tanquam bonus amicus, tam ille quàm hic. Dubitandi, fors, forſitan, forſan, fortaßis, fortaſſe. Congregandi, ut una, ſimul, pariter. Perſonalia, ut mecum, tecum, ſecum, nobiſcum, uobiſcum, mea, tua, ſua, noſtra, ueſtra. Hortandi, eia, age, agedum. Compellandi, heus. Reſpondendi, ut hem. Prohibendi, ut ne feceris. Negandi modo, ne id facias. Adfirmandi modo, Næ tu Eruci accuſator ridiculus eſſes.

Cic. pro Sex. Ros. Amer.

In aduerbio nonnunquam quæſtio oritur, negationis ſit an temporis: utrumq; uidetur in ſe habere & negationem & tempus. neq; enim aliud eſt nunquã quàm non.

Item aduerbia numeri hæc quoq; alij adiecerũt, quot, tot, aliquot: quæ ita poſita inter aduerbia non eſt noſtræ æſtimationis reprobare: certe inter aptota nomina pluralia poſuimus, ſequuti præcepta magiſtri noſtri: alij inter pronomina poſuerunt.

Item ex præpoſitionibus quæ mutato accentu in aduerbia recidunt hæc, intra, intra ſtat: infra, infra ſtat: ſupra, ſupra ſtat: extra, extra ſtat: infra, infra ſedebat: ultra, ultra non faciam: citra, citra diſcurrit: circa, circa equitat: iuxta, iuxta facit, id eſt ſimiliter: contra, contra contendit: ſubtus, ſubtus erat: coram, coram ſtetit, id eſt palam: ante, ante uenit: poſt, poſt ſedit: prope, prope cecidit, hoc eſt pene: uſq;, Vſq; illum mulctauit, hoc eſt ualde: item illo uſq; cùm ueniſſet: ſubter, ſuper, quamdiu ſine caſibus enumerantur, aduerbia erunt: receptis caſibus præpoſitiones ſunt.

Inter

Inter aduerbia quidam hæc poſuerunt, quæ etiam apud ueteres obſeruata ſunt, ut translatui, dimiſſui, receptui, oſtentui, et ſi eiuſmodi ſunt alia quæ caſui dãtur, in quibus obſeruabimus ita dicere, translatui eſt & translatui facit: mittit translatum non dicimus, & cætera ſimiliter. Quidam tamen dicunt ſimilia his eſſe decori, uſui, & cætera. conlata ſunt aduerbia. Varro ſic eſſe in tertio περὶ χαρακτήρων, propius, proxime. In his extra conſuetudinem communium, frequenter perfectis uti ſolet. Plaut. in Aulularia, Ea ſubleuit os mihi pleniſſime. & in Moſtellaria, Quid faciam? in latebras condat pectori penitiſſime. & in Curculione, Salue oculiſſime homo. Sed num oculiſſime βραχέως legendum. Inter aduerbia à pronominibus deducta aliquid ex eo quod eſt quiſpiam. quicq; ex eo quod eſt quiſq;, quid, nũquid.

Iulius Romanus ita refert de aduerbio ſub titulo ἀφορμῶν. Aduerbium eſt pars orationis, quæ adiecta uerbo ſignificationem eius explanat atq; implet. Eſt enim uerbum ſcribo, cui ſi adijciatur bene ſiue male, quod eſt aduerbium, faciet bene ſcribo, male ſcribo. Eadem eſt & in Græcis aduerbijs cum artibus conſtitutio, ἐπίρρημα ἐστὶ μέρος λόγου ἄκλιτον, περὶ τὸ ῥῆμα τὴν ἀναφορὰν ἔχον. Qua ratione igitur σχετλιασμῶν δηλωτικὰ ἐπιρρήματα dixerunt, parum ſpecto, quam partem orationis inde, non ut numerum octo partium articulo, id eſt τῷ ἄρθρῳ deficiente ſupplerent, ſed quia uidebant aduerbium eſſe non poſſe, ſegregauerunt: non quia neſciam quædam alijs partibus orationis aduerbia eſſe communia, & iam ut nominis iuncta con

ſortijs,ut gratis,falſo,uero,domi eſt,domi uenit. Nec minus uerbo,ut occulto,ſubito. Item coniunctionum nexibus ſtrictiora,ut cum dicimus, inquit Vmbrius Primus, ubi,ſic,ergo. Aut præpoſitionibus ſimilia, ut pro,ſub, per,propter, & Vmbrius tamen interiectionibus locũ non dedit. Cum autem extrema linea duci poſtremo uel ab his poſſet,qui eam orationis partem aduerbij totam eſſe uoluerunt,quorum ſi quis defenſionem ineat,tamen quod idcirco πανδέκτης à Stoicis ea pars orationis habeatur,eodem illo ſummoueri ſe poſſe reſpiciet, unde confidit. Nam cum πανδέκτης iure dicatur,cur non alliget conſortiũ ſui? Iam quoq; interiectionis expertẽ uocauit ſecretius,niſi quod rideri metuerũt tam etſi,etſi,nec,nam, quidem ratio temere ſe deliberationi ſuæ ſententijsq; permiſit,qui propriæ uirtutis cũ orationẽ iſtam uinclis alienæ ſeruitutis eximere nõ etiã tum exitus Græciæ,qui tamen nulli ſunt. Itaq; nomen ei partitum acriter reddiderunt. interiectionem uero cachinnũ gemitũmue dici media pergentes æſtimauerunt, ut inter aduerbia quoq; pergere ſi iuberet affectus,aut ut in multis ſolet caſus adferret, eſſet impunitas. Et quid ego de meris interiectionis uiribus pertimeſco,cum etiam quæ omniũ confeßione putantur aduerbia,ratio ſubtilior eius partis eſſe noluerit,ſed interiectionis ſenſibus reſeruarit. Heus enim uocandi habet uim, ohe reſpondendi, ea non potius nominibus adiunxit,nec uerbis potuit,licet mallet. omnes etenim aduerbiorum cernimus ſemitas ire cum uerbis,ſiue per uerba: nec poteſt ulla qualitas niſi uerbo ſubſequente reſonare.

Loci

Loci namq; ſi fuerit aduerbium, ut illic, iſtic, hic, huc, illoc, illuc, iſtoc, iſtuc, per ſe nihil faciet, nec ullam poterit ſignificanti adhibere caliginem, niſi cauſa cum uerbo, ut quædã in tenebris lux clarior et fixa anteuertat. Itaq; illic ſto, illic ero, illuc abeo, illic reluctabor, uerborum acceſſu fit aduerbiũ multi luminis ac poteſtatis. Temporis non minus fiet aduerbiũ, nunc ueni, modo fecit, cras adibo. Sed & numeri par cauſa rationis eſt. ſemel etenim feci dicimus, bis dixi, ter ante præceperam. Negãdi quoq; ſimilis inceptio eſt, minime dixeram, non putaui. Affirmandi, ut quidni putaueram, quippe reſpondit, utiq; certauit: nempe dicebam, prorſus extinxit. Demonſtrandi, en abit, ecce uenit, currit, adſiſtit. Hortandi, age propera, macte uirtute. Eia age, rumpe moras. Optandi, utinã ueniat, uelim currat, quam uoluntatem gaudio proximã eſſe cum dicimus, ut Seq; ortum antiqua Teucrorum à ſtirpe uolebat, uoti eſſe compotem credimus. Itaque nec fideicommiſſorum uoluntas æquius acceſſit, ut non in ea præter iudicium quamuis tacitum nec adſcriptum uotorum, ſolis niſibus & beneficijs crederemus. Ordinis itẽ produntur aduerbia, ut dein dixit, denique ſubſecuta ratio eſt, non minus expedit. Qualitatis, ſtrenue uerſatus, fortiter reſtitit, ſegniter ſubremanſit. Interrogandi, cur reliquiſti? Heu, quianam tanti cinxerunt æthera nimbi? Cõparandi quoq; ita eſt, dicimus enim, Sic pater ille deûm faciat, ſic ſanctus Apollo. et, Quaſi cũ ludas teſſeris. Tanquã currat. Præferendi, magis poteſt, potius eſt credere. Dubitandi, nã fortaſſe aut fecit aut facturus eſt. Annuẽdi, ſcilicet, plane uero dicit, licet facias. Caſualis, ideoq;

ideóq; feci, idcirco dixi. Perſonalis etiã, uis enim aduerbiorum per eandem uim tenoremq; rationis incedit, mecum it, tecum eſt, id ſecum duxit, uobiſcum putauit, nobiſcum fuit. Vocandi reſpondendiue uideri poteſt ſimilis inceſſus aut ordo ſermonis, heus curre, hem ueniebam. Abſurdum utiq; nec ſociũ iſti πανδέκτῃ, *dignumq; quod interiectionis propria uis & poteſtas agnoſcat. Sed collatio, quanquam comparationem Vmbrius Primus ita nominat, defenſionis aliquid poßit adferre, quantitatis uix poſſe fatearis, quando propemodum ſolis qualitatis aduerbijs nec alijs obſecundet. Iuſtus etenim facit iuſte, dein iuſtius, ſuperlatiuo iuſtißime factum eſſe profitebitur. item docte, doctius, doctißime: ut tam ea quæ qualitatis quàm quantitatis habentur aduerbia, collatione priuentur. quorum ratio cum in e literam dirigatur, ut rare, rarius, rarißime, & manifeſte, manifeſtius, manifeſtißime, Cicero tamẽ ad Att. lib. 5. Vbi tutißimo, inquit, eſſent. Ferendum etenim eſt illud ad eundem Attic. Rhetoris conuiuis tuis arcano legis. Imò uero cum ratione prolatum: etenim hoc non capit collationis officia, ut arcane, arcanius, arcanißimeq; dicamus, aut ut falſe, falſius, falſißime: ſed ut ſedulo, uel conſulto, uel tuto. Hæc enim duo poſſunt ordines ducere, & per augmenta uenire ſublimius. itaq; clanculo, non item dicere raro, ſed rare duntaxat cum ratione poterimus. Viderit etenim Helenius Acron cõmentarijs, quos Adelphis Terentij non indiligentes attulit, quid altioris cauſæ reiue perſpexerit, nam ita dicit. Vt falſo, inquit, & conſulto ita ſedulo dictatum, niſi forte ſine dolo putat eſſe ſedulo: nec cũ induſtria*

duſtria, aut ideo cum induſtria, conſtituiq; diuerſum. nec enim conuenit ei, cui puerorum ineunte uita ſalus credita eſt, retexenti curam ſollicitudinémue quam ceperat, Ego uobis à pueris uſq; curaui ambos ſedulo, quaſi ei de ſatisfactione criminis doliq; certandum eſſet, ac nō præ ſe ferendum de oſtentatione meritorum. Sed quidam nō ea contenti ratione, conſortij iure putant e & o inter ſe literas expedire, quod ego uix adducor ut credā, nō quia neqē Voturios pro Veturios, & uorſus, et olli, & cōtra dictū eſſe reperiri. In medijs hæc eſt uerborum actiuis, le pidi pictura ſermonis e litera terminātur aiunt, Chariſius in quia ſuccedēs ei o, aut ei cōtra litera o, quæ cum eſt in nouiſſima parte uocis, modo uincit, modo uincitur, modo alternat, modo par eſt. uincit cū dicimus liquido ſeu raro: et uerè nō uero uincitur: cū rariſſime dicimus, nō rariſſimo: alternat, cū dicimus & cōdigne et indigne, cū poſſimus dicere digno te, et indigno te feciſti, & cū cotidiane nō cotidiano diſſerimus. Par eſt, ut in multis generib. cō modo dictiōis eiuſmodi, ut Plaut. in Friuolaria, Cōmodo dictitemus. nō quia neqē ultra Sarſinū inter quæſtionem Oſceatinis & Marrhucinis eſſe moris e literam relegare, o uidelicet pro eadem litera claudentibus dictionem. Itaq; uetuſtas nec hæc ſeu facultas ſiue natio ſeu quicquid eſt elegantiarū potuit euadere. Deniq; Q. Cæpio in M. Aemilium Scaurū lege Varia, Cum ab iſto uiderem, inquit, cotidio hoſtes conſilijs aduuari. quæ quidē ego non reprehendenda iudico, ſi qua ratio fortaſſe nō firma nec in legibus ſuis durans, interdúmue ſuccumbit, alienis elegantiarū remedijs acquieſcens, fideq; proclamat auctoritatis

ritatis uidelicet, nec adeo ſanctionis alienis uirib. manus tradens. nã cũ dialecticæ ſtatũ nõ eadẽ uia nec ſubſtãtia terminarint, & cætera quæ græce ſequuntur, multo magis ego cui danda quidẽ eſt, ſed tamẽ cautio et impunitas differendi, differentia morabor ingenia loquelarũ, quod adeo iudico moderatius exequendũ, ut exemplis idem iſtud ſit nobis ratio ſubrogata. Deniq; Siſenna Mileſiarũ 13. haud neſciens regulæ, quod ſolis qualitatib. & quantitatibus o litera clauderetur ita protulit, Niſi cominus excidiſſet, quanti dantur, tanti, inquit, Olympicis. ſimul hæc dicens ſuauiũ dedit, ut ſcilicet ſubſonaret quãti precij, tum & ſi mox idem, proin dato aliquid, quod domi habebis, inquit, quod tibi non magno ſtabit. Et tamẽ paſſim magni te facit dicimus & multi, & quod ſæpenumero contendere à nobis nõ deſinitis, licet Statilius Maximus de ſingularibus apud Ciceronẽ quoq; poſitis ſæpenumero notet, ut in cæteris an ratio teneat examen, per eaſdem uias pedetentim ſubire conabimur, quidue ſit cũ officijs rectæ conſtitutæq; rationis, quidue licentius proditum requiramus, & prius illud præuerbium an aduerbium dici debeat diſputemus. Suetonius enim Tranquillus præuerbium putat dici debere quod ante, ut aduerbiũ quod poſt uerbum appellatio etiam nonnunquam ponatur. Sed ut facilitas legentibus adſit, non requiſita placeat, nõ per ſapores ſpeciemq; partis iſtius & enumerata membra regulis alligata, ſed ire per literas maxime cum aduerbium Stoici, ut aliàs diximus, πανδέκτην uocent. nam omnia in ſe capit, quaſi collata per Satyrã conceſſa ſibi rerum uaria poteſtate.

Aliter

Aliter pro aliàs. Salluſtius Hiſt. 1. Sanctus aliter & ingenio ualidus. Item in eadem, Inſanum aliter ſua ſententia atq; aliarum mulierum.

Actutum, cito. Maro 9. Tum cætera reddet Actutum pius Aeneas, atq; integer æui Aſcanius.

Aliàs pro aliter. Terent. in And. Quid aliàs malim, q̃ hodie has fieri nuptias. ubi Fl. Caper, De latinitate, nõ auſim affirmare pro aliter dici: nam neq; pronomen eſt, neq; aduerbium temporis eſt, ſed proximum uero eſt, ut pro eo quod eſt aliter dictum eſſe fateamur.

Abhinc. Pacuuius in armorũ iudicio, Seq; ad ludos iã inde abhinc exerceãt. Plaut. in Moſtell. Qui abhinc quadraginta annis occiſus foret. ubi Caper, utroq; caſu recte dicimus, q̃uis ut ſordidũ & uulgare, inq̃t, q̃dã improbẽt.

Amplius. Lucilius Satyrarũ 1. Quo pacto populum atq; urbem ſeruare potis ſit, Amplius Romanam. ut iudices quotieſcunq; ſignificarẽt adhuc ſe audire uelle, amplius dicebant. Itaq; negocium differebant, unde hodieq; ampliari iudicium, differri dicitur.

Ampliter. Plautus pro ample. Omnia enim nomina quæ in qualitate ſunt aut in quantitate, ſi datiuo caſu in o exeant, aduerbia per e literam faciunt, ut doctus docte, amplus ample, ſed ueteres non obſeruauerunt.

Artificioſe. P. Rutilius Rufus de uita ſua libro primo, Pompeius elaborauit uti populum Romanum noſſet, eumq; artificioſe ſalutaret. Aſellio quoq; rerum Romanarum quadrageſimo, Tam pulchrum opus, tamq; artificioſe factum paſſus eſt dirui. Vbi Fl. Caper, quamuis artificioſius dici non poſſet, ut malicioſius.

Acriter. Criſpus tertio, Non tu *ſcis ſi quas ædes ignis cœpit acriter, haud facile ſunt defenſu, quin & comburantur proxumæ.*

Aegre faciam filijs. Idem in eadē, *ſubaudiri debet uerbum, ut ſit ægre, difficulter.* Plautus in Bacchidibus, *Aegre impetraui.* Item *Cæſellius* Vindex *libro* L *literæ, ægre, ut docte, ait poſſe dici.*

Breui *pro* breuiter. M. Tull. de Orat. ad Quintū fratrem, Ac *ne plura quidem, quæ ſunt innumerabilia, conſecter, comprehendam breui.*

Confidenter pro audacter. Terentius in Eunucho, *Quæ eius confidentia eſt?*

Confeſtim, ut competenti feſtinatione. Siſenna Mileſiarum 13. *Confeſtim ſequuta eſt.*

Confeſtim pro continuo & ſine interuallo ſed iugi feſtinationis ſtudio pergentis. Salluſt. lib. , *fecit ut nuncijs confeſtim lugubribus,* Vbi Statilius Maximus, Ordine, *inquit, & ſine intermiſſione.* Siſenna Mileſiarū 13. *Confeſtim ſecuta eſt.* Næuius in Tarentilla et Corollaria.

Cotidio ut falſo, pro cotidie. Q. Cæpio in M. Aemilium Scaurum lege Varia, Cum ab *iſto uiderem cotidio conſilio hoſteis adiuuari.* Similiter & commodo dixerunt, ut Plautus in Friuolaria, *pro cōmode.* Titinnius in Iuriſperita, Nunc *adeo uiſam, rem magnā aiebat ſeſe mecum loqui, & commodo eccum exit.* Idem in Tempore. Siſenna Mileſiarum decimotertio, Eamus *ad ipſum, atq; ipſe commodo de parte ſuperiore deſcendebat.*

Concorditer. Ennius Annalium libro primo, Aeternum *ſeritote diem concorditer ambo.*

Cæterum

Cæterum. Salluſtius hiſtoriarũ quarto. Scio equidem tibi magnas opes uirorum, armorum, & auri eſſe, & ea re ab nobis ad ſocietatem, ab illis ad prædam peteris. Cæterum conſilium eſt Tigranis regno integro, meis militibus belli prudentibus, procul à domo per noſtra corpora bellum conficere. ubi Aſper, Cæterum quo modo poſitum eſt, pro alioquin conſilium eſt, an pro reliquum conſilium eſt? In ep. Mithr. 9r.

Communiter. C. Graccus, uti lex Papiria accipiatur, Qui ſapientem eum faciet, qui ut uobis & Reip. & ſibi communiter proſpiciat, non qui pro Sylla hominem trucidet.

Cotidiano. Afranius in Vopiſco. Etenim cotidiano in rebus maximis qui præpoſitus nunc poteſt, qui meo ſit nixus nomine. Fronto quoq; ad Marcum Imp. Mihi ſatis abundeq; honorũ eſt, quos mihi cotidiano tribuis.

Compacto. Afranius in Emancipato. Te facere compacto omnia. Verbum etiam quæro an poſſit eſſe imperſonale, quamuis poſitionis ei ſtatus deſit. nemo enim etiam nunc dicit compaciſcor.

Dedita opera declinari quidem poteſt ut nomen, ſed tamen uim aduerbij retinet. Næuius in Agitatoria. Quæ ſi dedita opera quæ ego uolo, ea tu neuis, quæ ego nolo, ea cupis.

De compacto. Plautus in Captiuis. Rem de compacto geri.

Donicum pro donec, ita Liuius uſurpat. Ibi manens ſedeto, donicum uidebis me carpento uehentem domum ueniſſe. Plautus quoq;. Inimicus eſto, donicum ego reue- ~ r. & infra in uerb. efflictim.

nero.ſed & Cato,Cum otioſus ambulas, qui apud regem fuiſti,donicum ille tibi interdixit rem capitalem.

Duriter. *Terentius in Adelphis,Ruri agere uitã,ſemper parce,ac duriter Seſe habere.ubi Acron,Secundũ antiquorũ,inquit,conſuetudinẽ. nam & Ennius in Phœnice, Quam tibi ex ore orationem duriter dictis dedit.*

Doctus lautus, docte laute facit, cur bonus & malus non item producunt in aduerbio e literam? aiunt quidam, quoniam & in comparatione diſsimiles ſunt, doctus enim & lautus doctior & lautior facit,malus ac bonus non item.

Defricate. *Næuius in Tarentilla,Facete & defricate.*

Decolorem pro ſine colore. *Cicero Tuſculanarum ſecundo,Cum Herculem daret ingemiſcentem, iam decolorem ſanguinem omnem exorbuit.*

Dapſiliter. *Næuius in Corollaria, Vltro meretur, quamobrem ametur,ita dapſiliter ſuos amicos alit.*

Dis pro ualde. *Plautus in Bacchidibus, Nam alia memorare,quæ illũ facere uidi,diſpudet. Terentius in Phormione,Cum hac pol diſtædet loqui.*

Efflictim. *Næuius in Corollaria,* Nolo ego hanc adeo *efflictim amare, diu uiuat uolo, ut mihi prodeſſe poſsit, ubi* Probus, V*ſq; donicum exfligatur.*

Examuſsim. Plautus in Amphitryone, Examuſsim eſt optima.ubi Siſenna, Pro examinato, inquit. amuſsis *enim eſt tabula rubricata,quæ dimittitur examinandi operis gratia,an rectum opus ſurgat.*

Eruditius. *Cicero de ſenectute, Qui ſi eruditius uidebitur diſputare,quàm conſueuit ipſe in ſuis libris.*

Effrenate

Effrenate. Cicero de ſenectute, Quorum auidæ libidines temere & effrenate ad potiundum incitarentur.

Emendate. Cicero de optimo genere Oratorũ. Nam quoniam eloquentia conſtat ex uerbis & ex ſententijs, perficiendum eſt ut pure & emendate loquentes, quod eſt latine, uerborum præterea & propriorum & tralatorum elegantiam proſequamur.

Elate. Cicero de optimo genere Oratorum, Ita fit ut Demoſthenes certe poſsit ſummiſſe dicere, elatè Lyſias fortaſſe non poſsit. Idem in Bruto, Nihil tam ornatũ aut uerborum grauitate aut ſententiarum, quo quicquã eſſet elatius, ut etiam Flauius Caper refert.

Fermè. ut apud Terentiũ lectum ferunt, Fermè in diebus paucis, quibus Chryſis uicina hæc moritur. At qui de tracta m litera legerunt, ferè, producere ſolent, quæ diuerſitas uix diſtingui poteſt. ſi quis tamen illam non inutilem tueri uelit, regulam facile defendet aduerbiorum, quædam ſuæ poſitionis eſſe, ut heri, nuper: alia ex alijs, ut doctus docte, bonus bone.

Furax furaciter facere debet, fur furtim, furtiuus furtiue, furans furanter, facilis facile, ſed contrà ſimilis ſimiliter, docilis dociliter, agilis agiliter, fortis fortiter.

Falſo. Næuius in Acontizomeno, Huius autem gnatus dicitur geminum alterum falſo occidiſſe. ſi ſubauditur iudicio, nomen eſt. Salluſtius tamen aduerbialiter dixit, Falſo queritur de natura ſua genus humanum. Sed Cicero ad Atticum, Tu conuiuis tuis arcano legis. O litera cum eſt in nouiſsima parte uocis, ut ſupra diximus, modo uincit, modo uincitur, modo alternat,

modo

modo par eſt. M. Cato *dierum dictarum de Cōſulatu ſuo, Ei rei da operam, ut mihi falſo maledicatur.*

Falſe. Siſenna *libro quarto,* Iudicium *falſe factum.*

Fabre. Plautus in Cæco *aut in prædonib.* Nihil *quicq̃ factum niſi fabre, nec quicquam poſitum ſine luco, auro, ebore, argento, purpura, picturis, ſpolijs, tum ſtatuis.*

Firme ab eo quod eſt firmus, ut docte, laute. firmiter ab eo quod eſt firmis, ut agiliter, dociliter.

Feſtiuiſsime. Diem hunc decorare feſtum feſtiuiſsime. nam & nomina interdum accidunt quæ nec abſolutum nec comparatiuum, ſed tantum ſuperlatiuum ferant.

Quintil. lib. 1° cap. 7.

Gratijs. Plautus in Bacchidibus, *Sin lenocinium forte collibitum eſt tibi, uideas mercedis quid tibi eſt æquum dari, ne iſtanc ætatem ſectere gratis.*

Heri. Terentius in Phormione. Cicero quoq; T*uſculanarū lib.* 2. *Et heri feci.* Quidam *here putant dici debere, quandiu, heri quando.* Afranius tamen in Emancipato, Q*uod heri ualetudo, inquit, obſtitit.*

Hilariter ab eo quod eſt hilaris. hilare autem ab hilarus, ut Helenius Acron in Terentij Adelphis, *ubi* Terentius, *Hilarem hunc ſumanus, inquit, diem. ſed & Afranius in Sororibus,* Nunc *te obſequentem, atq; hilarem ut dixi præbeas.*

Heſterno. Siſenna Mileſiarum 13. T*e iſtuc heſternoq; hæſiſſe oportuerat ariſtæ.*

Hiſpane. Ennius Annaliū *libro,* Hiſpane *noſtro manno memoretis loqui me.*

Iſtô uilius. Rex *qui uocabat ad cœnam, ſi ſibi ea res exhibenda indiceretur, quam exhibere non poſſet, id eſt,*

non

non reſponderet, ut Tranquillus refert, iſto uilius hominis erit cœna.

Ilicet. Maro undecimo, Ilicet in muros tota diſcurritur urbe, ubi Celſus nunc pro illico, id eſt ſtatim, antiqui pro eas licet. Ilicet pro nunc. Afranius in Materteris. Cùm is Balbum ſupra modum diſſerere conantem laudaret, an tu eloquens ilicet, id eſt ſubito, aut extemplo.

Interea loci. Terentius in Eunucho, Interea loci. ubi Acron, Quæritur, inquit, quo accentu dici debeat, interea loci. Act. 1. Sce. 2. Huic simile est quod dicit Sallust. de bel. jugur. 78. Interea Postea loci consul, ...

Intus, foras. Plautus in Menechmis, Euocate intus mihi cocum Cylindrū actutum foras. præpoſitiones etenim aduerbijs denegantur. Idem in Bacchidibus. Ego tibi argentum iubebo iam intus ecferri foras. In Amphitryone, Tu Theſſala intus pateram proferto foras.

In mundo, pro palam & in expedito, ac cito. Plautus, Quia ſciebam, inquit, piſtrinum in mundo fore. Cæcilius quoq;, ut Annæus Cornutus libro tub. Caſtarum patris ſui. profecto qui nobis in mundo, futurum lectum. Item, Idem nanq; malum in mundo is ire. Ennius, Tibi uita ſeu mors in mundo eſt.

In Comœdijs [in Pseudolo] *Plauti hodie locus non extat. Idem tamē utitur in Aſinaria, Caſina, Pœnulo, Epidico*

Illico pro in loco. Plautus in Bacchidibus, Vlyſſem audiui fuiſſe ærumnoſiſsimū, qui annis uiginti errans à patria abfuit: uerum hic adoleſcens multo Vlyſſem anteit, qui illico errat intra muros ciuicos. Idem, Inſta illico.

Ibidem. Plautus in Bacchidibus, Ibidem ego meam operam perdidi, ubi tu tuam.

Immane pro immaniter. Maro ſeptimo, Spirans immane, &, Immane ſonat per ſaxa. Ge. 3.

Ilicet

Ilicet obruimur numero, ubi Martius Salutaris interiectionem eſſe grauiter ingemiſcentis. nam & Terentium in Eunucho, Infecta pace, inquit, ultro ad eam uenies, indicans te amare, ferre non poſſe, actum eſt, ilicet periſti. nam & hic non eſt in loco, aut ſtatim & continuo, ſed pro eo quod eſt hem, ut ſit hem periſti.

Iniurioſe. C. Graccus, uti lex Papiria accipiatur, Nequam iniurioſe nobis contumeliam imponi ſinatis.

Imperabiliter. Cato Senex. ubi Maximus pro nimis imperioſe & dure.

Inimiciter. Tubero hiſtoriarum quarto. Inimiciter iraſcendum non eſt.

Inridenter. Laberius in Thuſca. Inridenter petit.

Inaurate pro non aurate. Titinnius in Barathro. Inauratæ atq; inlautæ mulieris.

Inopinans rectius dicitur quàm non opinans.

Integriter uitioſe putant dici, ſed integre ut impigre.

Induſtrioſiſsime. M. Cato Originum ſecundo. Pleraq; Gallia duas res induſtrioſiſsime perſequitur, rem militarem & argute loqui.

Induſtrie M. Cato dierum dictarum de Cõſu. ſuo. Ego quæ iampridem cognoui atq; intellexi, atq; arbitror Remp. curare induſtrie, ſummum periculum eſſe.

Impariter. Horat. Epiſtolarum, Verſibus impariter iunctis. ubi Terentius Scaurus in cõmentarijs in artem poeticam lib. 10. Aduerbium, inquit, figurauit.

Inuito, ut falſo. Plautus. In Cæco, aut in prædonibus, Neq; eã inuito à me unq̃ abduces. Quod idcirco putaui tractandũ, quod numero plurali, aduerbialiter inuitis ut

deo

deo dictũ, & apud eos forſitan cũ cõtinua uoce lætetur.

Inlecebroſius. Plautus in Bacchidib. Nihil iſthoc inlecebroſius fieri poteſt.

Impendio. Afranius in Vopiſco, Cecidit ſpes reducendi domum quam cupio, cuius ego indies impendio ex deſiderio magis magiſq; maceror.

Ignaue. M. Tullius Tuſculanarũ 2. Prouidendum eſt ne quid abiecte, ne quid timide, ne quid ignaue faciamus.

Indecorabiliter. Accius in Bacchis. Indecorabiliter alienos alunt.

Localib. aduerbijs præpoſitiões hæ ſeruiũt, a, ad, ex, in, ut à foro, ad forũ, ex arce, in arcẽ. duplices caſus, ſub, ſuper & ſubter, ut tamẽ ſuper et ſubter aduerbiales ſint.

Localibus aduerbijs gratia dictionis ineſt multa, ſi quis eam cautius deligens producat in medium.

Longe pro præcipue, maxime, ut Tyberinaq; longe Oſtia. pro longitudine. Lucilius Satyrarum tertio, Longe tria millia paſſuum. Cælius hiſtoriarum primo. Duodecies centena millia paſſuum longe.

Lautus laute, pius pie, cur & malus & bonus non producuntur ut male, bene? quia in comparatione diſsimiles ſunt, facit enim lautus lautior lautiſsime, malus autem nequior, bonus melior.

Luci. Plautus in Amphitryone. Hoc luci. ubi Siſenna. Quæcunq; nomina e litera ablatiuo ſingulari terminantur, i litera finita aduerbia fiunt, ut mani.

Libere. Cicero pro Sexto Roſ. Ego etiamſi omnia, que dicenda ſunt, libere dixero.

Lilybæo. Cælius hiſtoriarũ primo, Sempronius Lilybæo

bæo celocem in Africam mittit, uiſere locum ubi exercitum exponat. Præpoſitiones etenim ciuitatibus denegantur, gentibus ſeruiunt.

Lente. *Afranius in Conſobrinis.* Non ſum apud me, *hem lentus lenteq́; te rogabo. Idē in Emancipato,* Quàm *lente tractat me atq; inludit.*

De Arte poet. Longum clamet. *Horatius epiſtolarum, Licet ſuccurrite longum Clamet, ut Maro quoq;,* Et longum formoſe *uale, uale, inquit, Iolla,* Et. *Toruumq́; repente* Clamat. Ecl. 3. Aen. 7.

Longe optimum eſſe. *Cicero Tuſculanarum ſecundo,* V*olo autem dicere illud homini longe optimū eſſe, quod ipſum ſit optandum per ſe à uirtute profectū, aut in ipſa uirtute ſitum, ſua ſponte laudabile.*

Longiter. *Lucretius tertio,* Non *ut opinor, id à leto iam longiter errat.*

Laſciuiter. Liuius ἐρωτοπαιγνίων *ſexto, Laſciuiterq́; dum dant.*

Lepide. Plautus in Bacchidibus. Q*uid ſi hæc ut potis eſt ut tute, cras ego loquar. tute, pro tecte.*

Large. Iulius Modeſtus ait qualitatis hoc eſſe. Largiter idem Modeſtus ait quantitatis. Deniq; *Laberius in Augure. Largiter, inquit, lucri feci.*

Medio fidio, per I*ouem, aut fidem filiumúe* I*ouis* H*erculem, quæ iuratio propria uirorum eſt, ut fœminarum* A*edepol,* E*caſtor,* E*iuno.* Deniq; *Titinnius in* S*etina, molliculum aduleſcentulum effœminate loquentem, cùm reprehendere magis uellet,* A*n, inquit, quia pol* A*edepol fabulare. edi medi.* E*di, Titinnius in* B*arathro;* I*d neceſſe reſpondet edi, pro edius fidius.*

Mature

Mature duo ſignificat, & cito, & tarde. Plautus in Curculione, Qui homo mature quæſiuit pecuniam, niſi cauſa mature parſit, mature eſurit. eſt enim ſenſus, qui homo uix & ægre quæſiit pecuniam.

Munde. Titinnius in Setina, Verrite ædeis, ſpargite munde, facite in ſuo quæq; loco ſita ſint.

Mox. Maro Georg. I. Tuq; adeo quem mox quæ ſint habitura deorum Concilia, incertum eſt. ubi Gniſo pro cito ſignificare ait. Alij paulopoſt, ut Terentius, Nam aut mox reuertere. Aliud eſt, Mox Italus Mneſtheus.

Meditate. Plautus in Bacchidib. Aedepol næ tu illorum mores perq̃ meditate tenes, in quibuſdã non ferunt.

Mordicus. Afranius in Conſobrinis, Vaba retinet homo linguam mordicus. Næuius in Corollaria, Vtinam na ſum abſtuliſſet mordicus.

Maturiſsime. M. Cato dierum dictarũ de Conſu. ſuo. Itẽ uti à Thermopylis atq; ex Aſia maximus tumultus, maturiſsime diſieci atq; conſedaui.

Mutuo, ut Varro de ſermone latino libro quinto loquitur, in cognitione eſt, mutue uerò ut docti ſic putant, necnon & illi qui de differentijs ſcribunt.

Maturrime. M. Cato dierũ dictarũ de Cõſu. ſuo. Laudant me maximis laudibus, tantum nauium exercitum, tantũ cõmeatũ non opinatũ eſſe quenquã hominẽ maturrime cõparare potuiſſe. Idem. Tam maturrime comparauiſſe. Salluſtius hiſt. I. Vti Lepidus & Catulus decretis exercitibus maturrime proficiſcerentur.

Memoriter. Afranius in Vopiſco, Memini me memoriter, Cicero in Lælio aut de Amicitia, Q. Mutius augur

multa narrare de C. *Lælio ſocero ſuo memoriter & iucunde ſolebat.*

Male pro ualde. Fronto ad Antoninum Imp. libro 2. *Male me Marce uitæ meæ pœnitet, cæterum certum eſt, male pœnitet.*

Multo. Cicero pro Sexto Roſcio, *Multo plura dixiſſe quàm dixiſſet putaretur.*

Miſere, ut ſit miſeratione dignum. *Terentius in Eunucho,* Q*uam oculos terendo miſere.* Act. 1. S. 1.

Mauricatim. *Laberius in Cæculis,* T*e mauricatim ſcire.*

Malitioſe. *Cato Senex,* Malitioſe *iſtorum iura.*

Modice. *Tullius de Senectute.* *Etſi te quidẽ id modice ac ſapiẽter, ſicut omnia & ferre et laturũ eſſe certe ſcio.* Plaut. in Bacchid. *Ingeniũ in animo utibile et modicũ eſt:* Idẽ in Perſa, *Modice & modeſte eſt melius uitã ducere.*

Muliebriter, Cicero Tuſculanarum 2. Si ſe lamentis muliebriter lachrymiſq; dedet, uinciatur.

Minime pro non. Cicero Tuſculanarum primo, Venit Epicurus homo minime malus, aut potius uir optimus, tantum monet quantum intelligit.

Nauiter. Terentius in Eunucho, *Neq; pol tendes nauiter.* Act. 1. S. 1. *Lucretius quoq; de rebus naturalibus tertio, & Siſenna Mileſiarum 13. Quid nunc os tuum ſcalpis, quid tergiuerſaris, nec bene nauiter is? pro recta uia.*

In quibusdam Ter. cod. legitur, pertendas, in aliis, perficies. Hec autem Charisij lectio non tamen inuenta est.

Nauci ꝑ nihili te duco. *Eſt aũt fabæ granũ cũ ſe aperit.*

Nullus aduerbiũ eſt & nomẽ, nemo aũt nomẽ. aduerbiũ hoc exẽplo dabis, Terẽt. *Nullus, inqt, dixeris, ꝑ nõ.* Hec. Act. 1. Sc. 2.

Nimie melius dici quàm nimis, uenit enim ab eo quod eſt nimius, ut doctus, pictus.

Nimium

Nimium. *Afranius in Emancipato, Cur nimium adpetimus. ſi reſpondetur nemini nimium, bene eſt.* Nimium quantū. *Terētius in Phormione, ubi Celſus pro nimium, uti, mirum quantum, incredibile quantum. Licet quidam ſic legant, inquit, ut nimium ſeruus dicat, quantum uerò ſenex, & ſequentia intelligantur.* *Donatus in Phormionē*

Noctu diuq;. *Salluſtius hiſtoriarum ſecundo,* Noctu diuq; *ſtationes & uigilias tentare. at uerò Titinnius in Barathro,* Noctu diuq; *ait. Næuius in Acontizomeno, Sulpitij noctu interfecit.*

Nudiuſtertius, *Cæcilius in Hymnide. Cicero uerò Philipp. nudiuſtertius decimus. Afranius in Emancipato, Nudiuſtertius tute aduenisti. ſignificat autem nunc eſt dies tertius.* Item nudiuſquartus.

Nocte. *M. Cato dierum dictarum de Conſu. ſuo. Poſtquàm Maſsiliam præterimus, inde omnem claſſem uentus auſter lenis fert, mare uelis florere uideres ultra angulum Gallicum, ut illic memini. at quæras cum nomen deferimus, inde noctu aura profecti ſumus.*

Nouiſsime. *Tiro in Pandecte non rectè ait dici, adijcitq; quod ſua cœperit ætate id aduerbium, ubi Fl. Caper de latinitate, Miror, inquit, id dixiſſe Tironē, cum Val. Antias libro ſecundo, Mater cum nouiſsime ægrotaſſet, inquit, uouiſſe fertur. Idem 22. Quod nouiſsime nobiſcum fœdus feciſſent.*

Nocte uagari non noctu. *Siſenna Mileſiarum 13.*

Nimio pro nimis. *Næuius in Agitatoria, Nimio arte colligo, cur re inquæſita colligor. Plautus in Bacchidibus, Nimio docilior.*

Cic. de fin. lib. 4. Differre inter honestū et turpe nimiū quantum.
Gel. lib. 16. cap. 6. Atq; ille nihil cunctatus, sed nimium quantum audacter, inquit
Ammian. Marcel. ad finem lib. 21. et palatinis quibusdam nimium quantū addictus.
Idem. lib. 22. ordo equestris occurrit populi nimium quantū antehac florentis

Nimis. Næuius in Tarentilla, Nunquã quiſquã amico amanti, amica nimis ſiet fidelis, nec nimis erit morigera nota quiſq;. Idem in Corollaria, Nimis homo formidoloſus eſt. Idem in Figulo, Nimis auarus.

Nequaquã. Cicero de ſenectute, Eſt illud quidem Læli aliquid, ſed nequaquam tibi concedendum fuit.

Neutiquam. Cicero de ſenectute, Mihi uerò & Flacco neutiquã probari potuit tam flagitioſa & tam perdita libido. Idem in commentario de uirtutibus, Illud neutiquam probantes.

Neceſſario. M. Cato in L. Furium de mulcta. Neceſſario faciendũ fuit. C. Graccus in rogatiõe Cn. Marij Cenſorini, Si uobis probati eſſent homines adoleſcentes, tamen neceſſario uobis tr. mil. ueteres faciundi eſſent.

Neceſſum. M. Cato dierum dictarum de Conſu. ſuo. Eas res non poſſe ſuſtineri niſi eõ præſidia magna frumentumq; nam ita dicunt palam neceſſe eſſe obturata Poſitio ſermonis neceſſum. Afranius in uopiſco, Præfeſtinamus quæ ſit cauſa ſciſcere, quod ſit neceſſum ſcire, præſertim in breui.

Olim. Maro 9. finẽ portusq; tenebũt Auſonios olim.

Occultò ut falſo. Afranius in Repudiato, Age curre curſim ad Numiſium occulto.

Oſtiatim, uicatim. Cicero, Quod Statilius Maximus notat neſciens, quia ut continuo ſtatim eſt, continuatim frequentatiuum

Obuiã pro obuius. Salluſt. hiſt. 2. Vbi Aſper ait uetuſte obuiã fuere, aduerbio maluit uti quam nomine. Siſenna Mileſ. 13. Obuiam uenit. M. Cato dierũ dictarum de conſu.

conſu.ſuo. Mihi atq; claſsi obuiam fiunt. Plautus in Bacchidibus, *Ob oportune mihi eſt obuiam.* (minus.

Οὐδὲν ἧττον, *nihiloſecius, nihilo deterius, nihilo*

Obiter. *Diuus Hadrianus ſermonū primo quærit, an latinum ſit, Quanquam, inquit, apud Laberium hæc uox eſſe dicatur, & cum Scaurus latinum eſſe neget, addit quod ueteres eadem ſoliti ſint dicere, non addentes uia, ut ſit κατ' ἔλλειψιν, ut Plautus, inquit, Eadem bibes, eadem tibi dedero ſuauium. Quanquam diuus Auguſtus reprehendens Tib. Claudiū ita loquitur, ſcribis enim per uiā ἀντὶ τοῦ obiter. Diuus Hadrianus, Tametſi, inquit, Auguſtus non pereruditus homo fuerit, uti dudum diximus, uſu potius quàm lectione protulit rationem penitus inuiſere de . coniunctio præpoſitionum, quem adæque ſub titulo ἀφορμῶν dedimus.*

Odioſe. Plaut. in Bacchidib. *Odioſe facis, caue uero.*

Opulenter, *Plautus in Cæco aut in prædonibus.* Spectaui ludos magnifice atq; opulenter.

Oppido pro uero aut ſtatim. Plautus in Bacchidibus, Reddidi aurum omne oppido.

Officioſe. *Afranius in Repudiato,* Te iſtuc facere officioſe ſcio. *M. Scaurus de pecunijs repetūdis.* M. Brutum ita officioſe atq; obſeruanter tractauere.

Primum. Lucretius, Primum animum dico, mentem quam ſæpe uocamus, ubi Velius Longus, Primū, inquit, aduerbialiter audiendum eſt.

Primiter. Pomponius in Maccis Geminis prioribus, Bono animo es, eripis primiter.

Prima pro primo. Terentius in Adelphis. In prima

q 3 fabula

*fabula,ubi Helenius Acron,pro in primo,& Maro,*Vi*dimus obſcuris primam ſub uallibus urbem.*

Prius pro melius,utilius,antiquius. Terentius in Eunucho, *Nihil prius neq; fortius, niſi Heleniū Acronē erraſſe dicendū eſt, qui prius nō ſic intellexit, neq; fortius, id eſt glorioſius, quanquā iuxta ſit ſumma egregiū excellentemq; eſſe laude uirtutis.* Itaq; Plautus in Bacchidibus, *Fortaſſe iam opus eſt, immo etiam prius.*

Primus pro imprimis, uti Maro, *Troiæ qui primus ab oris. ubi Terentius Scaurus cōmentarijs in artē poeticam libro decimo, Non quia ante omnes, inquit, ſed ante quem nemo eſt, & addit, quo genere plures primi accipi poſſunt.*

Pluris. Næuius in Agitatoria, *Ego ſemper pluris feci, potioremq; habui multo quàm pecuniam.*

Perinde pro proinde. Plautus in Sticho, *Vt perinde homini res parata eſt, perinde amicis utitur.*

Penitus pro ualde. Maro nono, *Penitus modo non genus omne peroſum* Fœmineum.

Prime. Næuius ἐν ἀκοντιζομένῳ. *Acontizomenus fabula eſt prime proba.*

Protinus trium temporum ſignificationem capit, inſtantis, ut Maro tertio Aeneidos, *Protinus aerias Phæacum abſcondimus arces.* Præteriti, *ut idem eodem libro,* Cum protinus utraq; tellus Vna foret. Futuri, *ut* Terentius in Phormione, *Aliquid conuaſaſſem, atq; hinc me conijcerem protinus in pedes.*

Per pro perquam ualde, ut perduellio perquamduellio, & pluſquā hoſtis, ut Rabirius, *Qui perduellionem*

nem feciſſe dicebatur, id eſt, contra Remp. ſenſiſſe. quod iudicij genus in eadem oratione M. Tullij, ab Horatio ſumptum ait, dictumq; quod per tempus belli ſit factum, cum is in ſororem ſuam gladio uſus eſſet.

Prorſus. Salluſtius in Catilina, Prorſus in facie uultuq; uecordia inerat. Cicero Tuſculanarum 2. Sed ultro appetendus, ſubeundus, excipiendus dolor eſt. Ita prorſus exiſtimo.

Plure. Plautus in Cæco, aut in prædonibus, Plure altero tanto, quanto eius fundus eſt, uelim. Cicero quoq; plure uenit. Lucilius, Plure foras uendunt, quod pro minore emptum antique.

Prorſum. Plautus in Cæco aut in prædonibus, Ita ſunt prædones, prorſum parcunt nemini. M. Cato in L. Furium de mulcta, Prorſum quodcunq; uidebat feciſſe, neq; quenquam obſeruauiſſe.

Plurimũ. Terentius in Phormione, Ibi plurimum eſt. ubi Celſus, nunc aduerbium eſt pro ibi ſæpe, ibi frequenter eſt. Cicero pro Sexto Roſcio, A me id contenderunt, qui apud me & amicitia & dignitate plurimũ poſſunt.

Parciſsime. Probus de inæqualitate cõſuetudinis quæritur an quibus extulerit, quod & ipſum credo non parciſsime factum.

Præfiſcini. Titinnius in Setina, Paula mea amabo, pol tu ad laudem addito, præfiſcini ne puella faſcinetur.

Præfiſcine. Afranius in Conſobrinis, Scis habitum ita ut nunc obtinet præfiſcine, per e non per i.

Placate. Cicero, ut Maximus quoq; notat, Placate & moderate feramus.

Peregri cum in loco eſt. Plautus in Perſa, Quia herus peregri eſt. Næuius in Tarentilla, Primum ad uirtutẽ ut redeatis, abeatis ab ignauia, domo præſens patriam ut colatis potius quàm peregri probro.

Peregre cum abit quis, dicimus in locum, ut Titinnius in Tibicina, Vt hic legatus abit peregre publice. Plautus quoq; in prædonibus aut in Cæco, In peregre eſt. Idem in Bacchidibus, Cœnã peregre aduenienti, peregre pro peregri. Næuius in Tarentilla, Vbi iſti duo adoleſcentes habent, qui hic ante parta patria peregre prodigunt?

Porro. M. Cato dierum dictarum de Conſu. ſuo, Inde pergo porro ire in Turtã. Idẽ ſupra, Itaq; porro in Turtam proficiſcor ſeruatum illos, pro longius, Afranius in Vopiſco, Porro paſſuros ſcio.

Porro pro in futurum. M. Cato in eodem, Me ſollicitum atq; exercitum habitum eſſe, atq; porro fore. Afranius in Emancipato, Poſt narrauero, nunc eſt diſtentus animus, negotijs, porro autem propero.

Pudenter, ut Cicero, etiam Maximus notat, tum Afranius in Emancipato, Malo pudenter mentientem.

l. 234. Perdite pro ualde. Terentius in Phormione, Eam amare cœpit perdite. nam ita Aruntius Celſus, & addit, A. 1. 5. 2. antiqui enim dicebant ardere pro amare.

Propere produci debet ut abunde, honeſte, quod an poſsit eſſe rationis, uix ſpecto, quoniã nec abunde, ut nec propere putant quidam dici debere. Quamuis Maro 6. propere dixerit pro properanter, & abunde pro abundanter. abundans enim abundãter facit, ut properãs properanter, elegans eleganter, prudens prudẽter. honeſtus

autem

autem honeſte, ut doctus docte, pius pie, caſtus caſte.

Perplexim. Plaut. in Sticho, Vtrum ego perplexim laceſſam oratione.

Publicitus. Plautus in eadem, Nónne hoc publicitus. Vbi Celſus, Publicitus & claritus, inquit, dicunt, nos publice clareq; dicimus. Titinnius in Setina, Statui ſtatuã publicitus. Terentius quoq; in Phormione. Sed & Plautus in Bacchidibus, In æde Dianæ publicitus aurum ſeruant. Idem in Amphitryone, Ita peregre aduenien publicitus hoſpitio accipiar. Act. 5. Sce. 7.

Pedetentim. Lucilius, Pedetentim hunc reſalutẽ. Tullius Tuſculanarum ſecundo, Pedetentim ac ſedato niſu. Cato dierum dictarum de cõſul. ſuo. Eam ego uiam pedetentim tentabam.

Piger pigre, pulcher pulchre, celer neſcio an celere produci poſſit, niſi forte illud dicat Terẽtius, Celere conſilium, ut non ſit aduerbium, ſed nomen. Phorm. Act. 1. Sce. 4.

Pauxillo prius. Afranius in Repudiato, Pauxillo prius me conuenit.

Pariter pro pariliter. Cicero, ut Maximus notat. Similiter & Maro undecimo, ubi Celſus pro æqualiter. Idem Georgicorum, Pariter frumenta ſequentur, &, Pariter puero donisq; mouetur. Ge. 1. Aen. 1.

Poſterius. Terent. in Adelphis, Poſterius nolo in illũ grauius dicere. Item idem, Tu quod te poſterius purges, hanc iniuriam mihi nolle factam eſſe. Act. 1. Sce. 2. Act. 2. Sce. 1.

Pone uerſus. M. Cato dierum dictarum de conſulatu ſuo, Noſtros pone uerſus hoſteis eſſe ab dextera parte. Item idem, Poſtquam auſpicaui atq; exercitum adduxi

pone caſtra hoſtium. uilla eſt patrui, hic age eſt ubi ſtas, pone uerſum illac mare eſt.

Perdite. Afranius in Vopiſco, Quia ſcit me illam amare perdite.

Paulo prius. Afranius in Emãcipato, Paulo prius hinc abijt. nos paulo ante dicimus.

Procul. Salluſt. Hiſtoriarũ 2. Nam procul & diuerſis ex regionibus. ubi Afper, Ergo procul, è loco eſt.

Prope, iuxta. Plautus in Perſa, Prope me hic neſcio qui loquitur. Idem in Rudente.

Proxime. Cicero de Senectute, Sophocles ad ſummã ſenectutem tragœdias fecit, quem cum à re familiari ut deſipientem remouiſſent, filijs eius arguentibus, cum ſenex οἰδίπουν ἐπὶ κολωνῷ, quam proxime ſcripſerat recitaſſet, liberatus eſt. Idem in eadem, Et mihi ad ſapientis uitam proxime uidentur accedere.

Perendie, quaſi perempta die, quod notauerũt grammatici: quia cum de futuro dicimus diem, nouiſſimo loco dicemus non ut die quarto.

Principio. Tullius Tuſc. 2. C. Marius ruſticanus uir, cũ ſecaretur, principio uetuit ſe alligari. & Maro, Principio arboribus uaria eſt natura creandis.

Primo pedatu. Cato Senex, In his duobus bellis alteras ſtipendio agriq; parte mulctati, alteras oppidum ui captum, alteras primo pedatu & ſecundo, ut Maximus notat, hodieq; noſtri per Campaniam ſic loquuntur.

Pedibus aduerbialiter. Cicero de Senectute, Ingreſſus iter pedibus. & apud Salluſt. Pedibus in ſententiam.

Quippiam, Næuius in Tarentilla.

Qua-

In catil. Quaquam. Salluſtius, Tametſi haud quaquã par gloria ſequitur ſcriptorem & actorem rerum. Pomponius, Quaquam negas nuptam.

Ecl. 8. Quo, procul. Maro, Quo te Mœri pedes, an quo uia ducit? in urbẽ. Aut cui rei, ut dicas quo prope eſt ut eadẽ gratia. Titin. in Setina locutus eſſe uideatur de ædis anima, quo auolauit gallus gallinaceus? nõ ex qua, nec ẽ quo

Quod poteris. Terent. in Eunuch. Munus (redit. noſtrũ ornato uerbis quod poteris. ubi Helenius Acron, pro inquantum poteris.

Quanti cum interrogamus, nec emimus: quantũ cum emptam rem quærimus. Atqui Cato in primo contra Furium de mulcta, de caro emptis, ó quanti ille agros, inqt, emit, qua aquam duceret. Næuius in Tarentilla, Quæ ego in theatro hic meis probaui plauſibus, Ea non audere quenquam regem rumpere, Quanto libertatem hanc hic ſuperat ſeruitus? Abſolute, Quanto. Cato de conſul. ſuo, Videto quanto ſecus ego fecerim.

Quammaxime. Cicero ſecundo Tuſculanarũ, In ſtadio curſores exclamant quammaxime poſſunt, faciunt idem cum exercentur athletæ.

Quam diluculo. Afranius in Emancipato, Nudiuſtertius tute aduenisti quamdiluculo.

Rumore primo. Salluſtius Hiſtoriarum, ubi Aſper,

Aen. 1. Non eſt, inquit, nomen, ſed aduerbium, ut illud, Obſtupuit primo aſpectu Sidonia Dido.

Recens. Aſper comment. Salluſtij Hiſtoriarum primo, nunc aduerbium, nunc nomen id eſſe dicit, recẽs ſcripſi. poteſt enim eſſe temporis.

Rurſus

Rurſus negant dici debere, ſed rurſum ut iterum. Maro tamen, Scandunt rurſus equũ. Næuius in Tarentilla, Qua porro confidẽtia rurſus uerbũ cũ eo auſim facere?

Repentino pro repente. Cicero, ut Statilius Maximus notat. Afranius in Emancipato, Vt ſint repentino apparandæ nuptiæ. Idem in Vopiſco, Vbi repentino huius conſimile accidit.

Gell. lib. 2 cap. 25 Raro, Cicero pro rare, ut idem Maximus notat, Catonem quoq; ita locutum. ſed & Plautus in Rudente, Verum raro capitur.

Rariſsime ut manifeſtiſsime: quoniã quotieſcunq; comparatiuo gradu ſunt aduerbia, in e literam exeunt. Cicero tamen ad Atticum ſexto, Vbi tutiſsimo, inquit, eſſent.

Rarẽter. Cicero, ut idem Maximus notat, pro raro.

Rite. Afranius in Emancipato, Idem es qui ſemper, idq; ut rite intelligas te facere.

Sæpe, per tempus recte dicimus, aliquotiens autẽ per perſonam, itaq; Sæpe fugam Danai Troia uoluere relicta Moliri. pro aliquotiens accipere debemus. Sæpius, Maro Georgicorum primo, Sæpius è tectis penetralibus extulit oua, Anguſtum formica terens iter.

Satis diuerſe accipitur, ἀντὶ τ͂ par. Lucilius Satyrarum, Cui ſi cum iure populus uix totus ſatis ſit. Terentius in Adelphis, Satis mihi id habeam ſupplicij, dum illos ulciſcor modo. Item ſatis per accuſatiuum eſt. Cælius Hiſtoriarum primo, Commodum eſſe ſatis uidetur. nec enim pro ſufficienti, inquit Paulus, accipi debet, ſed pro pari & æquo. Item ſatis pro intente. Cato dierum dictarum de conſul. ſuo, Iam apud uallum noſtri ſatis agebãt.

Terent.

Terent. in Heautontimorumeno, Etſi ſuarum rerum ſatis agitat, tamen habet bene & pudice eductam.

Stomachoſe. Cicero, ut Statilius Maximus de ſingularibus apud eum poſitis notat.

Sane pro ualde. Cicero in Verrem actione ſecunda, Interea ſane perturbatus & ipſe, & eius amici & conſiliarij moleſte ferre cœperunt.

Sincere. Terentius in Eunucho, Si iſtud crederem ſincere dici, quiduis poſſem perpeti. Quidam tamen nomẽ putant eſſe neutri generis. Chariſius de cõſortio generum, terminatione Vs

Sempiterno. Cato dierum dictarum de conſ. ſuo, Ego mihi monumenta ſempiterno poſui quæ cepi.

Surde. Afranius in Vopiſco, Amentes, quibus animi non ſunt integri, ſurde audiunt.

Sic pro ita. Terent. in Eunucho, Imò ſic homo eſt per paucorũ hominũ. id eſt, πανυ παυρῶν ἀνθρώπων

Seminatim. Titinnius in Cæco, Ita ſeminatim fugi atque effugi patrem.

Summatim. Afranius in Emancipato, Næ tu ſummatim rationem putas.

Siqua pro ſiquo, hoc eſt, ſi aliquo modo, ut, Siqua fata ſinant. quod ita quidam etiam in illo legerũt, Anthea ſiqua iactatum uento uideat, Phrygiasq; biremes. Aliud autem eſt in illo, Si qua fata aſpera rumpas, Tu Marcellus eris. quanquam & hic ſi quo modo ſit ſubaudiendũ.

Salutariter, Cicero, ut idem Maximus notat, quaſi ſalubriter.

Sedulo. Helenius Acron in Adelphis Terentij, Vt falſo, inquit, & conſulto, ita ſedulo dictitatũ: nec hic non

eſt

Ter. Adel. Act. 5. Sce. 9. v. 117. eſt ſine dolo, Vſq; à pueris curaui ambos ſedulo. Quanquam ſi & ſine dolo, per ſe tamen ſedulo ſic utique eſt, ut falſo.

Sedulum. Plautus in Cæco aut in prædonibus, Velint te arbitrari factum. R. ſedulum eſt, ſubmouentur hoſtes, remouentur lapides.

Secius tarditatem facientis indicat, ſerius temporis. Maro 5. Currit iter tutum non ſecius æquore claſſis. & in Georg. 3. Interea toto non ſecius aere ningit.

Strenue. Plaut. in Cæco aut in prædonibus, Si nõ ſtrenue fatetur ubi ſita ſunt, membra exſecemus ſerra. Idem in Bacchidibus. Conuerrite ſcopis, agite ſtrenue.

Seorſũ. Cato Senex, Suapte natio ſua ſeparata ſeorſũ

Seorſus. Afranius in Emãcipato, Principium hoc orõ in animo ut ſic tuo ſtatuas, officijs cogi, ut abs te ſeorſus ſentiam de uxoria re.

Singularie, pro ſingulariter, quaſi unice. Cic. ut Maximus notat.

Tus. lib. 4°. Stirpitus. Cicero, quod apud eundẽ Maximus ſemel poſitum notat, ut inquit, funditus, radicitus.

Sponte, nomẽ quidem eſt aptoton, & eo quod C. Cotta Cn. Veterio libro primo, Hic cum optimus, tu de tua ſponte hic cum de religione.

Secius, pro minus. Afran. pro Repudiato, Perdit ingens imbecillitas tuã æquo ſecius me colligant ceciderit.

Sequius. Idem in eodem, Sin id, quod non ſpero, ratio talis ſequius ceciderit.

Statim. Accius in Didaſcalicôn 9. Vectigalia legerant ueſtra, & ſeruãtur ſtatim. pro ſtatute et ordinate.

Subinde

Subinde. Nepos de illuſtribus uiris 2. ſed & Brutus, & Cælius frequenter eo uſi ſunt.

Secus pro poſt. Sempronius Aſellio Hiſtoriarum decimoquarto, Ne poſſent aut ſtationes facere hoc ſecus, id eſt, non multo poſt.

Secundo. Cato Senex, ut Maximus notat.

Sedate. Cicero Tuſculanarum ſecundo, Exclamabis ut mulier, nec conſtanter & ſedate feres.

Secus pro aliter. Næuius in Agitatoria, Secus ſi unquam quicquam feci, carnificem cedo. & Plautus in Cæco, Nihil feci ſecus quàm me decet. Cato de conſul. ſuo, Secus ætatem agerem quàm illi egiſſent.

Serio pro uere. Næuius in Tarentilla, Vereor ſerio. Plautus in Bacchidibus, Iocon' an ſerio?

Sarcte pro integre. Sarcire enim eſt integrum facere. Hinc ſarcta tecta uti ſint, opera publica publice locantur. Porphyrio ex Verrio & Feſto in Augu ralibus, inquit, libris, ita eſt ſane ſarcteq; audire, et uidere. Lege plura apud Sextũ Pomp.

Secreto. Afranius in Emancipato, Idcirco hæc agere tecum ſecreto inſtiti.

Secreta pro ſola, an ſecreto, ut ſiqua pro ſiquo. Maro Aeneid. 4. Tum ſecreta pyram tecto interiore locauit. 205. sub auras, in Virg.

Tuatim. Plaut. in Amphit. Iam tuatim facis. ubi Siſenna, ut noſtratim: ſignificat autem tuo more. 204.

Tetre. Cato Senex, Tetre ætatem.

Tractim. Plautus in Amphitryone. Vbi Siſenna pro lente, inquit, non ut Maro, pro iugiter, quarto Georgic. 25. Tractimq; ſuſurrant, inquit.

Temere pro facile. Plautus in Bacchidibus, Rapidus

fluuius

fluuius eſt hic, non hac temere tranſiri poteſt. *Cato de Conſulatu ſuo*, Temere *hoſtes fieri, temere fieri nunc poſſent.*

Tertia, *pro* tertio. *Maro*, *Tertia ſed poſtquam maio re hoſtilia niſu* Aggredior.

Tuto. *Maro undecimo*, *Quæ tuto tibi magna uolāt.* *ubi Aruntius Celſus*, Nō *eſt, inquit, ut falſo, & raro, hæc enim Latina ſunt.*

Toleranter. *Cicero Tuſcul. 2.* Idem *morbos toleranter atq; humane ferunt.* Item *alio loco eodem lib.* Poſſumúsne *nos contemnere dolorem, cum ipſum* Herculem *tam intoleranter dolere uideamus?*

Temere *pro negligenter.* *Maro nono*, Haud *temere eſt uiſum, conclamat ab agmine* Volſcens.

Tertiū. M. Cato de Conſ. ſuo, *Id ego primo minus animaduerti, ueniunt iterū atq; tertium tumultuoſius.*

Timidius. *Idem in eodem Cato*, *Cenſores qui poſthac fient, formidoloſius, atq; ſegnius, atq; timidius pro republica nitentur.*

Tumultuoſe. *Afranius in Vopiſco*, *Tumultuoſe & cunctis copijs.*

Validiſsime. D. Adrianus Orationū 12. A *uobis* P.C. *peto, & impetratū ualidiſsime cupio, ut proxime imaginē Auguſti argēteū potius clupeū ſic ut Auguſto ponatis*

Vnà *locum, ſimul uero ſpaciū deſignat.* Recte *itaq; dicimus, ſimul conſules fuerunt, unà ambulabant.*

Vniter *contra grāmaticorum, inquit Plinius, obſeruationē, qui negant oportere nomina us ſyllaba terminata, in r aduerbialiter flecti, libro 6.*

Vt pro

Vt,pro utinã. Vt te quidẽ omnes dij deæq;. Vbi Aruntius Celſus,pro utinam,Terentius in Phormione.

Vſquequaq;,quaſi diceret longe lateq;. M. Cato dierum dictarum de conſul. ſuo,Omnia plena ſimul hoſtiũ, copiæ magnæ contra me ſedebant,uſquequaq; laceſſebamur. Quod manifeſtius idem ita dixerit, Interea ad ſocios noſtros ſedulo diſpertieram,aliò frumentum,aliò legatos,aliò literas,aliò præſidium uſquequaq;.

b Vnice. Plautus in Bacchidibus,Immo unice unũ plurimiq; pendit.

a Vſquequaq;. Plautus in Bacchidibus,Chryſalus mihi uſquequaq; loquitur,nec recte pater. C. Graccus uti lex Papiria accipiatur, Vſquequaq; curauit. Fronto, Ad manum inuicem adeſt etiam uſquequaq; tibi natura, ſitus, lepos & uenuſtas.

Viciniæ,huic uiciniæ. Terentius in Hecyra,ubi Celſus aduerbialiter,inquit,ut,domi militiæq;. Plaut. in Bacchidibus,Proximæ uiciniæ.

Vnciatim. Ter. in Phor. Quod ille unciatim uix de dimenſo ſuo, Suũ defraudans genium comparſit miſer.

Vtero pro in uterum. Siſenna Mileſiarũ 13. Vt eum penitus utero ſuo recepit.

Veſperi. Plautus in Pœnulo,Importuna uis uenit ueſperi.

Vtpote. Lucilius tertio. Plautus uero in Pœnulo, & pro uerbo poſuit, Non pote quæſtus conſiſtere, ſi eum ſumptus ſuperat ſoror. Afranius in Vopiſco, Quàſi uerbum fecerim de iſto,utpote.

Veſpera. Salluſtius Hiſtoriarum ſecundo. Cæſar ad

Frontonem 2. *Veſpera fatigatus, luce dormitās.* Fronto uerò ad Antoninum quinto, *At enim ueſperi in triduum mittam.*

Vtribi. Næuius in Tarentilla, *Vtribi cœnaturi eſtis, hiccine, an in triclinio?*

Vt quammaxime ſignificem. Tullius Tuſculanarum ſecūdo, *Nihil enim habet natura præſtantius, nihil quod magis expetat quàm honeſtatem, quàm decus: his ergo pluribus nominibus unam rem declarari uolo, ſed utar, ut quammaxime ſignificem, pluribus.*

Viciſsim. Cato de Conſulatu ſuo, *Qui maximis uicibus, inquit, ac uiciſsim.* & Cicero de Senectute, *Viciſsim umbris aquiſue refrigerari.*

Vitioſius. Cicero de Senectute, *Cæcilius uitioſius illud ait de ſenectute.*

Viritim. Cicero de Senectute, *Sp. Carbilio, C. Flaminio trib. pleb. quoad potuit Fabius Maximus reſtitit, agrum Picentem & Gallicum uiritim contra ſenatus auctoritatem diuidentibus.*

Vniuerſe. Cicero pro Scauro.

Vtrinde. Cato pro Luſitanis Hiſpanis, *De frumento utrobi bona, utrobi mala gratia capiatur, utrinde iram, utrinde factiones tibi pares.*

Vnde pro è quo loco. Plautus in Rudente, *Vnde nos hoſtias agere uoluiſti?*

Vehemētiſsime pro fortiſsime & uere. Caluus in Vatinium, *Vehementiſsime probare.*

Vehementer. Cæpio in M. Aemiliū Scaurū lege Varia, *Quia Albius uir bonus eſt & uehementer idoneus.*

DE CONIVNCTIONE,

ut ait Comminianus.

Coniunctio eſt pars orationis nectens ordinãsq́; ſententiam. Coniunctioni accidunt, Figura, Ordo, Poteſtas. Figura eſt qua appellatur aut Simplex, ut quidem, aut Compoſita, ut equidẽ. Ordo eſt quo apparet, an præponi tantum poßit, ut & : an ſupponi, ut q; : an utrumq;, ut itaq;, namq;. Poteſtas coniunctionum in quinq; ſpecies diuiditur: ſunt enim copulatiuæ, diſiunctiuæ, expletiuæ, cauſales, rationales. Copulatiuæ, &, que, at, aſt, ac, atque. Diſiunctiuæ, aut, ue, uel, ne, nec, neque. Expletiuæ, quidem, equidem, quoque, autem, tamẽ, porro. Cauſales, αἰτιολογικοί, ſi, etſi, tametſi, ſiquidem, quando, quandoquidem, quin, quinetiam, ſin, ſeu, ſiue, nam, namque, ne, enim, niſiſi, neniſi. Præterea rationales, quamobrem, præſertim, item, itemq́;, enim, enimuero, quia, quapropter, quippe, quoniam, quoniamquidem, ergo, ideo, ſcilicet, præterea.

Palæmon autem ita definit, Coniunctionum quædam ſunt principales, aliæ ſubſequentes, aliæ mediæ, quibus utralibet parte poſitis, ſine uitio coniungitur oratio.

Principalis igitur eſt cõiunctio ſed, ut: Sed te qui uiuũ
Aen. 6. *caſus age fare uicißim, ut ait Virgil. Ille enim ordo ubi poſtponitur, poeticus eſt κατ' ἀναστροφὴν factus, Ipſa ſed in ſomnis inhumati uenit imago Coniugis.* Aen. 1. *Sed ipſa ſubſequens eſt, quæ media eſt etiam.*

Habent etiam figuras cõiunctiones, quæ ſunt aut ſimplices, aut compoſitæ: ſimplices, ut nam: compoſitæ, ut namque.

Cum eſt igitur de figura & ordine dictum, inſpiciamus nunc quæ ſint poteſtates: & ſunt hæ copulatiuæ, q;, & , porrò: Cauſales hæ, quoque, itaque, etiam, ac, item, autem, uero, nam, enim, quia, quoniam, eo, ideo, quod, id circo, propterea, cauſa, gratia, ergò. Hæ enim ubi cauſa redditur rerum, coniungere orationem ſolent, ut ita, Nõ *dedit, quoniam non habuit.* Ratiocinatiuæ *hæ* συλλογιστικοὶ σύνδεσμοι, *quare, quapropter, igitur, ergo, itaque, quandò graui accẽtu, quatenus, quoniam, ideoq;, quoniamquidem, quandoquidem, ſiquidem.* Dictæ *autem ſunt ratiocinatiuæ, quòd quamq; rem præpoſita ratione confirmãt, in hunc modũ.* Lucet, *igitur dies eſt. nam hic coniunxi rationem, lucẽ ideo eſſe, quòd ſit dies, ſeu diem ideo eſſe, quòd ſit lux.* Dubitandi *ſunt hæ,* ἀπορηματικοὶ, *ſiquidem, ſiue, ſeu, niſi.* Diſiungendi *ſunt hæ,* διαζευκτικοὶ, *ue, uel, an, ne, aut, neque, neu, nec, neue.* Ad *mouendi atque.* Petendi, *ſed, uerùm: quas quidam inter cauſales poſuerunt, hoc modo.* Peccauit, *ſed rogat: læſit, uerùm & profuit.* Relatiuæ *ad aliquid, ut Plinius ait, ſiue comparatiuæ hæ, magis, potius, immo, in hunc modum,* Hic *eat, immo ille aut potius ille.* Idem *Plinius ait, habere poteſtatem comparandi tanquã & tam, ſed hæc aduerbia uidentur magis ſimilitudinis, ut* Tanquam *bonus amicus: &,* Tam *ille quàm hic. Sane eo habent comparandi poteſtatem quàm ubi dicitur ante, quod & melius quàm ſubijciendi, quas Palæmon expletiuas ait, hæ, equidem, enimuero.* Repletiuæ, ἀναπληρωματικοὶ, *ſaltem, tamẽ, tandem, ne, adeo.* Inlatiuæ, *quanquã, quam uis, etſi, tametſi.* Infinitiuæ, *dum, quanquam, antequam, quatenus*

quatenus,ut cum,ὅταν ὡς σημαίνει. Alij dicunt cum, ut ſit,quo tempore, per hoc & aduerbiū poteſt eſſe temporis. Optatiuæ,utinam,ut,ne,uelim. Subiūctiuæ,cum, ſi,& quæ ab eo compoſitæ ſunt,tametſi,antequam, donec,quamuis,dummodo,licet,poſtquam, priuſquam,donicum,cùm pro donec accipitur,aut pro dummodo. nec te moueat ſi quædam eſſe aduerbia & coniunctiones cognoueris.

Supereſt ut dicamus,quæ coniunctio cui qualitati iungatur. Cum iungitur modo finitiuis, modo ſubiunctiuis, ut cum dico,cum dicebam. Item cæteris finitiuis temporibus,ſed intereſt utrum finitiuis an ſubiunctiuis iungatur. Finitiuis enim iungitur, quotiens ad id tempus quo agebam refertur,cum declamo uenit,id eſt ipſo tempore quo declamo,cum declamabam,uenit, ſi eo ipſo tempore quo declamabam ueniſſet. Et apud Virgilium, Quum uenit aulæis iam ſe regina ſuperbis Aurea cōpoſuit ſponda.id eſt, tempore ipſo quo uenit. & apud Ciceronem, Tantum profeci, cùm te à conſulatu repuli. id eſt, ipſo tempore,quo repuli,profeci. Sic quoq; & futuro iungitur finitiuorum,ut apud Virgilium, Cum dabit amplexus,atq; oſcula dulcia figet. Sic & Cicero, An cum bello uaſtabitur Italia, uexabuntur urbes, tecta ardebunt, tunc te nō exiſtimas inuidiæ incendio conflagraturum? Significat enim illo tempore inuidia ipſum conflagraturum,quo uaſtabitur Italia,tecta ardebūt. Hoc pacto iungitur finitiuis:ſubiūctiuis uero, cum poſt factum aliquid ſignificat, ut cum ueniſſet declamaui. ſignificat enim prius ueniſſe,& ſic cepiſſe declamare, ut apud Ciceronem

Hæc ad uerbū ferè Diomed. habet,ubi agit de uerbo:uſq; ad illum locū,qui adducitur ex C.Iul.Rom.

In Catil. 2. nem, Cum ille homo audaciſſimus conſcientia conuictus primo reticuiſſet, pateſeci cætera. nam primum Catilina tacuit, & tunc Cicero pateſecit.

Si, modo finitiuo, modo ſubiunctiuo iungitur, ut ſi uenio, ſi ueniam. Item cæteris finitiuis temporibus. Sed finitiuis iungitur hoc modo, quotiens res factas ſignificat, ut apud Ciceronem, Si inluſtrantur, ſi erumpunt omnia, mutet Catilina mentem. Sic quoq; & perfecto iungitur, ut apud Virgilium, Si potuit manes accerſere coniugis Orpheus. adfirmat enim potuiſſe. & apud Ciceronem, Quid ſi hæc quæ dico, maiora fuerunt in Clodio, quam in Milone? Subiunctiuo uero iũgitur, quotiẽs conditionalis et incertus ſermo eſt, ut ſi facias, ſi faceres. qui enim ſic loquitur, non factum interim declarat.

In Catil. 1. Vide Nonium in Luſtr. — Aen. 6. — Pro Milone.

Dum iungitur finitiuo, ut dum uenio. Quotiens uero pro eo quod eſt dummodo ponitur, ſubiunctiua recipit, ut apud Virgilium, Dum conderet urbem. id eſt dummodo conderet. Dum etiam ſi alius præponitur ſermo declinationis, ad illum reformatur, ut Petebas, ut dum uenires facerem: ſic quoq; recipit ſubiunctiua. Aen. 1.

Donec iungitur ſubiunctiuis, ut donec ueniam.

Num ſi præpoſitum illi fuerit aliud uerbum finitiuũ, recipit ſubiunctiua, ut Cicero, Interrogaui num dubitaret eò proficiſci, ut ſit ſpecies relatiua. Ferè enim præpoſito finitiuo uerbo parti orationis dubitatiuæ, ſubiungitur ſpecies ſubiunctiua; ut Neſcio quid dixerit, neſcio quid fecerit, neſcio quare uenerit, neſcio cur dixerit, & cætera ſimiliter. Aliter uero finitiua, ut apud Terentiũ, Num aliud me tibi opus eſt? Item, Quare ueniſti, cur

Quæſiui, quid dubitaret eò proficiſci. Cic. 2. in Catil.

cur dixiſti, cur feciſti, & ſimilia: quoniam non præponitur uerbum. Item quamuis ſubiunctiua, ut quamuis ueneris. Item dummodo ſubiunctiua, ut dummodo uenias. Item licet ſubiunctiua, licet uenias. Item quanquam finitiua, ut apud Virgilium, Quanquam animus meminiſſe horret. Item, ut, recipit finitiua accentu acuto elatũ: effertur autem quotiens pro eo accipitur quod eſt quomodo, ut apud Ciceronem, Vt ſubſtinuit, immo uero ut contempſit? id eſt quomodo. Quotiens uero pro eo quod eſt ἵνα *apud Græcos, recipit optatiua, Vt faciam. Nonnunquam tamen acuto accentu elatum, recipit ſubiunctiua, præpoſito finito uerbo, more quo ſupra formari relatiua diximus, ut apud Virg. Infandum regina iubes renouare dolorẽ, Troianas ut opes & lamentabile regnum Eruerint Danai. id eſt* ὥσπερ. *Item utinam recipit optatiua, ut utinam uenias. Item, ne, acuto accentu imperatiua, ut ne fac. quotiens uero graui accẽtu pro eo quod eſt apud Græcos* ἵνα μὴ *accipitur, optatiua recipit. ut apud Horatium, Ne facias quod Numidius. Nonnunquam autem, etiamſi acuto accentu efferatur, optatiua quoque recipit, ut ne facias, ne ſcribas: ſed intereſt inter hoc & illud, quod diximus, ne fac, quod hic imperamus, ſuperius ſuademus. Recipit quoque idipſum acuto accentu elatum finitiua, quotiens* εἰρωνικῶς *accipimus pro eo quod eſt apud Græcos* ναὶ, *facta admiratiõe quod eſt apud Cic. Næ illi uehemẽter errãt. Quotiẽs uero rei dubiæ, et quaſi cõditionali aptatur, recipit et ſubiũctiua eodem accentu elatũ: ut apud Ciceronẽ, Næ tu Eruci accuſator eſſes ridiculus, ſi illis temporibus natus eſſes. hoc*

eſt,ſi eſſes natus,eſſes ridiculus.Item poſtquam,modo fi
nitiuo,modo ſubiunctiuo.Finitiuo, quotiens iunctum ac
cipitur,ut eſt apud Virgilium,*Poſtquam res* Aſiæ *Pria-* Aen. 3.
miq; euertere gentem Immeritam *uiſum ſuperis. ut ſit*
poſt quam uiſum. Subiunctiuo uero quotiens ſecernitur,
P*oſtquam ueniſſet factum eſt,& ſimilia.*Item,*antequã,*
modo finitiuis,modo ſubiunctiuis iungitur,contrà ac ſu
perius.Iunctum ſubiunctiuis, ut Antequam *ueniſſet,di-*
xi.Diſiunctum finitiuis,ut apud Virgilium, *Ante pudor*
*quàm te uiolo.Item ni & niſi ſubiunctiuis,*Ni *feciſſet,et*
niſi feciſſet. Quanquam apud Ciceronem *nonnunquam*
finitiuis iungitur,tum maxime cum parũ dubius ſit ſen
In Catil. 4. *ſus,ut apud eundem* Ciceronem, N*iſi forte melius eſt pa*
tefacere nobis prouincias,quò exire poſſimus:quàm cu-
rare,ut etiam illi,qui abſunt habeãt, quò uictores reuer
*tantur.*Item *etſi, ut ait* Caius Iulius Romanus ἀνακό-
λουθον *eſt,quotieſcunque* τῷ *etſi non reddimus tamẽ,*
ut Terentij *illud ex* Hecyra *eſt,* E*tſi ego meis me omni-* A. 2. S. 2.
bus ſcio eſſe adprime obſequentem, ſed non adeo ut faci
litas mea illorum corrumpat animos.

At pro autem. Licinius *Caluus in* Fuſcinium, *ambi-*
108. *tus,*At *ita mihi* Iouem *deosq; immortales uelim bene fe-*
ciſſe iudices,ut ego pro certo habeo ſi parui. At *coniun*
ctionem, ad uero præpoſitionem ſcribunt, εὐφωνό-
τερον *tamen eſt,ut hæc per d ſcribatur, ne ſubſequens*
t litera,duriorem ſuiq; ſimilem ſonum literæ amplexa,
dictum faciat immitius.

An pro num. Maro Bucolicõ, An *mihi cantãdo ui-* Ecl. 3.
*ctus non redderet ille,*Q*uem mea carminibus meruiſſet*

fiſtula

fiſtula caprum? niſi, ut de diſtinctionibus diximus, ὑπακουόμενον ſit an ne cum uideatur, ſed Martius Salutaris uir perfectiſsimus pro ergo rectius ſenſit. ἀσύνθετον quoq; ſit cũ pluralis numerus, ſingulari iungitur.

Atq; pro & , Terentius in Adelphis, Atq; ex me hic *natus non eſt, ſed ex fratre. ubi Acron,* Argute, inquit. *nam per hanc coniunctionem tranſitum fecit ad narrationem. Cn. Neuius in Agitatoria, ſed & in* Tarentilla, *Plautus in Bacchidibus,* Quæ ſodalem atq; me exercitos *habet, Cato dierum dictarum de Conſu. ſuo.* Atq; quan*quam multa noua miracula fecere inimici mei, tamẽ nequeo deſinere mirari eorũ audaciam atq; confidentiam.*

Aſt apud antiquos uariam uim contulit uocibus pro atq;, pro ac, pro ergo, pro ſed, pro tamen, pro tum, pro cum, ut in gloſsis antiquitatũ legimus ſcriptum. Sunt & aliæ plurimæ coniunctiones pro alijs apud ueteres auctores interpoſitæ, de quibus plenius C. Iulius Romanus libro ἀφορμῶν ſub titulo de coniunctione diſſeruit.

DE PRÆPOSITIONE
ut ait Comminianus.

PRæpoſitio eſt pars orationis, quæ præpoſita alij parti orationis ſignificationem eius immutat aut ſimplicem ſeruat, ut ſcribo ſubſcribo, ſcribo reſcribo. Præpoſitiones aut caſibus ſeruiunt, aut loquelis. Quæ caſibus ſeruiunt ut apud, penes, ut apud uos, penes te. Quæ loquelis, ut con di re ſe am, ut congredior diduco reſero ſecedo amplector. Cæteræ præpoſitiones uerbis Diomedes lib. 1. eadẽ

ſic cohærent,ut caſibus,ut perfer huc,admoue ad urbem. Quæ caſibus ſeruiunt,aut accuſatiuum habent aut ablatiuum,aut utrunq;.Et ſunt accuſatiui caſus Ad, *ad domũ, ad fines.* Apud, *apud Maronem.* Ante,*ante oſtium,ante tribunal.* Aduerſum,*aduerſum hoſtem.* Am, *am ſegetes.* Contra,*contra Capitolium,contra hoſtem.* Circum, *circum montem.*Circiter,*circiter ducentos.* Citra,*citra gratiam,citra montem.* Circa, *circa forum.* Cis, *cis Padum, cis Alpes.*Extra,*extra urbem.*Erga,*erga parentes.*In,*in Piſonẽ.* Inter, *inter querelas, inter te.* Infra, *infra collẽ.* Intra,*intra Kalẽdas,intra mœnia.* Iuxta,*iuxta ædẽ.*Ob, *ob merita,ob cauſam,ob iter.*Per,*per uias,per medium.* Præter,*præter malos.* Propter,*propter illum.* Poſt,*poſt annum.*Prope,*prope urbem.* Pone,*pone littus,pone me.* Penes,*penes hoſtem.* Subter, *ſubter mare.* Supra, *ſupra Ilium,ſupra fortunam.*Subtus,*ſubtus lectum.*Secundum, *ſecundum mare.*Trans,*trans Tyberim.* Vltra,*ultra terminum,ultra fines.* Vſq;,*uſq; Romam.*

Item ablatiui caſus, A, *à propinquis.* Ab, *ab homine.* Abs, *abſq; nobis,abs te.* Cum, *cum ſocijs & cum patre.* Coram,*coram amicis, coram multis.* Clam, *clam patre.* De,*de ciuitate,de foro.*Ex,*ex prouincia.*Pro,*pro patre, pro Rep.*Præ,*præ metu,præ dolore.* Palam,*palam omnibus.*Sine,*ſine domino.*Tenus,*tenus crure.*

Item utriuſq; caſus. In,*in ius eo, in iure ſto.* Sub, *ſub montem ueni, ſub monte moror.* Super, *ſuper arma, ſuper armis, ut Maro,* Stratoq; *ſuper diſcumbitur oſtro.* Subter,*ſubter mare,ſubter mari.* Super, *ſuper* Hectore, *ſuper* Priamo,*hoc eſt de* Hectore,*de* Priamo.

De Præ-

De Præpoſitionibus, Palæmon ita definit.

Præpoſitiones ſunt dictæ, ex eo quod præponantur tam caſibus quàm uerbis. caſibus in accuſatiuo tantum & ablatiuo. ſunt quædam cõmunes utriuſq; caſus, nonnullæ tam caſui quàm uerbo præponuntur, aliæ tantum uerbo, quædam tantum caſui, aliæ mutato accentu in aduerbia accedunt, & quidem quæ ſunt accuſatiui caſus. item quæ ablatiui, ſed & utriuſq; ſuperioribus explanantur, nunc quæ ſint uerborũ propria exponamus. Et *ſunt uerborum propriæ hæ. di diducere, dis diſpargere, co coemere, con conuertere, re reuocare, ſe ſeponere, as aſpellere. Sunt etiam ex uniuerſis quæ & caſui & uerbo præponuntur, ut ad illum, accedo. ante, ante oſtium, antecedo. ab, ab arce, amoueo. contra, contra illum, contradico, circum, circum oppidum, circumeo. de, de illo, decipio. e, é cœlo, educo. ex, ex alto, excipio. in, in* Piſonem, *inuado. inter, inter illum, interdico. ob, ob illum, obeo, obijcio. præ, præ uiribus, prædico. pro, pro illo, promitto. præter, præter filium, prætereo. per, per flumen, perago. ſub, ſub illum, ſubeo. ſuper, ſuper lectum, ſupergredior. trans, trans flumen, tranſeo.* Eædem *præpoſitiones & aduerbio & participio præponuntur.* Aduerbio quidem *ita, adprime, impudenter.* Participio *uero ita, inſcriptus, deſcriptus.* Pronomini *etiam ita, ad illum, pro me, de hoc. ſimiliter ex uniuerſis tantum caſibus iunguntur hæ, propter, apud, ſine, circiter, ſubtus, infra, coram, intra, cis, extra, poſt, ſupra, prope, ultra, uſque, citra, ſecundum, erga, pone, circa, penes, iuxta.* Quædam *ſimiliter ex uniuerſis mutato accentu in aduerbia*

Hæc in Palæmonis arte, quæ nũc extat, non leguntur

accedunt

accedunt,quæ etiam in aduerbijs notauimus, & ſunt in-fra,infra ſtat.ſupra, ſupra ſtat, extra ſtat, intra ſedebat, ultra non faciam, citra diſcurrit, circa equitatum, iuxta fecit.ſimiliter contra contendebat, ſubtus erat,coram ſtetit,ante uenit,poſt ſedit, prope cecidit, id eſt pene, Vſq; *illum multauit, id eſt ualde. item uſq; illo cum ueniſſet. & quandiu ſine caſibus enunciantur aduerbia erunt,receptis caſibus inter præpoſitiones numerantur.*

Prope . i. pene.

Nomina *ciuitatum ſine præpoſitione ſunt cum uerbis eundi,manendi, redeundi, ſed & rus ſine præpoſitione, rus eo,ruri ſum,rure uenio.& domus ſine præpoſitione, ut domũ eo,domi ſum,domo uenio, ſed & de domo duntaxat.* In *tertia perſona inuenimus ſæpius in domum. generaliter autem & canonice, ut* Romanus *diſertiſsimus artis ſcriptor refert, præpoſitiones gentibus ſeu nationibus adduntur, ciuitatibus adimuntur & detrahuntur, licet cõtra nonnullos ueteres dixiſſe reperiamus,ut apud eundem* Romanum *inuenies. Apud* Palæmonem *etiam aliæ obſeruationes penitus digeſtæ ſunt, utputa, præpoſitio per præponitur tantummodo abſolutis nominibus, peccant autem qui dicunt peroptimus.* Circum,*circa,circiter hæ differũt,quòd circum,loci eſt, circum theatrum.* Circa,*temporis,circa* Kalendas. Circiter,*numeri, circiter horas decem, & ſi aliter inueniantur,licẽtia dictum uidetur.* Contra *& aduerſus ita differunt, quod contra ad locũ,ut contra* Baſilicam. Aduerſus *ad animi motum, ut aduerſus illũ facio, interdũ autẽ promiſcue accipitur.*

Charíſius de aduerbijs, di ctione Lily-bæo

Itẽ *ante,poſt,penes,inter,nunc præponũtur caſibus, nunc mutato accentu ſubiunguntur,ut ante illũ,illũ ante.*

Item

Item, ab, duplex eſt, nam & pro ἐκ & pro ἀπὸ apud nos accipitur, ut ab bibliotheca, ab epiſtolis. Item a & ab hoc differunt. A præponitur nomini quod à conſonante incipit, aut uocali quæ pro conſonante accipitur, Ab his præponitur, quæ a uocali incipiunt, quamuis etiam h præcedat quæ pro adſpiratione accipitur. Superius à magno & à maximo. Sequens, ab Indis, ab errore, ab humo, & ab Hyla, & ab Hyacintho, quæ y litera peræque apud nos uocalis exiſtimatur. Has præpoſitiones nonnullis uiſum eſt non debere proprijs ciuitatum nominibus præponi, ſed ſic, Antiochia uenit, uenit Roma. & Cicero, Cum multi principes ciuitatis Romæ non tam ſui conſeruandi & cætera.

Item, cum, tertiæ perſonæ præponitur tantũ, ut cum illo. nam primam & ſecundam ſubſequitur, mecum tecum. item nobiſcum, uobiſcum, cum illis. Item tenus ſubſequitur, pubetenus, facietenus, paulotenus. Item, in, præpoſitio quotiens ſignificationem habet in loco, quod eſt apud Græcos ἐν τῇ πόλει recipit caſum ablatiuum, ut in ciuitate. Eadem præpoſitio derogatiua & ἀναιρετικὴ uel στερητικὴ ut probus improbus, doctus indoctus: nonnunquã etiã adiectiua αὐξητικὴ uel προσθετικὴ, ut potens impotens, id eſt ualde potens. Quanquam in hac appellatione etiam derogatiua intelligatur, ut ſit impotens. Itẽ, ſuper, quotiens ſupra ſignificat, accuſatiuum recipit caſum, ut eſt, ſuper ſubſellium, quotiẽs uerò de ſignificat, recipit ablatiuum, ut eſt, Super Hectore multa. Item, per, diuerſas habet ſignificationes, non enim tantum pro eo quod eſt apud Græcos δι' ἐμοῦ, δι'

ἐκείνου

ἐκείνου, id eſt per me, aut per illum intelligitur, nec pro eo tantum quod æque apud Græcos ſumitur ὑπὸ ἐμοῦ, ὑπὸ σοῦ γέγονεν, quaſi per me aut per te factum eſt, ſed etiam nonnunquam pro eo accipitur, quod apud Græcos iurandi exactione uſurpatur, id eſt τοῖς θεοῖσιν τὴν πίστιν, ita ut ait poeta, per ſidera teſtor, Per ſuperos, atq; hoc cœli ſpirabile numen. Item accipitur pro eo quod ex noſtra uoluntate iureiurando affirmamus, aut negamus, μὰ τοὺς θεούς, νὴ τοὺς θεοὺς Græci dicunt, quale eſt apud Virgilium, Per ego has lachrymas dextramq; tuam te, Per connubia noſtra per inceptos Hymenæos, ut ſit per lachrymas, per dextram, per te, quod Græci νὴ dicunt, per connubia, per hymenæos, ut ſit νὴ τὸν γάμον, νὴ τὸν ὑμέναιον. Item intelligitur quotiens ſolemus incuſantes aut excuſantes ponere, quod Græci dicunt παρ' αὐτοῦ γέγονεν, παρ' ἐμοῦ οὐδὲν γέγονεν, per illum factum eſt ut fieret, per me non eſt factũ ut fieret. Item accipitur etiam pro eo, quod eſt ualde, ut cum dicimus perdoctus, id eſt ualde doctus, quod reliquis doctior & doctiſsimus non præponitur. præponitur autem tantum abſolutis: ergo & nos ueteres ſecuti peroptumus non dicimus. Item ad & apud hoc modo differunt. Ad enim ad locum perfertur, quaſi ad illum eo. Apud in loco, quaſi apud illũ ſum. Itẽ in & erga hoc differunt: ferè enim erga ad affectum refertur, quaſi erga illum ſum benignus: In ad ſimultatem, quaſi in illum ſum ſæuus. Item ſecundum duplicem intellectum habet, modo ad proximitatem, quaſi ſecundũ illum ſedeo, id eſt prope. Modo ad æmulationem, quaſi ſecundum Epicurum

Aen. 3. Aen. 4.

rum uiuo, id eſt ſimiliter illi.

Item ante illum, poſt illum, inter illum, penes illũ, hæ præpoſitiones nonnunq̃ promiſcue accipiuntur, & poſtponi ſolent, accentũ utiq; mutant aliquomodo & caſum, quale eſt paucis ante diebus, item paucis poſt annis, itẽ, Arma inter iuuenũ. item illũ penes. Vt ſit penes illũ, ante uel poſt paucos dies, inter arma iuuenum.

Item ex & de præpoſitiones nonnunquã mediæ inueniuntur, ut cum dicimus, fac tua ex re, qua de re agitur. Quidam, ex, referunt ad locum unde eximus, quaſi ex fundo uenio, ex agro uenio. At uerò de, ad id quod Græci περὶ dicunt, quaſi de Marcello, ut Cicero de amicitia. Quintus Mutius augur multa narrare de C. Lælio ſocero ſuo memoriter & iucunde ſolebat. Item e præpoſitio non tantum ex loco ſignificat, quaſi è cœlo, ſed pro eo quod eſt, pro, accipitur, ut ſi dicimus, è Rep. id eſt pro Rep. Item è re eſt.

Abs autem ferè præpoſitio hoc modo profertur, ut dicamus abs me, abs illo non dicitur.

Item, pro, multas ſignificationes admittit. accipitur enim pro eo quod eſt ante, ut eſt, pro templis. &, Pro turribus adſtant. Significat & cis, cum quaſi apertum ſit in medio, & dicatur prouocauit illum, produxit illum, id eſt porro illũ uocauit, aut duxit. Significat & longe quaſi proiectus, ut, Proiectaq; ſaxa Pachynni. Item quod apud Græcos ὑπὲρ dicitur, quaſi pro Rabirio, pro Milone. Item quod apud Græcos ἀντὶ dicitur, quaſi ὄντος ἀντ' ἐκείνου, ut, Pro dulci Aſcanio ueniat. Significat etiã alia ſignificatione derogationẽ, id eſt, στέρησιν

cum

cum dicimus profanus locus, id eſt, non ſacer, quaſi porrò à fano poſitus, quod Græci βέβηλον *dicunt. Significat etiam* σχετλιασμὸν *cum animus mouetur, Prò deûm atq; hominum fidem, aut, Prò dij immortales, qui hic intercipit dies? Item apud Græcos* κατὰ *dicitur quaſi pro meis uiribus,* κατὰ τὴν ἐμὴν δύναμιν.

Item, præ, præpoſitio diuerſas habet ſignificationes, accipitur enim pro ualde, ut cum dicimus, Prædurũ uulnus, prænimium, id eſt ualde, ut apud Virgilium, Prædurum uiribus hoſtem, quod eſt ualde fortiſsimum. Significat et propter, præ illo, hoc eſt, propter ipſius uirtutem. Item pro eo nonnunquã quod eſt ſine accipitur: præfaſcine, id eſt, ſine faſcine, quod Græci ἀβάσκαντος *dicunt. ſignificat & ante cum dicimus præ te, præ ſe ferre: quod Græci* παρὰ σὲ *dicunt. Ergo differt utrum proſcribo, an præſcribo dicamus. eſt enim proſcribo palã & aperte ſcriptũ pono, ut cũ bona alicuius proſcribo. præſcribo aũt* παραγράφομαι *ſignificat, quales ſunt ſubſcriptiones apud Iuriſcõſultos. Eadẽ ratione refert utrũne præpono dicatur an propono. nam cũ quis declamat controuerſiam aut diſputat, ſolet dicere, quæſtionẽ propono, præpono uerò cum alterum altero præfero.*

Sub præpoſitio quotiens localem ſignificationem habet, accipit accuſatiuum ſi in locum ſignificat, quale eſt, Volitare ſub umbras, item, Et nunc magna mei ſub terras ibit imago. Ablatiuũ quotiens in loco ſignificat, quale eſt, Troiæ ſub mœnibus altis. item, Clypeiq; ſub orbe teguntur. Cum uerò nulla loci ſignificatio eſt, indiſtinctè præponitur, quale eſt, Sub te tolerare magiſtro Militiam

tiam. Item accuſatiuum ſub eundem ſenſum, Ecce autem primi ſub lumina ſolis,& ortus.

Omne uerbum quodcunq; præpoſitionem recipit, eiuſdem ordinis declinationem facit, ut ſcando ſcandis, aſcendo aſcendis, mordeo mordes, remordeo remordes. Exceptis his, ſapio ſapere, adiecta enim præpoſitione facit reſipio reſipere, & fit tertij ordinis, ſed deſipio deſipire facit, non deſipere, cieo ciere, accio accire, concio concire, excepto excire, do dare, addo addere, & alia ſi qua inueniuntur.

C. Iulius Romanus de præpoſitionibus libro ἀφορμῶν ita refert. Suetonius Tranquillus de rebus uarijs, Præpoſitiones (inquit) omnes omnino ſunt duodequadraginta, qui numerus inter omnes criticos grammaticos profecto conuenit, noſtras uerò eſſe has. ab, ad, præter, pro, præ, in, ex, ſub, ſuper, ſubter. Præpoſitiones quæ præponuntur merito cenſentur, nam & illud Salluſtij hiſtoriarum libro primo, Quos inter, maxime præpoſitio eſt, quam κατ᾽ ἀναστροφὴν dicimus poſſe conuerti. Præpoſitiones aut caſibus ſeruiunt, ut ad, apud, & cæteræ. aut loquelis, am, con, di, dis, re, ſe, an, ut amplector, cōſedi, & ſimilia. Cæteræ & uerbis cohærent & caſibus. Præpoſitiōes ſunt hæ, a, ab, abs, ac, ad, aduerſus, am, ante, apud, cum, coram, cis, circiter, citra, circū, contra, circa, con, co, de, di, dis, e, ex, erga, extra, in, inter, intra, iuxta, infra, ob, of, oc, penes, per, poſt, præter, propter, pro, præ, palam, prope, pone, ſuc, re, ſine, ſub, ſuper, ſubter, ſecundum, trans, tenus, ultra, uls. Vt à rationibus, ante forum, ab auctoribus, appellare, abs te, apud iudicem,

accepit, abſtulit, abſtraxit, adtraxit, aufugit, abditus cum legionibus, aduerſus edictum, cis Padum, cōtra gratiam, circum amicos, circiter kalendas, circa urbem, concepit, cognitus per te, poſt rem, propter nos, præter iocos, pro reo, præ riſu, palam populo, properus detulit, pone ſepem, dimouit, prodeſt, diſtulit, remouit, è iure, ſub domo domum, ex arce, ſuper caput, erga diligentiam, ſubterfugit, extra limitem, ſupra fortunam, iniecit, ſine dolo, in forum, ſubter mare, inter ciues, ſubter mari, intra caulas, tranſtulit, iuxta littus, trans ripam, infra gradus, tenus fine, ob iram, uſq; ad portū, penes me, ultra modum.

Ablatiuo caſui ſeruientes hæ, a ab cum coram de e ex pro præ palam ſine abſq; tenus. Accuſatiuo ſeruiunt hæ, ad apud ante aduerſus cis citra circum contra circa erga extra inter intra iuxta infra ob penes per poſt propter præter prope pone trans ultra. Accuſatiuo & ablatiuo ſeruiūt hæ, in ſub ſuper ſubter, Super, ut Maro, Stratoq; ſuper diſcumbitur oſtro. Aen. 1. *Verbis ſeruiunt aut participijs, aut aduerbijs hæ, ac con di dis re ſe an. uerbis ita, diduco, incurro, diſcedo, ſuccurro, reduco, ſubuenio, ſecerno, ſuperuenio, Participijs, ſubterfugiens, incurrens, accingens, & aliæ ſimiliter. Aduerbijs conſtricte, reſtricte, diſtricte, indecenter, incunctanter, improbe, deformiter. Hæ uerò ut ſuperiores coire non poſſunt, ut cum, apud, penes, propter, & ideo ablatiuum tantum aut accuſatiuum præcedunt, nec alijs quàm caſualibus præponuntur, id eſt, nomini, pronomini, participio, cum Cicerone, cum illo, cum electo, quæq; in partitione uerſus ſeparari*

parari debent à cohærentibus partibus orationis.

Præpoſitiones interdum ultimas literas inmutant, & iunctorum ſibi uerborum primas adſumunt, ut, A pro ab,
Aen. 1. ut auehit. &, Stridens aquilone procella, pro ab aquilone, per ſynalœpham, nec mirum cum infra etiam ſubauditur, ſoluturus pro abſoluturus. A pro ad, Titinnius in Barathro, Priuſquam auro priuatæ, purpuramq; abteximus. nam & apes quaſi aptæ ſunt, quod inuicem col-
Ecl. 8. ligentur. Maro Georgicorũ tertio, Aptos iunge pares, & coge gradum conferre iuuencos. A pro con, ut Maro, Coniugis ut magicis ſanos auertere ſacris, Experiar ſenſus. quanquam ante ſit auertere, deinde conuertere ut cum tamen utrunq; uideamus.

Sunt & aliæ plurimæ præpoſitiones pro alijs apud ueteres auctores interpoſitæ, de quibus plenius idem Iulius Romanus libro ἀφορμῶν ſub titulo de præpoſitione diſſeruit.

DE INTERIECTIONE
ut ait Comminianus.

INteriectio eſt pars orationis ſignificans adfectum animi. Vario autem adfectu mouetur. nam aut lætitiam animi ſignificamus, ut ahaha, aut dolorem, ut heu, aut admirationem, ut babæ. Ex his colligi deinceps alij motus animorum poſſunt.

Palæmon ita definit. Interiectiones ſunt quæ nihil docibile habent, ſignificant tamen adfectum animi, ut heu, eheu, item ehem, eho, hoe, pop, papæ, attate.

C. Iulius Romanus ita refert, Interiectio eſt pars orationis motũ animi ſignificãs lætantis, ut haha. dolentis, ut heu, admirantis, ut babæ papæ. quæ quamuis πάθους ςάσιν καὶ ἤθους, inuenimus tamen etiam apud eos qui uidentur ethici inediocriter pathos ſolere conciri.

Faſæ, ut cum putoris aliquid perhorreſcimus, quæ uox nunquid Aegyptium pathos ducit? nam ut Hermes ἐν τῷ κρυφίῳ λόγῳ ſcribit ὗος ἐλέχθη σαπρᾶς σποράς. τὸ γὰρ ὗ σπορός ἐςὶν, τὸ δὲ ὗον οὐσία καθότι τὸ γένος ἀνθρώπων ἐκ πυρὸς καὶ θανάτου ςόλης ἐγένετο. Nunquid ergo poſterior ætas f literam addit, & pro y u loquens, fu loqui cœpit, cum antea ſola u litera uituperatio uideatur?

Tax pax. Næuius in Agitatoria, Age, ne te mihi aduerſari dicas, hunc unum diem De meo ſequor ſinã, ego illos eſſe tax pax, poſtea. Currenteis ego illos uendam, niſi tu uiceris.

Eho. Idem in eodem, Eho an uicimus? uiciſtis. uolop, quomodo dicam tibi.

Trit. Næuius in Corollaria, ſignificat autem uocẽ murum ut Plautus inquit, Eijciam crepitum polentarium, id eſt peditum, in Curculione.

Bat, ſonus ex ore cornicinis lituũ eximentis, ut Cæſellius Vindex lib. B literæ ſcribit. Vtitur Plaut. in Pſeud.

Ei ei. Næuius in Tarẽtilla, Ei ei, etiam ſe audenti mecum una apparere.

At at tatæ. Idẽ in eadẽ. At at tatæ, caue cadas amabo.

Vita deûm immortalium. Cato Senex, ubi Statilius Maximus, ἐκφώνησις, inqt, ἀρχαϊκὴ, ὡς ὦ πόποι.

Mu

Mu. Plautus in Cæco aut in prædonibus, Quis tu es, qui ducis me? mu, peri hercle, Afer eſt.

Euax. Plautus in Bacchidibus, Euax aſperſiſti aquã, Ennius quoq; annalium lib. 4. Aſper à latinis.

Mu facere, pro mutire. Lucilius Satyrarũ libro, Non laudare hominem quenquam, neq; mu facere unquam.

O, dolentis eſt, ut Maro, O terq; quaterq; beati. Afranius in Emancipato, O quot clamas.

Cuccurru. Afranius in Cinerario, Id me celabat cucurru. An nomen eſt, ut ueru, genu?

Hem. C. Graccus, uti lex Papiria accipiatur, Peſsimi fratrem meum optimũ interfecerũt, hem uidete, quàm par pari ſint. At quidam hem pro en uolunt eſſe, ſed decet cõmemoratiõne fraternæ mortis ingemiſcere. Itaq; mora diſtinctionis par eſt oſtendere adfectus. Plautus in Pœnulo. Hem, iſtæc uolo ego uos meminiſſe omnia.

Attat, tatat at tatæ. Næuius in Corollaria, Quid ſalue, at tat tat at at tatæ. Riualis, Salue, quid iſtud at tatæ aduertiſti tam cito?

St. Næuius in Corollaria, St, tale uerbum caue faxis. Mut. Mut non facere audet, ut apud Apuleium Platonicum de prouerbijs ſcriptum eſt libro ſecundo.

Spataro, Afranius in Aequalibus, quam uocem frequenter apud eum poſitam ait Paulus, ἐξουθενισμοῦ uim ſenſumq; ſufferre.

Verrius Flaccus & Velius Longus de hac ſilentij nota annotarunt

Eu hoe. Maro ſeptimo, Eu hoe Bacche fremens, ſolum te uirgine dignum Vociferans. Ennius in Athamante.
His erat in ore Bromius, his Bacchus pater,
Illis Lyæus, uitis inuentor ſacræ,

Tum pariter Euan, *euhoe euhoe* Euius,
Ignotus iuuenum cœtus, alterna uice
Inibat alacris, Bacchico inſultans modo.

Au. Afranius in Emancipato, *Au mi homo, immo ede pol uos ſupremum meum concelebretis diem.* Item in eadem. *Au quid me cenſes, obſecro non audiſti?*

Hem. Afranius in Emancipato, *Hem quid ais, mane ſerua quæſo, niſi moleſtum eſt, pauca ſunt tecū quæ uolo.*

Pro Iupiter. Pro gaudentis, *Pro Iupiter, ut mihi quicquid ago, lepide omnia, proſpereq́; eueniunt.* Pro Iupiter, dolentis. Terentius in Adelphis, *Pro Iupiter tu homo adigis me ad inſaniam.*

ἤθη, *ut ait* Varro *de latino ſermone lib.* 5. *nulli alij ſeruare conuenit, inquit, quàm* Titinnio *&* Terentio, πάθη *uerò* Trabea, *inquit, &* Attilius *&* Cæcilius *facile mouerant. Egóne illam? quæ illū? quæ me? quæ non? ſine modo,* Mori me malim, *ſentiet qui uir ſiem. Præciſe, inquit* Varro, *generat animi paſsionē, quod noui generis cū nō ſit interiectio, ſed adēptio tantū, interiecti animi cauſa uocitamus. Tu me homo adigis ad inſaniā, iraſcētis et hæc oratio eſt, licet nulla ſit interiecta particula.* Tun *cōſulis quicq̄? et hæc iraſcētis oratio eſt.* Tremo *horreoq́; poſtq̄ aſpexi hanc. Affectus ob amorem.* Heus *heus pater, heus Hector, à dolore mentis adfectæ.* Mane *mane, porro ut audias, cupiditatis adfectus eſt.*

Butu batta. *hæc* Plautus *pro nihilo & pro nugis poſuit, ut in gloſsis ueterū* bat tat ti, *fluctus quidam & ſonus uocis effœminatior, ut eſſe in ſacris anagmenorum, uocum ueterum interpres ſcribit.*

Libri Secundi *finis.*

FL. SOSIPATRI CHARISII INST. GRAM. LIBER TERTIVS.

De perfectis ordinum quatuor.

Completis octo partib. orationis, ita ut promiſimus, ad alias quoq; uerborum obſeruationes ordine ueniamus, & primũ de perfectis ordinum quatuor.

De primo Ordine.

In primo ordine uerborũ perfectũ tẽpus formæ mutationem capit modis quatuor. Primo cùm maior pars in i literam cadit, nulla duce conſonante, aro aras araui, probo bas baui, noto tas taui. In his uerò decidit a litera, ut ſono as ſonui non ſonaui, tono nas nui, frico cas cui, ucto tas tui. Maro, Inſonuit læuum, plico cas cui, ſeco as cui, domo as mui, mico cas cui, & adiectis ſimiliter præpoſitionib. ut explico, cõplico, perplico. Itẽ aliã formã faciũt qua ſyllaba depoſita & prima producitur, ut lauo lauas ui, iuuo uas ui, & ſimiliter adiectis præpoſitionib. adiuuo uas ui. Itẽ alia forma eſt, qua a litera eximitur, et prolatio ſyllabæ fit, ut do das dedi, ſto ſtas ſteti, & ſimiliter adiectis præpoſitionib. ut præſtiti, inſtiti, reſtiti, perſtiti.

De ſecundo Ordine.

In ſecũdo ordine formæ ſunt quinq;. Prima quæ in i literã cadit perfecto, nulla litera cõſonante duce, ut ſplendeo ſplẽdes ſplẽdui, niteo tes tui, uigo & uigeo es gui, floreo res rui, teneo nes nui, palleo les lui, horreo res rui, ſtupeo pes pui, terreo res rui, tepeo pes pui, caleo les lui,

torpeo pes pui, calleo les lui, timeo mes mui, arceo ces cui, ualeo les lui, urgeo ges gui, habeo bes bui, præbeo bes bui, debeo bes bui, ſorbeo ſorbes ſorbui & ſorpſi, egeo ges gui, ſtudeo des dui, rubeo es ui, cenſeo ſes ſui. & adiectis ſimiliter præpoſitionibus, ut adhibeo bui, prohibeo bui, inhibeo bui, cohibeo bui.

Secũda forma eſt, qua prima ſyllaba ex correpta producitur perfecto, ut ſedeo ſedes ſedi. foueo ues ui. fauco ues ui. moueo es ui. uoueo ues ui. paueo ues ui. caueo ues ui. uideo des di. neo nes neui. fleo fles fleui. prandeo des di. cieo cies cij & ciui.

Tertia forma eſt qua perfectũ tempus in ſi ſyllabam terminatur, ut ardeo des arſi. hæreo res ſi. mulceo ces ſi. ſuadeo des ſi. indulgeo ges ſi. fulgeo ges ſi. urgeo ges ſi. torqueo ques ſi. uideo des ſi. tergeo ges ſi. maneo nes ſi.

Quarta forma eſt, quæ perfectũ tempus extrema ſyllaba in xi literas cadit, ut frigeo ges xi. mulgeo ges xi. lugeo ges xi. porceo ces xi βιάζομαι. alliceo ces xi, διελιάζω. uageo ges xi. pellìceo ces xi. διελιάζω.

Quinta forma eſt qua perfecto iterant ſyllabam primam, ut pendeo pendes pependi. mordeo des momordi. ſpondeo des ſpopondi. tondeo des totondi.

De tertio Ordine.

In tertio ordine formæ ſunt nouem, & eſt prima qua in i cadit perfectũ tempus, nulla duce cõſonante, ut colo lis lui. alo lis lui. rapio pis pui. ſtatuo tuis tui. uomo mis mui, tremo mis mui. fremo mis mui. arguo uis ui. molo lis lui. diruo is ui. pecto ctis xui. meto tis meſſui. pono ponis poſui & poſiui ueteres dixerunt. innuo is nui. exuo is

xui

xui. acuo cuis cui. incumbo incumbis incubui. conſulo lis
lui. necto tis xui. texo is ui. conſuo ſuis ſui. ſterto is tui,
ῥέγχω. metuo tuis tui.

Secunda forma eſt, qua perfecto prima ſyllaba itera
tur, ut curro ris cucurri. diſco cis didici. cano nis cecini.
tango tangis tetigi. tendo dis tetendi. pendeo dis pepen=
di, ἀποτιννύω. pello pellis pepuli. tundo dis tutudi, κό=
πτω. pungo gis pupugi. parco cis peperci. pedo dis pe=
pedi, πέρδομαι. fallo lis fefelli. cado dis cecidi. cædo
dis cæcidi, ἀναιρῶ. tollo tollis tetuli.

Tertia forma eſt, qua perfecto iteratio ſyllabæ ſecun
dæ eſt, ut addo dis addidi, reddo dis reddidi. condo dis di=
di. trado dis didi. credo dis didi. abdo dis didi. prodo dis
didi.

Quarta forma eſt, qua perfectum in xi literas cadit,
ut dico cis xi. rego gis xi. pingo gis xi. lingo gis xi. fin=
go gis xi. meio is xi. ſtringo gis xi. ningo ningis ninxi.
adfligo gis xi. pollingo gis xi, σωροπλόκω. pergo gis
perrexi. iũgo gis xi. diligo diligis dilexi. pluo is xi. fluo
is xi. ſugo gis xi. figo gis xi. uiuo uis xi. ungo gis xi. Priſc. lib. 10
tingo tingis xi. uergo gis xi. ſurgo gis ſurrexi. aſpicio
cis aſpexi. coquo coquis xi. pecto pectis pexi. pãgo is xi Priſc. lib. 10

Quinta forma eſt, qua perfectum in ſi literas cadit, *et ſuprà duo*
ut ſumo mis ſumpſi. mitto tis ſi. ſcribo bis pſi. allido dis *decim Virgi*
liſi. carpo pis pſi. mergo gis ſi. parco cis ci. ſpargo gis *lij uerſus,*
ſi. trudo dis ſi. cudo dis ſi. rado dis ſi. ſarpo pis pſi. lu= *cap. 6*
do dis ſi. plaudo dis ſi. cedo dis ßi. claudo dis ſi. pre=
mo mis ßi. promo mis mpſi. uro ris ßi. gero ris ßi. de=
mo demis pſi. quatio is ſi, in uſu non eſt, ſed concutio

& percutio tis cuſſi. nubo nubis nupſi. faceſſo ſis ſi. uiſo ſis ſi. capeſſo ſis ſi.

Sexta forma eſt, qua pfctō prima ſyllaba ex correpta producitur, ut rūpo pis pi. fundo dis fudi. uinco cis ci. lego gis gi. facio cis feci. iacio cis ieci. ſperno nis ſpreui. emo mis mi. cerno nis creui. ſero ris ſeui & ſerui. incipio pis incepi. frāgo gis gi. uerro ris ri, σαίρω. ſino nis ſiui

Septima forma eſt, qua perfectum in i cadit duce uocali, quæ loco conſonantis eſt, ut cupio cupis cupiui. ſapio pis piui & ſapui. peto tis tiui. quæſo ſis quæſiui. tero ris triui. pono nis ſiui. Priſc. lib. 10

Octaua forma eſt, qua perfectum cadit in ſimilitudinem uerborum primi ordinis, ut paſco paſcis paui. ſterno ſternis ſtraui.

Nona forma eſt, quæ perfectum facit ſecundæ perſonæ dempta s litera, ut mando dis di. pando dis di.

De quarto ordine.

In quarto ordine formæ ſunt quinq;. Prima eſt, qua perfectum cadit in i, duce u litera, in uſu tamen capta, ut munio nis niui et munij. ſeruio uis uiui & ſeruij. itē in cæteris, lenio nis nij. garrio ris rij. geſtio ſtis ſtij. ſalio lis lij. ſæuio ſæuis ſæuij. eſurio ris rij. ligurio ris rij, hoc eſt deguſto. parturio ris rij. præſagio gis gij. ueſtio ſtis ſtij. hinnio nis nij. mugio gis mugij. inſanio nis nij. hirrio ris rij. mollio lis lij. polio lis lij. ſepelio lis lij. reperio ris rij. grūnio nis nij. audio dis dij & audiui.

Secunda forma eſt, qua in i perfectū deſinit, nulla uocali nec conſonante duce, ut uolo uis uolui, malo lis lui. operio ris operui. aperio aperis aperui.

Tertia

Tertia forma eſt, qua perfectum cadit in ſi literas, ut farcio cis farſi. ſarcio cis ſarſi. fulcio cis fulſi. ſepio pis pſi. ſentio tis ſi. cambio bis bſi, hoc eſt muto. haurio ris ſi. In his litera geminata perfectis non cadit.

Quarta forma eſt, qua perfectum cadit in xi literas, ut ſancio cis xi. uincio cis xi. Neq; in his perfecti geminata cadit, nec alia ſunt excepta, quàm hæc duo uerba. Item ſeptem ſuperiora.

Quinta forma eſt, qua perfectũ prima perſona in ſimilitudinẽ cadit uerborũ ſecũdi ordinis, ſecũda mutatur in quartã, perfectũ cadit in i, duce u litera, ut eo is iui, et ſiqua eorũ præpoſitionib. adiectis fiunt, ut trãſeo trãſis tranſiui. exeo exis exiui. ſubeo ſubis iui. ſeeo is iui. queo quis quiui. uenio nis niui. Quorum uerborũ futurũ tempus in bo cadit, ut ſupra diximus, prima perſona ſecundi ordinis ſimilitudinem ſequitur, alioquin futurum tempus in quarto ordine in am literas terminatur, ut ſentiã, ſeruiam, muniam.

Sunt quædam perfecta ſimilia ab inſtantibus deriuata diuerſis, facta in his ſyntheſi, ut aceo ces cui, & acuo is cui. frigeo ges xi, et frigo gis xi. lugeo ges xi. luceo ces xi. fulcio cis lſi. fulgeo ges lſi. cerno nis creui, & creſco ſcis ui. paueo ues ui, & paſco ſcis paui. ſiſto ſiſtis ſteti, & ſto ſtas ſteti. conſiſto tis ſtiti, conſto ſtas ſtiti. fero fers tuli, & tollo lis tuli. quod in conſuetudine ſuſtuli facit: eius tamen perfecti inſtans apud ueteres ſuſtulo. pendeo pendes pependi. pendo pendis pependi. pandor panderis paſſus ſum, aut panſus. patior pateris paſſus ſum. uertor uerteris uerſus ſum. uerror uerreris uerſus ſum.

Sunt

Priſc.lib.10 Sunt quædam uerba quæ habent perfecta duplicia, ut pango pangis pepigi, & panſi, & panxi. parco parcis peperci, & parſi. pungo pungis pupugi, & punxi. uello uellis uelli, & uulſi. nitor ris niſus, & nixus ſum. teneo nes tenui, & teniui apud ueteres. tundo tundis tutudi, & tunſi. tollo lis tetuli, & ſuſtuli. alor ris alitus ſum, & altus ſum. dirimo mis diremi, & dirempſi, ſed magis diremi. deleo les lui, & leui. tero ris terij, & triui, iuxta Apuleium.

De defectiuis.

Sunt quædam uerba, quæ ex forma agendi in paſſiuā perfecto uertuntur, quæ etiam defectiua appellantur ſecundi ordinis. ut ſoleo ſoles ſolitus ſum. audeo audes auſus ſum. gaudeo gaudes gauiſus ſum. ſed ſoleo uerbum futurum omnino non habet, quia uim habet præteriti, nec poteſt aliquis futuris conſueſſe. Tertij ordinis fido dis fiſus ſum. diffido dis diffiſus ſum. Quarti ordinis fio fis factus ſum. & ex eodem patefio fis patefactus ſum. calfio fis factus ſum. ſimiliter tepefio, madefio, & expergefio expergefactus ſum. arefio arefis arefactus ſum.

Infinitiuum huius uerbi quod eſt fio, fieri facit: quum omnia uerba actiua uoce elata in e faciant, ut amare, docere, dicere, munire. Hæc uerba quorum perfectum in paſſiuam deducitur formam, participia habent tria, ſecundum formam quidem actiuam præſentis temporis et futuri, ut confidens confiſurus, audens auſurus. ſecundū formam paſſiuam præteriti temporis, ut confiſus, auſus. Infinitiuum inſtantis ſolere, perfecto & pluſquam perfecto ſolitum ire aut ſolitum eſſe, participium inſtantis, ſolens

ſolens, præteriti perfecti hic ſolitus, futuri ſoliturus. hæc autem quamuis futuro declinata ſint, tamen dici nõ poſſunt: quoniam præteritis non futuris poteſt aliquis conſueſcere, ut memoratum eſt,

ut dicatur audendus, gaudendus, confidendus. Il lud tamen obſeruabimus, quod quamuis dicatur gaudendum, confidendum, audendum, figura dicitur non participio, quod ipſum etiam ab omnibus uerbis figurari poteſt, de qua figura iam annotauimus. Hæc uerba qualitate deficere dicuntur, quorum declinationes ſuo loco inſeruimus. Annotandum tamen eſt, quod eadem uerba quæ ex fio ueniunt, ut calefio, tepefio, arefio, etiam actiuam declinationem totam habere poſſint, ut tepefacio, calefacio, patefacio.

Sunt quædam uerba, quæ quoniã non habent ſua perfecta tempora, uſurpant tamen eiuſdem ſignificationis uerborum perfecta, ut ueſcor, paſtus ſum facit, ex eo tamen uenit quod eſt paſcor, ueſcitus enim ſum nemo dicit. Item arguor conuictus ſum facit, quod ex eo uerbo conuincor, habet tamen apud antiquos argutus. Item angor anxius ſum: anxius autem nomen eſt, quod ſignificat ſollicitus. Item fero tuli, quod eſt ex uerbo tollo. Hæc quoq; defectiua dicuntur, quoniam figura immutantur. Item reminiſcor recordatus ſum facit. nemo enim dicit rementus ſum, nec opperior oppertus ſum.

Declinantur autem prædicta uerba hoc modo. Secundi ordinis infinitiui inſtantis, Soleo es et. ſolebam bas bat. ſolitus ſum, ſolitus eram. ſolebo. Imperatiuo ſole. ſolitus eſto, Optatiuo ſolerem, ſolitus ſim, tus eſſem, ſoleã.

Coniunctiuo

Coniunctiuo, pro Subiunctiuo.

Coniunctiuo ſolcam,lerem,tus ſim,tus eſſem,tus ero. & quæ ex eo naſcuntur eodem modo declinantur, experge ſio,expergeſacio.calfio,calfacio.areſio,areſacio.adſue= ſio,adſueſacio.manſueſio,manſueſacio.liqueſio,liqueſa= cio. ſtupeſio,ſtupeſacio. & ſi qua alia huiuſmodi inue= niuntur. Item aliud, Finitiuo inſtanti, Tollo lis lit. ſuſtu= li,leram,tollam. Imperatiuo tolle,quaſi futuro tollito tu. Optatiuo tollerem,ſuſtuliſſem, tollam. Subiunctiuo cum tollam,tollerem,ſuſtulerim,ſuſtuliſſem,ſuſtulero. Infini= tiuo tollere, ſuſtuliſſe, ſublatum ire & ſublaturum eſſe. Participia inſtantis hic tollens, futuri hic ſublaturus, & cætera.

Coniunctiuo.

Item paßiua modo finitiuo inſtanti, Tollor,tollebar, ſublatus ſum, ſublatus eram, tollar. Imperatiuo tollere, quaſi futuro,ſublatus eſto. Optatiuo,lerer, ſublatus ſim, eſſem,lar. Coniunctiuo,lerer,ſublatus ſim,eſſem,ero. In finitiuo,tolli,ſublatum eſſe,ſublatum iri,aut ſublaturum eſſe. Participia ſublatus,tollendus.

Tertij ordinis ſimili modo declinantur, Fido, fiſus ſum,& quæ ex ipſo deriuãtur,diffido, diffiſus ſum,con fido confiſus ſum.

Quarti ordinis ſimili modo declinantur,Finitiuo in ſtanti,Fio,fis,fit,fiebam,factus ſum & fui, factus eram & fueram,fiam. Imperatiuo inſtanti,fi,fiat. Opta= tiuo,fierem,factus ſim, factus eſſem, fiam. Subiuncti= uo, fiam,fierem,ſim fuerim, eſſem fuiſſem, factus ero. Infinitiuo, fieri, factum eſſe & fuiſſe, futuro, fiendum eſſe, & fieri,& futurum iri. Participia, fiens, factu= rus,factus,fiendus.

Item

Item aliud finitiuo inſtanti,Ferio ris rit,feriebam,fe
ri,ferieram,feribo.Imperatiuo, feri. quaſi futurum non
habet.Optatiuo,ferirem,ferierim,feriſſem,feriam.Sub=
iunctiuo,cum feriam,ferirem,ferierim,feriſſem,feriero.
Infinitiuo, ferire, feriſſe, feritum ire. Participia hic fe=
riens.Item paſſiua modo finitiuo inſtanti,Ferior feriris
feritur,feriebar,ictus ſum, eram,feribor.Imperatiuo in
ſtanti,ferire, quaſi futurum non habet. Optatiuo, feri=
rer,ictus ſim,eſſem,feriar.Subiūctiuo, cum feriar,ictus
ſim,eſſem,ictus ero. Infinitiuo, feriri, ictum eſſe,ictum
iri.Participia,hic ictus,feriendus.

Item aliud finitiuo inſtanti,Meto metis metit, meti=
mus metitis,metunt.metebam,meſſem feci,meſſem fece=
ram,metam.Imperatiuo, mete, quaſi futuro, metito tu.
Optatiuo,utinam meterem, meſſem fecerim, meſſem fe=
ciſſem,metam.Subiunctiuo,cum metam,meterem, meſ=
ſem fecerim,meſſem feciſſem,fecero. Infinitiuo,metere,
meſſem feciſſe,meſſum ire.Participia metens,meſſurus.
Item paſſiua finitiuo inſtanti, Metor meteris metitur,
metebar baris batur, meſſus eram, metar. Imperatiuo,
metere, futuro meſſus eſto. Optatiuo, meterer, meſſus
ſim,eſſem,tar. Subiunctiuo, cum metar,meterer,meſſus
ſim,eſſem,meſſus ero.Infinitiuo, meti,meſſum eſſe,meſ=
ſum iri.Participia,meſſus,metendus.

De inchoatiuis.

Sunt quædam uerba quæ inchoatiua appellantur ἀρ
χτικά,quæq; rem modo inchoatam & futuram ſignifi
cant,ut horreſco,id eſt incipio horrere,torpeſco incipio
torpere:et regulariter dicendū eſt inchoatiua ea appella

Diomedes 1. De uerborū qualitatibus.

ri,

ri, quæ ſco ſyllaba terminantur, ſiue ab his uerbis ueniant quæ o litera terminantur, ut horreo, horreſco: ſiue ab his quæ r litera terminantur, ut miſereor, miſereſco. Nec habent præteritum perfectum, quia quod inchoatum eſt, non eſt perfectum. unde quidam ſolent in declinatione inchoatiuorum, quum ad perfectum uenerint, quamuis inchoatiue declinant, nihilominus inchoatiui uerbi perfecto uti, ut horreſco horrui, ut ex eo quod eſt horreo horrui, & palleſco pallui, ex eo quod eſt palleo pallui. Horum inchoatiuorum uerba nunc in uſu ſunt, ut tepeſco, quia dictum eſt tepeo: albeſco autem albeo. nam primam poſitionem eius figurauit Virgilius, quum ait, Aen. 12. Campiq; ingentes oſsibus albent. Item iuueneſco nō habet iuueneo. ſeneſco autem nunc in uſu eſt frequens, apud antiquos tamen et ſeneo dicebatur, unde & Catullus ſic retulit, Nunc recondita Senet quiete, ſeq; dedicat tibi, Gemelle Caſtor & gemelle Caſtoris. Ex quacunque autem coniugatione ortum fuerit uerbum inchoatiuum, in tertia declinabitur coniugatione. Fiunt autem inchoatiua aut à uerbis, aut de appellationibus. A uerbis, ut caleo caleſco, deliteo deliteſco, frondeo frondeſco, floreo floreſco, conſueo conſueſco, & cætera. De appellationibus uerò fiunt hæc, ut ex ægro eſt ægreſcit, ex flamma flammeſcit, ex dumis dumeſcit, ex herba herbeſcit. Hæc uerba inchoatiua quæ ex appellatiuis deriuantur, præteritum perfectum non habent omnino.

Priſc. lib. 10

De imperſonalibus.

Sunt quædam uerba imperſonalia, ut primi ordinis, iuuat me, te, illum, reſtat, diſtat. Secundi ordinis ſimiliter

ter,decet me te illum,libet mihi tibi illi,tædet me te illũ, liquet mihi tibi illi,dictum à liquido. item licet à licito,libet à libito.Declinantur autem ſic,liqueo ques quet. unde figuratum eſt liquefactum. oportet me, pœnitet me, pudet me,piget me,miſeret me: quamuis Salluſtius dixerit in prima hiſtoria, Lepidum pœnitentẽ conſilij. Tertij ordinis,accidit,contingit. Quarti ordinis, expedit, conuenit,euenit,intereſt,refert. Hæc enim primam & ſecundam perſonam non habent,tertia uero perſona addito pronomine,id eſt, me te, tres perſonæ ſignificantur. Ex his quædam perfectum faciunt in hunc modum, licitum eſt,puditum eſt,pertæſum eſt,libitum eſt,pigitũ eſt, placitum eſt,miſertum eſt. Eſt alterum genus imperſonalium,quæ in rem conferunt,quibus non quod facit,ſed id quod fiat ſignificatur,ut apud Virgiliũ, Pugnatur cominus armis. Stratoq; ſuper diſcumbitur oſtro. Viuitur hoc pacto. Itur in antiquam ſyluam. ſedetur, inambulatur,& ſimilia uerba neutralia,ut bene, & male, & cætera. Accommodantur autem loco,tempori,perſonæ. loco,ut bene illo loco ſtudetur:tempori,bene illo die ſtudetur:perſonæ, ut bene apud illum ſtudetur. Declinari autem paßiuo modo non poſſunt,quantum ad primam & ſecundam perſonam:nam tertia perſona tantum exauditur,quod alio loco plenius adnotauimus. Diomed. lib. 1. de imperſonalibus

Omnia uerba quæ funguntur incuſatiuo caſu,eadem in paßiuum reuertuntur, ut credo te, doceo te, negligo te.faciunt enim credor,doceor,negligor. ſi quando autẽ alio caſu fungantur excepto incuſatiuo,tunc ex ſeſe parere paßiuũ non poſſunt,ſed per tertiam perſonã paßi-

uam ſignificationem exprimunt,ut ex eo quod eſt noceo tibi,nocetur mihi à te facit:do tibi,datur mihi à te: obijcio tibi,obijcitur mihi à te.nemo enim dicit dor,noceor, obijcior. Sic Albanus ea uerba ἰδιώματα *appellauit, quæ datiuum recipiunt,ut noceo tibi,conſulo tibi, parco tibi,prouideo tibi,impero tibi. Paßiue faciunt ſimiliter. per datiuum enim nocetur mihi,conſulitur mihi,imperatur mihi,obijcitur mihi, & ſimilia, hæc paßiuam naturam habent. Cæterum, ut ſupra notauimus,tantum in tertia perſona declinantur.nemo enim dicit noceor,parcor,imperor:dum illud tamen ſciamus,etiam infinitiuis omnibus cadere, ut quæ paßiuam ſignificationem habeant,præter ea uerba quæ declinatione actiua tantū ſunt, & intellectu paßiua,de quibus ſuprà notauimus, ut ueneo,uapulo,ardeo.*

Diomedes libro I. de coniugationibus

Sunt quædam uerba, in quibus tantum imperatiuum modum declinamus in ſecunda duntaxat perſona ſingulariter & pluraliter. item in infinitiuo modo præſentis tantum temporis,& ſunt hæc duo. Imperatiuo *modo,aue,auete.aueto tu, aueto ille.* In*finitiuo modo præſentis temporis,auere te uolo,uos & illos.* Item *imperatiuo modo,ſalue,ſaluete.futuro,ſalueto tu,ſalueto ille.* Infinitiuo *modo præſentis temporis, ſaluere te uolo, uos & illos.*

Ter. Eunuch. Act. 5. Sce. 6.

Habet *& aduerbium hoc uerbum quum dicimus, Satin ſalue, ſalue eſt domi.* Ex *prædictis autem uerbis imperſonalibus exēpli gratia quæ declinabimus ſic ſecundum ordinis finitiuum inſtantem.*

Pudet me,te,illum. Imperfecto *pudebat me,te,illum.* Perfecto *puduit me,te,illum.* Pluſquamperfecto *pudue-*

rat

rat me,te,illum. Imperatiuo inſtanti pudeat me. Optatiuo inſtanti & imperfecto utinam puderet me. perfecto puduerit me. pluſquamperfecto puduiſſet me. futuro pudeat me. Subiunctiuo inſtanti cū pudeat me, puderet me, puduerit me, puduiſſet me, puduerit me. Infinitiuo inſtanti pudere me. præterito puduiſſe me. Simili modo declinantur & cætera, piget me, tædet me, pœnitet me, & ferè actiua imperſonalia ſecundi ordinis ſunt.

Item uerbum paßiuū imperſonalis ordinis declinatur ſic. Itur à me, itur à te, itur ab illo. Iri à me, iri à te, iri ab illo. Præterito perfecto & pluſquamperfecto itū eſſe à me, à te, ab illo, & cætera tēpora quæ poſſunt admitti.

Item uerbum paßiuū ordinis quarti, quod an imperſonale ſit quærendum eſt. Finitiuo inſtanti, miſereor reris retur. imperfecto miſerebar baris batur. perfecto miſeritus uel miſertus ſum & fui. pluſquamperfecto miſeritus eram & fuerā. futuro miſerebor. Imperatiuo inſtanti miſerere. futuro miſeritus eſto. Optatiuo inſtanti & imperfecto utinam miſererer, miſeritus ſim, eſſem, miſerear. Subiunctiuo inſtanti miſerear, rerer, miſeritus ſim eſſem, ero. Infinitiuo inſtanti miſereri, præterito miſeritum eſſe & fuiſſe, futuro miſeritum iri. Participia inſtantis hic miſerens, perfecti hic miſertus, futuri hic miſeriturus. Imperſonalia neq; actiuum neq; paßiuum participium habent. nam pudens non eſt participium, ſed nomen, unde impudens componitur.

De frequentatiuis.

Sunt quædam uerba quæ frequentatiua ſiue iteratiua appellantur, quibus ſignificatur id quod ſæpius futurum

eſt,ut dico dictito, id eſt ſæpius dico. mitto mittito, facio factito,& ſimilia figura ſæpius dicendi: ita tamen ut ſic intelligamus, omnia iteratiua ex quacunq; coniugatione figurata fuerint,primæ declinationis coniugationem habere. Sed inuenimus & ſcriptitare,ex eo quod eſt ſcribo,ſcriptito.Item datare, id eſt dato datas datare, ex eo quod eſt do.

De paragogis.

Diomedes libro 1.de multiplici uerborū differētia

Sunt quædam uerba quæ παράγωγα appellantur, quæ à primitiui uerbi declinatione & mutationē & adiectionem literarum capiunt, & nihilominus interdum uariant,ut laceſſo & faceſſo,ex eo quod eſt lacero & facio.ſed hæc uariātur. laceſſere enim eſt cōcitare, faceſſo æque,ſi hinc ſe faceſſere diſcedere intelligitur. Item accerſo & per r ſcribitur,arcerſo. Errant qui putāt ex eo quod eſt arceßio,ſed accerſo ſicut arcerſo. Sed intereſt, quod arcerſere eſt accuſare,accerſere autē uocare. Hæc duo uerba ſunt tertij ordinis,& arcerſere & accerſere, infinitiuum faciūt arcerſere non arcerſire,accerſere nō accerſire,& imperatiuū arcerſe & accerſe, nō arcerſi & accerſi.Capeſſo capio figura ſæpius capiendi.

Scaurus de Orthograp.

Priſ.lib. 8 de uerbis quæ cū cōiugatione mutant ſignificationē

Sunt quædam uerba quæ inſtanti modo ſimiliter efferuntur,& in declinatione diuerſam ſignificationem mutatione literæ habent,ut pando pandis & pandas, ὅζα πλοῖς διαστρέφειν.Infinitiuo pādere pādare. mando mandas mādis mādare mādere,μασσᾶσθαι. fundo fundis fundas fundere fundare,θεμελιοῶ. cōpello cōpellis cōpellas cōpellere cōpellare, uolo uis uolas uelle uolare, dico dicis dicas dicere dicare,et ſiqua alia inueniūtur

Omnia

Omnia imperatiua tertiæ coniugationis ſecundam perſonam inſtantis temporis per e literam terminãtur. Corrumpuntur autem hæc tria, ut facio fac, dico dic, duco duc, et quæ ab his ſunt, dico abdico abdic, prædico prædic, indico indic, abduco abduc, adduco adduc, perduco perduc, reduco reduc, ſeduco ſeduc. Sed facio, quod ſubnotauimus, ſi præpoſitionem acceperit, redit ad regulã, ut inficio infice, adficio adfice, cõficio confice. ſed apud ueteres ſalua eſt regula. nam dixerunt face, duce, dice. Diomedes de cõiugationibus uerborũ

Omnia uerba quorum perfecto prima ſyllaba iteratur, adiecta præpoſitione deſinunt iterare, ut tẽdo tetendi, cado cecidi, pello pepuli. adiecta præpoſitione intendo intendi facit, incidi & repuli & expuli, &c. Præter hæc diſco didici, & adiecta præpoſitione addiſco addidici, et curro cucurri, recurro recucurri, excurro excucurri. ſic enim apud autores nõnunquã inuenimus: alioquin recurri dicimus & excurri. Quare autem imperfectum tempus aut ſyllabis creſcat aut minuatur aut par ſit, non eſt inuenta ratio, nec cur à correptis producatur, ut traho traxi, aut à productis corripiatur, ut diſco didici. Priſc. lib. 10

De confuſis.

Sunt quædam uerba confuſa temporibus, ut odi, noui, pepigi, memini. in his enim inſtans & perfectũ tempus idem eſt. item imperfectum & pluſquamperfectum, nec participium fere habent. temporibus autem deficere dicuntur, declinantur autem hoc modo. Verbum finitiuum temporis inſtantis & imperfecti, odi odiſti odit. imperfecto & pluſquamperfecto oderam. paſſiuo modo oſus eram & fueram. futuro odero. Inſtanti imperatiuo

oderis oderit. Optatiuo inſtanti & imperfecto oderem oderim. eiuſdem temporis paſſiuo modo oſus ſim. pluſquamperfecto odiſſem. eiuſdem temporis paſſiuo modo oſus eſſem. futuro oderim. Subiunctiuo inſtanti, cum oderim oderem oderim. eiuſdē temporis paſſiuo modo, oſus ſim. pluſquamperfecto odiſſem. eiuſdem temporis paſſiuo modo, oſus eſſem. futuro quum odero. Infinitiuo inſtanti odere. præterito perfecto & pluſquamperfecto odiſſe. paſſiuo modo, oſum eſſe. futuro oſurum eſſe. Participium inſtantis non habet. futurum hic oſurus, & cæt. Huic uerba ſimilia ſunt memini, noui. Sed hæc etiā quandoq; futurū habent imperatiuo, memini quidem memento tu, memento ille, memētote. Noui autem nouito tu, nouito ille, nouitote, nouerint. Hæc uerba paſſiua non habent, ſed cum obſeruatis ſuis perfectis per ſuas anguſtias declinantur, dum tamen perfectum per paſſiuā formam exprimant. Videtur enim in ſimilitudinem mixtorū uerborum declinari. nam perfectum odi quidem, paſſiuo modo exoſus ſim & fuerim. pluſquamperfecto exoſus eſſem & fuiſſem. Memini, optatiuo utinam memor ſim & fuerim, & memor eſſem & fuiſſem. Noui utinam notum habuerim, & notum habuiſſem. Declinātur autem & iſta hoc modo. Finitiuo inſtanti, noui nouiſti nouit. imperfecto noueram. perfecto noui. pluſquamperfecto noueram. futuro nouero. Optatiuo inſtanti & imperfecto utinam nouerim. perfecto & pluſquamperfecto nouiſſem & noſſem. eiuſdem temporis paſſiuo modo utinā notum habuiſſem. futuro utinam nouerim. Subiunctiuo inſtanti & perfecto cū nouerim. pluſquamperfecto cum

nouiſſem

*nouiſſem. eiuſdem temporis paſſiuo modo cum notũ ha=
buerim. pluſquamperfecto cum notus eſſem. futuro cum
nouero. Infinitiuo inſtanti noſſe. præterito perfecto &
pluſquamperfecto nouiſſe aut notum habuiſſe. futuro no
tum habiturum iri. Participium notum habiturus. Item
aliud finitiuo inſtãti & perfecto Memini meminiſti me
minit. imperfecto & pluſquamperfecto memineram.
Paſſiuo modo memor ſum & fui, memor eram & fue=
ram. futuro meminero. Imperatiuo inſtanti memineris.
futuro mementote. Optatiuo inſtanti & imperfecto, u=
tinam meminerim. perfecto & pluſquamperfecto me=
miniſſem. paſſiuo modo utinam memor ſim. pluſquam=
perfecto utinam memor eſſem. futuro utinam memine=
rim. Subiunctiuo inſtanti cum meminerim. imperfecto
cum meminerem, cum meminerim, meminiſſem, memi=
nero. Infinitiuo præteriti temporis meminiſſe. futuro
memorem futurum. Hæc uerba, odi, noui, memi=
ni, pepigi iuxta quoſdam ne imperatiua quidem ha=
bent omnino, quum etiam in eo quod eſt memini, futu=
rum tantum ſit, & hoc duntaxat in ſecunda perſona.
In his uerbis in quibus notauimus imperatiuum deeſſe,
quæ ſunt memini, odi, noui, pepigi, grammatici indu=
cunt imperatiuum hoc modo. Dicunt enim omnia im=
peratiua tribus modis intendi poſſe, ut Dic, dicas, di=
xeris: & ita diſtinguunt. Dic ex eo quod eſt ſolitæ re=
gulæ, quam in declinatione obſeruamus. Dicas au=
tem & dixeris per defectionem imperatiui, ut ſit, fac
dicas, & fac dixeris: quorum alterum, hoc eſt dicas, o=
ptatiuorum futurum eſt, item ſubiunctiuorum inſtans:*

Diomedes de cõiugationibus uerborũ, tẽporib. confuſorũ, eadẽ ad uerbum

alterum, quod eſt dixeris, ſubiunctiuorum futurum ſiue perfectum eſt. Hoc ergo modo *imperatiua uerbis quæ præpoſuimus adſignant, quæ non habere notauimus, ut memineris, quod figuratur ita, fac memineris*. Quod *ipſum etiam in omnibus obſeruari uerbis poteſt, quamuis habeant ſua imperatiua, uelut ames, ut ſit, fac ames & amaueris. ſimiliter & doceas, fac doceas, fac docueris, item uincas, fac uincas, fac uiceris. item munias, fac munias, fac munieris*. Præponuntur autem *imperatiuo alia multa, ut rogo, peto, uolo, moneo, quæſo, hortor, id eſt, uolo facias, rogo dicas, & cætera.*

Imperatiua iterum præcedente ne ſyllaba quadrifariam exprimuntur, ut ne nega, ne neges, ne negaueris, noli negare. item, ne time, ne timeas, ne timueris, noli timere, & cætera ſimiliter.

Item eorum uerborum, quorum declinationes inſeruimus, quæ uidentur & ipſa defectiua ſeu corrupta eſſe, ideoq; inter cõfuſa relata & ambigue declinari, ſunt hæc. In *infinitiuo inſtanti*, Volo *uis uult. uolebam uolui uolueram. uolam les let*. Imperatiuo *inſtanti, uelis uelit, futurum non habet*. Optatiuo *inſtanti & imperfecto, utinam uellem uoluerim uoluiſſem uelim*. Subiunctiuo *inſtanti cum uelim uellem uoluerim uoluiſſem uoluero*. In*finitiuo inſtanti uelle. præterito uoluiſſe. futurum nõ habet*. Participium *inſtans tantum, hic uolens*. Similiter *nolo nonuis nonuult. malo malis mauult. quanquam etiam circa hæc uerba ſimiliter imperatiua obſeruare debemus ſecundum annotationem præcedentem*. Sed *ſunt qui ita dicunt, malis nolis, & optatiuo tantum inſtanti & præteri*

præterito imperfecto, utinam malim malis malit, & nolim nolis nolit. Videndum eſt, ne in ſimilitudinē cadant uolo & uoluo, quod eſt κυλῶ, ubi enim duas uocales ad ſemet declinauerit, uolo, uolebam, uolui. Voluo autem eſt tertiæ declinationis. Tot uoluere caſus Inſignem pietate uirum, nam uolo uolas primæ eſt, Volat ille per aera magnum. & quæ ex uolo uerba fiunt, nolo & malo, futurum neq; infinitum neq; participium habent.

Item aliquod uerbum ita declinatur, Finitiuo inſtantis, Sum es eſt, imperfecto eram. perfecto fui. pluſquamperfecto fueram. futuro ero. imperatiuo inſtantis es, alijs ſis ſit, ſimus eſte ſint, futuri aut quaſi futuri, eſto tu & ille, eſſemus eſtote, ſint & ſunto. optatiuo inſtanti & imperfecto, utinam eſſem. perfecto fuerim. pluſquamperfecto fuiſſem. futuro ſim. ſubiunctiuo inſtanti, cum ſim eſſem fuerim fuiſſem fuero & ero. infinitiuo inſtanti eſſe. præterito pluſquamperfecto fuiſſe. futuro fore & futurum eſſe, & futurum ire. nec appellationem, nec nomē, nec participium præbet, ſed nec paſsiuum facit, participia tamen recipit hæc tantum, ſingularis, ut hic futurus. & pluraliter, ut hi futuri & cætera. Similiter declinantur etiam, quæ ex eo compoſita ſint, ut proſum, adſum, abſum, præſum, deſum, obſum, interſum, inſum, & ſiqua alia ex his deriuantur, ſed ex his duo ita habent participia etiam inſtantis, præſum & abſum, nam præſens & abſens dicimus. Inter hæc quæ à ſum uerbo pronunciantur, ſolum poſſum non poteſt uideri: facit enim perfectū potui, cuius declinationem inſeruimus. ut finitiuo inſtanti, Poſſum potes poteſt. poterā potui potueram potero.

imperatiuo inſtanti, potes poſsit, poſsimus poteſte poſſint. quaſi futuro, poteſto poſsit poteſtote poſsint & poſſunto. optatiuo inſtanti & imperfecto utinā poſſem potuerim potuiſſem poſsim. ſubiunctiuo inſtanti cum poſſim poſſem potuerim potuiſſem potuero. infinitiuo inſtāti & præterito tantū poſſe potuiſſe. futurū nō habet. participiū inſtās tantū hic potens, ſed quidā dicūt participiū inſtās tēporis præſentis ne quidē hæc habere, nam potens nomen eſt, ſiue appellatio non participium.

Item aliud uerbum finitiuum inſtantis, eo is it. ibam ij ieram ibo. imperatiuum i eat, eamus ite eant. quaſi futuro ito eat, eamus itote eant. optatiuo inſtans & imperfectum utinā irem ierim iſſem eam. ſubiunctiuo cum eam irem ierim iſſem iero. infinitiuum inſtantis ire iſſe itum eſſe. futuro itum ire iturum eſſe. participium inſtans hic iens. futurum hic iturus, & cætera ſimiliter, quæ ab eo cōpoſita ſunt, ut adeo abeo, ineo, ſubeo, adeo, prodeo, circumeo, intereo, pereo, prætereo, exeo, præeo, coeo, ueneo, queo, nequeo, redeo, tranſeo, anteeo. Prodeuntem, abeuntem, ſubeuntem dicemus & cætera non prodientem, alioquin peccabimus. item abientem, ſubientem.

Item aliud uerbum finitiuum inſtantis, Fero fers fert. ferebam. tuli. tuleram. feram res ret. imperatiuū inſtans fer ferat. futuro ferto tu & ille. optatiuum inſtans & imperfecto, utinam ferrem tulerim tuliſſem, feram. ſubiunctiuum cum feram ferrem tulerim tuliſſem tulero. infinitiuum ferre tuliſſe latum ire & laturum eſſe. paſsiuum latum iri. participia ferens laturus, & cætera ſimiliter quæ ab eo compoſita ſunt, tam actiuo quàm etiam paſ-

ſiuo

ſiuo modo declinantur, ut deſero, adfero, profero, præfe-ro, effero, differo, confero, refero, antefero, aufero, ſuffe-ro, circumfero, transfero.

Item aliud uerbum finitiuum inſtans, Edo es eſt. edi-mus editis edunt, ſed ueteres edo edis edit. imperfecto e-debam. perfecto edi. pluſquam. ederam. futuro edam. im peratiuum inſtans, ede edat. edamus edite uel eſte edant. futuro edito edat. edamus editote edant uel edunto. quaſi futuro eſto edat. edamus eſtote edant. optatiuũ inſtãs & imperfectũ utinã ederem ediſſem eſſem edam. ſubiuncti-uum. edam ederem ederim ediſſem eſſem edero. infiniti-uum edere ediſſe eſſe eſum ire eſuriũ eſſe. participia hic edens, hic eſurus, & cætera ſimiliter quæ ex eo ueniunt. ut comedo, ambedo, circumedo. paſsiuo modo edor &c.

Verba quæ perfectũ mutant, ſicut in ſuperioribus ua rie comprehenſum eſt, hæc ſunt, ſpondeo ſpopondi. pa-ſco paui. ferio percuſsi. meio minxi. uerro uerri. necto nexui. uincio uinxi. pecto pexui. incedo inceſsi. fero tuli. ſero ſeui. urgeo urſi. texo texui. torqueo torſi. ſcindo ſci-di. prandeo prandi. tollo ſuſtuli. confero contuli. ludo lu-ſi. denſeo denſi. incipio incepi, cœpi. proſto proſtiti. mer-go merſi. eruo erui. frango fregi. deſino deſii. cambio Priſ. lib. 10 campſi, ἀμείβομαι. hæreo hæſi. haurio hauſi. farcio far ſi. ſatago ſategi. ago egi. dico dixi. uolo uolui uolaui. ne-co necui & necaui. cõtero cõtriui. promo prompſi. ad- Priſ. lib. 9 ſueſco adſueui. calfio calfactus ſum. madefio madefactus ſum fui. tero triui. diſco didici. ſterno ſtraui. concoquo cõcoxi. allido alliſi. obſto obſtiti. creſco creui. cano ceci-ni. pergo perrexi. tueor tuitus ſum. ueſcor paſtus ſum. au deo auſus ſum. Admo-

Admonendi tamẽ ſumus participialia in actiuis præteriti temporis non eſſe, ut græce dicimus φιλήσας, ποιήσας. ſed loco participij uerbo & nomine infinito utimur. Recipiuntur autem *in poſitione paſsiua quæ non habent paſsiuam declinationem, ſicut apud ueteres inueniuntur, ut iuratus, non enim dicimus iuror, ſimiliter & pranſus, cœnatus, potus, iniuratus. hæc enim quoniam ſunt actiua & non patiuntur, recipiuntur paſsiuo modo. Hæc in cæteris uerbis & participijs dici non poſſunt. Quædam nomina manent, ut occaſus ſolis, nam dici non poteſt ſol occaſus, δύσας ὁ ἥλιος.*

Item in paſsiuis participia præſentis temporis non ſunt, abutuntur autem ueteres actiuo pro paſsiuo, ut apud Virgilium, Genibusq; uolutans Hærebat. *nam ſi actiua ſignificatione acciperetur deeſſet, ſe, ut diceret, uolutans ſe.* Præcipitans *traxit omnia, deeſt, ſe; ut ſit, præcipitans ſe.* Aen. 3. Aen. 2. & 6.

De Qualitatibus latini ſermonis & Temporibus.

Diomedes eadẽ de uerborũ qualitatibus lib. 1. hac ipſa quo que utẽs, paucis uerbis immutatis, præfatiuncula

Qualitates ſermonis latini certiſsimas, quibus tempora copulata inter ſe connectuntur, iſtas accepimus, finitiuam, optatiuam, ſubiunctiuam, quas notas omnibus certo ſcio, ideoq; de his qd quæq; ſignificet, ſimul (quod non alienum ab re eſt) tempora quoq; omnia principalia, & quæ ex his deriuantur, explanauimus. Sunt enim tempora inſtans quod & præſens, præteritum imperfectum, perfectum, pluſquamperfectum, futurum, de quibus, ut breuiter dicam, uniuerſa nobis adminiſtrabitur oratio. Igitur iſta tempora quoniam modo finitiua, nonnunquam

nunquam optatiua,ſæpenumero ſubiunctiua ſunt, prout ratio ſuadet,iungentur.

Sermo dum finitiuus eſt, abſolutè effertur, at dum optamus,aut dum, ut repleatur ſenſus, neceſſario ſubiungimus,unde ſubiunctiua quoq; appellata eſt uerbi qualitas, itaq; coniunguntur tempora inter ſe hoc modo. Inſtans finitiuorum iungitur inſtanti ſubiunctiuorum, ut. dico, quamuis intelligas. Item idem tempus inſtans finitiui iungitur perfecto ſubiunctiui,ut.dico,quamuis intellexeris. Idem tempus iungitur & futuro optatiuorum,
Aen. 2. *ut.dico ut intelligas,ut apud Virgilium, non enim refugimus quædam exemplis probare, Quanquam animus meminiſſe horret,luctuq; refugit,Incipiam.*

Imperfectum finitiuorum iungitur imperfecto ſubiunctiuorum,ut. dicebam, quamuis intelligeres. Item id tempus iungitur & pluſquamperfecto ſubiunctiuorum, ut.dicebam,quamuis intellexiſſes. perfectum finitiui & pluſquamperfectum iungitur imperfecto ſubiunctiuorũ & pluſquamperfecto,ut.dixi,quamuis intelligeres,dixi quamuis intellexiſſes, dixerã quamuis intelligeres,dixeram quamuis intellexiſſes.Item futurum finitiuorũ iungitur inſtanti ſubiunctiuorum & perfecto & futuro & optatiuorum futuro,ita,dicam quamuis intelligas,dicam quamuis intellexeris, dicam ſi intellexeris, dicam ut intelligas.Nonnunquam iungitur perfectum finitiuorũ futuro optatiuorum,ita,dixi ut facias.Cæterum quod ſuperius & imperfecto ſubiunctiuorum iungi diximus, hanc adfert differentiam, ut interſit utrum enunciemus dixi ut faceres, an dixi ut facias. Quoniam ſuperius, dixi ut

faceres

faceres, & tempore quo dixi, & tempore quo ut fiat di=xi, præteriſſe ſignificat. In eo uerò quod eſt, dixi ut fa=cias, dictum tempus præteritum ſignificat, & factum in futuro ſuſpendit, cum adhuc (quoniam fieri poſſet quod iuſsit) incertum ſit, fiat nec ne.

Reperimus apud ueteres inſtanti finitiuorum iungi etiam imperfectum ſubiunctiuorum, quod raro fit, eius exempli probandi gratia. uel ſola Ciceronis ſufficiat au=ctoritas pro Sexto Roſcio, Cùm iam nulla proſcriptio=nis cōmemoratio fieret, cum etiam qui antea proſcripti erant ſederent, nomen refertur in tabulas Sex. Roſcij. Item ſubiunctiua uiciſsim inter ſe iunguntur hoc pacto, imperfectum imperfecto ſic, dicerem ſi ſcirem. pluſquam perfectū pluſquamperfecto ſic, dixiſſem ſi ſciſſem. Item imperfectum pluſquamperfecto ſic, ſcriberem tibi ſi ſciſ=ſem: item pluſquamperfectum imperfecto ſic, ſcripſiſſem tibi ſi ſcirem. Et priore quidem ſermone, ſcriberem tibi ſi ſciſſem, ſignificat ſæpe ſcripturum fuiſſe, ſi uel ſemel ſciſſet. Sequenti uerò, ſcripſiſſem tibi ſi ſcirem, ſignificat ſcripturum fuiſſe, uel ſi ſæpius cognouiſſet. Si quid difficultatis ineſſe uidetur, rei tenuitati non nobis imputan=dum eſt.

Libri Tertij finis.

FL. SOSIPATRI CHARISII INST. GRAM. LIBER QVARTVS.

De Barbariſmo ut ait Comminianus.

Barbariſmus eſt dictio uitioſa. Hæc aūt diffinitio generalis eſt, non ſpecialis. Sed quoniam in contextu orationis una pars eius intelligitur, conſuetudo hunc tantum Barbariſmum appellat, qui fit in una parte orationis, aptius tamen utemur hac diffinitione.

Barbariſmus eſt una pars orationis corrupta, ſed hoc uitium in ſoluta oratione nomen ſuum retinet, cæterum apud poetas μεταπλασμός uocatur, ſolœciſmus autem ſchema. Barbariſmus eſt βαρβαρόλεξις, id eſt, dictio barbara: Sed hoc uitium inter ſe differt, quod barbariſmus fit in noſtra loquela, βαρβαρόλεξις in peregrina.

Barbariſmus fit modis quatuor, adiectione, detractione, tranſmutatione, immutatione. Adiectione temporis, ut, Italiā fato profugus, cū Italia corripi debeat. Literæ, Relliquias Danaûm, cum reliquiæ dicantur. Syllabæ, ut, Nos abiiſſe rati, pro iſſe. Detractione tēporis, ut, Feruere Leucaten, pro feruere, producta e litera. Literæ, ut ſi quis dicat Plionē, pro Polionē. Syllabæ, ut imperiti dicūt ſalmentū pro ſalſamēto. Trāſmutatione literæ, ut ſi quis dicat reilcū, pro eo quod eſt reliquum. Immutatione literæ, ut ſi quis dicat, olli pro illi. Fit immutatio & per ſonos, cum aut acutus pro graui, aut grauis pro acuto, aut

aut alio quolibet ponitur ſonus, in permutatione inueni-tur. Similiter etiam aſpiratio ad ſonum pertinet, tametſi nos quaſi literam ponimus. Sed hoc uitium in ſcripto in-uenitur, cum aut choronam pro corona, aut umum pro humo legimus. alijs uberius ita placuit diffinire de bar-bariſmo.

Barbariſmus eſt dictio aut pronunciatione, aut ſcri-ptura aliqua ſui parte uitioſa. Barbariſmus fit modis qua tuor, adiectione, detractione, immutatione, tranſmuta-tione. Adiectione, cum una pluresúe literæ inijciuntur non neceſſariæ, ut, nec Polyhymnia Leſboum refugit ten dere barbiton. Detractione, cum litera literæúe inconue nienter detrahuntur, ut Actæ non alio rege puertiæ, pro prie enim pueritiæ dicuntur, & cum nantes ἀντὶ τοῦ *natantes ponimus. Immutatione, Conticuere omnes, pro* Aen. 2. *conticuerunt. Tranſmutatione, Pinguiaq; in ueribus tor* Ge. 2. *rebimus exta colurnis, cum ſit corylus arbor. Præterea enunciatione, cum aut producimus, aut corripimus, aut adſpiramus, aut adſpirationem ſubtrahimus, non poſtu-lante ratione. Inter barbariſmum & ſolœciſmũ hoc in-tereſt, quod barbariſmus in ſingulis uerbis fit, in quocun que modo contra morẽ latinitatis, Solœciſmus aut quan do diſcrepãtes inter ſe aut incõſequẽtes dictiones habet.*

De Solœciſmo ut ait Comminianus.

Solœciſmus eſt oratio inconſequens. Fit autẽ per par tes orationis, aut per accidentia partium orationis. Per partes orationis, ut, Inualidus, & iamq; tremens & iam Ge. 3. *inſcius æui. iam pro etiam, nunc coniunctio poſita pro aduerbio. Per accidentia partium orationis fit ſolœciſ-*

mus

mus in plures ſpecies diuiſus, per qualitates, genera, nu-meros, caſus, perſonas, modos, tempora, comparationes. Per qualitates nominum, Hauriat hunc oculis ignem cru*delis ab alto* Dardanus. *pro* Dardanius, *poſuit proprium nomen pro appellatiuo. Per qualitates uerborum, ut,* At *uerò* Rutulis *impar ea pugna uideri* Iamdudum. *pro ui-debatur, poſuit infinitiuum uerbum pro finitiuo. Per qua litates aduerbiorum, ut intus eo pro introeo, aut intro ſum pro intus ſum. Per qualitates præpoſitionum, ut,* Ad *quem tum* Iuno *ſupplex his uocibus uſa eſt, pro apud quem. Per genera nominum,* Hæc *finis* Priami *fatorum, pro hic finis. Per genera uerborum, ut* Balneum *lauatur pro lauat. Per numeros, ut,* Pars *in fruſta ſecant, pro ſe-cat, poſuit pluralem numerum pro ſingulari. Per caſus, ut* Vir *bonus & ſapiens dictis ait eſſe paratus, pro pa-ratum ſe eſſe. Per perſonas, ut* Voſq; *lares tectum no-men qui funditus curant, pro curatis. Per modos, ut,* Nec *ueni niſi fata locum ſedemq; dediſſent, pro nec ueniſſem, poſuit indicatiuum modum pro ſubiunctiuo. Per tempo-ra, ut,* Ceciditq; *ſuperbum* Ilium, *& omnis humo fumat* Neptunia Troia, *pro fumauit. Per comparatiuum, ut ſi quis dicat magis doctior, cum aut per ſe doctior dici de-beat, aut magis doctus, ut apud* Virgilium, Sequimur *te ſancte deorum,* Quiſquis *es. pro ſanctiſsime. Fit ſolœ-ciſmus & per ordinem coniunctionum inuerſum, ut ſi quis dicat, autem fieri non debet, cum ſit dicendum, fieri autem non debet. Dicunt quidam ſolœciſmum & in uno uerbo fieri, ut ſi quis fœminam oſtendat, & dicat hic, intelligendum eſt huic dictioni accidere demonſtratio-*

nem, & ſic efficit duas partes orationis.

Alijs ita placuit definire de ſolœciſmo. Solœciſmus eſt non conueniens orationi ſermonis uerborumq; iunctura. Solœciſmus quoq; fit modis quatuor, adiectione, detractione, immutatione, tranſmutatione. Adiectione, cum ſuperuacuo quid ſententiæ adijcitur, ut, Reginam petit, hæc oculis, hæc pectore toto Hæret, & interdum gremio fouet inſcia Dido. Hic enim Dido abundat. Detractione, cum minus quàm debet ſententia uerborum habet, ut, Implentur ueteris Bacchi, pinguisq; ferinæ, deeſt enim carnis. Immutatione cum aliæ partes orationis pro alijs collocantur, aut accidentia eis immutantur, ut, At non ille ſatum quo te mentiris Achilles, Talis in hoſte fuit Priamo. debuit enim me dixiſſe. Et econtrario, Degeneremq; Neoptolemum narrare memento. Tranſmutatione, cum nomen pro uerbo ponitur, ut, Non metus, officio nec te certaſſe priorem Pœniteat, pro, non metuendum eſſe. Nomen pro participio, ut, Hinc populum late regem, pro, late regnantem. Participium pro nomine, ut, Vitæq; uolantum, pro uolucrum. Participium pro uerbo, Inde toro pater Aeneas ſic orſus ab alto, pro ſic orſus eſt. Pro aduerbio coniunctio, Aut hîc ad ueteres fagos, pro ſicut hîc, Et cum accidentia partium orationis immutant, qualitatem, genera, numerum, figuram, perſonas, ordines, tempora, ſignificationes. Qualitates, ut in nominibus, Abſolutum pro relatiuo, ut, Neue putes alium ſapiente bonoq; beatum, pro beatiorem. Abſolutum pro ſuperlatiuo, ut, Sequimur te ſancte deorum, pro ſanctiſsime. Abſolutum pro deriuatiuo, ut, Purpura

Aen. 1.
Aen. 1.
Aen. 2.
Aen. 2.
Aen. 1.
Aen. 1.
Aen. 6.
Aen. 2.
Ecl. 9.
Aen. 4.
Aen. 5.

Purpura Mæandro duplici Melibæa cucurrit, pro Me=
libæenſis. Item quum finitiua pronomina pro qualita=
An. 9. tis ſignificatione ponuntur, ut, Hunc ego te Euryale a=
ſpicio, pro talem. Verbis, cum pronunciatiuum pro ad=
An. 5. iunctiuo ponitur, ut, Quamuis ſolus auem cœlo deiecit
ab alto, pro deieciſſet. Aduerbijs, cum relatiuum pro ab=
An. 2. ſoluto, ut, Sæpius Andromache ferre incomitata ſole=
Ge. 1. bat, pro ſæpe. Præpoſitionibus, ut, Area cum primis in=
genti æquanda cylindro, pro cum imprimis. Coniun=
Ge. 3. ctionibus, Semper erunt quarum mutari corpora ma=
lis, Semper enim refice, pro, ſemper itaq;. Per gene=
Ecl. 8. ra nominibus, ut, Timidi uenient ad pocula damæ, pro
timidæ. Pronominibus, ut, Quis tu es mulier? pro quæ.
Ge. 1. Participijs, ut, Aut oculis capti fodere cubilia talpæ, pro
captos habentes oculos. Per numerum, nominibus, ut,
An. 1. Multa tibi ante aras noſtra cadet hoſtia dextra, pro
An. 2. multæ. Pronominibus, Et nos aliquod nomenq; decuſq;
An. 2. Geſſimus. ἀντὶ τοῦ, & ego geſſi. Participijs, Senſit
medios dilapſus in hoſteis. pro ſenſit ſe delapſum. Præ=
poſitionibus, ut, Diſtrictus enſis impia ſuper tui Cerui=
ce pendet, pro, ſuper impiam. Per figuras, nominibus,
ut, Falſa ad cœlum mittunt inſomnia. &, Incanaq; men= An. 6.
Ge. 3. ta, pro falſa ſomnia & cana mẽta. Pronominibus, ut, Ipſa
egomet dudũ Beroẽ, pro ipſa ego, cõpoſuit ipſa egomet,
An. 1. quod nõ debuit. Verbis, ut, Littore ahena locant alij, pro
An. 12. collocãt, et, Recalẽt noſtro Tyberina fluẽta ſanguine pro
An. 4. calẽt. Participijs, ut, Somno poſitæ ſub nocte ſilẽti. Perſo
An. 2. næ immutãtur, Pronominib. ut, Quid furis, aut quónã no
An. 4. ſtri tibi cura receſſit? pro tuorũ. Verbis, ut, Migrantes

cernas, totaq; ex urbe ruentes, pro cernat quis. Ordo immutatur, Pronominibus, cum præpoſitiua pro coniunctiuis ponuntur, ut, Hic canit errantem lunam, pro, is. Aen. 1.
Coniunctionibus, Horum aliquis mauis ſtultus ne malus ne uideri, pro, ſtultus ne an malus. Temporibus uerborum aut participiorum, ut, Progeniem ſed enim Troiano Aen. 1.
à ſanguine duci, Audierat, & , Suſpenſi Eurypilum ſcitatum oracula Phœbi Mittimus, pro ſciſcitatum. Significa Aen. 2.
tionibus uerborum participiorumq́;, ut, Et nox iam humida cœlo Præcipitat, pro præcipitatur. actiuum pro Aen. 2.
paſsiuo. Aduerbiorum ſignificationibus, ut, Hic regina Aen. 1.
grauem gemmis, pro tunc. Locale poſitum pro temporali, aut quantitatis, Multum ille & terris, pro diu. Con Aen. 1.
iunctionum ſignificationibus. Aut pelago Danaûm inſidias ſuſpectaq́; dona Præcipitare iubet, ſubiectisq́; urere Aen. 2.
flammis. Vltimum que pro aut. coniunctiua pro diſiunctiua. Tranſmutatione, ut, Solus qui Paridem ſolitus contendere contra. Aen. 5.

DE VITIIS CAETERIS.

De Acyrologia.

ἀκυρολογία eſt dictio impropria, ut, Hunc ego ſi potui tantum ſperare dolorem. ſperare enim dixit pro timere. Aen. 4.

De Cacephato.

κακέμφατον eſt compoſitio uerborũ obſcœnæ ſignificationis, aut unius uerbi obſcœna pronunciatio. compoſitione fit, ut cum Numerio fui, ſed emendabitur hoc uitiũ interpoſita aliqua parte orationis, ut cum quodam

Numerio

Numerio fui. fit & in uno uerbo, ut apud Salluſtium, Duɛtabat exercitum, & Arrexit animos militum.

De Pleonaſmo.

πλεονασμός eſt ſententia uerbo plus quàm neceſſe eſt abundans, ut, Sic ore locuta eſt, cum ſufficeret dici, ſic locuta eſt.

De Ellipſi.

ἔλλειψις eſt ſententia uerbo minor quàm neceſſe eſt, ſalua tamē compoſitione uerborum, ut Par in medio uictoria ponto Etiam Danai, niſi referunt: pro, ne ſic quidem referunt.

De Periſſologia.

περισσολογία eſt multorum uerborum adiectio ſuperuacua, ut, Ibant qua poterant, qua non poterant, non ibant. Hic enim excepto ibant, omnia ſuperuacua ſunt.

De Macrologia.

μακρολογία eſt oratio longa ſine cultu, ut apud Liuiū, Legati non impetrata pace, retro, unde uenerant, domum reuerſi ſunt. Nullum enim pondus adiecit ſententiæ longitudo, ſed decorem abſtulit.

De Tautologia.

ταυτολογία eſt eiuſdē aut idem ſignificantis uerbi iteratio, ut egometipſe, cùm ſuffecerit ego.

De Tapinoſi.

ταπείνωσις eſt rei magnæ humilis expoſitio, ut apud Horatium Flaccum, Pelidæ ſtomachum cedere neſcij. Humiliter enim ſtomachum pro ira dixit.

De Cacoſyntheto.

κακοσύνθετον eſt indecens ſtructura uerborum, ut, Verſaq; iuuencum Terga fatigamus haſta.

De Amphibologia.

ἀμφιβολογία eſt dictio ſententiaúe dubiæ ſignificationis. Dictio, ut uadatur Cato. Sentētia, ut, Aio te Aeacida Romanos uincere poſſe. ambigua enim ſors fuit ante euentū, utrum Pyrrhus à Romanis, an Romani à Pyrrho uinci poſſent. Fiet aliquando & in uno uerbo, ut ſi quis te dicat hominem occidiſſe, cum appareat & eum qui loquitur occiſum eſſe, & alterum ad quem fit ſermo, occiſum non eſſe.

DE TROPIS.

Tropus eſt dictio translata à propria ſignificatione ad non propriam propter ſimilitudinem, decoris aut neceſsitatis aut cultus gratia. Tropi ſunt numero duodecim, Metaphora, Catachreſis, Metalepſis, Metonymia, Antonomaſia, Synedoche, Onomatopœia, Periphraſis, Hyperbaton, Hyperbole, Allegoria, Homœoſis. Horum omnium generalis eſt metaphora, cæteri ex eiuſdem ſpecie diuiduntur.

De Metaphora.

μεταφορὰ eſt dictio translata à propria ſignificatione ad non propriam propter ſimilitudinem, decoris aut neceſsitatis aut cultus gratia. Hæc fit modis quatuor. Ab animali ad animale. Ab animali ad inanimale. Ab inanimali ad animale. Ab inanimali ad inanimale. Ab animali ad animale ſicut, Typhin aurigam celeres fecere carinæ, ab agitatore ad gubernatorem tranſtulit. Ab animali ad inanimale, ſicut, At procul excelſo miratus uertice montis, pro cacumine, nunc uerticem dixit, qui eſt animalium. Ab inanimali ad animale, ſicut, Si tantum pe-

ctore

ctore robur Concipis. à ligno ad hominem tranſtulit. Ab
Aen. 5. *inanimali ad inanimale, ſicut, Vt pelagus tenuere rates. pro nauibus rates dixit. Metaphoræ quædam communes ſunt, quæ à græcis* ἀκόλουθοι *appellantur. ut, Typhin aurigam celeres fecere carinæ: quod quemadmodum in naui auriga dicitur, ita & in curru gubernator. ut, Cũq; gubernator magna cõtorſit equos ui. Quædam non communes, quæ à Græcis* ἀνακόλουθοι *appellantur, ut, Cùm uertice montis ab alto. non enim poteſt inuicem dici cacumen hominis, ſicut dicitur uertex montis.*

De Catachreſi.

κατάχρησις *eſt dictio alienæ rei neceſſario poſita. hæc à metaphora hoc differt, quod illa uocabulum habenti largitur, hæc quia non habet proprium, alieno utitur. ut parricida dicitur qui fratrem aut ſororem occidit, cum ſit ille proprie parricida non qui fratrem aut ſororem, ſed qui patrem occidit.*

De Metálepſi.

μετάληψις *eſt dictio per gradus homonymiæ ad*
Aen. 1. *propriam ſignificationem deſcendens, ut, Speluncis abdidit atris. ab atris enim nigræ intelliguntur, ut ex nigris tenebras habentes, & ex hoc in præceps profundæ.*

De Metonymia.

μετωνυμία *eſt dictio ab alijs ſignificantibus ad aliam proximitatem tranſlata. Eſt autẽ metonymia latior tropus, quàm ut poſsit per omnes ſpecies in artẽ referri, neceſſarijs tradetur exẽplis, ut, Literas tuas accepi, cum ſignificet epiſtolã. Per inuentorẽ dominantẽue, inuẽtum ſubiectumue, ut, Sine Cerere & Libero friget Venus.* Ter. Eun. Act. 4. Sc. 5.

uult enim per Cererem intelligi panem, per Liberum uinum, per Venerē concubitum. Per inuentū ſubiectumue inuentorem dominantemue, ut ſi qui Vulcanum ſignificare uelit, ignem dicat. Aut à faciēte id quo fit, ut ſtilo deſertus ſum, pro deſtitutus ſum ſcriptis. Aut ab eo quod fit id quod facit, ut pigrum dicitur frigus. non enim ipſum frigus pigrum eſt, ſed pigros facit.

De Antonomaſia, & eius ſpecie.

ἀντωνομασία eſt dictio per accidens proprium ſignificans, ut cum domitor maris dicitur, & intelligitur Neptunus. *Huius tropi ſpecies eſt* Epitheton.

ἐπίθετον eſt dictio uocabulo adiecta aut ornandi, aut deſtruendi, aut indicandi cauſa. Epitheton ornat *ſicut, diuus* Vlyſſes. *deſtruit, ſicut, ſcelerumq́; inuentor* Vlyſſes. *indicat, ſicut,* Lariſſæus Achilles. *Sumuntur autem aut ab animo, aut à corpore, aut extrinſecus. Ab animo,* Contemptorq́; deūm Mezentius. *A corpore, ut pulcher* Iulus. *Extrinſecus quæ ſumuntur, in plures ſpecies diuiduntur, deſcendunt enim à genere, loco, actu, euentu. A genere, ut,* Achilles *dicitur* Aeacides, *aut* Pelides. *A loco, ut,* Vlyſſes, *dicitur* Ithacus, *aut* Pelaſgus. *Ab actu, ut,* Aeneia *nutrix* Caieta. *Ab euentu, ut,* Inſula diues opum Tenedos. *Epitheton ab antonomaſia hoc differt, quod antonomaſia per ſe accidens habet, ut, cum* Tydides *dicitur, & intelligitur* Diomedes. *Epitheton uerò habet accidens cum ſuo uocabulo proprio, ut,* Saturnia Iuno.

De Synecdoche.

συνεκδοχὴ eſt dictio plus minusue pnūciās, magis intelligēs, modo enim à parte nominata totū accipitur, modo

dius. Macr. lib. 5. cap. 2. dirus. in Virg. impres. uide Vrsi. in uerbo, Vlyſſes.

modo à toto pars, ut, Ingens à uertice pontus In puppim ferit. non enim totum pelagus fuiſſe tradit, id quod nauē percuſſerit, ſed partem pelagi, id eſt fluctus. A parte to*tum, ut,* Haud *aliter puppesq́; tuæ pubesq́; tuorum. à puppibus enim naues ſignificantur, ut à pube ipſi homines.*

De Onomatopœia.

ὀνοματοποιΐα, *eſt dictio ad imitandum ſonum uocis conficta, ut cum dicimus hinnire equos, balare oues, ſtridere ualuas, & cætera his ſimilia.*

De Periphraſi.

περίφρασις, *eſt oratio longa cum cultu.* Fit *autem aut ut breuitatē ſplendide producat, aut ut fœditatem circuitu deuitet.* Splendide *breuitatem producit ſic,* Et iam *prima nouo ſpargebat lumine terras,* Tithoni *croceum linquens aurora cubile.* Potuiſſet *enim dicere, iam lucebat, aut iam dies ortus erat.* Fœditatem *circuitu deuitat ſic,* Placidumq́; *petiuit Cōiugis infuſus gremio per membra ſoporem.* Hoc *enim circuitu decenter uitauit obſcœnitatem, oſtendens concubitum.*

De Hyperbato, *eiusq́; ſpeciebus quatuor.*

ὑπέρβατον, *eſt dictio deducta à uerbis non ſuo loco poſitis, ſed hic tropus generalis eſt.* Species *enim ſunt quatuor,* Anaſtropha, Diacope, Dialyſis, Synchyſis.

ἀναστροφή, *eſt duorum uerborū mutatus ordo nullo interpoſito, ut,* Tranſtra *per & remos. dicendū enim fuit, per tranſtra & per remos.* διακοπή, *eſt diſſectio compoſitæ dictionis interpoſito extrinſecus uerbo. ut,* Septem *ſubiecta trioni. cum ſubiungi debeat ſeptemtrioni.* διάλυσις, *eſt cum ordo orationis interpoſi*

ta ſententia deducitur, ut, Cùm ſocios (namq; omnis eum ſtipata tegebat Turba ducum) ſic incipiens hortatur ouanteis. Cum ſit ordo hic, Cùm ſocios ſic incipiens hortatur ouanteis, namq; omnis eum ſtipata tegebat turba ducum. σύγχυσις, *eſt hyperbaton obſcurũ, ut, Tris notus abreptas in ſaxa latentia torquet, Saxa uocant Itali medijs quæ in fluctibus Aras. cuius recta cõpoſitio eſt talis, Tris notus abreptas in ſaxa torquet, quæ ſaxa medijs fluctibus latentia Itali Aras uocant.*

De Hyperbole.

ὑπερβολή, *eſt dictio fidem excedens augendi minuendiue gratia. Augendi, ut, niue candidior, uelocior Euro. Minuendi, ut, Extractam puteo ſitulam qui ponit in horto, Vlterius ſtandi non habet ipſe locum. Alijs ita placuit definire per hyperbolen,*

In uentre ſapere didicit nimirum Solon,
Qui lege cauit, ut uitia tranſcenderent
Auctoris pœnæ: pœna nulla acerbior
Excogitari potuit uxoris malis.

Quod etiã in ſchemate dianœas inuenies de hyperbole.

De allegoria, & eius ſpeciebus ſeptem.

ἀλληγορία, *eſt oratio aliud dicens, aliud ſignificans per obſcuram cõtrario ſimilitudinem, ut apud Virgilium, Et iam tempus equûm fumantia ſoluere colla. ſignificat enim carmen eſſe finiendum. Huius tropi ſpecies ſunt ſeptem, Ironia, Antiphraſis, Aenigma, Charientiſmos, Paræmia, Sarcaſmos, Aſtyſmos.*

εἰρωνεία, *eſt oratio pronũciationis grauitate in contrarium deducens ſenſum uerborum. Virgilius, Me duce Darda-*

Dardanius Spartam expugnauit adulter? Hæc enim ſententia niſi grauiter pronuncietur, non negantis erit, ſed confitentis. ἀντίφρασις, *eſt dictio ex contrario ſignificans. Hæc ab ironia hoc differt, quòd ironia adfectuum mutat ſignificationem, antiphraſis uerò diuerſitatem rei nominat, ut Bellũ, quòd minime ſit bellum, Lucus, quòd in eo minime luceat.* αἴνιγμα, *eſt oratio aliud palam oſtendens, aliud ſignificãs per obſcuram diuerſitatem, ut Mater me genuit, eadem mox gignitur ex me. cum ſignificet ex aqua glaciem concreſcere, & glaciem in aquam reſolui.* χαριεντισμός, *eſt dictio per ea quæ grata ſunt, aliud dicens, aliud ſignificans, ut cum interrogamus, num quis nos quæſierit: & reſpondetur bona ſalus, unde intelligimus neminem nos quæſiſſe.*

παροιμία, *eſt uulgaris rei uſurpatio cum aliqua diuerſitate, ut, Cocta numerabimus exta. cum ſignificet ex euentu ſciemus. &, Cõtra ſtimulum calces, id eſt, rei contrariæ reſiſtere.* σαρκασμός, *eſt allegoriæ figura deridendi cauſa ficta, ut Rite Theſprotum pudeat Rei, quòd ipſe à Tantalo ducat genus. per hæc enim uult intelligi, ignobilem eſſe Theſprotũ.* ἀστεϊσμός, *eſt allegoria cum urbanitate, ut Philippus quum uellet Oricios hoſtes ſuos in poteſtatem redigere, ſcripſit miſſos à ſe milites, quoniam cõperiſſet eos ſeditionibus uexari, & bonorum amicorum eſſe in tali tempore ſubuenire.*

De Homœoſi, & eius ſpeciebus tribus.

ὁμοίωσις, *eſt imago ignotæ rei, per ſimilitudinem eius quæ nota eſt deſcriptio. Huius ſpecies ſunt tres, Icõ, Parabole, Paradigma.*

εἰκὼν

εἰκὼν, eſt perſonarum, eorumq́; quæ perſonis accidunt comparatio, ut, Os humeroſq́; deo ſimilis. παραβολὴ, eſt rerum adminiſtratarum genere diſsimilium comparatio. ut apud Virgilium, Clamores ſimul horrendos ad ſidera tollit, Quales mugitus fugit quum ſaucius aram Taurus. παράδειγμα, eſt rei præteritæ relatio, adhortationem dehortationemúe ſignificans. Adhortationem, ut, Antenor potuit medijs elapſus Achiuis, Illyricos penetrare ſinus. Dehortationem, ut, An non uiderunt mœnia Troiæ, Neptuni fabricata manu, conſidere in ignes?

De metaplaſmo, & eius ſpeciebus quatuordecim.

Metaplaſmus eſt dictio aliter quàm debuit figurata, metri aut decoris cauſa. Huius ſpecies ſunt quatuordecim, hæ, Protheſis, Parentheſis, Proſparalepſis, Aphæreſis, Syncope, Apocope, Ectaſis, Syſtole, Diæreſis, Epiſynalœphe, Synalœphe, Eclipſis, Antitheſis, Metatheſis.

πρόθεσις, eſt quidam generalis metaplaſmus, qui fit per adiectionem, ſed ſpecialiter ſic definitur. Protheſis eſt cum primæ parti dictionis aut litera adijcitur aut ſyllaba. Litera, ut, Turnum ſerua gnatoq́; patriq́;. Syllaba, ut, Concitum tetuli gradum, pro tuli.

παρένθεσις, eſt cum inter primam & ultimam ſyllabam aut litera adijcitur aut ſyllaba. Litera, ut Hac caſti maneant in relligione nepotes. pro religione. Syllaba, ut, Mauortis in antro. pro Martis. & induperator pro, imperator.

προσπαράληψις, eſt quum aliquid ad nouiſsimam partem

partem dictionis accedit, ut Admittier orãt, pro admitti

ἀφαίρεσις, eſt æque generalis metaplaſmus, qui fit per detractionem, ſed ſpecialiter ſic obſeruatur, cum primæ parti dictionis aut litera aufertur, aut ſyllaba. Litera, ut Spumas ſalis ære ruebant, pro eruebant. Syllaba, ut Non temnere diuos, pro contemnere.

συγκοπή, eſt cũ mediæ parti dictionis aliquid ſubducitur, Extinxti te meq́; ſoror, pro te extinxiſti & me.

ἀποκοπή, eſt cum ex ultima parte loquelæ aut litera detrahitur, aut ſyllaba. Litera, ut Aſpice nũ mage ſit noſtrum penetrabile telum. pro magis. Syllaba, ut Tendo ſuam. hoc eſt domum.

ἔκτασις, eſt cum correpta uocalis cõtra rationem producitur, ut Exercet Diana choros. &, Verſa puluis inſcribitur haſta.

συστολή, eſt cum producta ſyllaba contra rationem corripitur, ut Vrbemq́; Fidenam. cum prima ſyllaba debeat produci.

διαίρεσις, eſt cum una ſyllaba in duas diuiditur, ut Pictai ueſtis, pro pictæ.

ἐπισυναλοιφή, eſt una ſyllaba ex duabus ſyllabis facta, ut Fixerit æripedem ceruam licet. Aeripedẽ quinque ſyllabis dicere debemus.

συναλοιφή, eſt duarum uocalium concurſio, atque alterius eliſio. Atq; ea diuerſa penitus dum parte geruntur. E literam hinc neceſſe eſt excludi, Atqui ea.

ἔκθλιψις, eſt cum duabus eiectionibus aliqua conſonantium aut plures quas habet eliduntur, ut Multum ille & terris iactatus & alto.

ἀντίθεσις,

ἀντίθεσις, eſt literæ pro litera immutatio, ut, Impete nunc uaſto ceu concitus imbrib. amnis. *pro impetu.*

μετάθεσις, eſt ordo literarum mutatus, ut, Nam tibi Thymbre caput Euādrius abſtulit enſis. *ratione enim* Thymber *dicitur.*

De Schemate λέξεως.

σχήματα λέξεως εἰσὶ καὶ διανοίας, id eſt, figuræ uerborum ſunt & ſenſuū, ſed cum ad oratorias uirtutes pertineant ſchemata dianœas, nos de eo loquemur, quod ſchema lexeos dicitur, cuius definitio eſt talis. Schema lexeos eſt ordo uerborum aliter quàm debuit figuratus, metri aut decoris cauſa. Huius ſpecies ſunt multæ, ſed neceſſario tradūtur decem & octo, Prolepſis, Zeugma, Hypozeuxis, Syllepſis, Aſyndeton, Anadiploſis, Anaphora, Epanalepſis, Epizeuxis, Paronomaſia, Scheſis onomaton, Paromœon, Homœoteleuton, Homœoptotō, Polyptoton, Irmos, Polyſyntheton, Dialyton.

πρόληψις, eſt cum ante numerus uerbo redditur, quàm res perſonæue rei finiantur, ut, Continuo reges ingenti mole, Latinus Quadrijugo uehitur curru, bigis it Turnus in albis, Tum pater Aeneas Romanæ ſtirpis origo, Et iuxta Aſcanius, magnæ ſpes altera Romæ, Procedunt caſtris.

ζεῦγμα, eſt uerbum quod in duplici multipliciue ſententia aptatur, ſed quod omnibus communiter redditur, ut, Troiugena interpres diuûm, qui numina Phœbi, Qui tripodas, Clarij laurus, qui ſidera ſentis. *Verbū enim* ſentis *ſingulis quibuſq; debetur. Alijs ita placuit zeugma definire.* Nihil hominum te fortuna, nihil com-

miſereſcit

miſereſcit me fingi aduenam,te nihil fraterni nominis ſolenne auxilium,& nomen pietatis mouet. plures ſententiæ uno uerbo clauduntur.

ὑπόζευξις, *eſt cum ſingulæ res aut perſonæ uerbis*

Aen. x. *ſuis clauduntur, ut,* Regem adit, & regi memorat nomenq; genusq;, Quidue ferat,quidue ipſe petat, Mezentius arma Quæ ſibi conciliet, uiolentaq; pectora Turni Edocet, humanis quæ ſit fiducia rebus Admonet, admiſcetq; preces. haud fit mora, Tarchon Iungit opes, fœdusq; ferit.

σύλληψις, *eſt cum ſingularis dictio plurali uerbo*

Ecl. 1. *concluditur,ut,* Sunt nobis mitia poma, Caſtaneæ molles, & preſſi copia lactis.

ἀσωύνδετον, *eſt cum pluralis dictio ſingulari uerbo*

Aen. 1. *concluditur,ut,* Hic illius arma, Hic currus fuit. *debuit enim dicere, hic illius arma fuerunt.*

ἀναδίπλωσις, *eſt cum eadem dictio in principio*

Aen. x. *uerſus ſequentis ponitur, ut,* Sequitur pulcherrimus Aſtur, Aſtur equo fidens, & uerſicoloribus armis.

ἀναφορά, *eſt cum eadẽ dictio in principio uerſuũ*

Aen. 1. *plurimorũ ponitur, ut,* Nate meæ uires, mea magna potẽtia ſolus, Nate patris ſummi, qui tela Typhoea tẽnis.

ἐπανάληψις, *eſt cum eadem dictio & in principio uerſus, & in clauſula ponitur,ut* Pater inquã, me lumine orbauit pater.

ἐπίζευξις, *eſt repetitio dictionis eiuſdem, cum impetu pronunciationis, ut,*

Aen. 9. Me, me, adſum qui feci, in me conuertite ferrum O Rutuli, mea fraus omnis.

παρονομασία, *eſt cum dictio iteratur, mutata tamen*

Virg. eod. lib. 9. — in me omnia tela
Conjicite, o Rutuli: me primũ absumite ferro.

men aut litera aut ſyllaba, ut apud Ciceronem, Qui fuit locus religioſiſſimus, nũc erit locus deſertiſſimus. & Cuſtodire ſacrum nõ honoris, ſed oneris eſſe exiſtimabitur.

σχέσις ὀνομάτων, *eſt cũ iuxta plures antonomaſiæ ponuntur, ut, Marſa manus,* Peligna *cohors, feſtina uirum uis.*

Homoeoprophoron appellat a Mallthio lib. ... 92. Ennius, ex lib. 4. ad Heren. et ex Prisci. lib. 12.

παρόμοιον, *eſt cum uerba omnia ſimiliter incipiũt, ut, O Tite tute tati tibi tanta tyranne tuliſti.*

ὁμοιοτέλευτον, *oratio pari uerborũ exitu finita, ut, Hos deduci quàm relinqui, euehi quàm deſeri malui.*

ὁμοιόπτωτον, *eſt oratio excurrẽs in eoſdẽ caſus ſimiles, ut, Mœrentes, flentes, lacrymantes, ac miſerantes.*

Autor ad Herenniũ lib. 4 aliter citat hunc uerſum Ennij

πολύπτωτον, *eſt oratio per plures uariata caſus, ut, Littora littoribus cõtraria, fluctibus undas, Imprecor arma armis, pugnent ipſiq; nepotes.*

εἱρμός, *eſt oratio unius tenorem caſus ad clauſulam uſq; cuſtodiens, ut, Principio cœlum ac terras camposq; liquẽtes, Lucentemq; globum lunæ, Titaniaq; aſtra Spiritus intus alit.* Æn. 6.

πολυσύνδετον, *eſt pluribus coniunctionibus nexa oratio, ut, Athamasq;, Thoasq;, Pelidesq; Neoptolemus, primusq; Machaon, Et Menelaus, & ipſe doli fabricator Epeus. & aliubi, Frugesq; receptas Et torrere parant flammis, & frangere ſaxo. Plures coniunctiones contexunt ſententias.* Æn. 2. Æn. 1.

διάλυτον *eſt ſiue* διάλυσις *oratio nulla cõiunctione interpoſita, ut, Alij naualib. ite, Ferte citi flãmas, date uela, impellite remos. et aliubi, Naufragia, labes generis, ignorat ſenex. ſentẽtiæ hic plures ſine cõiunctiõe finiuntur.* Æn. 4.

De

De ſchemate Dianœas.

χῆμα διανοίας, à ſchemate lexeos hoc diſtat, quòd alterum in uerborum ornamentis conſiſtit, alterū in contemplatione animi ſenſusq́; uerſatur. De ſchemate ergo dianœas uiam paucis oſtendam, qua, ſi quis ocioſior fuerit, etiam reliqua, quæ quaſi remotiora uidebuntur, perſequi poterit. Fit igitur ſchema dianœas per has ſpecies quindecim.

κατὰ διαλογισμὸν, ut apud Terentium, Quid igitur faciam? non eam? ne nunc quidem Cum accerſor ultro? an potius ita me comparem Non perpeti meretricū cōtumelias? *Hic perſona introducta quærit apud ſe, quænam potius utilitati ſuæ pars eligenda ſit.*

Eunu. Act. 1. Sce. 1. Ubi Donatus inquit, est διαλογισμὸς perdite mentis post multam frustra cogitationem.

κατὰ μυκτηρισμὸν, id eſt per deriſum quendam, tanquam,

Vidi te Vlyſſes ſaxo ſternentem Hectora,
Vidi tegentem clypeo claſſem Doricam:
Ego tunc pudendam trepidus hortabar fugam.

Hæc omnia cum deriſu quodam dicta ſunt à fortiore ad non fortem.

κατὰ παράλειψιν, in quo uolumus negantes aliquid indicare, tanquam,

Non memoro quòd Draconis ſæui ſopiui impetum,
Non quòd uiros domaui, & ſegetis armatæ manus.

κατ' αἰτιολογίαν, ut ſi quis me uideat dicat, Nimirum hic eſt ille talis, uir tantis opibus præpotens, ubi nunc ſecundis rebus adiutrix fortuna?

κατὰ προσωποποιΐαν, cū loquentes finguntur qui nulli ſunt, tanquam,

Si nunc redire poſſet ad ſuperos pater,
Qui te tutamen fore putarat familiæ
Domuſq; columen, nonne putas ſic diceret?
Cur te dedecoras? famam cur maculas tuam?
Cur rem dilapidas, quam miſer extruxit labor?

Philoſophi antiqui hunc dixerunt tropum, quem Catachreſim nominauere, cui opinioni plerique grammatici antiqui conſenſerunt. Omnis enim tropus quid eſt, niſi alienæ rei abuſio?

κατ᾽ ἀναλογισμὸν, *ſiue ultro dando, cum aliquid aduerſario uel ultro damus, quo uti eum ſcimus non poſſe, tanquam,*

Tutare amici cauſam, patris ſuſcipe:
Obijcitur crimen capitis, purga fortiter.
In amici cauſa potior, immo certior.

καθ᾽ ὑπερβολὴν, *tanquam,*

98. *In uentre ſapere didicit nimirum Solon,*
Qui lege cauit, ut uitia tranſcenderent
Auctoris pœnæ: pœna nulla acerbior
Excogitari potuit uxoris malis.

Per confeſſionem, tanquam ſuum crimen confitentis, cum oratio increpans alterum prodit. Tunc credo, cum Ecl. 3.
me arbuſtum uidere Myconis, Atque mala uites incidere falce nouellas.

Per commutationem. Prorſus equino eſt pectore, Daue me pœnæ oppone. Hic nõ ut cœpit, ſententiã finit. nam aiebat, Daue: deinde ſubiecit, me, cũ ipſe ſit Dauus.

Negando: cum quid negantes uolumus inducere, atq; improperantes beneficia quæ audiens cognoſcat.

Non

Non memoro quòd Draconis ſæui ſopiui impetum,
Non quòd uiros domaui, & ſegetis armatæ manus.

De tranſitu ſiue tranſmutatione perſonarum, cum à noſtra ad alteram tranſimus, & per illam transfigurantes quod uolumus retinemus, ut

Theſprote ſiquis ſanguine exortam tuo
Prolem, inter aras ſacram ſacrare immolet.
Quid meritus hic ſit, dubium an cuiquam ſiet?

Hic à perſona in aliam perſonam tranſitus, ut argutans per illam oſtenderet, quid uellet increpare.

κατ᾽ ἀπόκρισιν, *Ergó ne illam pudor eſt eloqui, quam comperi: relinqui non potuit, non perpetiar, num etiam quiddam ſuſpicionis ſilentio colligunt?*

κατ᾽ ἀπορίαν, *Luna, deûm quæ ſola uides periuria uulgi, Seu Cretea magis, ſeu tu Dictynna uocaris, Huc deſcende. Certæ rei dubitatio eſt.*

κατ᾽ ἐπιτροπὴν, *Siue ita uirtus, ſiue ita patrocinium horrendum, ſiue eſt miſeria, ſiue eſt calamitas inſonti, quod extuliſti ſaucios patrio lare. De nomine diſceptatio eſt, cum res ſit palam. hic aduerſarijs permittemus, quo uelint pacto nomen imponere, ut de eo potius quàm de re ipſa dubitare uideamur.*

κατ᾽ ἀντιμεταβολὴν, *Homo ornat locum, non hominem locus. Verbum ante dictum aut eodem modo, aut permutatum, æque poſtea refertur.*

Libri quarti finis.

F▸ SOSIPATRI CHARISII INSTITVTIONVM *grammaticarum Liber quintus.*

IOANNES PIERIVS CYMINIVS *Coſentinus, Lectoribus S.*

HIc liber poſtremus ἀκέφαλος eſt. deſunt enim ea quæ Chariſius de lectione, ſcriptione, rhythmis atq; metris ſcripta reliquerat. Sed & circa finem deſiderantur capita quædã, nempe De differentijs & Gloſſemata nonnulla κατὰ στοιχεῖα, poſtremo Ciceronis Synonyma, quæ Chariſius uice corollarij ſuo operi adiecerat. Cæterum an ea fuerint Synonyma, quæ Ciceronis nomine ad L. Veturium ſcripta circumferuntur, difficilis eſt ſanè coniectura. Verumenimuero ſi huiuſcemodi à Cicerone literis mandata fuere, ueriſimile eſt, non integra ſed præpoſtera alicuius tenebrionis diligentia cõtruncata ad nos perueniſſe. hoc tamen unum nobis conſtat, ea quæ typis excuſa ſunt, mutilata eſſe, in quibus multa non ſuis locis poſita ſunt, pleraq; etiam immutata. Contulimus enim ea cum uetuſto Synonymorum codice, quem nobis Andreas Coſſa patritius Neapolitanus humanus uir & eruditus in utraq; lingua, communicauit. Tu interim candide Lector, hanc noſtram diligentiam boni conſule, dum meliora dare poßimus. Vale.

DE IDIOMATIBVS.

IDiomata quæ ſunt in ſermone noſtro innumerabilia quidem debēt eſſe. Ea enim ſunt omnia quæ pro noſtro more efferimus tantum ſequuti Græcos. Sed ut breuiter dicamus, Aut ex generibus nominum fiunt, quæ contra morem Græcorum nos habemus. nam cum dicimus hic honor, ἡ τιμὴ fit, apud nos maſculini, apud illos fœminini generis. Aut ex uerborum ſignificationibus cōtrarijs, ut luctor, παλαίω. hoc enim uerbum apud nos paſſiue effertur, apud Græcos actiue. ſic etiam & per cæteras partes orationis idiomatum diſſonantia multiplex reperitur. Scire hæc & meminiſſe debemus, primum quòd participium per ſe fieri non poteſt, ſed ex uerbo denique omne participium eundem caſum trahit, quem etiā uerbum ex quo naſcitur. ut cum dicimus per accuſatiuum, ſequor dominum, ſic & participia huius uerbi per eundē caſum efferuntur, ſequens dominum, ſequuturus dominum, ſequutus dominum. Sed nomina participialia quæ fiunt ex participijs inſtantis temporis genitiuum caſum recipiunt. ſemper enim participia inſtantis temporis etiam nomina fiunt appellatiua, ut amans, ſeruans, metuens, fidens, egens, ſciens, horrens, negligens, participia ſunt, ut ſuprà diximus. caſus recipiunt ſuorum uerborū, ut amo uxorem, amans uxorem, ſeruo domum, ſeruans domum, metuo patrem, metuens patrem. Nomina uero participialia quæ non fiunt ex participio inſtantis temporis genitiuum admittunt, ut amans amicorum, ſeruās æqui, metuens periculi, metuens deorum, fidens animi,

egens pecuniarum, ſciens locorum. Pauca nimis caſum non recipiunt, ut horrẽs, & talia, prout ſententia poſcit caſum recipiũt, ut negligẽs ſum hac re. Ex præterito itẽ participia nomina fiunt appellatiua, quæ aut ſecundæ ſunt declinationis, aut quartæ. Secundæ, ut præfectus, execratus, lætus, apertus, iuſſus. Quartæ uero, ut exercitus, uiſus. Sed hæc nomina quæ ex præterito tempore participia fiunt, non habent caſus niſi ſecundæ declinationis, pauca ex quinta, quædam genitiuum recipiunt, ut uictus animi, expertus belli. expertus enim bellum per accuſatiuum fit participium. Verbum enim huius participij accuſatiuum recipit, ut experior bellum: item præfectus pretorij, præfectus cohortis, præfectus urbis, præfectus fabrorum. Præfectus autem pretorio per datiuum fit participium, ſic & præfectus cohorti, urbi, fabris. Verbum enim huius participij datiuum rerecipit, ut præficio te prætorio, illum cohortibus. Alijs etiam ita de idiomatibus placuit definire, quum ab omni ſermone Græco Latina lingua pendere uideatur, quædam inueniuntur à licentia ab antiquis, ut proprietate linguæ Latinæ dicta præter conſuetudinem Græcorum, quæ idiomata appellantur. Agnoſcuntur hæc ex caſibus: nam inuenimus quæ Græci per genitiuum caſum φείδομαι σοῦ, dicunt hæc per datiuum uſurpata, ut parco tibi. Et quæ Græci per datiuum, hæc à Romanis per genitiuum prolata, ut pudet me amoris. Item cæteros caſus alios pro alijs dictos inuenimus. Sunt præterea figuræ, quæ conſuetudine quidem per alium caſum proferuntur ab antiquis diuerſe, ut utor hac re nos dicimus

mus, apud ueteres autem & utor hanc rem dictum eſt. Hæc igitur idiomata multifariam efferuntur, per uerba, per appellatiua, per præpoſitionem, per aduerbia. Et quidem per uerba ſic, oro te, parco tibi. Item per participium, adiuuans illum fecit. Item per appellatiua, dignus ſum hac re. Item per præpoſitionem, ſupra te, infra te. Item per aduerbia, proxime ciuitatem, digne illo. Omnia participia figuram uerborum ſuorum ſequuntur. ut enim dicimus, curo te, & adiuuo te, ſic & curans illum & adiuuans illum dicitur. Quæ autem pro appellationibus uſurpantur, hæc genitiuum caſum admittũt, ut amans filij eſt, egens pecuniarum eſt. Item omnes appellationes quæ in or terminantur propagatæ à uerbo, eundem genitiuum caſum admittunt, ut cupitor ſum huius rei. Cæteræ autem appellationes, quæ cum figura dicuntur, hæ genitiuum tantummodo aut ablatiuum recipiunt, quarum pleræque utroſque caſus admittunt, ut ignarus ſum huius rei, & incertus ſum huius rei, & ſi quod tale inuenitur. Per ablatiuum autem, dignus ſum hac re, & ſi quod aliud ſimile. Item per utroſque caſus diuerſum huius rei & hac re, uenit mihi in mentem huius rei, & uenit mihi in mentem hæc res dicitur, & ſi qua ſimilia.

IDIOMATA GENItiui caſus.

Patiens ſum laboris
Venit mihi in mentem huius rei
Tædet me huius hominis
Miſeret me tui
Miſereor tui
Doleo uicem tui & uicem tuam
Piget me huius rei
Similis ſum tui
Pudet me amoris
Sitio uini
Eſurio panis
Pœnitet me muneris
Amans mei eſt
Veriſimile
Iniuriæ me pertæſum eſt
Diſcrucior animi
Intereſt illius
Horum prima & ſecunda ſic efferuntur
Intereſt mea, intereſt tua
Item refert mea, refert tua
Et pluraliter refert noſtra, ueſtra, illorum
Pœnitet me huius conſilij
Piget me profectionis
Tædet me mulierum
Memini præceptoris
Reminiſcor patris
Auidus uini
Diligens matris
Faſtidioſus amicorum
Curioſus ſtudiorum
Metuens deorum
Timens numinis
Scius artis
Neſcius literarum
Capax ſtudiorum
Expertus rei

IDIOMATA datiui caſus.

Succedo tibi
Inſidior tibi
Adimo tibi
Demo tibi
Præſideo huic urbi
Vitio tibi duco
Obijcio tibi
Impropero tibi
Exprobro tibi

Antepono tibi illum	*Cordi mihi eſt amicus*
Maledico tibi	*Excidit mihi*
Abripio tibi	*Obſtrepo illi*
Præpono te illi	*Liquet mihi*
Antepono muneri amici=	*Curæ mihi es*
Parco peccanti (tiam	*Vacat mihi*
Noceo tibi	*Moderor illi*
Incommodo tibi	*Derogo tibi*
Officio tibi	*Tempero tibi*
Obſum tibi	*Præſum prouinciæ*
Alienus ſum tibi	*Supplico tibi*
Timeo tibi	*Studeo huic rei*
Aufero tibi	*Obrepo illi*
Perſuadeo tibi	*Munera tibi do*
Auſculto tibi & auſcultor	*Bona mihi hæc res*
Proſum tibi	*Teſtimonio eſt mihi*
Detraho tibi	*Succurrit mihi*
Medeor tibi	*Abſtineo illi*
Repræſento tibi	*Pignori do*
Rependo tibi	*Sic filiæ doti do*
Conuitior tibi	*Euello tibi*
Blandior tibi	*Lito deis*
Adulor tibi	*Subtraho tibi capulum*
Proſpicio tibi	*Criſſat illi*
Prouideo tibi	*Non palpor equo*
Conſulo tibi	*Vitio rem hanc tibi do*
Præſideo tibi	*Oneri tibi ſum*
Imprecor meis	*Eripio flammæ*
Præco tibi	*Commodo hoſpiti*

Benefico cognato
Patrocinor patriæ
Eximo mulieri ornatum
Præfero patri præceptorẽ
Calcem illi duco
Vitium deſidioſo uerto
Præſideo Ciliciæ
Benedico beneficio
Præficio militibus
Præcurro prætori
Superſedeo diſcipulo
Antecellor æmulo
Commodat mihi hæc res
Dono tibi do
Doti genero do
Conſilio tibi ſum
Nocetur mihi
Peculor tibi
Obſum amico tuo
Eruo tibi oculos
Hæres tibi ſum
Inuidiæ mihi es
Proſpicio tibi
Teſtimonium tibi dico
Ancillor magiſtro
Adſentior domino
Libet mihi
Geniculo parenti
Genua tibi aduoluor
Ornata mihi es
Adiumento tibi ſum
Argumentum nobis fuit
Aemula merita mihi fuit
Gaudio mihi fuit
Damno mihi fuit
Fraudi mihi fuit
Noli mihi præire
Deſtino mihi
Euito huic rei
Indignatur mihi
Obtrectat duci
Derogo legi
Voluptati mihi fuit
Præcurro illi
Aemulor tibi
Mentior tibi
Præſto omnibus
Dolor mihi fuit
Honor mihi fuit hæc res

IDIOMATA
Accuſatiui caſus.

Ordior hanc rem
Incipio ſtudium
Inuado hominem
Execro illum
Interpello iudicem

Tango

Tango aurem
Adiuuo oratorem
Cõmeio lectum & meio
Meiere lectum
Moneo puerum
Peto domum
Impetro conſulatum
Increpo peccantem
Conuenio amicum
Conſulo præceptorem
Negligo diuitias
Sequor exercitum
Oleo unguentum
Contemno pecunias
Recordor ſpeciem
Impedio legentem
Decet me dignitas
Derideo ſtultum
Derideo adſeclam
Offendo iudicem
Alloquor filium
Cupio honorem
Calumnior te
Vſurpo hanc rem
Sentio beneficium
Adipiſcor laudem
Experior periculum
Adorior hominem
Aggredior petitionem

Ingredior hanc rem
Adgredior montem
Audio oratorem
Excuſo te
Memini hanc rem
Curo ſcholam
Intueor imaginem
Obliuiſcor hanc rem
Adpeto laudem
Non amplius unã noctem
Conſequor lucrum
Iuuat me
Reminiſcor factum
Adeo Conſulem
Concedo tibi munus
Inuideo ei pulchritudinẽ
Admoneo eum hanc rem
Iubeo illum
Præpono honorem
Deſpicio prætextam
Reprehendo te
Impetum in te facio
Precor deos & à dijs
Accedo ad te
Corripio te
Inquieto illum
Pœnitet me
Refero ad patrem (reo
Mereor beneficiũ & me-

Nanci-

Nanciſcor occaſionem
Conor hanc rem
Inchoo hanc rem
Inſimulo te
Animaduerto te
Animaduerto in te
Vindico te, te defendo
Vindico in te
Criminor te
Interrogo magiſtrum
In gratiam tecum redeo.

IDIOMATA
Ablatiui caſus.

Dignus ſum laude
Vaco militia
Fruor diuitijs
Satior cibo
Cedo tibi gloria
Dignor te munere
Vtor diuitijs
Abutor ſeruo
Libero te dolore
Liberor moleſtia
Careo honore
Queror tibi de illo
Coeo cum muliere
Glorior dignitate
Plenus ſum bonis
Dono te hac re
Fungor honore
Afficior dolore
Congredior cum illo
Abſtineo me cibo
Sub illo milito
Deſiſto ab hac re
Communico cum illo
Potior munere
Tempero me uino
Afficio te gaudio
Fraudo te militia
Egeo uictu & indigeo
Lucror tecum
Abdico me prætura
Longior illo ſum
Concumbo cum muliere
Fraudo pecunia
Pro mea mediocritate
Impleo te uino
Fretus ſum oratore
Dominor homine
Onero te oratione
Antepono fide mea
Precor à dijs & deos
Iungor tecum amicitia
Gaudeo gloria
Auello à te ueſtem

Imper-

Impertior te hac re
Ardeo flamma
Flagro amore
Accendo te hortatione
Incenſus amore
Laboro oratione
Laboro propoſito
Deficio hac re
Lætor uictoria
Nitor pudicitia
Induo te armis
Induor ueſte
Fraudor honore
Poſtulor à iudice
Priuo te hac re
Imbuor hac re
Diuellor à te
Egredior domo
Eximo munere
Alienus ſum à crimine
Pugno cum homine
Loquor cum oratore
Conuenit mihi tecum
Venio tecum
Pignor amicum hoſpitio
Satio populum tritico
Saturo exercitũ cõmeatu
Onero ſeruum lignis
In gratiam tecum redeo
Abdico filium domo
Abſtineo pulpamento
Deſiſto tua conſuetudine
Accendo amicum pulchri tudine mea
Vro amicũ ſuperbia mea
Laboro ſpe mea
Imbuo malum malis
Digredior monte
Contentus ſum uno nũmo
Orbo uxorem dote
Sermocinor tecum
Interdico ignominioſo foro
Excidi patrimonio
Confligo tecum
Caueo mihi à te
Glorior te.

GENITIVI ET
Datiui Caſus.

Similis ſum tui & tibi mo ribus
Auello ſenis & ſeni canos
Auello iuuenis & iuueni barbam
Frango ſerui & ſeruo ca put

Rumpo

Rumpo periuri & periuro caput
Eruo mendacis & mendaci oculos
Vicinus ſum illius & illi
Fidelis ſum amici & amico, & cætera ſi qua ſunt ſimilia

GENITIVI ET
accuſatiui caſus.

Doleo uicem tui & tuam
Diſcrutior animi & animum
Memini honoris & honorem
Admoneo illum cædis & cædem

GENITIVI ET
ablátiui caſus.

Expers eſt cauſæ & cauſa, quæro cauſam
Expers ſum fundi & fundo, non habeo fundum
Plenus cibi & cibo
Impleo ſacculum argenti & argento
Egeo uictus & uictu indigeo
Potior fructus & fructu
Maximi nominis ſum & maximo nomine, id eſt, nobiliſsimus ſum

DATIVI ET
accuſatiui caſus.

Adſedeo prætori & prætorem
Adulor præceptori & præceptorem
Accedo tibi & te, eadem tecum ſentio
Quid tibi, & quid te futurum eſt?
Obtrecto mulieri & mulierem
Inludo uano & uanum
Præſto inopi & inopem
Medeor amanti & amantem
Proſpicio tibi & te
Prouideo tibi & te
Decet mihi & me penula
Timeo tibi ſortem, ne eueniat tibi, & timeo te
Studeo græcas literas & græcis

Incanto tibi & te
Conduco tibi & te
Tempero tibi & te
Faueo tibi, & faueo te

DATIVI ET ablatiui caſus.

Detraho tibi & te
Vaco militiæ illius & militia, id eſt, non milito
Loquor tibi & tecum
Contendo tibi & tecum
Certo tibi & tecum
Opto dijs & à dijs

ACCVSATIVI ET ablatiui caſus.

Vtor pane & panem
Abutor miſeris & miſeros
Fungor officio & officiū
Dominor in ciuitate & ciuitatem
Communicor tecum menſa & menſam
Annitor hac re & hāc rē
Olet unguento & unguentum & redoleo
Inuideo cōdiſcipulo libris & librum
Precor Iouem & à Ioue
Cedo mulieri palmam & palma
Imbuo puerū rubrica & rubricam
Caueo me & caueo mihi abs te
Clanculum fecit patrem & patre
Deprecor inimicum & inimico
Puteo ſtercus & ſtercore

Item ſunt idiomata nomina quæ per genera efferuntur diuerſa, id eſt, apud græcos alterius ſunt generis, & alterius apud latinos, quæ ſunt ſatis pauca, & per alphabeti ordinem digeſta, quæ nos quaſi non neceſſaria iam prætermiſiſſe lector agnoſcet, ſed in alio loco quo digeſta ſunt ordine à nobis tranſcripta reperiet.

Quinti & ultimi libri finis.

INDEX RERVM ET VOCVM IN HAC INſtitutione grammatica animaduertendarum.

A Litera terminata 12.18.45 47
A & ab præpoſitio 253
Abdomen 32
Abellæ oppidum 30
Abhinc ſexaginta annis & annos 215
Ablatiui formatio 42 148. à ſeptimo caſu ut differat 156. in e quando producitur 52
Abraham 116
Abs 255
Abſens 281
Abſolutus gradus 108
Abſtineo 316.317
Abutor 318
Accedo 317
Acceptor 94
Accerſere 276
Accidentiũ rerum nomina 155
Accio 257
Accuſatiuo conſtructa uerba 273
Acer an acris dicendum 79 115
Aceſtes & Aceſta 37.64
Acetum 29
+Achillis & Achillei 15 & Achilli 65 + Achates, et Achata. 34.35.
Acies 159
Acyrologia 292
Acriter 199. 216
Acrum pro acrem 115
Actiua uerba 64.92
Actiuum uerbũ quid 172 175
Actiũ promontoriũ 44
Actutum 215
Ad et apud differũt 254
Ad aliquid nomina 159 pronomina 161.165
Ad aliquid quodammodo habentia nomina 159
Ad æquas uel ad aquas 92
Adam 116

y Adeo

Adeo abeo 186.282
Adſatim 91
Adſtrictus 29
Adiectiua nomina quæ 159
Ad incitas 91
Adipatus,a,um 92
Admoneo 315.318
Ador 29.117
Adprime 114
Adſedeo 318
Adſiduus an aſsiduus 72
Aduerbiũ quid 197.205
Aduerbia non fiunt à nominib. latinis in a terminatis 198. loci uariè ſignificant 205 206. à participijs 201. quæ prępoſitiones localibus aduerbijs ſeruiant 223. ſpecies & ſignificatiões 197 & inde. terminationes 197.203. formæ per canones 198
Aduerbialia nomina 158
Aduerbia uerborum acceſsionibus fiunt illuſtriora 211
Aduerſus, contra differũt 252
Adulor 318
Aedepol iuratio fœminarum 224
Aedes & ædis 27.66
Aedile non ædili 119
Aeditimus & æditũus 73
Aegrè 216
Aegreſcit 272
Aemilius Aemilij, Iulius Iulij in uocatiuo 68
Aeneas et Aenea 63.119
Aenigma 299
Aenigmatis 121
Aeolis 38
Aer 29.82
Aerem 120
Aera 29.91.119.120
Aeribus 119
+Aeſtifer an æſtiferus 119
Aether 29.82.120
Aetiologia 305
Agens uerbum 170
Ager 17.79.80.81
Agger 81 (120
Agile & agili 119
Agnomen quid 155
Agreſte 119
Agrip=

+Acripelon, ex quinque ſyllabis. 301.
Areanicus. nec. 34.
Agaue, Agaues. 58.

Agrippa,pæ 64
Agrippinianæ thermæ 91
Ahaha 259
Ai terminatio ī datiuo 12
Aiax 120
Al terminata 19.32.58
Alacer an alacris 79 110 120
Alacriter 200
Albani & Albenſes 101
Albeſco,albeo 272
Albius 242
Alcibiades 64
Alcon 116
Alecto.60. 116.145
Alexis 86
Alexander Alexandrus 17.78.80.120
Algu 121
Aliâs pro aliter 215
Alica 93
Aliquot aduerbium ne ſit, an nomen, an pronomen 208
Alis pro alius 164
Aliter pro alias 215
Allegoria cum ſuis ſpeciebus 298
Allex piſcis qui 26
Alliceo 264
Allium & non allcum 68
Almities quid 33
Alpes 27
Alteruter 163
Aluearia & aluearium 103
Aluus 77
Amantū & amantiū 121
Amazon 117
Ambages 33
Ambitus,adfectus 39
Ambo 30.60.62.117
Ambo,uterq; differūt 62
Amicicies 116
Amni uel amne 121
Amphibologia 294
Amphorûm an amphorarum 52.96
Ample 215
Ampliari pro differri ibi.
Ampliter 215
Amplius ibidem
Amuletum 101
Amuſsis 218
An terminata 19
An pro num 248
Anacoluthon ibidem

ÿ 2 *Anadi-*

Anadiploſis 303
Analogia quid 46.115
Analogiæ rationes 115
Anaphora 303
Anaſtrophe 297
Anchiſes & Anchiſa 13
34 64
Ancilia quando luſtrabantur 77
Anciliorũ pro ancilijs 58
Ancipes pro anceps 84
119 48
Androgeos geo 89
Androgeus gei ibidem
Antium antij 59
Anguis dubij generis 87
Anguis, anguilla 31
Angulus Gallicus 227
Animatus bene, male 195
Animal & animale 19
32.58.115.117
Animalis nullius nomen eſſe neutrale 54
Anio Anienis 60
Annalei 119
Annitor 318
Ans terminata 20
Anſeratim 199
Ante 252.255
Antequam 248
Antimetabole 307
Antipater 17
Antipho 61.116
Antiphraſis 299
Antiquitus, antique 201
Antitheſis 302
Antiſtes & antiſtita 96
Antonomaſia 295
Anuis pro anus 51
Aper apri 79
Aperte 113
Aphæreſis 300
Apocope 301
Apocriſis 307
Apollo linis 33.59.116
Apologiſmus 306
Aporia 307
ἀκτρόπαιον 101
Appellatiua nomina 108
155
Appellationes ex uerbis 39.43.44
Aprugnum uiſcus 80
Apud 254
Aqua religioſa ad purificandum uti 92
Aquale 117
Aquariũ an aqualiũ ibid.

Ar ter-

Ar terminata 20.32.82 121
Arabs & Arabus 96 122
Aræ pro penatibus 27
Arbor 119.120
Arbos 24.115
Arborum nomina 14
Arcano 212.219
Arcerſſere 276
Architecton 121
Ardeo 173
Argi 30
Argo nauis 116
Argutiæ 27
Arguto argutas ibidem
Aries 93
Ariſtides dis & dæ 34
Ariſtoteles is 12
Arma 48.90
Arquus pro arqui geniti-uo 115
Ars terminata 20
Ars 35.36
Artifice & artifici 126
Artificioſe 215
Artus numero tantũ plu-rali 40
Arx 35.36

1 Arbore, pro amore. 232.

As terminata 20.21.41 44.63.64.120
As terminatio nominatiui in primo & tertio ordine ſimilis 12.41 42
As nominatiuo genitiuis creſcentia 63
As terminatus genitiuus primæ 12
As aſsis 63
As non aſsis nominatiuo 73
Aſiæ uectigalia 174
Aſyntheton 303
Aſparagi 69
Aspiratio ad eam pertinet. 288.
Aſſarius 73
Aſsiduj unde dicti ~~ibidem~~ 72.
Aſt 249
Aſtyanacte 120
Ἀσυσμός 299
A terminata neutra 18
At at tatæ interiect. 260
At tat tat at at tatæ 261
At pro autem 248
Athos mons 115
Atq; pro & 248
Atrides et Atrida 34.64
Atroce & Atroci 126

Attes & Atta 64
Attilius poeta comicus 262
Au ibidem
Auctor duum generũ 39
Autor unde. 39.
Auctoritas opinione tantum Oratorum recepta eſt 46
Audendum 269
Audientia 44
Audibã pro audiebã 193
Audierã pro audiuerã ib.
Aue uerbum 274
Aue & aui ablatiui 119 121
Auello 317
Auium nomina cuius generis 53.54
Aulai pro aulæ 12
Aurelij 120
Auriga pro gubernatore 294
Aurium iudicio quantum tribuebãt antiqui 121
Autumnal & autumnale 116
Autũnus & autumnũ 28
Auxiliare 120
Ax terminata 21.89

B

Abæ 259.260
Bacchanaliorum 58
Bacchus 263
Balteus & balteum 74
Balneum & balineũ 95
Balneorum 143
Balnearius, balnearis 74
Barba 26.93
Barbariſmus quid, et quot modis fiat, 287. et inde a 80.
Barbariſmus & βαρβαρόλεξις differũt 287
Bat 260
Battulia 28
Belides 65
Bene & male 114. cur corripiantur 218
Bellum, ur. 99.
Berytus ciuitas 15
Beta 32
Biber pro bibere 122
Biblus ciuitas 15
Bidentale & bidental 19 32 58
Bigæ 27
Bipartita forma caſualis (152
Bitumen 32
Blanditiæ 27
Bona 28

Bonæ fruges 101
Bos 122
Botulus 92
Bouile 100
Bouus 73
Breui pro breuiter 216
Breuis, puſillus in quo differunt 87
Brixiæ ciuitas 30
Bromius pro Baccho 261
Butu,batta 262
Buſtar quid 32

C

C Litera craſsi ſoni in pronominib. 5.9
Cacephaton 292
Cacoſyntheton 293
Cadmus Tyrianus 122
Cædo 265
Cæpe 30.55
Cæteri 90
Cæterum alioqui 217
Calamiſtrum & Calamiſtrus 76
Calchas triplicem habet accuſatiuũ Calchãtem Calchãta,Calchan 63
Calendas Auguſtas 118
Caligaris,Caligarius 74
Calypſo 60
Callicles pictor 125
Callum,Callus 69 Calx, per, pen. 50.55.58.
Calumnia prima ſyllaba correpta 54
Calx quid 90
Camara an Camera 55
Camerani ibidem
Cambio 267. 283
Cãpeſter et Cãpeſtris 82
Canali 121
Cancelli 90
Candenti ferro 124
Canicia an canicies 53
Canis 86
Cane,cani 121
Canes pro canis 124
Caper pri 79
Capeſſere quid 276
Capillum 100
Capo & Capus 99
Cappadox 24
Capparis 99
Caput 98
Carceres unde 26
Carduus 72
Carmentalia 28
Carnificator & carnifex
Carnificatrix ib. 45

+ Chryſo, et Chryſa. 64.

INDEX

Caro 59.144
Carthago 69.116
Caſeus uel caſeum 76
Caſsis & caſsida 99
Caſtellum 103
Caſtra 48,90
Caſuales formæ 152
Caſus nominum 11
pronominum 161
Caſuum formatio 148
& inde uſq; 154
Catachreſis 295
Catholica nominum 47
Catinus, catinulus & catillus 76
Catlaſter 82
Catulus 91
Cauco 319.118
Caulæ 27
Cecropis urbs 122
Cedo 118
Celebre 123
Celere & celeri 123
233
Celeriter 199
Celerrimus & celeriſsimus 80
Celox. 229.
Centies ſeſtertiûm 91
Centurio 203
Centuriatim ibidem
Cereale 123
Cerealia 28
Ceres 67
Cerimoniæ 27
Ceroma 37
Ceruicum 123
Ceruus an ceruos 72
Cetaria ijs cetaribus 124
Cete 28
Chariſii patria 234
Charientiſmus 299
Chorona pro corona 288
Chremis et Chremetis 64
+ Chryſopolis ciuitas 33
Cicatrice, icum 123
Ciconia 54
Cilones, Chilones 98
Cinerarius 97
Cinis 86.97
F Circumeo 185
Circū, circa, circiter differunt 252
Citerior, citimus 160
Citus 158
Ciuitatium pro ciuitatum 124
Ciuitatū nomina ſemper ſingularia 29

Clancu=

F Circe, Circes. 58.

> claritas . f clare . 233 . Clam . 145 .

Clanculum 118
Claudius Pulcher Aedi=lis 119
Clauim 124
Clauus ibid.
Clauus impurpurata ueſtis 25
Cliẽs hic hæc hoc 22.96
Clienta 96
Clipeus & Clipeum 74
Clunis 97
Clupeũ pro imagine 74. & 240
Cocles 34
Codrus & non Coder 17 & 81
Cœlum 29 Cœlum, Cœlus 69
Cœnum 26
Coco 282
Cognomen quid 155
Coitio & coitus 39
Collactaneus 78
Collega cõmune duũm generum 49
Coloriæ 100
Columen 32
Colus 40
Comitia 28
Comminus 207
Commodo 213
Cõmune uerbũ quid 170
Communes ſyllabæ 7
Commutatio 306
Communicor 118
Communiter 217
Compaciſcor non eſt in uſu ibid.
Compacto ibidem
Comparationis gradus 108. 112.159
Comparationem quæ non recipiant 159
Comparatiui & ſuperlatiui cõſtructio 12.161
Compitalia 28.48
Compluria 70.123
Concio 156
Concio uerbum 257
Concorditer 216
Conduco 318
Confeßio 306
Confeſtim 216
Confidenter ibid.
Confidendum figurate dicimus 269
Cõiugationes uel ordines uerborum 176

> Compitalia, et Compitalicia ingen. plu. 48.

Coniunctio quid 243
Coniux ſine n litera 24. 83 coniuge 123
Conlactaneus 78
Conſueo 46
Cõnſuetudo quid 46 conſuetudo ſermonis 46. 47 in ſermone dominatur 201 ratio ea melior 46 ei et auriũ ſuauitati ſumma tribuenda 121
Conſtante 124
Cõſtructiones caſuũ 309 312 & inde
Cõſulari nõ cõſulare 123
Contagiũ et cõtagio 68
Contendo 318
Conteſtus 40
Cotidiane non cotidiano, & cotidio 213
Cotidiano 217
Continenti 124
Contra & aduerſus differunt 252
Contubernale 123
Conuiua 48
Corcura inſula 134
Cornicen 32
Cornu 24
Craſtinus 157
Crates 27
Crepitus polẽtarius 260
Creta inſula 122
Cruor 26
Cubicularius & cubicularis 74
Cucurru interiectio 261
Cum coniunctio quib. modis iungatur 245
Cum præpoſitio 253
Cummi 59
Cupo cuponis 59
Curriculus & lum 74
Curſrix à curſore 39
Cuſpis dis 86
Cuſtos odis 89
Cyma quid 52.53

D

Daedalus inuẽtor glutinis 84.131
Damaſcus ciuitas 15
Damnas 125
Danae 58
Dapes, et daps. 27.90
Dapſile dapſili 125
Dapſiliter 218
Dardanis 37

Datare 276
Datiui quorundã fœmininorum primæ declin. in bus 13.50
Datiuus in u 13 datiui quinti ordinis pro aduerbijs cenſentur 69
Deabus 13.50
Debilia nomina quæ 44
December 134
Decemuirali 126
Deceßio 40
Decet 318
Declinationes nominũ 11
Decolor, ſine colore 218
De præpoſitio 250.255
De compacto 217
Decori aduerbium 209
Dedita opera 217
Defectiua nomina 9.52 uerba 268
Definitio quid 154
Defricate pro terſe 218
Defrutum 29
Delirus unde 74
Delũ & non Delon 117
Demipho 61
Denarius antiquus 73 eiusq; nota ibid.
Denſo 283
Deponẽs uerbũ quid 175
Deprecor 318
Deriuata mediæ poteſtatis 92
Deriuationis inæqualitas
Deſes 131 (91
Deſipire 257
Detraho 318
Dextrorſum & dextrorſus 207
Diacope 297
Diadema 37.47
Diæreſis 301
Dialyſis 297.304
Dialyton 304
Dialogiſmus 305
Dicis 91
Dictio quid 10
Dictitare 276
Didûs gtũs 60.61.126
Dido accuſatiuus 60. 116 & Didun 126
Diecula 106
Dies . ſa. 25.106
Difficulter 111.200
Digitum pro digitorum pag. 125
Dij pro die ibidem. ſa.

Diligente

Degulare. 99.
Dimorſbus. nis. 37.

Diligente non diligenti, 124
Diminutiua nomina 157
Diminutionem non recipientia nomina 31
Dimiſſui aduerbium 209
Diphthongus 8
Diploma 37
Dis pro ualde 218
Diſcrucior 317
Diuine 78
Diuinitus ibidem
Diuiniter an diuinitus 201
Diurne ibid.
Do dare 257
Do gerundia inter aduerbia poſita 206
Docte, laute 218
Doleo 317
Dolium, & non doleũ 68
Domi nomen 125
Dominor 318
Domus has melius, quàm domos 41
Donec quibus modis iungatur 246
Donicum pro donec 217
Dracontem pro draconẽ, 61. 125
Dualis numerus 156
Duis pro des 99
Dum coniunctio quib. modis iungatur 246
Dummodo quibus 247
Dumeſcit 272
Duo & tres 30.60.62
Duo & duos in accuſatiuo. 62. 125
Duplici toga 126 Duplici ficu 93
Duriter 110.114.218
Duûm pro duorum 125
Duumuir 17
Duumuirali 126

E

E & O literæ cognatæ 213
E terminata 2.50.55.56.58. 121
E præpoſitio 255
Eboreum, eboratum, eburnum differunt 71
Ebria maſcul. genere 48
Ecaſtor, Eiuno, iurationes fœminarum 224
Ecce 198
Ectaſis 301

Domi, militiæq. 241.
domum, nō domos. 41.

Eclipſis

Eclipſis ibidem
Edo coniugatur 283
Efflictim 218
Effrenate 219
Egente & egenti 126
Egeo 316
Ego declinatur 126. *an uocatiuū habeat* 161. & 162
Egometipſe 291
Eheu interiectio 259
Ehem, Eho 259.260
Ei in accuſatiuo plurali 128 260
Ei ei 260
εἱρμὸς 304
εἰκὼν 298.299
εἰρωνεία 298
El terminata 21
Elate 219
Elementa ſemper ſingularia 29
Elephas, elephās, elephātus 126
Ellipſis 293
Emblematis, emblematibus 47
Emendate 219
En finita 22.32.43

Emblema, quem casu genitiuo et ablatiuo habeat, dubitat. 48.
Emblematum. 49.
Emblematibus. 49.

Ens finita 22
Enſiculus & enſicula 132
Eo, is, it 282
Epanalepſis 303
Epicœna nomina 155. & 156 Ephyre, et Ephyra. 58.
Ἐπίκτητα *nomina* 158
Epiſynalœphe 301
Epitheton 296
Epitrope 307
Epizeuxis 303
Equeſter 110
Er finita 16.17.22.41.78. 126
Eratūs 61
Erga 254
Ergo 91
Eruditius 218
Eruo 318
Erumna quomodo ſcribendum in prima ſyllaba 93
Es terminata 15.22.23.25.33.34.64.65.127
Eſquiliæ 27
ἤθη *qui ſeruarunt* 262
Et 243
Etſi 248
Etymum Græcum Latino nomini

nomini dare ineptiſsimum 53
Euander et Euandrus 17.41.78 126
Euax 261
Eumenes Eumenûs 65
Eufranor pictor 125
Euhoc 261
Eundum mihi eſt, quaſi figura dictum 171
Eunus ois 16
Euplus ois ibidem
Eus terminata 15.16.35
Ex finita 23.84
Ex et de præpoſitiões differunt 255
Excucurri. 177.
Examuſsim 219
Exeo 188
Exerciti 127
Expers 318
Exta 48.90.143
Extar quid 32
Extrorſum 207

F

F *præpoſita liquidæ qualis* 8
Faba 29
Fabre 220
Fabrûm pro fabrorũ 128
Fac dixeris 279
Fac memineris 280
Faceſſere 276
Facetiæ 27
Face & faci 130
Facili, facile quando in ablatiuo dicitur 29
Facile nomen & aduerbium 113
Faciliter 111
Facilioris 129
Facio 277
Factitia nomina quæ 55
Faculter an facile 200
Feles 34
Faſæ 260
Fagos & fagus 129
Falanx 104
Falanga ibidem
Falaridis 129
Falſe 220
Falſo 114.219
Fame, ult. producta. 52.
Fami genitiui et datiui caſus 34.52
Familias familiai 12
Familiare & ari 129
Farrago 62
Far 44
Fas 21.30

Faſces.

Faſces 27
Faſciatim 206
Fauces 90
Faueo 318
Faunion 100
Fautor & non fauitor 83
Fax 36
Febri 121
Febrim 128
Feciale 56
Felice & felici 130
Felicium 127
Femur femoris & femi-
nis 24.83.130
Fer compoſita nomina
pag. 17
Ferientium 129
Ferio coniugatur 271
Ferme 219
Fero coniugatur 282
Ferociores 129
Feruere in tertia 287
Feſtiuißime 220
Fici corporis uitium 93.
& 127
Ficus in nominatiuo plu-
rali 127
Ficos & ficus accuſatiuo,
41.93 127
Ficta à ſono uocis nomina
pag. 158
Fides 30.67
Fidicen 32
Fides fidis & fidei 26.
34. 67
Fidelis 317
Fido coniugatur 270
Fiendum eſſe ibid.
Fieri contra analogiam
pag. 270
Figuræ nominum 156
pronominum 160
uerborum 174 con
iunctionum 243
Filiabus 13.50.128
Fio & eius compoſita
268 270
Firmè 220
Flamen 32
Flammeſcit 272
Florealia et florealiũ 143
Fœminina ſemper plura-
lia 27
Flumina ſemper ſingula-
ria 29
Fonteis 128
Forcipes & forfices 92
Fori & fora 26

Forma

Formæ caſuales 152
Fornax,fornacula 89.90
Fors,forſan,forſitan 203
Forte & forti 129
Fortunæ 27
Forum,forus 69
Foſſor,foſrix 39
Freni,frena 26.31.90. & 95
Fragile & fragili 129
Fragmine 130
Frango 317
Frequentatiua iteratiua uerba quæ 275
Fretus nomen 127
Fretus participium 196
Frons frondis & nõ frontis 130
Fructus,fructus, fructuis, & fructi 129
Frugi 30.58.59.91
Fruges 34.90.101
Frumentum 90
Frus & fros 130
Fulica 54
Fundare 276
Funes 128
Fungor 318
Fur 35
Fur commune duum generum 27
Furax,furaciter 219
Furfures 90
Furtim 200.219
Furtiue,furaciter,furanter 219
Futurum tempus 174

G

Galearia,Galericula, pag. 76
Galerus 76
Galla 26
Galli rei militaris & eloquentiæ ſtudioſi 222
Garum 29.90
Gauſapum,gauſape 100
Gelu quid 30
Gemitus 210
Genera nominũ 11.115 pronominũ 161 uerborum 170.173
Generalia nomina 158
Genius 25
Genitiui tertiæ declinationis formatio 43
Gentilia nomina 157
Genus quid 154
Ger cõpoſita nomina 17

Gerra

F Gallia. 222.
Gallus gallinaceus. 235.
+ Gaulũ, or gaulia. 30.

1 *Gyri. Gyr. 63.*

Gerræ 27
Geſa 28
1 *Gibber & gibberoſus* 82
Gicti 131
Git, τὸ μελάνθιον 29. 30.98 130
Glandium 32
Glandula 32.157
Glis in ſylua 87.131 *in nominatiuo glis, glir, gliris* 35.87
Glos 36
Gloſſemata 130
Glus,gluten,glutinũ 36. 84 131
Gongrus & non gonger, 17 81
Graccus, sine adspir. 78
Gracile 130
Graculus 54
Græca terminatio in os mutatur in er 17.42. 79 *Græca in on ut finiantur Latinis* 61 *Græca in ης quomodo genitiuum faciãt* 65. 132 *ſi ſuũ genus nõ retinẽt, maſcul.cõmutãt fœmi.* 100.104
Grammatice. et grammatica. 58.
Grates,gratiæ 27
Gratijs pro gratis 210
Grex 90
Groſſi qui 93
Grumi 26
Gula an gyla 99
Gummi 143

H

H *aſpiratiõis nota* 288
Habilis 131
Habitiuũ uerbũ qd 172
Hæres 98.132
Haba 260
Hannibal 19
Hara 26
Harena & arena 99
Haud 108
Haud ſecus 91
Hebe dea 131
Hebes *ibidem* *Hebeti, ablatiuo. 43.*
Hebria,Hebrius,Hebrioſus,Hebrioſa 80
Hector 83.131
Helene & Helena 58
Heliopolis ciuitas 33
Hem 261.262
Hebeſcit 272
Herculi p Herculis 132
Heri 220

z *Heſternus*

Heſternus 158
Heſterno pro heri 220
Heteroclita quæ 30
Heu 259
Hibus 49
Hic pronomen 162
Hic pro breui, bis apud Virgilium 8.9
Hilariter 220
Hilum 98
Hyperbaton & eius ſpecies 297
Hyperbole 298.306
Hypozeuxis 303
Hippocoon 61.131
Hir quid 36
Hira 92
Hiſpane 220
Hiſpanus & Hiſpanienſis 102
Hiulcus 44
Hoc 8.9
Hodie 106
Hodiernus 158
Homo 98.132
Homœoptoton 304
Homœoſis cum ſuis ſpeciebus 299
Homœoteleuton 304
Homonyma 159
Homuncio, homunculus, pag. 91
Honorum nomina 126
Hortus ſine aſpiratione, pag. 78
Hoſpes & hoſpita 96
Humane et humaniter diſferunt 110.114
Humile & humili 132

I

I Loco conſonantis 5.6
I terminata 58
Ibidem 221
Ibis et ibes in plurali 133
Icon 299
Idem ijdem 107
Idiomata 309. & inde
Idus 27
Iecor iecoris & iecinoris 24 83
Ignaue 223
Il terminata 23
Ilia 87.88
Ilia Romuli mater ibidem
Ilias 38
Ilicet temporis 221 eſt et affirmãdi 69.222
Illæ & illa 162

Illico

Heus . 210.
+ I. et V. litteras comunio. 75.
Hunc, pro talem - 291.

Illico pro in loco 221
Illuc & illud 162
Im pro eum 133
Im ques ibid.
Imber 134
Imberbi & non imberbes pag. 93
Imbuo 118
Immane 221
Impariter 222
Impendio 223
Imperabiliter 222
Imperatiui defectioni quo modo ſuccurratur 279 *ubi multa de imperatiuis defectiuorum*
Imperſonalia uerba 272 & 273
Impleo 318
Impotente & tenti 133
Impubis et impuberis 67 & 139
In terminata 23
In præpoſitio 253.254
= *Inaurate pro non aurate* pag. 222
Incanto 318
Incelebroſius 223
Inchoatiua uerba 271. 272
Incolume 133
Indecorabiliter 223
Induperator pro imperator 300
Induſtrie 222
Induſtrioſiſsime ibidem
Inferior, infimus 160
Inficias 91
Inimicitiæ 93
Inimiciter 222
Iniurioſe ibidem
Inlecebroſius 223
Inludo 318
In mundo 221
Inopinans 222
Innocente 133
Inridenter 222
Inſequenti die 133
Inſidiæ 93
Inſomnia 97
Inſtitor 39
Integre et integriter 222
Inter præpoſitio 255
Interea loci 221
Interiectio 210.259
Interiectiões aduerbijs ad miſceri nõ oport. 210
Interpres 45 Interpretatrix. 45.
Interpretator 45

= ἵνα μὴ quid. 247.

Intybum & intybus 96
Intro & intus differunt pag. 107
Intus, foras 221
Inuito aduerbium 222
Inuideo 318
Iô accuſatiuus 126
Io, ius, uel iouis. 59. 60.
Ioca, ioci 31
Iocinor, iocinoris 44
Ipſum, non ipſud 162
Ipſus ibidem
Ir terminata 17
Ir indeclinab. 17.30.36
Iris, Irim, & Iridem 86. & 132
Is terminata 23.35.37. 42.85 110
Is pronomen declinatur, pag. 133
Iſis Iſidis & Iſis 86.132
Iſtò uilius 220
Iſthmos Leucadiēſis 134
Iter iteris, itiner itineris, 22.44. 79.134 itinera 79
Iubar 29.133.145.
Iuga 28
Iugera & iugerum, ibid. Iuger 133 iugeris & iugeribus ibid. iugerū pro iugerorum 51
Iugum 28
Ium in genitiuo declinādi triplex ratio 37
Iura 26.30.91.119. & 134
Iurationes fœminarū 224
Iureperitus 78
Iuriſconſultus nō iurecon ſultus ibidem
Ius terminata propria no mina 68
Iûs genitiuus nominis pro prij 60
Ius quid 26
Iuſta 28
Iuſtitium 26
Iuuenale 133
Iuueneſco 272
Iuuenis 86.109
Iuuenior aut iunior 160
Iuuenculus 91
Ix finita 23.43.88

L

L Terminata 32.117
Labellum 99
Labia et labra differūt 99
Labiones ibidem

Lac

Lac 29
Lac, lact, an lacte 19. 98
Lachis & Lachetis 64
Lacer an laceris 135
Laceſſo unde 276
Lanæ numero plurali 29
Lanio uel lanius 73
Lapiderũ pro lapidũ 51
Lapis lapidis 86
Lar laris et lartis 135
Lardum 98
Large 76. 224
Largitas 97
Largiter & large differunt 97. 110. 201
Largitudo 97
Laſciuiter 224
Laſerpitium pro pulmento 70
Latebræ 27
Later lateris 135
Laterale nõ laterare ibid.
Latera, lardi capita 98
Latinus ſermo quo pacto ſe regendũ tradidit 45
quibus reb. conſtet 46
non ſolũ cũ Græcis cõmunis, ſed etiã cũ alijs gentibus 164
Laurus in gtõ laurus & lauri 135
Lautia 28
Lautus 223
Lea uel leæna 99
Lemures 26
Lente 224
Lentim 124
Leontion 100
Lepide 224
Lepus 134
Letum 26
Leucate promont. 134
Leuis 17
Lex Papiria 241. 261
Lex Varia 213
Lyæo uitis ſacra 261
Liberalia 143
Libere 199. 224
Licet cum ſubiunctiuo 211 247
Licuit & licitũ eſt 173
Lien 22. 32
Lignum 69
Ligula 100
Ligus liguris 15. 40. 71
Lilybæo aduerbial. 223
Lingula 100
Liticen quid & unde 84

Lis 86
Lituus quid 22.32
Loculi & loculus 26
Locus, loci, loca 31.73
Loculus & locellus 76
Lodices purpureæ 100
Longe, longiter, longum, 223 224
Longitudo & longinquitas 69
Loquor 308
Lora 96
Lucanicũ, Lucanicus ca. pag. 92
Lucar 80.82
Luci pro luce 223
Lucium an lucum 140
Lucius P. Rutilij familiaris 129.130
Luctandum eſt, quaſi figura dicimus 171
Lucus Camœnarum 92
Lues luis 34
Lumina 28
Lupus lupi 71.134
Luxuries 116
Luxurieum & non luxurierum 25

M

M Terminata 68
Macer 30
Macies ei 30
Macrologia 293
Mæa pro Maia 103
Magalia 28
Magis minus in comparatione additum 109
Magno pro magni 214
Magiſtri ludi, non ludorũ pag. 103
Magiſtratus & magiſtrates 25
Maioreis 137
Male 226
Malitioſe ibidem
Maluaceus 32
Mandere et mãdare 276
Mane abhinc annos decẽ pag. 114
Manes 26
Mani 223
Manthûs 61.137
Manubiæ unde 94
Manus porrigere 116
Mapalia 28
Mare dicendum, an mari, 56 136

Lucus. 299.

Lycus, vitis inventor. 261.

Maiora, nõ maioria. 56.
Maiore, nõ maiori. 56.

Margarita dicendũ ne ſit an margaritũ 54.104
Margo dubij gen. 61.62
Maria 29.91.119
Marmoreum 71
Mars Martis 136
Marſi populi 106
Maßilia 227
Materieum non materierum 25
Matresfamiliæ 103
Mature 225
Maturrime 111.225
Maturißime 225
Mauors 300
Mauricatim 226
Maximi nominis sũ 318
Meapte 165
Meatim 204
Medeor 318
Meditate 225
Mediusfidius 224
Melampus odis 16
Mella quare pluraliter dicantur 21.22.29.90
Membratim 203
Memnon 61.131
Memor 135
Memoriter 111.225
Memento 278
Memini 277.278
Menda & mendum differunt 70
Mendace et mendaci 126
Menſa et meſa ſine n 55
Mẽſurari quæ poſſunt ex aridis, ſingularia tantum 29
Merces 67
Meridies 25
Merula an lus 53.54
Metalepſis 295
Metalla ſemper ſingularia 29.90
Metaphora & eius ſpecies 294
Metaplaſmus quid 300
Metatheſis 302
Meto, meſſem feci 271
Metonymia 295
Meus declinatur 135
Meus, tuus, ſuus ad aliqd ſignificant 165
Mi pro mihi, & Mi uocatiuus 107.163
Mycenæ 30.156
Myčteriſmus 305
Miles militis 67

Met quid. 165

7 Maximus, et Maximus 75

Militariter 201
Minæ 27
Minime pro non 226
Minium 29
Minoris, minore 105
Minutatim 206
Myrtus 14
Miſereor 275
Miſereſco 272
Myſis 137
Modi uerborum 174
Modice 226
Molli 136
Mollities 116
Monoptota nomina 30. & 158
Monoſyllaba no. 35. 36
Monoſyllaba uerba in o, pag. 10
Monoſyllaborũ nulla certa regula 138
Monteis 137
Montium nomina ſingularia 29
Mordicus 225
Mores qui bene expreſſerunt comici 262
Mox 225
Mu facere pro mutire 260. 261
Mucronatim 198
Mut facere nõ audet 261
Mugil mugilis 103. 136
Muliebriter 226
Mulieres crinem rutilum faciebant 97
Mulſum 29
Multo 226
Munde 225
Mundus 14
Munifex, munificus 77
Muſculus 93
Muſcus 26
Murum 136
Mutis literis duab. nullũ nomen exit 98
Mutuo 225

N

NAc 247
Næniæ 27
Nar 36
Naris huius naris 103
Natalis 137
Natales 26
Nantes pro natantes 288
Natura rerũ infinita 14. natura uerborum quæ ibidem

Naualis

Naualis corona 137
Nauci 226
+ *Naui,im* 124
Nauiter & naue 110
119.226.
Nauta cõmune duum generum 49
Ne, quibus modis iungatur 247
Ne nega. ne neges 280
Neapolis ciuitas 33
Nebulo 33
Neceſſario 228
Neceſsitas & neceſsitudo 95
Neceſſum 228
Nefas 21.30
Negatio 306
164. *Nemo neminis* 137. *nemo pronomen genitiuum non habet* 55 *nemo in homine proprium* 94. *etiam de dijs dicitur* ibidem
Nepet 98
Nepos 159
Nepos duum generũ 87
Neptis ibidem
Neptunalia 28.36
Nequa cõmune trium generum 50
Nequa dicendum & non nequam ibidem
Nequam 30.91.148 153
Nequaquam 228
Neronianæ thermæ 91
Neutiquam 228
Neutra participia 194
Neutralia uerba cur appellata 172
Neutro paſsiua quæ 274
Neutrum uerbum 175
Ni & niſi 248
Nigre 200
Nihil & nihili differunt 98
Nihili et nihil nomina 98
Nihili & frugi trium generum 30.58.59
Nihili quantitatis aduerbium 59
Nihilo ſecius 229
Nihilominus 59.229
Nihilo deterius, Græce 229
Nihilum, nomen 59
Nilum 98

Nimie, melius quàm nimis 226
Nimio pro nimis 227
Nimium ibidem
Nimium quantum ibidem
Nix niuis & ninguis 88
Nobile uiro 137
Nobiliore 138
Nocte 227
Noctium 136
Noctu diuq; 227
Nolo, neſcio habitiua 173
Nomen quid 154. eius diuiſio ibidem, & inde Nominis accidentia 155. Nomina debilia 132. quot modis componantur 156. quæ non comparantur 112 quæ diminutionẽ non admittant 164. primigenia 158. Neutra triptota 56. ſemper ſingularia 26. 29. 90 156. ſemper pluralia 27. 28. ſpecie participia 196. Nominũ uariæ ſpecies 158. & inde. quõ diſcernantur à participijs 43. 44
Nomina omnia per duodecim ultimis literis finiuntur 47
Nomẽ pro aduerbio 111
Nomenclator 102
Nos pronomẽ triũ generũ 162
Noſmet 165
Notũ habuiſſe 278. 279
Noue 213. 214
Nouember 134
Noui 277. 278
Nouiter 113. 114
Nouiſsimus 160
Nouiſsime 227
Nouito tu 276
Nox noctis 89
Nubecula 64
Nubes 34. 66
Nucerum pro nucum 51
Nudiuſtertius 78. 227
Nudiuſquartus ibidem
Nudiuſquintus ibidem
Nudiuſtert. decimus 227
Nugas 21. 30. 148
Nullius & nulli 107
Nullus aduerbialiter 226
Num, quibus modis iungatur

Nomina peregrina. 63. 78. ſubſtitia. 55. propria. appellatiua. 60. latina. 63. Græca. 63.

= Nominatiuus nõ eſt caſus. 156.
Nomina græce, latine Nemus. 79.

gatur 246
Numeri nõ declinãtur 31
Numeri nominum 11.25
156. Verborũ 174
pronominum 161
Numerũ ſignificantia no
mina 52
Nummus 73
Nummus argenteus à Ser
uio Tullio primũ con=
flatus 101
Nutribam pro nutriebam
193
Nutrix pro nutritrix 38

O

O Litera, pro, e uſurpa=
ta à certis Campa=
niæ populis 213. O fi
nita omnes antiqui ꝓ=
ducebant 9.10. O do=
lentis 261. exclaman
tis 261. O literæ pote
ſtates 213
O terminata 23.32.33
59
Obiter 229
Obliterata 174
Obliuiſcor 318
Obſes 34.67.112
Obſeruans 96
Obtrecto 318
Obuiam pro obuius 228
Occaſus 40
Occulto 228
Occuſsis uel octuſsis 73
Ocymum, ocymus 69
Octo 60
October 134
Odi 277
Odiſſe 229
Odirem 278
Officioſe 229
Ol terminata 23
Oleabus 51
Olet 318
Oleum 95
Olympia 95
Oliua 95
Olli 213.287 (ui 137
Omnes et omneis accuſati
Omnis nominatiuus 138
150
Omnium genitiuus 139
ὁμώνυμα nomina 159
Onomatopœia 297
On terminata 23. ων ter
minata 61
Opem 31

Opes

Opes uirorum, armorum, & auri 217
Opis 27.31.157
ὦ πόποι 260
Oppido, pro uero aut ſtatim 229
Optimates 27 Optimus, et Optumus. 75.
Opto 318
ὄψον 102
Opulenter 229
Or terminata 23.38.39 82
Oratio quid 154. & eius partes ibidem
Orator oratrix 38
Oratoriè 200
Orbi 138
Ordinatim 203
Ordinis ſeu declinationis nomen 11.12
Ordinem ſignificantia nomina 157
Ordo 203
Ordo coniunctionũ 243
Oreſtæ parricidium 5
Orgia 28
Orgia quo ritu celebrantur 261
Oryza 29
Oronta, tæ 13.64
Orontes Oronti 132
Ortus pro hortus dicendum 78
Os finita 23.41.89 138
Os oris 23.24.36.89 138
Os oſsis 23.36.89.138 habet etiam oſſe, & oſſum 51.138. & oſſu 41.138
Oſcinis & oſcen 101 138
Oſſe ablatiuus et oſſo 51 138
Oſtia ciuitas 30
Oſtia fluminũ exitus 94
Oſtiatim 228
Oſtentui aduerbium 209
Oſtrea dicendum an oſtreum 54
Oſus ſum 278
οὐδὲν ἧττον 229
Ox finita 24.89

P

Pacium 140
Pæanas an Pæanes 19 144

Palaria

Palaria 28
Palamedes 65
Pales dea 55
Palilia ibidem
Pallium non palleum 68
Palleſco pallui 272
Palpebræ & palpetræ 101
Paludes in accuſatiuo plurali non dicimus 48
Palumbes et Palũbi 102
Paluſter an Paluſtris 79
Panathenæa 28
Pandare & pãdere 276
Pandecte quid 214
Pandectis aduerbiũ 210
Panem plurali numero dici non poſſe 87
Panis et pane 32.86.87
Panium & panum 87 140
Panniculæ 101
Pannus ibidem
Panum 86.87
Papæ 260
Papauer Gallicanus 80
Par 20.32.35
Par boum 36
Parabole 300
Paradigma ibidem
Paragoga uerba 276
Paralepſis 305
Parciſsime 231
Parens 98
Parentalia 28
Parentarium ibidem
Parentium pro parentum 129
Parentheſis 300
Parilia 55.124
Pariter pro pariliter 233
Parœmia 299
Paromœon 304
Paronomaſia 303
Paropſides 102
Parricida 295
Partes orationis 154
Participium quid 194
Participium actiuum pro paſsiuo 284
Participiorum tempora 194
Participialia nomina 158
Participia quot & à quo quæquæ uerbo trahantur 196. præteriti tẽporis, in actiuis apud latinos

latinos non ſunt 284
præteriti tēporis perfectæ rei habent ſignificationem 195. frequentatiua 194. inceptiua ibidem. nominibus ſimilia 43.44 196. à uerbis quomodo 170.196
Partium an partum 140
Parū negandi aduerbium 207
Paſſeratim 199
Paſsiuorum ſpecies duæ 172
Paſsiuū uerbū quid 172 175
Paſtillus diminutiuum à pane 32.87
Pataui pro Patauij 68 140
Paterfamiliâs 103
πάθη qui comici obſeruarint 262
Patiendi nomina 117
Patiens nomen & participium 44
Patiens uerbum 170
Patriam ſignificantia nomina 157
Patronymica ibidem
Patruele nō patrueli 140
Paucabus 51
Paulo prius 234
Pauus 94
Pauxillo prius 233
Pecu et pecus, pecoris & pecudis 31
Pecudes 90
Pecunia 104
Pedetentim 233
Pedibus 234
Pedo 265
Pedum 91
Pelagus neutri generis, et numeri tantum ſingularis 71
Pelides Pelidæ 34
Pelliceo 264
Pendeo ibidem
Penes 252.255
Penitus pro ualde 230
Pentheus 35
Penus, penum, penu 72
Pepigi 279 (139
Per præpoſitio 250 253 354
Per pro perq̃ ualde 230

Peram=

Perambulatur forum 173
Percurritur campus 172
Perditè 232
Perduellio 230
Perduellionis cauſam dicere ibidem
Peregre 108.232
Peregri 232
Perendie 234
Perfecta uerborum & eorum formæ 263. & inde. quæ perfecta mutentur 283
Perfidia 30
Pericles Periclетis 132
Perinde pro proinde 230
Periphraſis 297
Periſſologia 293
Pernicies. huius pernicies & perniciei, & pernicij 25.66
Perpaucorũ hominũ 237
Perplexim 233
Perſi pro Perſis 65
Perſonæ pronominũ 54
uerborum 174
Peruigilare 54
Peruigilia an peruigiliæ 54
Perdolens. 254.
Perofkinus. 252.254.
Petulcus 44
φυλακτήριον 101
Phroneſium 100
Pictura duo ſignificat 195
Pigre 199.233
Pylada Pyladæ 35
Piratice 193
Piſciculus & piſculus 91
Piſtrilla 32.70
Piſtrinum & piſtrina 70
Pius, pijſſimus 113
Pix 88
Placate 231
Plebes plebis, et plebei 34
Planicies 116
Plenus 316
Pleonaſmus 293
Pleriq; 90
Plura non pluria 56.70
Plure ablatiuus 56.91 105
Plurum dicẽdum ne ſit an plurium 70
Pluralis accuſatiuus nominatiuo ſimilis 37
Plure aduerbium 231
Pluris aduerb. 230
Plurimum 231

Pluton

Pluton 117
Podagricus & podagroſus 73
Poema & poematum 37
Poematum an poematorū 140.97.98.99.
Poematibus an poematis 139.99.
Poematorum uaria genera 140
Pœnitens conſilij 273
Poetice 193
Polenta unde 94
Polyhymnia pro Polymnia 288
Polyphemus Neptuni filius 7
Polyptoton 304
Polyſyllaba nomina 45
Polyſyntheton 304
Pollingo 265
Pollis 35.86
Pomarius 31
Pometa & pomaria 31 106 139
Pompeius elaborauit; ut artificioſe ſalutaret populum 215
Pondo 23.30.33.60
Pone uerſus 233
Pop, papæ interiectiones 259
Populus 156
Porceo βιάζομαι 264
Porrho 232
Porrū hi porri 31.100
Portabus 51
Poſitiōe lōga ſyllaba 5.6
Poſſum an ſit à ſum 281
Poſſum quomodo declinetur ibidem
Poſt 252
Poſterius 233
Poſtquam, quibus modis iungatur 248
Poſui & poſiui 264
Pote uerbum non poteſt 241
Potens nomen, non participium 282
Poteſtas coniunctionum 243
Poteſtatis mediæ nomina 63
Poteſtote, poſſunto 282
Potior 316
Præ, præpoſitio 256
Præcipes pro præceps 84

Præcor=

1 Potis . ais.

Præcordia 28
Præfaſcine & præfiſcine 86 23
Præfectus fabris & fabrũ 75. 910. 103
Præfiſcine 231
Prænomen 155
Præpono 256
Præpoſitio quid 249
Præpoſitiones fiunt aduerbia 69. 251
Præpoſitiones ciuitatibus denegantur, gentibus ſeruiunt 224. 252
Præpoſitiones propriæ uerborum 251. aduerbiorum loci 223. aduerbijs negatæ ibid.
Præſcribo 256
Præſens 281
Præſens tempus 174
Præſepe & præſepes 55. 56.
Præſes 67
Præſto 318
Prætereo 186
Præteritum tempus 174
Præteriti differentiæ quatuor 174. formatio in uerbis tertiæ coniugationis 182
Prætexta uel prætextum 91
Præuerbium 214
Preces 90
Precor 318
Prima pro primo 229
Primè, primum, primiter 230
Primò 114
Primo pedatu 234
Primores 27
Primus, prior, primarius 114 160
Primus, p imprimis 230
Principalia uel facientia nomina 117
Principio 234
Principales cõiunctiones 243
Prius pro melius 230
Pro præpoſitio uaria ſignificat 255. Pro interiectio 262
Procul 234
Proceres 27. 90
Prodeo 186
Pro Iupiter 262
Prolepſis 302

Promiſcua 155.156
Pronomina articularia 11
Simplicia & compoſita 165. an habeant uocatiuum ibidem
Pronominum declinatio 164 165
Pronominum adiectà men
Prope 234.252. (ta ibid.
Propere 232
Propono 256
Proprius quomodo comparetur 109
Prorſus 231
Prorſum ibidem
Proſæ orationi cum poetica mollicie parũ conuenit 53
Proſcribo 256
Proſopopœia 305
Proſparalepſis 300
Proſpicio 318
Protheſis 300
Protinus 230
Proxime 234
Prouideo 318
Pſylli 106
Pubes & pubis & puberis quid 67.139
Publicitus 233
Pudens non participium, ſed nomen 275
Pudenter 232
Pudet 274
Pudicabus 51
Puduit, & puditum eſt 173 273
Puellabus 51
Puer dubij gener. 80.81
Pugillar 94
Pugillares 27.94
Pugillaria 94
Pugillus quid 87.94
Pugnatur 273
Pulchrum rectius an pulcrum 70
Pulmentum & pulmentarium 70
Puluis puluiſculus 86.91
Punctim 204
Pungo 265
Puppi 119
Puſillus 87
Puteal 117
Puteo 318

Q

Q Vbi ponenda 104
Quadratim 206

Quadrupedatim 200

+ Que pro & 243

Quæſti gratia 15

Qualis quale 163

Qualitas nominum 52
 pronominum 54
 uerborum 57.284

Qualitatem ſignificantia nomina 157

Qualitatis aduerbia qua litera claudantur 112

Quàm diluculo 235

Quàm maxime ibidem

Quamuis, quibus modis iungatur 247

Quando uarie ſignificat 108

Quanquam 235.247

Quanti 235

Quantitatis nomina quo modo ex ſe faciant aduerbia 76

Quantitatem ſignificantia nomina 157

Quantus, qualis pronomina præpoſitiua 168

Ques pro qui 88.162

+ Qui homo, quid hominis? 105

+ Que, pro aut. 292.

Queſcunq; 88

Quibus & quis 88

Quid tibi futurũ eſt 318

Quidam, cuiuſdam 66
 127 141

Quies 106

Quinquari 77

Quinquaginta millia nũmum 91

Quinquatres 27

Quinquatrus quid & unde 77

Quintũ tricenſimum 70

Quippiam 234

Quis & qui 88.162

Quiſq; quomodo declinatur 162

Quiſquiliæ 27

Quò 235

Quo loco et quò loci 105

Quod abſolute poſitum 74. quod poteris 235

Quot aduerbium ſit, an pronomen, an nomen 31 208

R

R Terminata 110

Radicium & radicum 141

& 2 Ranun=

Ranunculus 32.157
Raptabus 51
Rare 212
Rarenter 236
Rariſsime ibidem
Raro ibidem
Rates pro nauibus 295
Recens 235
Recenter 111
Receptui aduerbium 209
Recidiua 95
Recordatiua 174
Redeo 186
Rediuiua 95
Regnator & regnatrix 45
Regerum pro regum 51
Regina, non recipiendum 45
Remex unde 84
Repenter 111
Repentino pro repente 236
Requies 66.106.127
Res 34.52. (142
Res, recula 64
Reſes reſidis 22.34.67
Reſipio 257
Rete neutrali ne genere dicendum ſit, an maſculino retis 57
Retes plurali numero tantum 27
Reticulus & reticulũ 57
Retes retia 27
Retium non retum 141
Rex 45.84.90
Rex qui uocabat ad cœnam 120
Rhodum an Rhodon 117
Rien, rienis 22.32.83
Rite 236
Roſtra 28
Robor 23.26
Rudis ab hac rude, quam laniſta gerit 142
Rudis 109.142
Rudis rudi pro imperito 141
Rudus 26
Ruminalis ficus 160
Rumore primo 236
Rumpe moras, hortandi aduerb. 211
Rumpo 317
Rura 26.91.119
Rure & ruri 108.141
Rurſus 236

Sæpe

Reate. 55.
Rete, abl. rete. 56.
Rusticus. 69.
+ Rhetorice, et Rhetorica. 58.

S

SAepe 236
Saga & Sagi 101
Saguntinorum & ſaguntium 142
Sal dubij generis 19 102
Sale enunciandum 19
Sales 19.27.35.102
Salace & ſalaci 141
Salinæ 28
Salſamentum 287
Salutare 142
Salutariter 237
Salue uerbum 274
Sane pro ualde 237
Sanctiores 129
Sanguis & ſanguen 86 87
Sappho Sapphus, & ſapphonis . 61. 60
Sapiens nomen & participium 44.195
Sapienter 204
Sapio 257
Sarcaſmos 299
Sarcte pro integre 239
Sat pro ſatis 108
Satias & ſatietas 44. ſatietas à ſaturitate in quo differat 102
Satis quot ſignificat 236
Satius à ſatis 111
Satur 200
Saturitas 102
Saturnalia 28.36.48
Saturnalium & Saturnaliorum 11.143
Scalæ 28
Scalprum 92
Sceptius Bruti familiaris 129
Schema λέξεως 302
διανοίας 302.305
Schema pro ſchemate 49 144
Schematibus an ſchematis 47.49.50
Scheſis ὀνομάτων 304
Scythopolis ciuitas 33 42
Scida pro ſchida 101
Scio actiuum 174
Scire & ſciſcere differũt 228
Scopæ 27
Scorpius 93
Scriptulum 101
& 3

Sarcire . 239.
Sarta tecta . 239.
Scriptito . [illegible]

Scru=

Scrupulum 26
Scutarius 117
Se & ſeſe differunt 107
Secius 77.238
Secreta pro ſecreto 239
Secreto 239
Seculari & ſeculare 142
Secundo 114
Secundũ præpoſitio 254
Secus pro ſexu 76
Secus aduerbium 77. ſecus illũ, pro iuxta, barbarũ eſt ibid. pro poſt 239. pro aliter ibid.
Sed 108
Sedatè 239
Sedes 34.66
Sedum, pro, sed. 108
Sedulo . 212.213.237
Sedulum 328
Semet 165
Seminatim 237
Semis 88
Sempiterno 237
Senatus triplicem habet genitiuum, ſenati, ſenatus, ſenatuis 15.51 142
Senecta an ſenectus 53
Seneſco & ſeneo 272
Senex 109
Senex ſenicis an ſenis 85 143
Senior 109
Senium 30
Seorſus & ſeorſum 238
September 134
Septendecim 69
Septimus caſus 157
Sepulcrum ... 23
Sequius 238
Serapis 86.132
Seriò pro uere 239
Serius ibidem
Serta neutro genere 28 fœminino 104
Seruitium, ſeruitus 68
Seruius Tullius cenſum inſtituit 72
Seru 31
Serus 178
Seruus an ſeruos 72
Seſtertius 73
Seſtertiũ decẽ milia 161
Si, coniunctio quibus modis iungatur 245
Sibylla 106
Sibilus & ſibilum 77

Sic

Sic pro ita 237
Siler 26
Syllaba quid, & unde earumq; quãtitas 5. 6. 7
Syllæ unde dicti 106
Syllepſis 302
Syluestris & ſyluester 82
Simia dubij generis 104
Similar non eſt latinũ ibi.
Similis illius & illi 104 317
Simiolus 105
Simul, unà differunt 240
Synalœphe 301
Sinapi & ſinapis 30 59. 104. 143. 144
Sincere 77. 237
Sincerus 77
Sinciput 11
Synchiſis 298
Syncope 301
Synecdoche 296
Singularie pro ſingulariter 238
Siniſterior 159
Sinon Sinonis 61. 132
συνώνυμα nomina 159
Si qua, pro ſi quo 237 238
Si quando 108
Sircmps, ſirempſe 91 143
Siſer 26
Syſtole 301
Siti 121
Sitim 128
Soboles 33. *Sodale* 142
Sobrius ſobrior 80
Sodalis & ſodale 142
Sol 29
Soleo coniugatur 269
Solerter 202
Solœciſmus quid, & quot modis fiat 288. 289 290
Soni, qui diphthongi 287
Sortium 136
Spataro, interiectio 261
Species quid 154
Specieũ non ſpecierũ 25
Specialia nomina 158
Spectacula 28
Sperare pro timere 292
Spes 34
Spes ſpecula 64
Spino & ſpinu 144
Spolium 28
Spondeus pro dactylo 9 & 4

Spon-

Spongia 105
Sponſalia 28
Spons 45
Sponte 31.91.238
St ſilentij nota 261
Standum mihi eſt, figura dicimus 171
Statilius Maximus argui tur 228
Statim 238
Stercus hic 24
Sterto 265
Stilus erat oſſeus 51 138
Stips 36.106
Stirpitus 238
Stirps 36.106
Stomachus 77.93.
Stomachoſe 237
Strigilim 124
Strigoſum corpus 105
Strix & ſtriga 105 143
Strenue 238
Strenuiſsimus 113
Strues 34
Studeo 318
Suapte 165
Suaue & ſuaui 142
Sui ſimile 104
Sub præpoſitio 256
Subinde 239
Subiunctiua uerborũ qualitas 284
Succeſſor 83
Sum coniugatur 281
Summatim 237
Suouetaurilia 105
Supellex 84.143 144
Supellectilis nominatiuo 43.44.142
+ Supellectili, ablatiuo. 43.
Super 250.253
Superior 160
Superrimus ibidem
Superlatiuus his tantum præponitur, quæ ſui generis ſunt 160.161
Superlatiui ſtructio 112 161
Superlatiuorum terminationes 109.110
Suppetiæ 27
Suppetias 91
Supina & gerundia uerba quæ 189
Surde 237
Suthul 24

T finiens

Syllaba quid. 5.

T

T Finientia tria 98
Tabes tabe 91.143
Tabis an in genitiuo dici poſſit 145
Tabo indeclinabile 23.
Tabus 25 (33
Talis 163
Tæſum eſt, nõ tæduit 173
Tanais Tanaidis 144
Tanaquil 33
Tapes, tapete, tapetũ 57
Tapinoſis 293
Tantalis 37
Tantus & talis pronomina ſubiunctiua 163
Tautologia 293
Tax, pax 260
Taxillus 91
Te ablatiuus 145
Temere 114.239.240.
Tempero 318
Tempus 174
Tempora in capite 28
Tempora uerborũ 174 quomodo inter ſe coniungantur 284
Temporũ formationes in uerbis omniũ coniugationum 190.263 & inde
Tenebræ 28
Tenere an teneriter 199
Tenus 253
Terentius ἦθη bene ſeruauit 262
Teres trium generũ 22
Tergum tergi, tergus tergoris 68.146
Terra continens 124
Terra 92
Terras pro regionibus accipimus 29. ~~ibidem~~
Tertia 340
Tertium ibid.
Tertio 114
Theſſalis 37
Teſta & teſtu an differãt pag. 62
Teſtificatur 173
Teſtu 30.62.145
Tetre 240
Teucrus, Teucer 17.78. & 80.
Thebæ 30.156
Thermæ Titianæ 91
Thyeſtes et Thyeſta 64
Thyruſion 100
& 5 Thorax
Thoas. Thoantis. 41.64.

Thorax 90
Tibicen 22.84
Tibicina 84
Tiberij Gracchi interitus
Tydeus 16.35 (261
Tigranis regnum 217
Timeo 318
Timidius 240
Tiphys Argûs nauis gubernator 294
Titanas et nes 19.144
Toleranter 240
Tollo coniugatur 270
Tonitra an tonitrua 146
Tonſor tonſrix 39
Tor terminata 38
Torale 56
Tores 145
Torcular ris, puluinar ris a producta cur eſſerantur 20.82
Torculare rectius quàm torcular 82.145
Tores pro torques 145
Toreuma 4. 37.48.49
Torpedo piſcis 83
Torpor ibidem
Torques 145
Tot aduerbiúmne ſit, an nomen, an pronomen pag. 218
Totus totius 163
Tractus ti 14
Tractim 239
Tralata uerba 219
Tranſeo quō facit præteritū & futurum 185
Tranſitus ſeu tranſmutatio 306
Translatui aduerb. 209
Trāslatiões mutuæ 294 & inde
Tribunal et tribunale 19. 32.58 117
Tricæ 27
Triclinaris & triclinarius 74
Triſti in ablatiuo 144
Trit interiectio 260
Triticum 29
Triumuir 17
Tropi quid et quot 294
Trux communc 24
Tu declinatur 145
Tu, nos, uos ſunt uocatiui caſus 166
Tuatim 204.239
Tuber, tuberoſus 82

Tubicen

1 Toreuma quem casu geni= tiuo, et ablatiuo Sabeat, dubitatur. 48.

+ Triclinium. 292.

Tubicen 32
Tumet 165
Tumulti nihil 15
Tumultuoſe 240
Turbo Turbonis propriũ 61.144 turbo turbinis tempeſtas, ibid. turben 145 pro buxo quo pueri ludũt ib.
Turrem & turrim 33
Tus an thus 73.144
Tuſsi 121
Tuſsim 125
Tute 165
Tutiſsimo 212.236
Tuto 340
Tutor 39
Tyrus ciuitas 15
Tygris is, idis 87

V

V Terminata 62
V loco conſonantis, pag. 5
Vaco 318
Vada 28
Validiſsime 240
Varro Græco uicina græce dixit 49
Vas uadis 63
Vas uaſis, & uaſum uaſi, 146 147
Vbertim 203
Vecorditer 202
Vectigal an uectigale 32 & 58
Vectigalium an uectigaliorum 58.147
Vehementer 242
Vehementiſsime ibidem
Vel cum ſuperlatiuo 112
Veloce & ueloci 146
Venali cur non & uenale ibid.
Veneo 186
Venter 41
Ventu pro uento 57
Verba ex quibus præpoſitionibus componantur 251 cum iiſdem cõpoſita eiuſdem ordinis declinationem retinẽtia 257 ultimam præpoſitionis uocalem in ſui initialem mutant 259 imperatiuo corrupta 277 declinationis diuerſæ 276 primã præteriti geminãtia 277 inchoa-

+ V. et I. litterae cōmunes 75.

inchoatiua 271 fre=
quentatiua 275 quæ
dam aliena pfecta uſur
pant 269 cõfuſa 277
παράγωγα 276 de=
fectiua 268 uerborũ
ſpecies 172 ordines
175.176. genera
170.172 idioma=
ta 312 uerba uerbo=
rumq; quæſtiones 169
neutra uel paßiua 171
uerbum quid 169 im=
perſonalia 272 tem=
pora uerborũ quæ mu
tantur & coniungun=
tur 283
Vera in plurali nõ uerua, 63 146
Verba confuſa. 277.
Verbi [illegible]. 241.
Verbalia nomina 39. & 158
Verbera 28.90
Vergo 265
Vertex unde dicatur 85
Veriſimile 104
Veru 31 quomodo decli netur 63
Veſpera aduerbial. 241
Veſperi ibidem
Veſtali cur non & ueſta=le 146
Vetera non ueteria 56
Vetere, 56.147
Vetus trium generum 15 40 71
Vicatim 206
Vicis, uicem 31.36
Vicẽ duorũ comeſſe 125
Vices 90
Vici 95
Viciniæ 241
Vicinitas et uicina 95
Vicioſius 242
Vicißim ibidem
Victor 39
Vigiliæ 54
Viliter & uile 113
Vina quare pluraliter 21 & 22
Vinarius 73
Vindex et uindicator 45
Vindicatrix ibid.
Vindiciæ 28
Vinea duo ſignificat 93
Vinum, uinulum 29.91
Viritim 206.242
Virus, ab hoc uiro 14.71.16.
Vis terminata 24

Vis

Vis,uires 36.86
Viſcum & uiſcus 26
Viſcus ris 87
Vix uicis 36
Vita deûm,interiectio pag. 260
Vitale & uitali 146
Vituperandi nota 260
Vl terminata 24
Vligo 62
Vlyßis genitiuus, & Vlyſſei & Vlyßi 65
Vltio 40
Vm terminata 38
Vnà & ſimul differunt pag. 240
Vnciatim 241
Vnde pro è quo loco 242
Vnguis 147
Vngula 157
Vnice 241
Vniter 240
Vniuerſe 242
Volgus an uulgus 72. & 147
Volo coniugatur 280
Volop pro uolupe 260
Volucris nõ uolucer 147
Volucriũ et uolucrũ ibid.
Voluo 281
Vomis 86
Vorſus pro uerſus 213
Vortex unde dictus 85
Voturij pro Veturij 213
Vr terminata 14.24. & 83
Vs terminata nomina 14 15.16.39.40.44 & 71
Vſq; 250
Vſquequaq; 241
Vſui aduerbium 209
Vt terminata 24.39
Vt pro utinam 241
Vt quibus modis iungatur 247
Vter utrius 162
Vtero pro in uterũ 241
Vterque quid differat ab ambo 62
Vtile & utili 113.146
Vtiliter et utile 113.200
Vtinam 247
Vtor 318
Vt pote 241
Vt quammaxime 242
Vtribi ibidem
Vtrinde ibidem
Vulcanalia

= Vocatiuus pluralis similis nominatiuo plural. 16.

Vtrobi. 242.

Vulcanalia 28. orũ 58
Vulgus u 14.40.71.
72 147
Vultur 94.147
Vulturius 94.147
Vx finita 24.83
Vxoris mala 298.306
Uxoria res. 238.

X

X Duplex litera 5.6
X terminata 90
Xenophon 117

Y

Y In Græcis uocibus neceſſaria 99
y littera Z pro Latinas uocalis. 239

Z Litera 6
Zeugma 302
Zeuxis 86

FINIS.

BASILEAE APVD HIERON. FROBENIVM ET NIC. EPISCOPIVM M. D. LI.

FRO BEN

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE